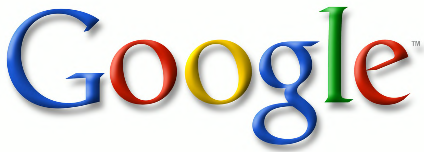

<36612408880014

LINKÖPINGS BIBLIOTHEKS HANDLINGAR.

Andra Delen.

Gaza ex diverso ———
Tam nova depromit, quam vetera
illa tenet.

LINKÖPING, 1795.
Tryckte hos D. G. BJÖRN.

Til LÄSAREN.

Om en ſnar och mot förlagskoſtnaden ſvarande afſättning vore för et arbete endaſte beviſet af allmänhetens bifall, och upmuntran at fortfara; ſå ſkulle Utgifvaren af deſſa Handlingar ſakna anledning til enſkild hugnad och ſkäl til fortſättning.

Man bör icke heller altid vänta än mindre fordra det. Allmänna ſmaken har ſina ändringar och det är ej tvifvelaktigt at detta tidhvarf lemnar företrädet åt dagligen omväxlande ämnen, och Hiſtoriens Vänner äro för få, at enſamme bära koſtnaden, äfven af det ringa, ſom hos oſs utgifves i denna Vetenſkap.

Redan förrut härom kunnig hade jag icke bordt trötta allmänheten med deſſa urmodiga ſaker, icke til den grad vilſefara om ändamålet, at ſkaffa Gymnaſii Bibliotheket härſtädes någon förmon, af ſina ännu ofruktbara tilgångar, icke ådraga mig ſjelf en ſäker förluſt. Men Hiſtorien behöfver ſina materialier och Samlarens flit, ſom ger ſtyrka af ſanningen åt häfdateknarens upgifter, utan hvilken de blifva förvillande drömar och en lekande inbillnings, men ej urſkilningens, foſter. Min afſigt at i någon mån öka det allmänna hiſtoriſka förrådet, derigenom at äfven de ſmå ſamlingar, ſom

här legat begrafne, blefvo kände och användlige, har derföre härdat mig mot dessa förutsedda missöden, och kännares åstundan, at se verket fullföljdt, är för mig et slags skadestånd.

Jag kunde synas hafva öfverskridit gränsen af mitt ämne, då jag bifogat, til förteckningen på Linköpings Bibliotheks Handskrifter, de påföljande articlar, hvarigenom boken blir större och dyrare; men äfven häruti torde jag vinna tilgift af dem, som gerna se framdragne i ljuset åldrige papper, hittils okände. Om deremot valet deraf denna gången varit mindre lyckligt, är sådant, jag erkänner det, et fel af min pröfning. Men i val af mycket och under en villrådig hugsan at tilfridsställa Läsares skiljaktiga tycke, ho pröfvar bäst? Likväl, då jag blifver upplyst om hvad, som mera än närvarande ämnen, träffar mine få afnämares önskan, skal jag i följande Del så mycket heldre foga mig derefter, som jag derigenom säkrare vinner mitt ändamål. Linköping d. 16 Jan. 1795.

JAC. AX. LINDBLOM.

In-

Innehåll:

Hand-

I.

HANDSKRIFTER i Linköpings Bibliothek till deras innehåll recenserade af *Per Kylander.* *)

IN QVARTO.

I. **Den Nya Kyrko-Ordningen sammanskrifven år 75. (1575.) och af Biskoparna enhälligt gillad. 10¾ ark.**

Är den af Kong JOHAN den III:s Secreterare *Pet. Fecktem* upsatte, och sedermera af Rikets Biskopar underskrefne och antagne Kyrkjo-Ordning, hvarigenom Konungen, och Dess Papistiska anhang så småningom sökte bereda sig vägen till den i Sverige tilämnade Religions förändringen.

Jo. Bazii Sen. Inv. Eccl. Sveog. p. 294.
Sv. Bälters Anm. om Kyrko-Cerem. p. 54.

 II.

*) Se dem in *Folio* i dessa *Handl.* första del sid. 1 följ. Den saknade Författarens minne, uplåst vid Prästmötet i Linköping d. 11 Sept. 1793 af Kyrkoh. *Joh. Schenmark*, utkom i Link. s. å. 22 sidd. 4:o.

II. Scripta quædam Historiam Regis ERICI XIV:i illustrantia.

1. *Petri Marsilii* Historia causarum belli inter potentissimos Arctoæ partis mundi Reges, FREDERICUM Secundum Daniæ, Norvegiæ &c. & ERICUM Decimum Qvartum Sveciæ &c. ab anno 1563. suscepti. Lutetiæ Parisiorum Anno salutis 1566 mense Novembri. 4¾ ark.

2. Tenor Obligationis *Petri Marsilii* scripturi Historiam Sveticam. ¼ ark.

Tryckt bland *v. Stiernmans* Bilagor till *Tegels* ERIC XIV Hist. sid. 332.

3. Vera & brevis narratio eorum, quæ tam in pacificatione quam terrestri bello inter Sveeos & Danos tractata & gesta sunt Anno Christi MDLXV. 5¼ ark.

Denna afhandlig är tryckt på 52 sidor, men ganska sällsynt. Författaren *Martinus Olai Helsingus*, som *Scheffer* orätt förblandar med Biskopen i Linköping af samma namn, var Kongl. Secreterare och Riks-Historiograph. År 1556 blef han med *Arnold Rosenberger* af Konung GUSTAF den I. försänd til Ängland och Ost-Frisland, för at befordra Sveriges handel på de orter. Han ägde til en tid Konung ERIC den XIV utmärkta nåd, men då han en gång 1568 råkade Konungen vid sitt elaka lynne, blef

blef han af honom med en eldgaffel ihjelstucken *).

Se von Stiernmans Cent. Ita Anonym. p. 8 & 9.

III. Den vise Indian *Pilpay*, om Konungars Conduit och Ljus.

Förſvenſkad af *Harald Apelbom* år 1663. 41 ark.

IV. Scripta quædam Hiſtoriam Eccleſiaſticam illuſtrantia.

1. Confesſio fidei a Gallis in Svecia degentibus communi conſenſu edita. 3 ½ ark.

Är underſkrefven af *Dionyſius Beuraus*, *Petrus Marſilius* och *Jacobus Pasquier*, men författad af den förſtnämnde.

Tryckt i Å. B. v. *Troils* Skrifter och Handl. i Svenſka Kyrko-Hiſt. Vite Del. ſid. 251.

2. Confutatio Confesſionis Gallorum in Svecia degentium per *Laurentium Gestricium*. 1 ark.

Tryckt derſammaſtädes ſid. 281.

A 2 3.

*) *Martinus Olai*, var gift med Biſkop *Hans Braſks* Syſterdotters dotter, Borgmäſtarens i Stockholm *Baſilii Olai Raſchs* dotter, ſom efter hans död blef å nyo gift med *Arnold Grothuſen*, Kong SIGISMUNDS Läromäſtare, och ſåledes Svärmoder åt *Johan Meſſenius* den äldre. Se Prof. *Er. Mich. Fants* Diſſ. de Joh. Braſk. Upſaliæ 1790.

3. Scriptum *Dionysii Beurei* contra Dialogos Archiepiscopi *Laurentii Petri* Nericii, de Ceremoniis & Sacra Cœna. 7 ark.

I denna Skrift, ställd til *Johan Ofeeg*, sedermera Biskop i Westerås, angriper han i synnerhet Ärkebiskopens Dialogi, tryckte i Stockholm 1562, men blef af honom med styrka vederlagd uti dess *Refutatio Dionysii Beurei ad articulum de Cœna Domini*, *Upsalia* Anno 1563. Af denna vederläggning har *Bazius* lemnat oss et någorlunda fullständigt utdrag uti dess Invent. Eccl. Sveog. pag. 290. seqq.

4. Consilium quid respondendum sit ad ea, quæ in hac Synodo postulantur, cui adjuncta est ratio ineundæ concordiæ cum Clero in ducatu Carolino. 1 ark.

Härvid finnes in margine anteknadt *Auctore Mag. Petro Rect. Scb. Upsal.* Anno 1588. Qui obiit eodem anno.

Berörde möte stod i Örebro, som kan ses af *Bazii Inv. Eccl. Sveog.* pag. 479.

V. Fordna Biskopars, Kyrko och Präresterskaps Privilegier på deras Frälsegods och egendomar för alla Kronones utskylder m. m. samt myndighet uti deras åmbets disposition, af Sveriges Konungar gifne och confirmerade. 6½ ark.

Fram-

Frammanföre har ÅrkeB. *Eric Benzelius* den yngre anteknat: Fuit quondam hoc Exemplar *Joh. Hadorphii*, Secret. Regii Archivi Antiqv. ejusque manu descripta sunt Privilegia.

Innehåller:

1. Konung JOHAN den I:s Privilegier för Biskoparna på deras gods, egendomar och saköre m. m. gifne 1219.

2. Konung ERIC LÅSPES Privilegier för Prästerskapet. Sine dato.

3. Konung WALDEMARS Privilegium för Linköpings Domkyrko. Linkopiæ 1270. *På Latin.*

4. Konung MAGNI LADULÅSES Bref för Klerkeriet, Kyrkones gods och deras hion och folck. Gifvit Söderköping på Drottningens Kröningsdag 1281.

5. Den sammes för Prästerskapet i Östergöthland. Gifvit Konungsberg Quint. Calend. Aprilis.

6. Konung BIRGER MÅNSSONS Privilegier för Kyrkans personer och gods, för alla Konungs utgärder och på alla Konungs saköre. Gifne Strengnäs 1305. Midfasto Söndag.

7. Hertigarne ERIC och WALDEMARS Privilegier för Linköpings Domkyrka. Gifne Skärkind 1308 S. Bartholomæi dag.

8. De Sammes Privilegium för Upſala Domkyrka. Upſala 1337. die beati Martini. *På Latin.*

9. Hertig WALDEMARS Skydds-Bref för Linköpings Domkyrko, under Biſkopens frånvaro. Gifvit Nyköping annan dag Påſk 1310. *På Latin.*

10. Hertigarne ERIC och WALDEMARS Skyddsbref för Linköpings Domkyrka. Calmar 1312 in Vigilia Epiphaniæ.

11. Fru *Ingeborgs* och *Matts Kettilmundsſons* ſtadfäſtelſe för Linköpings Stift på Deſs Privilegier. Skara 1318 Feria infra Octavas beati Johannis Baptiſtæ. *På Latin.*

12. *Matts Kettilmundſſons* och Rikſens Råds förſäkran til Klerkeriet, Kyrkorna och Sveriges Rikes Mandom på deras gamla Privilegier. Gifven 1319 Oct. Idus Julii.

13. Fru *Ingeborgs*, *Matts Kettilmundsſons* och Rikſens Råds ſtadfäſtelſe på Präſterſkapets Privilegier. Gifven Lödeſe 1319 femte dag Kalend. Auguſti.

Härvid har Ärkebiſkop *Eric Benzelius* anteknadt in margine: *Originale hujus Privilegii eſt in eccleſia Strengneſenſi.*

14. Proteſtatio eccleſiæ contra correctores Legum. Örebrogiæ 1347. *På Latin.*

15. Konung MAGNI Bref och förſäkran, at återbetala til Kyrkorna den tionde, ſom til Ri-

Rikets behof var låntagen. Örebro 1333. Sabbato proximo post Octavas Epiphaniæ. *På Latin.*

16. Konung MAGNI SMEKS stadfästelse på på den stadga om strömmingstionde, Kyrkiogångspenningar och Altarläge, til Kyrkoherdarna på Öland, som Fru INGEBORG, Hertiginna til Öland, året tilförne utgifvit. Stockholm. 1347. in profesto S. Francisci confessoris. *På Latin.*

17. Den sammes Försäkran för Upsala Stift, at icke betunga det öfver sina vanliga utlagor. Gifven Akraborg feria sexta ante Palmarum. *På Latin.*

18. Den sammes stadfästelse på Biskops saköre i Linköpings Stift. Gifven Abugh 1349. *På Latin.*

19. Den sammes Skyddsbref för Biskop *Nils* i Linköping och Domkyrkan under Biskopens frånvaro. Boghehus. 1353. die invent. S. Crucis. *På Latin.*

20. Nästföregående Bref på svenska.

21. Placitatio Jönecopensis.

22. Konung ALBRECTS Bref för Linköpings Domkyrka på en tredjedel af Tionden. Stockholm 1364. Oct. Assumtionis b. virginis. *På latin.*

23. Den sammes stadfästelse på Biskoparnas och Klerkeriets gods, at såsom frälse njuta och

i ingen måtto qväljas. Stockholm 1375 ipso die septem fratrum.

24. Den sammes stadfästelse på Adelns och Klerkeriets förra Privilegier, at njuta sina gods af allan tunge frie, efter gamlom Riksens Rätt. Dat. Westerås in Nov. 1378.

25. Drottning MARGARETAS Förbud, til alla Kronans Fogdar och Ämbetsmän i Östergötland, at taga skatt och dagsvercke af Kyrka, Kyrko- och Klåsterhion. Axevald d. 24 Martii 1393.

26. Prästerskapets Privilegier af Riks-Drotsen *Christiern Nilsson* och samtelige Riksens Råd. Gifne Sudherköping den 5 Oct. 1436.

27. Kongl. Svenska Regeringens stadfästelse på Linköpings Biskopars rättighet, at upbära all saköre af deras Kyrko- och Klåster landtboar, och oqvalde njuta all annor upbörd, såsom Tionde, Landgille och alla andra utskylder. Arboga den 6 Martii 1438.

28. Kong CHRISTOPHERS stadfästelse på Klerkeriets gamla Privilegier m. m. gifven på Dess Krönilsedag, som var helige Kors dag år 1441.

29. Kong CHRISTIERN den I:s Privilegier för Prästerskapet och Klerkeriet. Dat. Stockholm 1457.

30. STEN STURE (*den äldres*) stadfästelse uppå Herr *Christiern Nilssons* och Herr *Carl Knuts-*

Kunskaps Förbud, för alla Kronones ämbetsmän i Linköpings Stift, at upbära saköre m. m. af Kyrkans gods och hion. Stockholm 1474.

31. Kong GUSTAF ERICSSONS Bref för Biskop *Hans Brask* och Linköpings Domkyrka. Söderköping die Lucæ Evangelistæ 1523.

VI. *Laurentii Raimundi* Historia Liturgica. 28¾ ark.

Är genom Cantzlie-Rådet *And. Ant. von Stiernmans* föranstaltande tryckt i Stockholm 1745 in 4:o tilhopa med Kong JOHAN den III:s Krönika af *Ægidio Girs.* *)

VII. Skyttiana. 15½ ark.

Innehålla:

1. *Johannis Skytte* L. B. in Duderoff Oratio qua Studios. Upsal. Acad. Pubem ad verum studiorum finem publice hortabatur d. XIX. Nov. MDCXL. 4 ark.

Tryckt uti Nettelblads *Schved. Biblioth.* Tom. 4. *ifrån sid.* 122 *til* 135.

A 5 2.

*) Författaren, som var Måg åt Pastoren i Åker *Gudmundus Petri Salverpianus*, hvilken äfven någon tid förestod Domproste-sysslan i Strengnås, blef i hög ålder död, såsom Pastor i Turinge och Södermanland år 1652. Mera om honom kan ses i *Strengnäs Stifts Herdaminne*, sid. 547. 1716.

2. RiksRådet m. m. *Johan Skyttes* Bref. 11½ atk.

Afskrefne efter Originalerne och äro:

1. Til RiksCantzleren Grefve *Axel Oxenstierna*. Gripsholm d. 27 Martii 1613. *Dels på latin och dels på Svenska.*

2. Til *den samme*. Gripsholm d. 6 Julii 1613. *På latin.*

3. Til *den samme*. ex insula Grönsiana d. 1 Aug. 1613. *På latin.*

4. Til *den samme*. ex ædibus Grönsianis die S. Andreæ 1614. *På latin.*

5. Til *den samme*. Elfvesiö d. 4 Aug. 1616. *På latin.*

6. Til *den samme*. Stockholm d. 5 April. 1621. *På Latin.*

7. Til *Didric Falkenberg*. Stockholm d. 10 Aug. 1626. *På Latin.*

8. Til R. Cantzl. Gr. *Axel Oxenstierna*. Stockholm d. 16 Aprilis 1626. *På Svenska.*

9. Til *den samme*. Upsala d. 22 Octob. 1629. *På Svenska.*

10. Til *den samme*. Upsala d. 28 Nov. 1629. *På Svenska.*

11. Til *den samme*. Dorpt. d. 16 Junii 1630. *På Svenska.*

12. Til H. M. Konung GUSTAF ADOLPH. Dorpt. d. 18 Septemb. 1632. *På Svenska.*

13. Til H. M. Konung GUSTAF ADOLPH. Dorpt. d. 16 Novemb. 1632. *På Svenska.*

14.

14. Til - - - (förmodeligen Gref *Axel Oxenstierna*) Riga d. 2 Jan. 1633. *På Svenska.*

15. Til *den samme.* Riga d. 12 Jan. 1633. *På Svenska.*

16. Til *den samme.* Dorpt. d. 22 Febr. 1633. *På Svenska.*

17. Palatino Vilnensi *Leoni Sapieha.* Dorpati d. 18 Decemb. 1632. *På latin.*

18. Til RiksCantzleren Grefve *Axel Oxenstierna.* Riga den 15 April 1633. *På Svenska.*

19. Til *den samme.* Nyköping d. 23 Aug. 1633. *På Svenska.*

20. Til *den samme.* Hagen d. 6 Martii 1635. *På Svenska.*

21. Til *den samme.* Stockholm d. 4 Martii 1636. *På Svenska.*

22. Til *den samme.* Edeby gård d. 10 Jan. 1637. *På Svenska.*

23. Til *den samme.* Jönköping d. 4 Junii 1638. *På Svenska.*

24. Til Hans KONGL. MAJ:T sine dato. *På Svenska.*

25. Til R. Cantzl. Gr. *Ax. Oxenstierna.* sine dato. *På latin.*

26. Til Grefve *Magnus Gabriel De la Gardie.* Ex ædibus Grönlianis d. 24 April 1640. *På latin.*

VIII.

VIII. Ärke-Biſkopens *Laurentii Petri* Skrifvelſe til Pråſterſkapet af Upſala Stift, rörande den yppade briſt af vin til Nattvardens bruk. Upſala den 14 Februarii 1564. 4 ark.

Detta Herdabref *Tryckt därſtådes ſamma* år *) utfärdades af Ärke-Biſkopen i anledning af den, år 1563 väckte fråga, om icke, i anſeende til den af kriget med Dannemark yppade Vinbriſt, någon annan vätſka kunde nyttjas i Nattvarden, hvilket Konung ERIC den XIV:s fordna Läromäſtare *Dionyſius Beurens* påſtod. Ärke-Biſkopen altid vakſam, at förekomma nyheter i Religion, upſatte genaſt emot denna *Beurei* villomening ſin vederläggning, hvilken äfven flere af Rikets Präſterſkap underſkrefvo. Dock ſådant oaktadt ſkref Biſkopen i Weſterås *Johan Ofeeg*, förledd af bemälte *Beurens*, år 1564 et bref til Preſterſkapet i ſit Stift, och förſvarade den ſatſen, at man väl kunde betjena ſig af vatten i ſtället för vin i Nattvarden, hvarföre han ſedan fick det öknamnet *Liquoriſta*; men Ärke-Biſkopen förlade honom manligen och därmed kom tviſten at afſtadna.

Handlingar, ſom upſyſa denna twiſt, finnas i *Bazii* Invent. Eccl. Sveog. a pag. 302. ad pag. 311. *Ol. Celſii* Monum. Polit. Eccl. ex Archivo Palmſköld. a pag. 61. ad pag. 89.

IX.

*) Omtryckt i Å. B. v. TROILS Handl. i Sv. Kyrkohiſt. Del. III. ſ. 173.

IX. Et kort Extract på vår Svenska Kyrkones Historia, såsom ock på thens första Församlingens andeliga och lekamliga tilstånd och Påfvedömets upkomst, ruin och undergång, utaf märkelige och trovärdige måns skrifter korteligen och enfaldeligen sammanfattadt af *Laurentio Raimundo*, Pastore Thuringensi. 14 ark. *)

X. *Joannis Schefferi* Commentarius Politicus in Taciti vitam Agricolæ. 13¾ ark.

Är et ibland dem af Schefferi arbeten som han sjelf i sin *Svecia Literata* säger vara *prelo parata, cum se offerret idoneus Typographus*.

XI. Tractatus in quo demonstratur Patres Orientales, primis decem Seculis, unanimi credidisse consensu, Spiritum Sanctum ex solo procedere patre. *Auctore Adamo Czernikov Ukraniensi*. 56¼ ark.

XII.

*) Antingen har detta *Raimundi* arbete varit aldeles obekant för utgifvaren af Strengnås Stifts Herda-Minne, eller ock torde det vara det samma, som han kallar *Reformatio Gustaviana*, Historien om Konung GUSTAF den I. Reformation, skrifven 1637.

XII. Ecclesiastique Samlingar 11½ ark.

1. Handlingar och Protocoller om Kyrko-Ordningen år 1650. 10 ark.

2. Super Libro Concordiæ certamina. Holmiæ habita A:o 1650 d. 28 Junii & seqq. in loco Revisionis inter Archiepiscopum, Strengnensem, Aroiensem, *Stigzelium*, *Emporagrium*, *Gyllenklo*, *Biörnklo*, *Stiernhöök*, *Loccenium* & *Freinshemium*. 1½ ark.

XIII. Handlingar rörande Liturgien och dess afskaffande. 12½ ark.

1. Konung JOHAN den III:s skrifvelse til Prästerskapet i almänhet, men i synnerhet til Prästerskapet i Södermanland, Nerike, Wermeland, Wassbo och Walla Härader rörande Liturgien. Gifvit Calmare Slott d. 12 Febr. 1588. *).

2. Underdånigt svar på föregående bref, af menige Prästerskapet i Förstendömet, den 1 April 1588.

3. Ärke-Biskopens *Andreæ Laurentii* och Upsala DomCapitels Bref til Dom-Capitlet och Prästerskapet i Strengnäs Stift. Gifvit den 13 Jan. 1589.

Under finnes anteknadt: Detta bref blef oss öfverantvardat d. 21 Jan. 89.

4.

*) Detta och följ. äro tryckte i Bilagorna til Konung CARL IX Rimkrönika, dels äfven på Tyska i *Nettelbl.* Schwed. Bibl. St. IV.

4. Svar på näftföregående bref, af Strengnäs Stifts Präfterskap. s. d.

5. Ärke-Biskopens återsvar på detta bref. Upsala d. 16 Jun. 1589.

6. Hertig CARLS Kallelse-Bref til Rikets Präfterskap, at infinna sig vid det tilämnade Upsala Möte, som skulle öpnas d. 25 Febr. 1593.

7. Actiones Synodales peractæ in Concilio Upsaliensi 1593.

Är en ibland de fullständigare berättelser om detta märkvärdiga möte.

XIV. *Anonymi* Annotationes Historicæ & Geographicæ. 25 ark.

Utan ordning och af föga betydenhet.

XV. *Anders Simonssons* Berättelse om Sturarnas mord. 2½ ark.

Anders Simonsson var Gr. *Svante Stures* dräng.

Berättelsen är införd i Prof. *Eric Burmans* Almanach för år 1723, Skara Horizont, tryckt i Skara hos *Möller.* Manuscriptet häde blifvit Prof. *Burman* meddelt, af då varande Bibliothecarien, sedermera Ärke-Biskopen Doct. *Eric Benzelius.* Sedermera är den tryckt i Lönboms uplysningar i Svenska Historien, första Del. sid. 25 följ. och dessutom ofta åberopad af CantzlieRådet *von Dalin* i dess Svea Rikes Historia.

XVI.

XVI. Mäster *Peder Swartz's* Krönika öfver Konung GUSTAF d. I. Regering intil Konung ERICS Födelse år 1533. 24 ark.

Peder Svartz, som år 1562 dödde såsom Biskop i Westerås, hade varit Kong GUSTAFS Hofpredikant, närvarande vid Hans dödstima, skrifvit Hans Personalier, och hållit öfver Honom Likpredikan. Hans Krönika är icke så lätt at skilja från andra af de öfver Konungen sammanskrefne Krönikor, hvilket kommer deraf, at åtskillige sednare författare merendels betjent sig at hans arbete och derutur mycket ord ifrån ord afskrifvit. Det hufvudsakeligaste kännemärke lärer dock vara, at den ej sträcker sig längre än til år 1533. Den börjas således: "Efter thenne Stormächtige och Höglofflige Furstes och Herres Herr GUSTAFZ "S. G. och W. Konungs dååt och bedrifter "och högpriseliga giärningar vida öfvergå m. m." och slutas: "Hvilket som skedde nijo år therefter." *)

XVII. M. *Pauli Justén* Ep. quondam Ab. Chronicon Episcoporum Finlandensium. 5½ ark.

Pau-

*) Mera uplysning om denna Krönika kan vinnas uti Kongl. Bibliothekets Handlingar. Första Bandet, Första Delen. Stockholm 1768. sid. 6, 7, 8. Diss. Prof. *Er. Mich. Fant* de Historicis Regis GUSTAVI I. Ups. 1782.

Paulus Justén blef Biskop i Wiborg 1554, i Åbo 1563 och dödde, efter sin återkomst från legationen til Ryssland år 1576.

Hans Chronicon är tryckt i *Chrift. Nettelbladts* Schwedische Bibliothek erstes stück. s. 62—90. men mindre correct. Prof. i Åbo Mag. *Henr. Gabr. Porthan* har derföre med all möjelig noggranhet utgifvit det uti Disputationer, *annotationibus & sylloge Monumentorum illustratum*, hvaraf *Particula* I. utkom 1784 och *particula* & *Ultima* år   Äfven har Prof. Mag. *Joh. Bilmark* utgifvit Dissert. *Hypomnemata quædam in Chronicon Episcorum Aboensium a Paulo Justén consignatum continens*. Pars prior 1771: posterior 1772.

XVIII. *Beaumontii*, nobilis Galli, ad Sacra Evangelica transeuntis, Confessio Fidei. 1½ ark.

XIX. Handlingar rörande Prof. *Sigfridus Aronis Forsius* och Skottländaren *Johannes Duræus*. 10¾ ark.

1. Prof. *Sigfr. Ar. Forsii* Förklaring inför Consist. Theol. i Upsala, om sin *Astronomia*, *Astrologia*, *Physiognomia*, *Meteorologia*, *Chiromantia och nobili illa Chimia*. d. 19 Maji 1619. 5 ark.

 Sig-

Sigfr. Ar. Forsius, Fenno Nylandus, blef Math. Prof. i Upsala 1603. Sedan Kyrkoherde i Ekenäs och Nyland 1613 och dödde 1637.

Var nog öfverdrifven i sin kärlek för Astrologien, ehuru han ofta för sina spådommar måste utstå mycket ondt. Anledning til den ledsamhet hvari han var, då han attämnade anförde förklaring, hade han gifvit genom sin stora *Prognostica til thet år* 1618, *med flijt utråknat och judicerat, af naturliga orsaker och the gamle Astrologers förfarenhet*, tryckt i Stockholm in 4:o. Härtil bidrog äfven hans *Prognosticon* för år 1619, men i synnerhet lärer han emot sig upretat Theologerne genom dedicationen til Kon. CARL den IX:s Enke-Drotning CHRISTINA uti 1618 års prognosticon. Han nämner deruti, huru högt astrolologien förr varit värderad, och säger sedan: *Men oansedt alt detta nu så år, icke thess mindre måtte then ädle konsten, som ock mächtige Konungar, Förster och Herrer med ster lust fordom öfvat och propagerat hafva, aff en part Theologis lida förtal, och aff them fördömd varda, ther dock aff them en part henne tilförenne profiterat och fett underhåll theraff hafft hafva: en part henne aldrig hafva kunnat införa i theras hierna. Skola the i en allmennelig samqvämd göra en predikan, så utvälja the sig then materia, igenom hvilken the synas sigh kunna fördömma then ädle och frije konsten.* Han säger vidare sig *vilja med tiden refutera theras glosser, allenast låte the först uthgå theres Capitels doom och sententz med hvilken the*

the then fattige Astronomiam vilja föra infför Pontium Pilatum.

2. Ad S. R. M. Sveciæ Literæ *Joh. Duræi* commendantes negotium Unionis Evangelicæ. *Datæ* Caffelis d. $\frac{12}{22}$ Aprilis 1673. $1\frac{1}{2}$ ark.

Duræi förfök med Svenska Theologerna at stifta förening imellan Lutheraner och Reformerta äro kände, och kunna i sitt sammanhang inhämtas af *Episcoporum & Cleri censura, in inclyto Regno Sveciæ, de instituto & actionibus D:ni* Johannis Duræi &c. *facta in conventu Comitiali, qui Stockholmiæ habitus est in mense Febr. A. O. R.* 1638, samt i synnerhet af framl. Bisk. och K. N. O. Led. Doct. *E. J. Benzelii Disput. De Johanne Duræo*, utgifven under *Mosheims* præs. i Helmstad 1744.

3. Upsala Capitels Dom öfver *Sigfr. Ar. Forsius* d. 5 Junii 1619. $3\frac{1}{4}$ ark.

DomCapitlet underställte Konungens godtfinnande, om icke *Forsius* borde ifrån Prästämbetet affättas, til dess han med någon tryckt skrift återkallat sina vidskepelser. *Forsius* behöll dock syslan til sin dödsstund, hvilken inträffade 1637 och han sjelf skal hafva förutsagt.

Fullständigare underrättelse om hans öden kan inhämtas af hans *Lefvernes beskrifning* af S. *Lœnbom* Stockh. 1772 8:o samt *Carl Bergmans* Disp. om Ekenäs, under Prof. *Kalms* Præsid. Åbo 1760.

4. *Sigfridi Aronis Forsii* bref til Consistorium Eccl. i Upsala, hvaruti han erkänner Astrologiens osäkerhrt. 1 ark.

XX. Postilla öfver de Evangeliska Texterna på Svenska. 39½ ark.

Dels på pergament och dels på papper illa skrifven, som det synes, mot slutet af 1400:de talet, åtminstone före Reformationen.

XXI. Ecclesiastique Samlingar. 76¾ ark eller 307 fol.

1 Om Kyrkostadgar och Ceremonier, hurudana och hvilka man uti en Christelig Församling bruka må eller ej, skrifven af Ärkebisk. *Lars* i Ups. A:o 1566. fol. 1. Med *And. Abr. Angermanni* Företal tryckt i Wittenberg år 1587.

Recenseras af *Bälter* uti dess anmärkn. om Kyrko-Ceremon. sid. 48, 49 & 50.

2. Några Puncter anrörendes the Ceremonier, som uti Mässan brukas och hållas skola. Fol. 55.

3. En tröstelig förmaning, til at trösta och hugsvala dem som uti krankhet och dödsnöd äro liggande. Fol. 59.

4. En förmaning, förr än man går til thet heliga Sacramentet. Fol. 61.

5. Biskopens i Linköping *Martini Olai Gestricii*

ſtriaii bref til Ståthållaren af Öſtergöthland Herr *Johan* til Häredsſäter. Linköp. d. 24 Apr. 1573. Fol. 63.

6. ÄrkeBiſkop *Laurentii* Upſalienſis Bekännelſe om någre articler vårs Herres JESU Nattvard anrörande.

Härvid finnes anmärkt, *ex Manuſcripto libro* D. Botvidi *Epiſcopi quondam Strengenenſis deſcripta in uſum Dom.* Nicolai Johannis, *Secretarii Principis* CAROLI.

Nicolaus Johannis, Kon. CARL IX:s Secreterare, var ſtamfader för Jacobſköldſka ätten.

7. Några Argument, ſom thè Sacramentsſvärmare gemenligen föra pläga, til at thermed förneka Chriſti lekamens och blods ſannſkyldiga och väſenteliga delaktighet uti ſacramentet, ſamt med deras ſvar och grundeliga förläggningar; af *Laur.* Upſalienſi. Fol. 83.

8. Evangelium in die Omnium Sophiſtarum ſecundum neminem, folio albo capitulo nigro. Fol. 91.

9. De Origine Miſſæ & omnibus ejus partibus, *R. Barus*, Th. Doctor. Fol. 92.

10. Confesſio præcipuorum Miniſtrorum Evangelii Jeſu Chriſti in inclito Regno Svetiæ, contra interim a Cæſarea Majeſtate publicatum A:o ſalutis 1548. Fol. 94.

Baazii Inv. Eccl. Sveog. pag. 268. ſequ.

11. De quibusdam Articulis, ad Sacramentum

tum Cœnæ Dominicæ pertinentibus, Sententia *Laurentii* Episcopi Upsaliensis, Clero in Synodo d. 9 Julii Anno 1566 proposita. Fol. 97. *)

12. Formula Confessionis, a laud. mem. Domino *Philippo Melanchtone* scripta in consilio Wormatiensi, recitata a Domino *Caspara Crucigero*, Licenciato in academia Witebergensi, cum inchoaret tractationem loci de Cœna Domini. A:o D:ni 1562 d. 15 Decembris. Fol. 106.

13. ÄrkeB. *Laurentii Petri* Protestation emot bruket af någon annan liqueur i Nattvården än vin, Upsaliæ die purificationis A:o 1565. Fol. 107.

Tryckt uti *Olai Celsii* Monum. Politico-Eccl. pag. 87, 89. äfven i Upf. Tidn. och Å. B. v. *Troils Haudl.*

14. Archiep. *Laur. Petri* Rationes cur non liceat uti alio liquore quam vino in cœna Domini. Fol. 109.

Tryckte uti *Ol. Celsii* Monum. Politico-Eccl. pag. 65 -- 87. och på nyss anförde ställen.

15. Quæstiones aliquot de Magistratu, scriptæ in obsidione Holmens. A:o 1568. Fol. 113.

16. *Nils Knutssons* Dom om kätteri. Fol. 124.

17. Konung GUSTAF den I:s Förordning om tionde. Gifven Örebr. Slott d. 25 Aug. 15 -- 18.

*) Tryckt i en Disput. under C. R. *Lagerbring* i Lund.

18. Officium Luther. Evangelistæ proprium. Fol. 126.

19. Läkedom emot de nu svæfvande kätterier, utaf Doctore *Johanne Eccio* til nytto och välfärd tilberedt, A:o 78 (1578) öfversatt af *Laurentius Hermanutius* Svecus. Fol. 128.

20. Upsala Mötes Beslut år 1572. Fol. 135.

21. Konung JOHAN d. III:s til M. *Martinum Gestricium* om Liturgien. Linköping d. 10 Maj. 1580. Fol. 136.

22. De Offerendo filio Dei. Fol. 138.

23. Obligatio *Petri Benedicti*, designati Rectoris Scholæ Wadstenensis. Svartsjö d. 14 Jan. A:o 1581. Fol. 140.

Utom trohet emot Öfverheten förbinder han sig häruti på det kraftigaste, at söka befordra Liturgien.

24. Confessio D:ni *Jona Birgeri*, qui Peste extinctus est Holmiæ die 6 Nov. Anno 1580. Fol. 142.

Jonas Birgeri Dalekarlus blef Past. Primarius uti Stockholms Storkyrka år 1578 och dödde 1580, 39 år gammal.

25. Versus quidam, saxo ingenti, inter Norvegiam & Jemtiam sito, inscripti, priscis Literarum caracteribus. Fol. 143.

Stenen i grönan dal.

26. Papistische Vater unser. Fol. 143.

27. Rationes quædam, cur novam Liturgiam una cum aparata ej præfatione, atque universam adeo ceremoniarum mutationem, ea quidem qua nunc cœpta est institui via, christiana conscientia comprobari aut recipi non debere vel posse existimamus; collectæ a Ministris Ecclesiæ Stockholmensis Anno 1576 die Thomæ. Fol. 144.

Collectores fuere *Olaus Medelpadius* Past. Holmensis, *Petrus Erici* & *Ericus Petri* Sacellani Holmenses.

Baazii Inv. Eccl. Sveog. pag. 393. seqq.

28. *Petri Jonæ* & *Olai Jonæ*, Lect. in Collegió Upsal. ad Regem JOHANNEM insinuatæ Litteræ contra Liturgiam. Fol. 168.

Petrus Jonæ Helsingius Prof. Ups. en Liturgiens häftigaste motståndare, blef därföre tvenne gångor kastad i fängelse och måste sista gången d. 29 Sept. 1581. rädda sig med flykten til Tyskland. Därifrån återkommen förordnades han af Hertig CARL år 1585 til Pastor i Nyköping och följande året til Biskop i Strengnäs hvarest han blef död d. 4 Decemb. 1607. Hans Hustru *Brita Håkansdotter* har upsatt berättelse om hans förföljelser, som är införd i Nya Svenska Bibliotheket I bandet II Delen sid. 67 -- 100. Hans sednare Hustru *Sigfrid Olofsdotter* blef Enka och kom sedan i äktenskap med Domprosten i Linköping Mag. *Isr. Olai*, genom hvilket gifte hon blef en Stammoder för den *Lagerfeltska* ätten, derefter med Theol. Lect. i Linköping Mag. *Nils Grubb*, och sidst med Biskopen därstädes *Jonas Petri Gothus*, hvilken hon äfven öfverlefde.

Olaus

Olaus Jonæ Lutb, Prof. i Upsala var likaledes en ifrig motståndare af Liturgien, hvarföre han äfven kastades i fängelse, men änteligen derifrån utsluppen dödde i pesten år 1580. Han var Måg af ÄrkeBiskop *Laurentius Petri Nericius*.

29. Literæ GREGORII XIII. Papæ ad *Gerhardum* Coloniensem Episcopum, quibus ipsum defectionis a cœlibatu pontificio arguit ipsique minatur indignationem & iram summam. Fol. 178.

Elector Coloniensis *Gerhardus* uxorem ducens *Agnetam Mansfeldicam* Pontificio diplomate Archiepiscopatu Anno 1583, privatus, atque ERNESTO Duce Bavariæ ope militum Hispanorum Electoratu pulsus est.

30. Responsum *Gebhardi* ad Scriptum Pontificis GREGORII XIII. Fol. 179.

31. *David Chytræi* Literæ ad Dominum *Ericum Mathæi* Regis Sveciæ Secretarium supremum. Rostochii Idibus Aprilis 1583. Fol. 185.

32. *Laur. Nicol. Norvegi* Dispensatio facta d. 6 Febr. 1578. Fol. 186.

Johannes Henrici, Konung JOHANS Secreterare, hade mördat M. *Johan Kempe*, i samråd med hans hustru *Anna Månsdotter* och sedan med hänne sammanaflat barn; men detta oaktadt lemnade dock *KlåsterLasse* dem tilstånd, genom anförde Dispensationsbref, at med hvarannan träda i äktenskap.

Dispensations-Brefvet är tryckt i *Baazii* Inv. Eccl. Sveog. pag. 418.

33. Literæ *Laur. Petri Gothi* Archiep. ad *Laurentium Norvegum*, de ejus illegitima dispensatione. Upsaliæ d. 20 Martii 1578. Fol. 187.

Äfven tryckt i *Baazii* Invent. Eccl. Sveog. p. 419.

34. Öländska Prästerskapets öfverenskommelse at förblifva vid Liturgien. Anno 1588. Fol. 187.

35. *Pasquillus* in Liturgiam Upsaliæ inventus anno 1588. cum Clerus ex Diœcesi Upsaliensi & Arosiensi eo, per Regis literas esset convocatus, & D:no *Erico* in Scheftuna adscriptus. Fol. 188.

36. Biskopens i Linköping D. *Joh. Terseri* bref rörande Prästerskapets rättighet af sina Socknebönder: die S. Thomæ 1672. Fol. 189.

37. Kong MAGNI stadga om Kyrkofred. Fol. 190.

38. Hvad som å Prosteting ransakas bör. Fol. 191.

39. Collecta ex veteribus Statutis Episcoporum & Provincialium Synodorum Regni Sveciæ. Fol. 191.

40. Ordning om Testamente efter den döde af år 1566. Fol. 194.

41. Kläckare-Lag. Fol. 195.

42. Konung GUSTAF ADOLPHS stadga, om allehanda tionde-persedlar. Örebro d. 24 Febr. 1616. Fol. 196.

43.

43. Samtelige Prästerskapets öfverenskommelse vid Herredagen i Örebro år 1617. Fol. 197.

44. Consultatio Pontificis. Fol. 200.

45. Consilium primum Jesuiticum Coloniense. Fol. 215.

46. Capituli Jesuitici Conventus nuperrimus in loco quodam celeberrimo. Fol. 217.

47. Quintum Evangelium Calvinisticum: ex nihilo nihil fit. Fol. 219.

48. Academiæ Upsaliensis Privilegia a CAROLO IX. data die 25 Martii 1595. Fol. 219.

49. Privilegia quædam, immunitates, reditus & indulta Ministris ecclesiæ donata, ex Svecanis Legibus, Recessibus & Ordinantia Ecclesiastica collecta. Fol. 222.

50. Konung GUSTAF ADOLPHS undervisning och ordning, huru förhållas skulle, så väl med de 64 Stipendiater, såsom ock med communitetet, hvilket Konungen låtit inrätta för 100 Studenter. Gifvit Stockholms Slott d. 31 Aug. 1624. Fol. 228.

51. Konung GUSTAF ADOLPHS Donation til Upsala Academie d. 31 Aug. 1624. Fol. 232.

52. Drottning CHRISTINAS Privilegier för Prästerskapet. Gifne Stockholm d. 20 Sept. 1647. Fol. 238.

53. Confessio brevis, continens præcipuos fidei Christianæ articulos, auctore *Joh. Forbesio*, cum notis *Jo. Baazii*. Fol. 247, tryckt i *Baazii* Inv. Eccl. Sv. pag. 634, 660.

54. Litteræ *Joh. Forbesii* ad Regem CAROLUM IX. Fol. 258.

55. *Joannis Baazii* Προςφώνησις ad Episcopos Regni Sveciæ. Fol. 260.

56. Ecclesiarum Danicarum Synodalia. Ann. 1561, 1562, 1567, 1568 & 1573. Fol. 263.

Efteråt finnes antecknadt: Hosce canones, sane utiles, observatu necessarios, mediocri diligentia exscripsit *Gudmundus Petrus Salverpianus* Schmalandus in domo paterna 1576 circa Bartholomæi.

57. *Nicolai Hemmingii* Professoris Hafniensis, confessio de Cœna Domini, ad mandatum Sereniss. Regis & Academiæ. Fol. 273.

In margine *finnes anmärkt:* Hæc Confessio est approbata a Professoribus Hafniensibus d. 6 April Anno 1570.

58. Carmina Jutonum quorundam in Honorem Svecorum. Fol. 274.

Äro icke vidlöftigare än at de här kunna införas.

Ornatis crebro fallaci munere Svecos,
    Gratia sed vestri parva laboris erit.
Huc veniunt nudam simulantes simplicitatem,
    Naturam vulpis simplicitate tegunt.
Præsentis secreta notant in codice Regni,
    Ut referant Regi quæque futura suo.

Ur-

Urbes vallatas servant murisque carentes
Hostibus ut melius certificetur iter.
Vestibus utuntur laceratis ut videantur
Auxilio nostræ & rebus egere Scholæ;
Sed nimis auro tantis quoque semper abundant,
Ut possint victum subpeditare sibi.
I nunc & Svecum succurre rudibus artis
Protinus in classem transfer amice tuam.
Facta sunt hæc Lundis Anno 79. (Forsan 1579)

59. Bref ifrån Upsala til *Bengt Ericsson* rörande en predikan, som Mäster *Abraham Andreæ Angermannus*, S. Mathei dag hållit emot *KlåsterLasse*. Upsala d. 5 Maji 1579. Fol. 274.

Ibland annat heter det i detta bref, utropade han *KlåsterLasse* och hans partie för Guds förrådare, och sade: at en landsförrådare är en årlig karl (*scilicet comparative*) emot *Lassa i Klåstret*; förty en Landsförrädare icke annat än kroppen och ägodelar förråder, men *Lasse i Klåstret* både lif och själ.

60. Konung CHRISTIERN den IV:s Förordning för Dannemark, om Präster, som sig förse med det Högvärdiga Altarens Sacraments utdelelse: om förbudna leder, Gifto-och Lägersmål: om andelig inspection: om utlegh och gäldh. Fol. 275.

61. Statuta om Præstearf. Fol. 283.

Äro upsatte Anno a partu Virginis 1559 tempore nuptiarum illustris ac generos. Comitis *Esserdi* Frisiæ Orientalis af *Laurent. Petri* Upsaliens. *Ericus* Lincop. *Ericus* Strengn. *Nicolaus* Geflensis, *Petrus* Arrhosiensis och *Joh.* Holmensis.

62. Pastoris Holmensis *Jacobi Johannis Angermanni* mening de jure Patronatus, gifven den Kongl. Hofrätten d. 7 Junii 1637.

Mag. *Jacobus Johannis* i *Bureus* Sæbrocynthius Angermannus var då Pastor vid Storkyrkan i Stockholm, men blef 1639 Biskop i Strengnäs och dödde därstädes d. 8 Julii 1642. Sonen *Nils Bureus* blef adlad d. 13 Maji 1654 med namnet *Burenskiöld*.

63. Ad Reginam CHRISTINAM Romæ viventem Literæ *Joh. Mathiæ* Episcopi Strengnensis, de Ejus Apostasia. Strengnesiæ d. 1 Dec. St. Vet. A:o 1655. Fol. 287.

64. Extract af 1656 års Kyrko - Ordning om skyld och Svågerskap. Fol. 290.

65. Ordning om Kyrko-Tionde i Riket gjord på Riksdagen i Stockholm år 1638. Fol. 296.

66. Några nyttiga stadgar af Episcopo och Consistorio Scarensi författade och til största delen uti föregågna Synodo approberade, men nu för en rättelse til Stiftets Präfterskap utskickade, til vidare förbättring. Anno 1647 mense Oct. Fol. 296.

XXII. Handlingar och Råds-Protocoller rörande Biskopens i Westerås, Doct. *Joh Rudbecks* bok: De Privilegiis Clericorum, Doctorum, Magistro-

gistrorum, Baccalaureorum, Studiosorum & Scholarium omnium &c. Arос. 1636 in 4:o pagg. 76.

Förnämsta driffjädren til dessa privilegiers utgifvande af trycket var ofelbert B. *Rudbecks* farhåga för det projecterade Consistorium Generale, hvaremot han med några andre af Rikets Biskopar ifrigt sträfvade. Här til kom äfven det utspridda rycktet, at Prästerskapets tionde skulle indragas och Clericie-staten med penningar aflönas. Detta upväkte *Rudbeck* at, til Ståndets försvar, framgifva dess privilegier; men hans företag blef af Regeringen så illa ansedt, at boken genast blef indragen och han sjelf ställd under ransakning. RiksRådet Herr *Johan Skytte* höll före, som hans ord lyda i protocollet, at intet farligare scriptum här i Sverige varit publiceradt på 100 år, än det Episcopus Arosiensis publicerat om Presterskapets privilegier, deruti han omkullslår några Balkar i lagen, förbigående Westerås Recess, allegerar de privilegier Konung GUSTAF hade gifvit Biskop *Brask* 1523 först han kom til Regementet, förr än han blef krönt och medan än Påvedömet var, sägandes at några Balkar i Lagboken voro casserade quoad statum Regiminis. B. *Rudbeck* ställdes derföre til ansvar inför Rådet år 1636. Rättegången börjades d. 2 Junii nämde år, och RiksCantzleren, som emedlertid återkom til Fäderneslandet d. 14

d. 14 näftföljande Julii, blandade fig deruti på et för *Rudbecken* mindre gynnande fätt. "Om fal. Konungen lefde, heter det af ho-"nom i protocollet, upbrände han boken. "Hade det varit en fkolefux, fom detta gjordt, "hade man kunnat ftryka huden af honom m. m. "Och hafver Bifpen en ftor fläng af S. Peders "kjortel. I fina præfationer på bönedagspaten-"terne exaggerar han alt in odium Regiminis "ihågkommande odiofisfime om pålagorne, "fom alt låter fig ljufligt höra i gemene mans "öron: Om ni vifte af ftatu rerum, fom den "är mig en god del bekant, då fkulle ingen "af Er önfka at fitta vid detta bordet. Bifperne "draga civil-faker från Rådftugan til Capitlet, "fedan de äro anhängige vordne i Rådftugu. "Arofienfis är en fådan Jävare och öfverdyf-"lar Eder få, at I icke tören lyfta up mun-"nen emot honom. Han är Auctor omnis "disfidii i detta ärende om Confiftorio. Han "är en man af qualiteter, en drifvande, en "pertinax, fom förr fkall låta bränna fig "än gifva vika m. m." Cantzleren ville väl i början, at B. *Rudbeck* fkulle aldeles asfättas ifrån ämbetet, men mildrade fedan fitt påftående och ftyrkte til afbön, jemte alla exemplarens indragande.

Frammanföre Handllingarna finnes det tryckta exemplaret af Boken, hvilket med få mycket ftörre fkjäl får räknas ibland fällfyntare fkrifter, fom deraf, enligt *Rudbecks* egen upgift

gift i afbönen, endast 16 Exemplar utkommit i allmänheten, nemligen 8 åt vissa RådsHerrar, 4 åt Biskoparna och 3 eller 4 åt Boktryckaren.

Jfr. Almandri *Hist. Libr. prohib.* p. 10. Er. Mich. Fant *observationes Selectæ Histor. Svec. illustrantes* p. 18 *seq.*

Biskop D. Herveghrs *Lefvernes Beskrifn. om B.* Joh. Rudbeck *på Link. Bibl. i handskrift.*

XXIII. Om ordsakerne til Konung SIGISMUNDS och Dess Farbroders Konung CARL den IX:s oenighet. 140½ ark.

Manuscriptet har väl ingen titul, äfven som Författaren icke heller namngifves; men af första bokens början, ställd til Drottning CHRISTINA, finnes, at det varit sammanskrifvit til at utreda misshälligheterna emellan dessa tvänne höga Personer. Det innefattar tillika någon del af Rikets Historia ifrån år 1592 til 1600 och är upsatt af *Arnold Messenius* den olycklige.

Auctor skrifver i begynnelsen af första boken: Jag var uti min ungdom, 16 år gammal, kommen i E. K. M. Herr Faders stora onåde för den Romerska Kyrkos och Konung SIGISMUNDS skuld, och satt 16 år och tre månader (mästedels på Kexholms fästning i

 Ca-

Carelen) en fången man. Tädan ifrån lät Eders K. M. alle ſkälige miſstankar oaktade, kalla mig år 1640 och anamade af mig ed, år 1645, at jag, ſom hade haft Konung SIGISMUNDS Præceptor til Morfader, ſå ock ſjelf hållit med honom, ſkulle af Rikſens allerlönligſte Cantzelie handlingar, utan väld och paſsion (ty ſå ljuder min ed och fullmagt) beſkrifva ſanfärdeligen den Hiſtoria, ſom innehåller ordſakerna til Konung SIGISMUNDS och Eders Kongl. Maj:ts Faderfaders Konung CARLS oenighet m. m.

Boken börjar med Hertig CARLS ankomſt til Stockholm 1592, kort efter Konung JOHANS död, och ſlutar med Linköpings Riksdag år 1600, innehållande många den tidens acta publica.

Om detta arbete yttrar ſig Doct. *Ol. Celſius* i Diſp. *de meritis & fatis Meſſeniorum* Upſ. 1753. pag. 19. In Sveciam *Arnoldus* rediens Hiſtoriæ de CAROLO IX & SIGISMUNDO conſcribendæ manum admovit illamque ſat prolixam perfecit. Hæc quidem inedita adhuc tenebris mandatur, multa tamen in eadem multum in rebus, apud noſtrates olim geſtis, illuſtrandis valent.

XXIV. *Nicolai Petri* Hafnienſis Antiquitatum Libri Tres. 31 ¾ ark.

Primus liber, De Cimbris.
Secundus, De Gothis in Gothlandia ortis.

Ter-

Tertius, De Gothis e Dania, Svecia & Gothlandia simul egressis, eorumque reliquiis in Gothlandiam redeuntibus. His accessit Chronologia in primum & secundum librum. Item umbra *Saxonis Grammatici.*

År förmodeligen det samma som blifvit tryckt i Leipzig år 1695. på 116 sidor in 8:o, under titul af Cimbrorum & Gothorum Origines, Migrationes, bella atque Coloniæ, libris duobus a *Nicolao Petreio* recensitæ, nunc vero primum in lucem editæ.

Hof-Rådet *Warmholtz* gifver oss icke de fördelaktigaste tankar om detta arbete, som vid pass år 1570. blifvit författadt af Danske Prästmannen och SuperIntendenten i ostJutland *Nicolaus Petrejus.* Största delen deraf skall dock ännu vara otryckt, men af det tryckta äga vi både Tyska och Danska öfversättningar.

Mera härom kan läsas uti *Carl Gust. Warmholtz's* Bibl. Hist. Sv. Goth. III. del p. 67, 68.

XXV. Index Episcoporum & Sacerdotum Diœces. Aros. & Tabula Pastoratuum in singulis Diœces. Regni Sveciæ. 7½ ark utom Register.

Sträcker sig ifrån äldsta tiderna til början af 1700:de talet.

XXVI. Konung ERIC den XIV:s Historia på Rim eller uti en Visa författad. 13½ ark.

Af *Daniel Hund*, Adelsman, som slutar med denna vers:

Nu

Nu beslutar jag denna Visan ny,
Som är gjord uti Ramsjö by
På Romelberg Nyårsdag och stunde
Tå man skref 1605 år
Och jag 68 år gammal var;
Gud Oss et saligt Nyår unne.

XXVII. Samtal imellan Junker *Päder*, Måster *Hans*, *Nils Andersson* Borgare och *Jon* i Berga Danneman, hållit i Thomassmässo marknad i Linköping A:o 1650. 7½ ark.

Tryckt i en samling af forntidens Sagor. Stockh. 4:o.

XXVIII. Berättelse om de underverk, som åro skedde i Stockholms Svartbrödra Klåster vid et altare och en tafla, som föreståldte Christi nedtagning af korset samt vid Doct. *Mathiæ* graf. 6 ark opaginerad.

Har sedermera befunnits vara det samma som *Rogberg* utgifvit, men hvilken Uplaga är mycket felaktig.

XXIX. Relation med bifogade Documenter om Biskops-Canonie-Prebende samt Kyrke och Klåstergods och deras Reduction, med hvad dervid hänger, ifrån begynnelsen af glor-

vyr-

vyrdigst i åminnelse Konung GUSTAF den Förstes intil Drottning CHRISTINÆ Regements tid, uppå Kongl. Maj:ts allernådigste befallning författad Anno 1691. 32½ ark.

Underskrifven af C. *Örnhielm*, *S. Leyonmark*, *And. Engberg*, *Johan Pering*, men upsatt af den förstnämnde.

Om detta *Örnhjelms* ännu otryckta arbete, se Prof. E. *M. Fants* Diss. *de Execntione recessus Arosiensis*. Ups. 1784.

XXX. Handlingar rörande et tilämnadt Consistorium Generale. 35¾ ark.

1. Postulata Capitularium quorundam in Consistorio Upsaliensi.

Är Original underskrifvit af Cl. *Opsopæus*, *Johannes Rudbeckius*, *Petr. Joh. Rudbeckius*; *Mart. Stenius*, *Nicol. Myliander*, *Jacobus Zebrazynthus* och *Bened. Leuchovius*.

2. Institution och instruction, som Kongl. Maj:t hafver ärnat at gifva det General Consistorium som uprättas skall.

3. Biskoparnas underdåniga svar och betänkande, rörande nästföregående institution. Gifvit Strengnäs d. 14 Nov. 1623.

Biskoparne voro vid detta tilfälle sammankallade i Strengnäs til Hertig CARL *Philips* begrafning.

 4. Bi-

4. Biskoparnas och Prästerskapets ytterligaste betänkande om det projecterade Consistorium Generale vid Riksdagen i Stockholm år 1624 d. 20 Martii.

5. Forma eller sätt huruledes et General Evangeliskt Consistorium Ecclesiasticum i vårt Fädernesland Sverige Guds ord och Guds församlings lofliga bruk likmätigast kan uprättas och hållas.

6. Kongl. Maj:ts Proposition gjord til Prästerskapet angående det föreslagna Consistorium Generale. Actum Stockholm d. Martii 1625.

7. På Kongl. Maj:ts Proposition belangande Consistorium Generale Prästerskapets underdåniga betänkande och svar. Actum Stockh. d. 30 Mart. 1625.

8. Institution och Instruction för den Senatu Ecclesiastico, som H. K. M. hafver aktat bruka sig til hjelp a Consiliis ecclesiasticis, föreslagen, pröfvad och godfunnen af Biskoparna och det församlade Prästerskapet i Stockholms Riksdag in Aprili Anno 1625.

9. Theses Breves, De Consistorio Generali Ecclesiastico in Regno Sveciæ instituendo, quibus concors Ministerii Ecclesiastici sententia de quæstione præsertim principali & de Præside ac Assessoribus dilucide continetur.

Original och innehåller 37 Theser underskrefne af *Laur. Paulinus Gothus*, *Jonas Kylander* Lincopensis, och *Joh. Rudbeckius* Arosiensis Episkopus.

10. The-

10. Theses Breves, quæ concordem sententiam Ministerii Ecclesiastici complectuntur, De Ministerio Ecclesiastico. Innehåller 12 Theser.

11. Theses Breves quæ unanimem sententiam Ministerii Ecclesiastici complectuntur, de Consistorio Ecclesiastico.

Theserne hafva varit 19, men som medlersta bladet år bortrifvit, saknas Theserne 10 — 17.

12. Incerti Auctoris scriptum, de Regimine Ecclesiastico.

13. Hans Kongl. Maj:ts Proposition vid Riksdagen d. 22 Jan. 1627.

14. Presterskapets svar på föregående Proposition.

15. Riksdags-Beslutet af d. Jan. 1627.

Om detta tilämnade Consistorium Generale kan Historien låsas uti Biskopens m. m. *Olof Vallquists* Ecclesiastique Samlingar, första Flocken sid 170 följ.

XXXI. *Joannis Schefferi* Liber Adversariorum, in quo Notæ ad Scriptores plurimos veteres ac recentiores. 29 ark.

Råknas af *Scheffer* i dess *Svecia Litterata* pag. 299 inter scripta prælo parata.

På tråmsta bladet har Årkebiskopen *Eric Benzelius* anteknat: Emi ἰδιόγραφον Cl. Viri *Joannis Schefferi* & ineditum librum adversariorum in Auctione publica d. XI Nov. MDCCXIX.

XXXII. Bref ifrån och til Biskop *Hans Brask*. 16¼ ark.

Afskrefne efter Riks-Archivi Exemplar, varandes i öfra kanten på hvarje bref sidan antecknad, där de i nyssnämnde exemplar finnas.

De äro 27 til antalet. Man förbigår här at uppräkna dem, såsom redan tryckte i första Delen af desse Handlingar sid. 141 — 205. Fortsättningen af denna Bref samling förekommer i denna Del.

XXXIII. Origo, Jus & Privilegium Verendiæ, eller en proper Relation om Verends Härads uphof och begynnelse i Småland, samt dess Qvinfolcks ohörlige och oförliknelige tapperhet emot de Danske, under Götthernas Konungs ALLES Regementstid. 3 ark.

Af *N. Ekebohm*.

XXXIV. *Johan Molleri* Specimen Cimbriæ Literatæ. 18 ark.

XXXV. Grefve *Bengt Oxenstiernas* Bref til Kon. CARL den XII. Dat. Stockh. d. 5 Martii 1702. 4 ark.

Innehåller åtskilliga råd rörande kriget med Czaren i Moscou och Konungen i Polen.

XXXVI.

XXXVI. Historia JOHANNIS III:ii Svec. Goth. Vandalorumque Regis. 15¼ ark.

Af Mag. *Elavus Terserus* som någon tid var Kongl. Secreterare, men sedan blef P. & P. i Lexand. Är ofullständig och sträcker sig blott til år 1563, af hvilket års händelser äfven några finnas intagne. Tr. i *Nettelbladts* Schwed. - Bibliothek.

XXXVII. M. *Alexander Betzingers* Sånde-Bref, om Evangeliska Religionens förföljelse i Franken, skrifvit til en Nyårsgåfva; ifrån tyskan öfversatt af *Canuto Christophori* Ecclesiæ Ministro in Arvika, år 1590. 6 ark.

XXXVIII. Constitutiones Academiæ Upsaliensis a Serenissimo Potentissimoque Rege CAROLO GUSTAVO &c. 1655. d. 27 Junii. 2¾ ark.

XXXIX. *Eric Göransson Tegels* Historia om Konung ERIC den XIV:s Handlingar uti Sverige, besynnerligen thet krig, som han emot Konung FREDRIC den andre och the Danske, samt Lybske, både til lands och vattn, uti sin tid förde, sig och Sveriges Rike til motvårn och försvar. 78½ ark.

Handſkriften ſträcker ſig til K. ERICS död, är vacker och med redighet ſkrifven. Författaren, Son af den ryktbara *Göran Persſon*, blef adlad af Konung CARL den IX. Boken är af trycket utgifven, Stockholm 1751, med anmärkningar af Cantzlie-Rådet v. *Stiernman*.

XL. Femtio olideliga ordſaker, hvarföre alle fromme och rättſinnige Chriſtne, ſom Guds Son af alt hjerta älſka och kär hafva, icke kunna eller ſkulle med the Sacramenterare eller Calviniſter komma öfverens och til theras falſka och lögnachtiga lära ſamtyckia och bevilja; mongom uti denna ſtora oenighet och bedröfvelſes tid til undervisning och rättelſe, them Chriſtnom til tröſt och hugſvalelſe, dem vrångviſom til förmaning; med tolf vidhångande förfårliga ſynder, ſom vi begåendes varda, hvar vi afvike ifrån Chriſti rena lära och falla til de Calviniſter; ſammandragen och på ſvenſko utſatt af *Petro Petrejo*: Upſalienſi Anno 1606. 33¼ ark.

Är förfatrarens egenhändiga och förmodeligen det enda exemplar, ſom finnes.

Ef-

Efteråt finnes en appendix af 2 ark, på rim rörande föregående ämne, samt en förmaning til Svenska Ridderskapet, som slutas med följande:

Tå skola I bekomma lön, och thet är rätt,
Med then onda och onyttiga knecht,
Som måste i mörkret och helvete in,
Ther pinas och plågas med hud och skin;
Therföre Gud Eder nådelig bevare
Som hafver all Gudomelig macht och åhre.

Mera torde icke behöfva anföras, för at visa huru trögt Auctors versåder flutit. Ytterligare följer: *Confugium Aucloris unicum*, på latinsk vers, och änteligen *Precatio Petrei quotidiana Matutina & Vespertina.*

På sista sidan läses denna besynnerliga upgift:

Muschovitæ omni tempore equis vehuntur. His petunt bella, his convivia & templa adeunt, mercantur, negociantur, colloquuntur; omnia publica & privata obeunt munia equo sedentes; atque singulare illud inter Ordines & Status discrimen, quod servilis fortuna pedibus commeat, Ingenui & Nobiles equis vehantur.

Författaren, som utom annat, äfven utgifvit den nu mera icke så allmänne beskrifningen om Ryssland, tryckt i Stockholm 1615, kallar sig sjelf Regis CAROLI IX. & GUSTAVI ADOLPHI Minister Aulicus.

And. Ant. Stiernmanni Bibliotheca Svio-Gothica p. 145. 146.

XLI.

XLI. Handlingar och Bref, tjenande til uplysning af Kon. JOHAN den III:s, SIGISMUNDS, CARL den IX:s och GUSTAF ADOLPHS Historia m. m. 72¾ ark.

1. Hertigens af Finland, (sedermera K. JOHAN d. III) Creditiv för *Johannes Bernhardi*, hans Råd, *Laurentius Michaelis* och *Michael Fridenvaldt*, hans Secretérare, til Konung SIGISMUND i Polen. Gifvit Giederoh d. 15 Octobr. 62. *På latin.*

2. Bref ifrån den famme til de famme, Dat. Vendtholmiæ d. 7 Nov. 1567. *På latin.*

Angår något Köpmansgods, som blifvit fråntagit Köpmansbetjenterna *Mikael Gresthov* och *Ludvig von Eyssen.*

3. Ifrån den samme til RiksRådet och Gouverneuren öfver Lifland *Gabriel Christiernsson* *). Stockholm d. 28 Novembr. 1568.

Med befallning, at han skulle söka öfvertala Danska Konungens Broder MAGNUS til at i godo afstå Arensberg, och det underliggande Länet til Svenska Cronan, men i annor händelse skulle det af Fält-Öfversten *Kurtzel* angripas och intagas.

4. Ifrån

*) *Gabriel Christiernsson* var en *Oxenstierna*, Friherre til Mörby, Herre til Steninge, Gäddeholm och Fånö, död 1585, såsom Riks-Råd och Ammiral öfver hela Kongl. Maj:ts Skepps-Flötta;

4. Ifrån den famme til den fämme. Stockholm d. 3 Dec. 1568.

Angår famma fak.

5. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 25 Febr. 1569.

Med befallning at upköpa Hampa til Svenfka Flottan.

6. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 25 Febr. 1569.

Med befallning, at han fkulle återförhjelpå *Simon Adekar* och *Jacob Taur* til det gods, fom de infkepat i Danzig och åmnat til Sverige, men våderdrifvit til Revel, blifvit af *Hindric Clasfon* och *Hans Biörnffon* borttagit famt til någon del fkingradt.

7. Ifrån den famme til Krigs-Öfverften i Lifland *Claes Kurzel*. Stockh. d. 24 Nov. 1568.

Rörande Arensbergs intagande.

8. Ifrån den famme til Gouverneuren i Lifland *Gabriel Chriftiernfon*. Stockholm d. 17 Martii 1569.

Med befallning, at han icke fkulle gifva Ryffen anledning til miffnöje, på det den fridsunderhandling icke måtte ftöras, fom han nu var finnad företaga.

9. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 18 Martii 1569.

Med tillåtelfe för alla, fom af Kon. ERIC blifvit benådade med gods och förläningar, at ännu på

på behagelig tid få behålla dem, endast de derå kunde upvisa samma Konungs egenhändigt undertecknade bref.

10. Konung JOHANS Mandat, at de gods och lägenheter, som varit anslagne under fästningar, men af förre Ståthållare bortskänkte, skulle återtagas; i synnerhet borde de gårdar revoceras, å hvilka den förgiftiga Förrädaren *Göran Persson* utfärdat Förläningsbref. Gifvit Stockholm d. 17 Martii 1569.

11. Ifrån den samme til *Gabriel Christiernsson*. Stockholm d. 24 Martii 1569.

Med befallning, at *Jesper Tiesenbusen* skulle återfå de gods, som *Hindric Classon* honom ifråntagit blott för den orsak, at han icke ville svärja Konung ERIC trohet.

12. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 18 April 1569.

Med befallning, at han skulle med alt tilbehör förse några personer, som Konungen vore sinnad affärda til sin Svåger Konungen i Polen. Likaledes, at han skulle upköpa all den spannemål, som kunde öfverkommas och var umbärlig för fästningarna; äfven som alt det vin, hvilket i Revel kunde finnas.

13. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 5 Maji 1569.

Hvaruti han förklarar sitt välbehag öfver det svar *Gabriel Christersson* lemnat den Bajor, som til honom blifvit förskickad ifrån Narven.

Vidare

Välare och som den gård icke kunde umbäras, ifrån Resle Slott, som *Hindric Kurtzel* fått i förläning; och han dessutom genom osanfärdig berättelse, låtit uti Donationsbrefvet flere bönder och byar inflyta, än som af ålder derunder lydt, så skulle han väl et år få behålla sjelfva stamgodset, men de orätt tilkomne skulle genast återställas.

14. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 27 Maji 1569.

Hvaruti han anbefaller honom, at förse *Arvid Gustafsson* (*Stenbock*) med några krigsvagnar, samt Finske och Tyske Ryttare, emedan han skulle blifva följaktig med den til Polen ämnade Legationen.

15. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 28 Maji 1569.

Med befallning, at genom natt och dag öfverlånda några Fodermän til Drottningens och de Kongl. Barnens förnödenhet, emedan dertil tjenlige personer icke voro i Sverige at tilgå.

16. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 28 Maji 1569.

At han skulle låta *Matts Kòòk*, som skulle följa *Arvid Gustafsson* til Polen, få en ny klädning. Äfven at han åt *Arvid Gustafsson* skulle anskaffa sex hästar, som Konungen ville skänka honom.

17. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 29 Maji 1569.

Angående *Johan Tube* och *Evert Kruse*, som hade sökt förleda de Revelske.

Äfven,

Äfven, at Revel skulle sända Depumerade til kröningen, för at erhålla stadfästelse å sina Privilegier. Likaledes, at han skulle förmå den Lifländska Adeln, åtminstone de mäst betydande, at infinna sig vid samma tilfälle.

18. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 29 Maji 1569.

Med befallning, om anstalters fogande til det Finska och Tyska Rytteriets förskaffande til Sverige, för at nyttjas emot Danskarna.

19. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 11 Junii 1569.

Med underrättelse, at Konungen til Landträntmästare i Lifland förordnat *Lasse Jönsson.*

20. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 11 Junii 1569.

Med tilkännagifvande, at han til Lifland försände några trogna personer, som kunde brukas til Fogdar och andra förtroendes sysslor i landet.

21. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 16 Junii 1569.

Hvaruti han berättar, at *Brita Olofsdotter*, Enka efter *Nils Simonsson*, som låtit sig bruka för Finsk Ryttare i Lifland och där blifvit ihjelslagen, klagar öfver innestående sold; befaller derföre at härom skulle ransakas och hon til sin rätt förhjelpas.

22. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 21 Junii 1569.

Angående de klagomål, som *Matts Oldenknekts* Enka i Revel, *Brita Persdotter*, deröfver anfört, at

et hennes hus, sedan Revel af de Svenske var åröfradt, blifvit tagit under Slottets skants.

23. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 1 Julii 1569.

Angående *Jacob Thuuns* deröfver anförde klagomål, at *Hindric Classon* (*Horn*) låtit halshugga hans Fader, *Göran Thuun*, som gått öfver til fienden, men sedan blifvit årtappad; och tillika satt sig i besittning af trenne hans gårdar, hvilka *Jacob* bönfaller måtte honom återställas, som äfven af Konungen beviljades.

24. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 30 Julii 1569.

Med förbud för de handlande i Revel at föra någon koppar til Ryssland, men väl til Riga, Königsberg och Danzig, eller andra städer.

25. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 20 Aug. 1569.

Med befallning, at *Bernt Tiefer*, Befallningsman på Hapsal, skulle återfå sit gods Venden, hvilket han vid Hapsals äröfrande förlorat.

26. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 22 Aug. 1569.

Rörande Biskopens i Revel, Herr *Johan von Gelleren*s, deröfver anförda besvär, at åtskillige til Biskops-stolen hörande gårdar blifvit af obehörige personer borttagne.

27. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 26 Aug. 1569.

Angående *Melchior Vegesachs* anhållan, at i stäl-

 ler

let för et Canikdöme med 24 underliggande bönder, som han haft i Revels Stift, samt et hus på Domen i Revel, men hvilket alt blifvit indragit under Cronan, återfå et annat gods, vid namn Foglesång liggande 3 mil ifrån Hapsal, hvilket äfven af Konungen beviljades.

28. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 27 Aug. 1569.

Med befallning, at han skulle förhjelpa *Clas* och *Hindric Kurtzel* til at af Lifländska Adeln utbekomma 4000 D:r, som Kong ERIC dem förstråckt, men sedan skänkt til desse tvenne bröder.

29. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 27 Aug. 1569.

Med underrättelse, at Konungen skänker Godset Pfele åt *Thomas Vegesack*.

30. Konung JOHAN den III:s svar på det Memorial, som Herr *Gabriel Christersson* hade sändt med *Hans Boije* *) at Hans Kongl. Maj:t i underdånighet föredraga. Ulfsund den 12 Sept. 1569.

31. Ifrån Konung JOHAN den III. til *Gabriel Christersson*. Stockholm den 14 Oct. 1569.

Med befallning, at han skulle foga anstalt, det *Hans Boije* måtte utbekomma de tvenne klädningar, som ännu för honom vore innestående.

32. Konung JOHAN den III:s skrifvelse til *Ga-*

*) *Hans Boije*, Ståthållare på Vittensten, blef lefvande stekt af Ryssen, då fästningen 1573 vardt med storm intagen.

Gabriel Christersson, *Christ. Jåhrn* och *Johan Berendt* Secret. Stockholm den 14 Octob. 1569.

Med underrättelse: 1:o Hvad steg som borde tagas, i fall Ryssen skulle angripa Revel och Lifland. 2:o Huru de borde förhålla sig emot det motvilliga Tyska Rytteriet.

33. Ifrån Konung JOHAN den III, til *Gabriel Christersson*. Vadstena Slott den 15 Octob. 1569.

At Predikanten i Revel *Thomas Körsson Berg* skulle på behagelig tid få behålla det underhåll, hvilket han tilförene årligen bekommit.

34. Ifrån den samme til den samme. Hvalstad Läger på Falerne d. 17 Nov. 1569.

Med ytterligare underrättelse, huru han skulle förhålla sig emot det motvilliga Tyska Krigsfolket, samt berättelse om förloppet af kriget emot Dannemark.

35. Hertig CARLS skrifvelse til *Gabriel Christersson*. Hångdals Läger d. 18 Nov. 1569.

Med antydan, at han skulle tilse, det Fogdarne icke gjorde bönderna någon orätt.

36. Ifrån Konung JOHAN den III. til *Gabriel Christersson*. Stockh. d. 21 Febr. 1569.

Med befallning, at genom natt och dag fortskaffa *Christopher Vred*, som i et angeläget ärende var affänd til Konungen i Polen.

37. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den Maji 1569.

 Med

Med svar på åtskillige värf och ärender, som han både skrift- och munteligen genom *Eric Håkansson* andragit, rörande Liflands angelägenheter.

38. Ifrån den samme til den samme af Lägret i Vestergöthland d. 22 Nov. 1569.

Med befallning, at *Gerdt Vedberg* skulle på behaglig tid erhålla et gods, vid namn Kayrisen uti Revels gebiet.

39. Ifrån den samme til den samme, af Lägret Hvalstad på Fahlbygden i Vestergöthland den 22 Nov. 1569.

Med befallning, at han skulle ransaka, om någre, af *Otto Hastfehr* begärte och i Karkhus belägne jordagods, verkeligen tilhört hans Förfäder och kunde från Karkhus umbäras.

40. Ifrån den samme til den samme. Stockholm den 22 April 1570.

Med underrättelse, huru han borde förhålla sig, i den händelsen Ryssen angrepe Revel och Lifland.

41. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 24 April 1570.

Med befallning, at skyndsammeligen fortställa *Svante Ericsson*, som var affärdad såsom Sändebud til Konungen i Polen.

42. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 24 April 1570.

Med befallning, at *Claes Kurtzel* och de flere, som med honom deltagit i förräderi, icke skulle skonas, utan genast til lifvet afstraffas *).

43. Ifrån

*) Executionen öfver *Claes Kurtzel* gick för sig d. 3 nästföljande Junii, men *Hindric Kurtzel*, *Göran Yxel*, och *Ernst Vittingboff* försändes til Sverige, och blefve igenom Hertig CARLS förbön benådade.

43. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 11 Maji 1570.

Brefvet är på *Tyska.*

Angår några gårdar tilhörige *Justus Claudius*, Polfkt fändebud til Sverige.

44. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 11 Maji 1570.

Brefvet är på *Tyska* och angår några landsegendomar tilhörige *Salomon Hemmingi.*

45. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 13 Maji 1570.

Med befallning, at han fkulle förhjelpa *Herman Dynich* til det fkepp och gods, fom tvenne af Konungens i Polen fribytare, *Görgen Nederman* och *Staffan Loijsse* honom i Däntzig afhändt, men hvilka nu uppehöllo fig i Revel.

46. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 22 Maji 1570.

Med underrättelfe, at *Olof Ångerman* var förordnad til Befallningsman öfver Sonneborg och Ösel.

47. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 23 Maji 1570.

Med befallning, at på bästa fätt, och fom fig höfdes, genom Lifland fortskaffa de Polfka fändebuden, fom varit i Sverige.

48. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 23 Maji 1570.

Med förebråelfe, för det han och *Claes Åkeson (Tott)* låtit, utan befallning, upbära hjel-

pefkatten af Finland til en större fumma än honom behof gjordes, och det til Konungens fkada, emedan han genom förmyntning, kunnat vinna några tufende marker; befaller derföre, at altfammans fkulle til honom öfverfändas, utom det mynt, fom var flaget 1570, hvaraf 20000 marker kunde behållas til Svenfka Krigsfolkets aflöning. Äfven antydes han, at, fom Polfka fändebudet *Justus Claudius* varit Syndicus i Revel, fkulle noga upfigt på honom hafvas under den tiden han, vid genomrefan, komme at derftädes uppehålla fig.

49. Ifrån den famme til den famme. Stockholm den 24 Maji 1570.

Med underrättelfe, at Konungen, i anfeende til de trogna tjenfter *Christopher Herek* honom och hans Drottning gjordt, i fynnerhet under deras fångenfkap, hade fkänkt honom Kronones fätesgård Corbys, med 20 gårdar derunder liggande i Vittenftens Lån.

50. Ifrån den famme til den famme. Stockholm den 6 Junii 1570.

Med befallning, at *Claes Kurtzel* och de öfrige förrädare utan näde fkulle afftraffas.

51. Ifrån den famme til den famme. Stockholm den 12 Junii 1570.

Med befallning, at han fkulle ranfaka om *Rebmert Scharenberger*, Borgare i Revel, hade rättighet til de gods, hvarom han gjordt anföknіng.

52. Ifrån den famme til den famme. Stockholm den 17 Junii 1570.

Med befallning, at han åt de Finfke Ryttare, fkulle uplåta få många gods i Lifland, fom til Cronan voro förfallne.

53. I-

53. Ifrån den famme til den famme, Stockholm den 19 Junii 1570.

Med befallning, at *Lasse Hindricsson Hårdell* skulle tildelas några af de i Lifland förbrutne Adeliga gårdar.

54. Ifrån den famme til den famme. Upsala den 23 Aug. 1570.

Hvaruti han lofvar, i anseende til det anfall hvarmed Hertig MAGNUS och hans Ryska anhang hotade Lifland, at med första ditsända 10 Örlogsskepp och 2 Fänikor Stakeskyttar, men som ingen tilgång var til penningar, skulle folker förtröstas om sin besoldning vid första läglighet.

55. Ifrån den famme til den famme. Upsala den 20 Sept. 1510.

Hvaruti Konungen, på hans egen anhållan, lemnar honom afsked ifrån Gouverneurs sysslan i Lifland, och i hans ställe förordnar *Hans Björnsson* til Lappas.

Äfven anbefaller han honom, at af borgaren *Honerjäger* i Revel, jemte 200 Dalers innestående ränta, utkräfva 1000 slagne Daler, hvilka han låntagit af *Grefve Per* til Visingsborg, och Grefven nu lofvat Konungen at få låna.

56. Afhandling emellan de Svenske och Danske Commissarierne, upprättad på Gräntsemötet vid Siöryd (*emellan Ulfsbäck och Knäryd*) den 12 Octob. 1580.

57. Konung JOHAN den III:s stadga, at hållas imellan det Kongl. Huset, gjord med

 Rik-

Rikſens Råds, Ridderſkapets och flere Ständers ſamtycke i Stockholm d. 27 Junii 1582.

58. Ridderſkapets och Adelns bifall til näſtföregående ſtadga. Stockh. d. 27 Jan. 1582.

59. Ryttmäſtaren öfver en Fana Finſka Ryttare *Nils Olſſons* intygande, at *Ture Jönsſon* til Åby, den tid Narva, Jama och Coporie eröfrades, ſamt under toget til Nöteborg, förlorade för fienden fyra varaktiga häſtar, utan at derföre ärholla något ſkadeſtånd. gifvet Borgo den 3 Nov. 1582.

60. Bref ifrån Konung JOHAN den III. til *N. N.* i Veſterås. Stockh. d. 9 Julii 1585.

Konungen förklarar ſig dåruti nögd, at med hielpeſkatten hafva fördrag, til deſs bönderna kunde få någon undſättning af åkren.

61 JOHANNIS Regis Edictum, De bonis hæreditariis Conjugis Suæ CATHARINÆ JAGELLONICÆ, Datum in arce Aroſienſi. d. 12 Maji 1584.

62. Commiſſariernas Bref til Herr *Guſtav Gabrielſſon* (*Oxenſtierna*) til Fånö, Ståthållare på Revel. Narva d. 5 Nov. 1585.

Med underrättelſe, at då de vid Narven voro til handels med Muſchoviten och ſkulle med Lådja draga ut för älfven, ſlog ſtrömen båten omkull, hvaraf den olyckan hände, at *Pontus de la Gardie* i vattnet omkom.

Com-

Commissarierne voro: *Claes Åkesson (Tott)*, *Pontus de la Gardie*, *Claes Bjelke*, *Christer Gabrielsson (Oxenstjerna)*, *Ture Bjelke*, *Carl Hindricsson (Horn)* m. fl. Vid denna olyckshändelse omkom äfven Borgmåstaren i Revel (*Barthil Rottert*, samt aderton andre personer, ädle och oädle.

63. *Gustav Baners* Bref til *Gustav Gabrielsson (Oxenstierna)*. Stockh. d. 23 Febr. 1587.

Med anhållan, at han hos Fogden på Dagön ville pådrifva, at de huggne stenar och flisestenar samt kalken, som Hans Maj:t requirerat til Stockholms Slott, måtte med första öfverstyras.

Äfven anbefaller han honom, at vid första öpet vatten til Stockholm öfversända några skepsladdningar spannemål, i synnerhet korn, emedan det eljest vore befrucktandes, at mången åker i Upland skulle blifva osådd.

64. Konung JOHAN den III:s skrifvelse til *Olof Rynning*. Vadstena Slott d. 12 Junii 1587.

Med befallning, at han på bästa sätt skulle utrusta sig och sine tjenare; och til d. 1 Julii infinna sig i Stegeborg eller Calmar, för at vara hans Son, Konung SIGISMUND, följaktig til Polen.

65. Riksens Råds samt Ridderskapets och Adelns Försäkran, at icke deltaga i de stämplingar, som några af Rådet hafr för händer emot det Kongl. Huset och den uprättade Arf-föreningen, hvarigenom de äfven ådragit sig Konungens onåd. Actum Stockh. d. 19 Febr. 1590.

 66. Her-

66. Hertig CARLS broderliga och kärliga spörsmål til Kongl. Maj:t, Hans Förfteliga Nådes käre Herr Broder, om icke måtte talas til Adeln, som församlade äro, vid detta sätt m. m.

67. Ridderskapets och Adelns svar til the punẽter, som then Högborne Furste Hertig CARL uppå Kongl. Maj:ts vägnar, den 7 Febr. 1590 på Stockholms Slott framställde och förhandlade.

68. Konung JOHAN den III:s stadfästelse på Ridderskapets och Adelns Privilegier. Gifven Stockholms Slott d. 2 Maji 1590.

Tryckt i Åbo Tidningarne 1782. s. 361, 375, 388, och 1783 s. 53.

69. Konung JOHANS Proposition til Rikssens Råd och Ständer uppå Riksdagen, som hölts i Stockholm 1590.

70. Rikssens Råds och Adelns Förnyelse uppå Arf-föreningen d. 7 Maji 1590.

71. Rådslag. Actum Upsaliæ 19 die mensis Febr. 1589.

72. Rikssens Råds bref til Hans Kongl. Maj:t Konungen i Polen, då de voro tilhopa i Upsala den 18 Febr. 1589.

73. Konung JOHAN den III:s skrifvelse til Rikssens Ständer d. 2 Jan. 1590.

74. Ko-

74. Konung JOHAN den III:s Bref til sin Syster ELISABET, Hertiginna af Mechlenburg. Stockholm d. 27 April 1590.

Rörande några Rådspersoners förbrytelse.

75. Konung JOHANS förbättring på Ridderskapets och Adelns Privilegier. Stockholm den 2 Maji 1590.

76. Försvarelse-skrift på Konung JOHANS beskyllning. Stockh. d. 1-1 Junii 1590.

På egne och de öfrige i Konungens onåd fallne Rikssens Råds vägnar, upsatt af RiksCantzleren *Eric Sparre*.

77. Constitutiones & Conditiones, quibus SIGISMUNDUS D. G. Rex Poloniæ & proximus Princeps Heriditarius Regni Sveciæ &c. respectu successionis tenebitur. Calmariæ d. 5 Sept. 1587.

78. Rikssens Råds underdåniga skrifvelse til Konung GUSTAF ADOLPH om Tyska Kriget och medels anskaffande til dess fortsättande. Upsala d. 25 Nov. 1630.

79. Documentum, quo Rex Sveciæ GUSTAVUS Magnus studium & gratificandi animum Regi Christianissimo Galliæ testatum cupiens certa quædam ineundæ Neutralitatis capita consensit cum Electoribus & Principibus Catholicis.

80. De Bibliotheca Cathedrali Moguntina. An Rex Sveciæ Bibliothecam Capituli Cathe-

dralis

dralis sedis Moguntinæ sibi vindicare possit? Signatum Moguntiæ, d. 7 Martii 1632 a *Balthasaro Henckell* Juris utriusque Doctore.

81. Litteræ *Claudii Klotii* ad *N. N.* Holmiæ die Sept. 1642.

82. Ejusdem ad N. N. cum libro suo: Undervisning til den svenska Lagfarenheten. Holmiæ d. Sept. 1642.

83. Til Herr *Bo Gustavsson (Båt)* til Follnäs, Ståthållare på Stockholms Slott.

Sine dato & nomine.

År på vers och angår den orätt han gjordt sin Svågerska.

84. *Boetius* de Jure Patronatus.

85. Riksens Råds bref til *Olof Lauritzson* och *Mårten Helsing*. Stockh. d. 21 Dec. 1567.

Olof Lauritzson och Mäster *Mårten* voro Kong ERICS Secreterare.

Angår Rikets iråkade svåra belägenhet och nödvändigheten deraf, at ovänskapen imellan Konungen och Hertig JOHAN måtte komma til godt slut, och Hertig JOHAN blifva utur fängelset endtledigad, på det hvar man af honom kunde hafva råd och dåd, hjelp och tröst.

86. Dalkarlarnes skrifvelse til Smålänningarne. Tuna d. 9 Jan. 1597.

Underskrifvit af menige man i Dalarne, Clerkeri, Krigsfolk, Bergmän och menige allmogen.

Angår Konung SIGISMUNDS beskyllningar emot Hertig CARL.

87.

87. Bref ifrån de vid marknaden i Enköping närvarande Ständer. Enköpings marknad Tjugonde dagen 1597.

Angår de af Hertig CARL framställte frågor om Religionen och flere Rikets angelägenheter. Underskrifvet af *Abrahamus Andr. Ubs. Petrus Jonæ* Ep. tregnensis och *Olaus Stephani* Arosiensis.

Utaf Uplands Rytteri, *Åke Bengtson*, *Lasse Jönsson*, *Hans Pådersson*, *Påfvel Jönsson*, *Jon Andersson*, *Pehr Jonsson*, *Bengt Jonsson*, *Birgel Ericsson*, *Torbiörn Andersson*, *Nils Guldzerdh*, *Christopher Mattsson*, och *Bengt Jönsson*.

Borgmästare och Råd ifrån Stockholm, Upsala och Vesterås.

88. Riksens Råds underdåniga svar på Konung SIGISMUNDS, med dess fullmyndige Sändningebud *Samuel Lascy*, öfversände skrifvelse. Upsala den 20 Febr. 1598.

Rådet förfvarar häruti de steg, som Hertig CARL tagit, och önskar at Konungen ville snart återkomma i Riket, för at afskaffa all oreda, och enligt sin ed och försäkran regera efter Sveriges lag.

89. Konung SIGISMUNDS skrifvelse til *Arvid Ericsson* (*Stålarm*), så ock til alle trogne män, undersåtare och tjenare, manhaftige Krigsmän, ädle och oädle, yppare och ringare, så många som i Finland inne på Fästningarna och eljest ute på marken stadde voro. Varschau d. 14 Nov. 1597.

Han försäkrar dem i detta bref, i anseende til Hertig CARLS anfall på Finland, om snar hjelp, hvar-

hvarföre Han ock til krigsfolks vårfvande, inom få dagar ville til Estland försända *Sten Bauer*, til Hendelöf *Lindorm Nilsson*, och til Holland Secreteraren *Olof Sverkersson* såsom Commissarier; förmanandes emedlertid Finnarna, at i sin trohet emot Honom blifva beständiga.

90. Konung SIGISMUNDS bref til sina Svenska undersåtare. Varschau d. 30 Sept. 1597.

Han upgifver häruti orsakerna, som det året hindrat honom at resa öfver til Sverige, förmanandes dem, at icke sätta tro til de osanningar, som af oroliga och bullersamma menniskor utspriddes, utan blifva beständige i sin undersåteliga tilgifvenhet.

91. Konung SIGISMUNDS skrifvelse til alla sina undersåtare i Sverige. Varschau d. 22 Nov. 1597.

Innefattar stora besvärs-puncter emot Hertig CARL.

92. Konung SIGISMUNDS Bref til menige man i Sverige. Varschau d. 11 Dec. 1597.

Ståldt emot det bref, som Hertig CARL emot honom låtit utgå på Svenska, Tyska och Latin.

93. Konung SIGISMUNDS skrifvelse med sit Sändebud til sine undersåtare i Sverige, jemte några öpna bref, som i Riket skulle kringspridas. Varschau d. 12 Dec. 1597.

Innehåller ibland annat, förbud för alle Borgare och Köpmän, så väl utländske som inländske, at på Hertig CABLS befallning göra någon förssträckning i penningar och varor, emedan Konungen icke tänkte sig sådant erkänna eller betala.

94. Pol-

94. Polske Legatens skrifteliga befallning, at Konung SIGISMUNDS Mandat skulle in continenti & in præsenti för menigheten upläsas.

Egenhändigt underskrifven af Legaten, som kallar sig *Samuel Lasky von Lasko a Skoneveld.*

Innehåller äfven befallning, å Konungens vägnar, til Borgmästare och Råd i Stockholm, at ingen skulle inläta sig med Hertig CARL om någon lefverering och handel, som af Konungens inkomster skulle betalas, emedan Konungen förklarade sådant för intet och kraftlöst.

95. Hertig CARLS bref til andelige och verdslige, Adel och Clerkerie, Borgare, Krigsfolk och menige Allmoge i Nerike. Nye Pernoæ den 8 Octob. 1600.

Han underrättar dem häruti om orsakerna til sin långre bortavaro i Lifland, och lemnar dem tillika del af sin skrifvelse til Polska Ständerna.

96. Cantzlerens Ämbete ställdt på Kongl. Maj:ts förbättring.

97. Litteræ *Joh. Henr. Bæcleri* ad *N. N.* (ut videtur ad Regni Canc. *Axel. Oxenstierna*) Upsaliæ d. 2 April. 1650.

98. Extract af Sändebudens affändning til Hans Kongl. Maj:t.

Angår någon skiljaktighet imellan Konung JOHAN och Hertig CARL.

99. Articlar, som förhandlades uti den Riksdag, som stod i Stockholm d. 7 Martii 1590.

100. Be-

100. Betänkande om sättet, huru skiljaktigheterna imellan Konung SIGISMUND och Hertig CARL skola ur vägen rödjas.

Detta betänkande är til Hertigens vidare pröfning och förbättring framgifvit af någre, som i sjelfva skriften kalla sig olyckfalige, bedröfvade och vanvyrdade.

101. Copia af den förfegling och beslut, som gjord är, uti Kongl. Maj:ts nu regerandes alles vår allernådigste Konungs och Herres Konungsliga Kröning uti Upsala d. 17 Sept. 1617.

102. Contract med Dannemark om Stralsunds öfverlemnande til de Svenska. Actum Köpenhamn d. 17 Sept. 1628.

103. Copia af Rådslaget, som är hållit den 23 April 1629.

Angår stillesåndet med Polen och det tilämnade Tyska kriget.

104. Literæ Regis GUSTAVI ADOLPHI ad *Ruthger Husium* d. Aug. 1624.

Under finnes antecknadt: *descriptum in Cancellaria illustrissimi Magni quondam Cancellarii ex autographo, ut primum ab ipso Domino Cancellario conceptum fuit anno 1624 d. Augusti.*

105. Konung GUSTAF ADOLPHS bref til RiksCantzleren Grefve *Axel Oxenstierna*. Bersen den 29 Octob. 1625.

Angår

Angår Polska Kriget. Ibland annat skrifver Konungen i detta vidlöftiga bref: "Jag och Fält-"herren droge til Vestermünde samma Cossaker "passera at förläggia, och som vi tit komme, Vi "Gonsaskus folk på andra sidan Vesen och beg-"ge Sapbier, Fader och Son, deras folk på andra "sidan Dynner, hvilke med bösser och stycken på "oss sköte, dock hinte Heiduke bössorna intet "öfver, men med stycken råkte de några karar til "döds, och ibland andre skott unte them Gud "then åran, at the gångaren, ther jag satt uppå, "med et stycke råkte och ihjälskuto, hvaröfver "the väl utan twifvel vordo högmodige; men jag "här ordsak at tacka Gud, som mig nådeligen "min dödlighet hafver påmint, och likväl icke "låtit falla utaf mina fienders händers verk."

På et annat ställe i detta bref heter det: "hun-"gren och alle kalle Losement hafva drifvit oss ifrån "Käkenhusen och hit, på hvilken väg jag mera "yncka sett än någonsin förr i 15 år, som jag "hos kriget varit hafver. Här måste jag smula för "folcket, som man plågar giöra för hönsen, så "oflitigt hafver Mäns Märtensson sakerna beställt."

106. Ifrån den samme til den samme. Bersen d. 30 Nov. 1625.

Angår et tilämnadt sammanträde med Hertigen af Curland.

107. Ifrån den samme til den samme. Bersen d. 16 Dec. Dec. 1625.

Med Project til en ny alliances afflutande, äfven som åtskilligt rörande Lifland. På et ställe i brefvet skrifver han: "Gud gifve I vore i Sverige, "ty ther går sällsamt til." Och på et annat; "Lars "Nilsson och Peder Ericsson äro både sjuke, är "så jag Secreterare och Camererare, vore jag cale-"factor, så vore jag o Maria tria.

108. Ifrån den famme til den famme. Upfala d. 25 Nov. 1629.

Angår några upkomna quereller imellan Prinfen af Danmark och Rhengrefven.

109. Ifrån Printfeffan CATHARINA i Veifenburg til Konung GUSTAF. d. Julii 1629.

Angående öfverdomaren *Straſsburgs* opålitelighet.

110. Konung GUSTAF ADOLPHS Poftfcriptum til RiksCantzleren. Hufvudqvarteret i Oberndorf. d. 29 Sept. 1632.

Rörer åtfkilliga underhandlingar.

111. Ifrån Konung GUSTAF ADOLPH til RiksCantzleren d. 1 April 1628.

Angående Kriget med Polen.

112. Konung GUSTAF ADOLPHS Refolution om Elfsborgs löfen. Bäckared d. 8 Jan. 1613.

113. Articuli Novi Fœderis.

Ofvanföre är anmärkt: *Exemplum Scripti, manu illuſtr. Cancellarii illuſtrati.*

114. Refignatio Fœderis Offenfivi & Defenfivi inter Svecos & Gallos.

115. Tractatus Auxiliaris inter Svecos & Gallos.

116. Forma Literarum Serenissimi Regis GUSTAVI ADOLPHI, quas ad Cæsarem, eodem tenore, esse transmissas credibile est. Data Stralsundæ Anno 1630.

117. Literæ *Friderici Gerske* ad Cancellarium *Ax. Oxenstierna* d. 15 Jan. 1631.

118. Ejusdem ad eundem. Thoruni d. 13 Martii 1631.

119. Serenissimi Reg. Maj:tis Sveciæ Responsum ad illust. D:ni Bar. *de Rorte*, Christianissimi Regis Consiliarii & in Aula Residentis, propositionem, coram illustrissimis Regni Administratoribus ex Senatu factam Stockholmiæ die 2 Sept. 1637. Actum Stockholmiæ die Nov. 1637.

120. Hvad som afhandlas bör i Frankrike.

121. Tractatus Anglicus.

122. Literarum Cancellarii exemplum ad patrem Josephum.

123. Extractum e Literis *Salvii* ad Reginam CHRISTINAM. Hamb d. 7 Dec. 1639.

124. Literæ *Laurentii Hajeri* ad Regni Cancellarium. Dantisci d. 8 Mart. 1630.

125. Ejusdem ad Eundem. d. 27 April 1631.

126. Ejusdem ad Eundem. d. 20 Junii 1632.

127. Anonymi Literæ ad Cancellarium *Ax. Oxenstierna*. Ex loco noto d. 27 Sept. 1634.

128. Ejusdem ad Eundem. Ex loco noto d. 15 Octob. 1634.

129. Ejusdem ad Eundem. Ex loco solito. d. 27 Junii 1638.

130. Ridderskapets och Adelns svar uppå de Puncter, som H. N. Hertig CARL hafver dem anmoda låtit, d. 24 Julii år 1597.

131. Hertig CARLS Frågor, Vadstena d. 23 Junii 1598. Och Ständernas derå gifne svar. Vadstena d. 25 Junii 1598.

132. Ständernas Förening med Hans Furstеliga Nåde Hertig CARL. Vadstena d. 27 Junii 1598.

133. Copia af det bref, som Ständerna med *Tyke Larsson* (*Gyllencreutz*) i underdånighet Kon. SIGISMUND tillskrifvit. Vadstena d. 28 Junii 1598.

134. Puncter, hvilka Konung GUSTAV ADOLPH förelade Rikssens Råd at besvara. Stockholm d. 9 Dec. 1614.

135. Puncter, hvilka Konung GUSTAV ADOLPH förelade Rikssens Råd, at jemte den förra propositionen öfverlägga. Stockholm d. 15 Dec. 1614.

136. Danska RiksRådernas bref til Svea Rikes Råd. Köpenhamn d. 31 Martii 1610.

137. Bref til Drottning CHRISTINA ifrån dåvarande Residenten i Munster, sedermera RiksRådet *Biörenklou*. Munster d. 24 Junii St. n. 1648.

Rörande Frids-underhandelen i Osnabrug och Munster.

138. Responsum Confœderatorum Belgorum ad Chartulam quandam Domini *Lagerfeldii*. Albæ aulæ d. 28 Octob. 1653.

Subscripsit nomine & ex mandato Comitii Status *Val. Strikland, Præs.*

139. De Proprietatibus, qualitatibus atque utilitate machinarum quarundam bellicarum.

140. Copia utaf det jag i Nyköping uträttade.

Är utan underskrift.

141. Copia Literarum Reipublicæ Argentinensis ad Serenissimam Reginam Sveciæ CHRISTINAM d. 4 Febr. 1646.

142. Exemplum Literarum ad Imperatorem manu ipsius Cancellarii primo scriptarum, Magdeburgi d. Sept. 1635.

143. Literæ *Axelii Oxenstierna* ad *Dan. Heinsium*. Stäkeborg IX. Kal. Octob. 1614.

144. Literæ *Johannis Oxenstierna* ad patrem *Ax. Oxenstierna.* Londini d. $\frac{24\ Apr.}{3\ Maji}$ 1633.

145. Ejusdem ad Eundem. Stetini d. 11 Martii 1643.

146. Ifrån den famme til den famme. Osnabrug d. 9 Martii 1646.

Angående Frids underhandlingen i Osnabrug.

147. Ifrån den famme til den famme. Osnabrug d. 27 Sept. 1647.

Om fakernas då varande ftällning i Tyfkland.

148. Ifrån den famme til den famme. Osnabrug d. 29 April' 1649.

149. Then Svenfka SjöRätt och Skepps-articlar.

150. Literæ & acta *Petri Abelis Smaltzii* ad Cancell. *Axel. Oxenstierna.* Glyckftad d. 19 Julii 1636 *).

151. Ejusdem ad Eundem. Parifiis d. $\frac{29\ Julii}{8\ Aug.}$ 1636.

*) *Smaltzius* ftuderade på Riks-Canc. *Axel Oxenstiernas* bekoftnad, blef federmera hans HandSecreterare och nyttjades i vigtiga förrättningar; men antog Catholfka låran i Stockholm, rymde utur Riket, och gick i Kejferlig tjenft. Giörvelliana pag. 251.

152. Propositio, *Smaltzii* manu scripta, sine tamen notatione temporis.

Videtur habita, in præsentia Cancellarii, a Legatis Electoris Saxoniæ.

153. Bref ifrån *Smaltzius* til RiksCantzl. Grefve *Axel Oxenstierna*. Roan d. 17 Febr. 1637.

Med åtskilliga nyheter ifrån Frankrike.

154. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 16 Maji 1637.

Hvaruti han utbeder sig RiksCantzlerens mogna råd i anseende til sit tilämnade frieri til *Hugonis Grotii* dotter.

155. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 12 Junii 1637.

Med anhållan, at blifva försänd til Fältmarskalken *Baner*, för at någon tid hos honom förblifva.

156. Instruction, hvarefter H. K. Maj:t vill at HofCantzleren Herr *Johan Salvius* sig än yttermera, vid den Fransyska Ratificationens utlefvererande rätta skall. Stockhom d. 1637.

Upsatt af *Smaltzius*.

157. Korta Anteckningar (sine dubio *Smaltzii*) om mitt afskedstagande i Sverige, innan jag begaf mig på resan til den Legationens bestridande, hvartil jag var utsedd.

Den 12 Martii, heter det, men året nämnes icke, *fick jag min depesche af Regeringen m. m.*

Tog afskied af Drotzen, sade, jag skulle referera RiksCantzeleren alt det jag hade hördt och sedt.

In privato: (Drotzetus scilicet dixit) *Reginam matrem vara något mera sedat. Filiam spernere vanitatem & actiones matris. Pfaltzgravium esse quietum. De Archiepiscopo se desiderare consilia Cancellarii. Arosiensem non posse prateriri. Cavelinus* (*forte* Paulinus *vel* Laurelius) *futurus sit multi mali concitator. Aboensem destinari Lincopiam*, Jacobum Zebrazynthium *Arosiam. Contestabatur affectum suum in me.*

158. *Smaltzii* Negotationer af honom sjelf upsatte på et löst papper.

Desse Negotiationer hafva sig tildragit år 1637, då han fick i commission at resa til Hamburg, och innehåller detta papper et kort promemoria, hvad han borde uträtta i Dannemark, i Hamburg hos *Salvius*, äfven som i Holland och Ångland.

159. Bref ifrån *Smaltzius* til RiksCantzl. Gref *Axel Oxenstierna*. Medellösa Prästegård d. 19 April 1639.

Han gifver häruti tilkänna, at som Herrarna af Regeringen och Rådet fattat den Resolution, at med händer och fötter, förhindra hans emploi i Sverige, så nödgades han söka sin dimission.

160. Ifrån den samme til den samme. Tumbo d. 12 Julii 1639.

Med berättelse, at han, såsom oförpassad, tvenne dagar blifvit hållen i arrest i Jönköping; och ursäktar sig tillika för sitt förra bref, af d. 19 Aprilis, hvilket han fått höra, at RiksCanzleren illa uptagit.

161.

161. Ifrån den famme til den famme. Medellöfa Prästegård d. 5 Aug. 1639.

Angående den begärta dimisfionen.

162. Ifrån den famme til den famme.

Rörande famma ämne, hvarvid äro bifogade, Rationes dimisfionis petendæ.

163. Ifrån den famme til den famme. Emden d. 16 Sept. 1639.

Angående defs hårda medfart i Hamburg af *Salvius*.

164. Ifrån den famme til den famme. Amfterdam d. 20/30 Nov. 1639.

Äfven om fin dimisfion, och den onåd han tåkat hos RiksCantzleren.

165. Ifrån den famme til den famme. Vikingåkers Prästegård d. 19 Febr. 1640.

Med tackfägelfe för den nåd Kongl. Regeringen honom bevift genom Defs öpna bref af d. 30 Januarii.

166. Ifrån den famme til den famme. Medellöfa Prästegård d. 2 Aug. 1640.

Med förnyad förklaring af fin erkänfla för den vundne nåden.

Han fkrifver häruti bland annat: *Vill Eders Excellence icke förfkuta eller förlåta mig, utan räcka mig fin milda hand; kan jag icke gå eller löpa, få vil jag krypa för at fatta henne.*

167. Ifrån den famme til den famme. Medellösa d. 7 Octob. 1640.

Angående enfkildte angelägenheter.

168. Ejusdem ad Eundem. Lutetiæ Parif. d. 6 Nov. 1648.

169. Ejusdem ad Eundem. Regiomonti Bor. d. 8 Martii 1631.

170. Ifrån den famme til den famme. Frankfurt d. 7 Febr. 1634.

Rörande det olyckliga flaget vid Nördlingen.

171. Ifrån den famme til den famme. Paris d. 23 Octob. 1634.

Med yttrad misftanke, at brefven i hemlighet öpnades i Paris, innan de lemnades til fine ägare; hvarföre han råder RiksCantzleren, at vara varfam i fina utlåtelser, på det icke något måtte uptäckas, fom borde hållas doldt.

172. Ifrån den famme til den famme. Metz d. 28 Sept. 1634.

Med underrättelse, om Franfofernas yttrande rörande Svenfka fakernas belägenhet, efter det olyckeliga flaget vid Nördlingen.

Han flutar brefvet med et Latinfkt Difttichon, fom i anledning af Svenfkarnes nederlag blifvit författadt af någon fom juft icke varit *Oxenftiernas* vån. Det lyder fåledes:

Væ tibi Frons tauri, (Oxenftierna) *Tua Cornua* (Horn) *jam periere;*
Nunc tua frons petitur, fi fapis ito domum.

Vid Nördlingen anförde *Horn* den ena flygelen.

173.

172. RiksCantzleren Grefve *Axel Oxenstiernas* skrifvelse til *Smaltzium*. Stralsund d. 11 Jan. 1636.

Med befallning, at han skulle varna *Bengt Skytte*, som var försänd til Dannemark, at han icke af vanitét skulle föra några discourser om Sveriges inhemska stat och freds underhandlingen derute.

174. Ifrån *Smaltzius* til RiksCantzleren Gref *Axel Oxenstierna*. Markaryd d. 15 Jan. 1636.

Om hvarjehanda.

175. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 27 Jan. 1636.

176. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 6 Febr. 1636.

Rörande de hemmavarande RiksRådens tankar om Frids-underhandlingen.

177. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 20 Febr. 1636.

Med underrättelse om Regeringens fattade beslut at sammankalla utskottet.

178. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 13 Martii 1636.

Angående erhållne Depecher, hvarmed han skulle begifva sig utrikes och hoppades således snart träffa Riks-Cantzleren.

179. Ifrån den samme til den samme. Stralsund d. 5 Julii 1636.

Med Complimenter.

180. Ifrån den famme til den famme. Hamburg d. 15 Julii 1636.

Hvaruti han anförer fina difcourfer med Franfke Legaten i Tyfkland *Chamond*, rörande frids underhandlingen och Svenfka fakernas belägenhet.

Ibland annat hade Legaten yttrat fig om *Grotius, at han i Frankrike mera fkadade än gagnade Svenfka interessen.*

181. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 30 Jan. 1636.

Med underrättelfe om Danfke Gefandternes ankomft til Stockholm d. 28 och företräde hos Drottningen d. 29 Jan. 1636.

182. Ifrån den famme til den famme. Paris d. $\frac{29}{19}$ Aug. 1636.

Med berättelfe om förloppet af fin refa ifrån Hamburg til Paris.

183. Ifrån den famme til den famme. Lion d. 15 Sept. 1636.

Rörande fin tilämnade refa til Italien.

184. Ifrån den famme til den famme. Genua d. $\frac{28 \text{ Sept.}}{8 \text{ Oct.}}$ 1636.

Med åtfkilliga Nyheter ifrån Italien.

185. Ifrån den famme til den famme. Hamburg d. 3 Febr. 1638.

Rörande fin refa ifrån Stockholm til Hamburg och famtal derftädes med Franfyfka Ambaffadeuren *d'Avaux*.

Om resan heter det: *Den 7 reste jag ifrån Stockholm, och kom d. 17 til Helsingör med besvär. Aldrig är mig denna vägen af Läns- och fjerdingsmän så grofva putser vederfarin, särdeles i Småland, som nu. De förlora all respect på Kongl. Maj:ts pass, föregifvande skjutsningen vara affskaffad; sticka sig undan och lemna en mitt på vägarna utan fordenskap. Hade Landshöfdingen varit vid handen, skulle väl några blifvit nupne vid örat.*

186. Ifrån den samme til den samme. Hamburg d. 12 Febr. 1638.

Angående sine och *Salvii* Negotiationer med *d'Avaux* rörande Franska alliancen.

187. Ifrån den samme til den samme. Hamburg d. $\frac{3}{13}$ Martii 1638.

Angående Negotiationens slut och ratificationernas öfverlefvererande.

188. Ifrån den samme til den samme. Vliessingen d. $\frac{7\ \text{Apr.}}{28\ \text{Mart.}}$ 1638.

Med åtskilliga Nyheter ifrån Holland.

XLII. Den Svenska Rimkrönikan. 86½ ark på papper.

Är den samme som *Hadderph* utgifvit under titul: *Den gamla och vidlöftiga Rimkrönikan* ifrån pag. 17, men sträcker sig icke längre än til pag. 446 eller så långt som *Bjelkiska* handskriften går, med hvilken den ock närmast öfverensstämmer. Mot slutet äro några blad utrifne

och saknas således hvad hos *Haddorph* finnes ifrån sid. 139. rad. til sid. 444 rad. 5.

Frammanföre finnes, dock icke på rim, *En kort berättelse, om några så Utländske Göthiske som Inländske Konungar*, och slutar med CARL VIII. äfven, *om våra Hedniske Förfäders Gudstjenst* m. m. Handskriften är för öfrigt icke svårläst, och synes vara ifrån slutet af 1400:de eller början af 1500:de talet.

XLIII. Monumenta præcipua, quæ in Scania, Hallandia & Blekingia inveniuntur, observata & cum Historica brevi enarratione illustrata ab *Hermanno Chitræo Vejano*. Anno Christi 1598. 5¼ ark.

Tryckt uti Cantzlie-Rådet *Lagerbrings* Monumenta Scan. Vol. I p. 278 — 326.

XLIV. En gammal Svensk Krönika. 8 ark.

Defect både vid början och slutet.

På första sidan har Assessor *Braad* anteknat: *Denna efterföljande Krönika är blott et kort sammandrag utur* Olai Petri *Svenska Krönika intil Konung* ALBRECTS *fångenskap*.

Förmodeligen är den dock äldre, ock har til äfventyrs blifvit nyttjad af *Olaus Petri*.

Äfven har Herr Doct. och Dompr. Alf på främ-

främsta sidan anmärkt: *Här nämnes, det i andra handlingar icke lärer finnas, at en Herr* Folke Grelsson *varit Folkungarnas Stamfader, gift med Konung* KNUTS *Dotter i Dannemark* INGEGERDT. Ärkebiskopen Doct. *Eric Benzelius*, har vid denna berättelsen satt et NB. i bräd-den, och berättar härom såsom en särdeles Anecdot i dess bref til sin broder Censor Libr. *Gustav Benzelstierna*, 1735.

Den ofvan anförde Historiska upgift finnes vid slutet af 11 och början af 12 bladet.

Lagerbrings mening härom kan läsas i dess Svenska Historias Del. II. sid. 92 och 95.

XLV. *Erasmi Ludviksson* Krönika öfver den Stormägtigste och Högborne Furste och Herre, Herr ERIC med det namn den Fjortonde, Sveriges Göthes och Vendes med fleres thes tilhöriges Konung. 28½ ark.

Erasmus Ludovici var Konungarne ERIC och JOHANS Secreterare, *vir majoris industriæ quam eruditionis* säger *Messenius*.

XLVI. Handlingar rörande inrättningen af et General Consistorium i Sverige. 43½ ark.

1. Institution och Instruction, som Kongl. Maj:t hafver ärnat at gifva det General-Consistorium som inrättas skall.

2. For-

2. Forma eller sätt, huruledes et General-Consistorium Ecclesiasticum i vårt Fäderneslánd Sverige, Guds ord och Guds Församlings lofliga bruk likmätigt, kan uprättas och hållas.

3. Biskoparnas svar vid sammankomsten i Strengnäs på Konungens upgifne Förslag til et General-Consistorium. Strengnäs d. 14 Nov. 1623.

4. Biskoparnas och Prästerskapets yttrande vid Riksdagen i Stockholm d. 20 Martii 1624, rörande samma sak. Stockholm d. 20 Martii 1624.

5. Kongl. Maj:ts Proposition, gjord til Prästerskapet, angående det föreslagna General-Consistorium. Actum Stockholm d. Martii 1625.

6. Theses breves, de Consistorio Generali Ecclesiastico, in Regno Sveciæ instituendo, quibus concors Ministerii Ecclesiastici sententia, de quæstione præsertim principali, atque de Præside & Assessoribus dilucide continetur.

Underteknade af: *Petrus Kenicius* Upsaliensis, *Laur. Paulinus Gothus*, *Johannes Rudbeckius* Arosiensis och *Jonas Kylander* Lincopiensis.

In margine har Årkebiskop *Benzelius* vid *Rudbeckens* namn anmärkt: *af honom ock upsatt, som ses af Originalet, som finnes hos Herr Prosten* Kallenium.

7. Uppå Kongl. Maj:ts vår allernådigste Herres och Konungs öfverantvardade Instruction, belangandes Consistorium Ecclesiasticum, som

fom uprättas skall i Stockholm, Prästerskapets underdåniga och ödmjuka betänkande och svar. Actum Stockholm d. 20 Martii 1625.

8. Uppå Kongl. Maj:ts Proposition, belangande Consistorium Generale, Prästerskapets underdåniga betänkande och svar. Actum Stockholm d. 31 Martii 1625.

9. Instruction för den Senatu Ecclesiastico, som Kongl. Maj:t hafver aktat bruka sig til hjelp in Consiliis Ecclesiasticis, föreslagen, pröfvad och godfunnen af Biskoparna och det församlade Prästerskapet i Stockholms Riksdag in Apr. 1635.

10. Institution och Instruction, som Kongl. Maj:t hafver ärnat at gifva det General Consistorium som uprättas skall. In Novemb. 1643.

11. Forma eller Instructio, huruledes et General Consistorium Ecclesiasticum i vårt kära Fädernesland Sveriges Rike, Guds ord och Guds Församlings lofligå bruk likmätigt, kan uprättas och hållas.

12. Riksens Ständers beslut, hvarigenom Konung CARL GUSTAF antages och förklaras för Successor efter Drottning CHRISTINA. Actum Stockh. d. Mart. 1649.

13. Prästerskapets underdåniga svar och betänkande på Drottning CHRISTINAS föreställte Propositioner d. 15 Martii 1649.

F 14. Pun-

14. Puncter, öfver hvilka Hennes Kongl. Maj:t Drottning CHRISTINA begärer, at Riksens Ständer vilja meddela sina hälsosamma råd och betänkanden. Stockholm d. 13 Jan. 1649.

15. Prästerskapets af Upsala Stift underdåniga svar och betänkande, enfaldeligen uti korthet författade på de 16 af Kongl. Maj:t nådigst Ständerne öfverantvardade puncter, d. 31 Jan. 1649.

16. Lincopiensium enfaldiga betänkande och svar på Hennes Kongl. Maj:ts vår allernådigste Drottnings förestälte propositioner.

17. Presterskapets i Scara enfaldige dock välmente betänkande på Kongl. Maj:ts öfverlemnade 16 puncter.

18. Arosiensium svar och underdåniga betänkande på Hennes Kongl. Maj:ts förestälte puncter.

19. Til Hennes Kongl. Maj:ts Propositioner, nu vid denna Riksdag församlade Presterskapets af Vexiö Stift, enfaldige och underdånige betänkande.

20. Aboensium och Viburgensium enfaldigst och underdånigst betänkande och svar på de 16 puncter d. 31 Januarii Anno 1649 uti Rikssalen upläste blefvo.

21. Cle

21. Cleri Scarensis enfaldiga betänkande om Scholordningen och Consistorio Generali, hvilka äro præsenterade på Riksdagen i Stockholm Anno 1649 in Febr.

22. Uppå Kongl. Maj:ts til närvarande Riksens Ständer öfverlefvererade puncter, d. 31 Jan. är detta Presterskapets underdåniga råd och betänkande. Actum Stockholm d. Febr. år 1649.

23. Prästerskapets underdåniga råd och betänkande om General Consistorium Ecclesiasticum och thess författade forma.

24. Drottning CHRISTINAS Proposition til Utskottet af Ständerna, at fliteligen öfverväga, samt sig tidigt och troligen öfver at förklara, föreställdt och öfverantvardadt i Rådkammaren på Stockholms Slott d. 28 Febr. 1649.

25. Quæstiones de re præcedenti.

26. Responsio *Johannis Elai Terseri* ad Quæstiones Facultat. Theol. Professoribus in Acad. Ups. d. 2 Martii 1658 exhibitas.

27. Theses breves, quæ concordem sententiam Ministerii Ecclesiastici complectuntur de Consistorio Ecclesiastico.

28. Hæc subsequentia in Consistorio Upsaliensi infra scripti Capitulares desiderant,

Infra scripti sunt *Claudius Opsopæus, Johannes*

F 2 *Rud-*

Rudbeckius, *Petrus Johannis Rudbeckius*, *Martinus Stenius*, *Nicolaus Myliander*, *Jacobus Zebrazynthus*, *Benedictus Leuchovius*.

XLVII. En gammal Postilla på Svenska. 24½ ark.

Defect både vid början och slutet, samt illa medfaren. Är säkert från slutet af 1400:de eller början af 1500:de talet.

XLVIII. *Anonymi* Prælectiones in Formulam Concordiæ. 28 ark.

XLIX. *Martini Brunneri* betänkande om Trollväsendet och dess afdömande. 13½ ark.

Genom detta märkeliga och med mycken styrka sammanskrefne betänkande öpnades ändteligen ögonen på vederbörande, och alla ransakningar afstadnade öfver det ryktbara Trollväsendet, som redan åt lågorna upoffrat så många oskyldiga mennisko-lif.

Diss. Prof. *Er. M. Fant* De Inquisitione Sagarum in Svecia Ups. 1787.

L. *Olai Petri* Svenska Krönica 46¾ ark.

Har varit tilhörig *Knut Posse* och *Göran Posse*, Fader och Son, af hvilka den sistnämnde skrifvit på eftersta permen: *Gud tröste den, som af ungdomen så stor möda, sorg, mycken fara, spott och skada för sin trogne tjenst, som mig vederfarit*,

rit, Hofitjensten utstå måste, och med dess lön och tycka måst nöja låta.

Knut Axelsson Posse til Såtenäs och Hellekis blef år 1567 Slottslåfven på Leckö Slott, år 1569 vid K. JOHANS kröning Riddare, samma år RiksRåd och Ståthållare öfver Vestergöthland, samt år 1589 tillika Lagman öfver Småland: gift med *Ebba Örnflycht*, *Göran Lindormssons* dotter til Bronäs.

Von Stjernmans Höfdinga-minne sid. 368.

Göran Knutsson Posse, kallad *den långe* til skilnad ifrån *Göran Nilsson*, öfvergaf efter 5 års fångenskap, år 1603 Fäderneslandet och rymde med tvänne sina Söner *Knut* och *Gabriel* til Polen, blifvandes år 1616 död i Dantzig.

Prof. *Er. Mich. Fants* Diss. De fatis illustrium in Svecia Familiarum, sub intestinis inter SIGISMUNDUM & CAROLUM dissensionibus, p. 9, Ups. 1789.

LI. *Laurenti Petri* Refutatio Catechismi *Martini Cromeri*. 21½ ark.

På första bladet har Ärkeb. *Eric Benzelius* anteknat: *Refutatio hec Catech.* Martini Cromeri, *Auctore* Laurentio Petri Nericio *Archiep. Upsaliensi, descripta est anno 1706 e M. S. Bibliotheca Arosiensis, quod mihi mutuum dedit vir Cl.* Rabenius.

LII. *Johannis Schefferi*, Argentorat. In M. Tullii Ciceronis libros de Officiis animadversiones. 38½ ark.

LIII. Handlingar och Bref tjenande til uplysning af Svenska Historien. 89 ark.

1. Om *S. Brigitta* flächt och byrdh, utdragit af en gammal book i Vadstena Klåster.

2. Om Kong GUSTAFS barns födelse.

3. Om Kong GUSTAFS Förfäder.

4. Comitis D:ni *Jacobi de la Gardie* Genus & vita.

5. Extractum e Personalia illustrissimi Com. *Jacobi de la Gardie* Comitis de Leckö.

6. Vita *Axelii Oxenstierna* & stemma *Oxenstierniorum* Comitum *Joh.* & *Erici.*

7. Konungens af Dannemark öfverläggning med sitt Råd, om Svenskarna voro til at tro eller icke.

Afcopierads uti Helsingör af *M. Durell.*

8. Extract af Befallningsmannens *Carl Larsson Burmans* bref, rörande en Lapp som misstänktes för trolldom. Piteå d. 8 Julii 1644.

9. Ad Cancellarium *Ax. Oxenstierna* literæ Doct. *Herlini.* Anno 1631 d. 19 Decemb.

10. Copia Literarum *Hepburni* ad Cancellarium. Landov. d. 25 Martii 1635.

11. Strödda anmärkningar, tjenande til uplysning af Svenska Historien.

12. Acta

12. Acta Svecica descripta ex Autographo illustrisſimi Cancellarii *Ax. Oxenstierna.*

13. De Morte CAROLI IX:ni.

Upsatt af RiksCantzl. *Ax. Oxenstierna.*

14. Carmina Latina De GUSTAVO ADOLPHO ab *Hugone Grotio.*

15. Konung CARL den IX:s Gåfvobref til *Henric Falkenberg*, på den gård, som Årke-Biskopen *Abrah. And. Angermannus* genom sin trolöshet förverkat. Gifvit Stockh. d. 8 Nov. 1606.

16. Konung GUSTAF ADOLPHS Privilegium för *Eric Schroderus* på den af honom försvenskade *Johannis Magni* Historia. Stockholm d. 27 Oct. 1618.

17. Bref til RiksCantzleren *Axel Oxenstierna* från *Arnold Messenius*. Stetin d. 12 Januarii 1641.

Med berättelse om sin resa til Polen, för at återhämta Fadrens ditförde böcker.

18. *Petri Gembichi* Ep. & Canc. Regni Poloniæ Literæ ad (forsan *Gregorium Borastum*) ut libros *Johannis Messenii* viduæ & filio *Arnoldo* traderet. Varsaviæ XIII d. Mensis Decembris 1640.

19. Kongl. Rådens Dom imellan Doct. *Nils Chesnecopherus* och *Johan Messenius* rörande ägande rätten af Långebro. Stockholm år 1612.

20. Bref til RiksCantzleren *Axel Oxenstierna* ifrån *Arnold Messenius*. Dantzig d. 30 Martii 1641.

Med ytterligare underrättelse om förloppet af sin commission, at ifrån Polen återhämta sin Faders böcker.

21. *Gregorii Borasti* *) bref til *Arnoldum Messenium*. Frauenberg d. 26 Febr. 1641.

Angår Fadrens *Johannis Messenii* böcker och är tryckt i *Celsii* Monum. Polit. Eccl. p. 217.

22. Den sammes til den samme. Frauenberg d. 7 Martii 1641.

23. *Johannis Messenii* bref til Biskopen i Åbo (Mag. *Isaac Birg. Rothovius*) rörande sin tilämnade Finlands Krönika. Ulå d. 30 Sept. 1636.

Denna på Svenska författade Krönika blef år 1774 tryckt hos *Frenkel* i Åbo på 67 sidor in 8:vo. Blef af *v. Stiernman* öfversatt på latin med anmärkningar, hvaraf år 1728 tvenne ark tycktes, men afstadnade sedan aldeles.

24. Ifrån den samme til RiksCantzleren *Axel Oxenstierna*. Stockholm d. 8 Maji 1616.

Med anhållan, at han genom sin förbön hos Konungen ville förlossa honom utur sitt fängelse.

25. Ejus-

*) At *Borastus* varit Östgöthe och Norrköpingsbo är väl redan tilräckeligen bevist i Uppfostrings-Sällskapets Tidningar, för år 1786 sid. 81 följ. men til öfverflöd torde äfven detta kunna bestyrkas af sjelfva namnet, som utan tvifvel är sammansatt af Βορέας *Boreas* och ἄστυ *urbs*, så at *Borastus* lärer beteckna det samma som *Norcopensis*.

25. Ejusdem ad Eundem. Upſal. d. 21 Martii 1612.

26. Strödda Anmärkningar i Svenſka Hiſtorien.

27. Excerpter utur Riks-Cantzleren *Axel Oxenſtiernas* ſkrifter.

28. Expeditio Sveco-Borusſica 1626.

29. *Bened. Schumanni* Gratulatio, viro eruditione & virtute præſtanti, D:no *Paulo Goldſtein* ſcripta, cum ei Gradus Doctoratus utriusque Juris decerneretur.

30. Ad Regem GUSTAVUM ADOLPHUM literæ *Math. Gigeri* Ord. Eccl. Colon. Auguſt. Confeſſ. Miniſt. de obtinendo libero religionis exercitio.

31. Ad Eundem Literæ *Rakoci* (*Georgii Ragotzii*) Principis Tranſilvaniæ. Datæ in civitate Alba Julia d. 24 Febr. 1632.

32. De Proceſſu & violenta Morte Anglorum Regis CAROLI STUARTI, literæ datæ Bruxelis d. 13 Febr. 1649.

33. *Nic. Chesnecophori* bref til RiksCantzl. Gref *Axel Oxenſtierna*. Nyköping d. 19 Febr. 1615.

34. Den ſammes til den ſamme. Nyköping d. 24 Febr. 1615.

35. Den ſammes til den ſamme. Nyköping d. 17 Martii 1615.

Föregående trenne bref angå någon hemlig un-

underhandling, som *Chesnecophorus* haft hos EnkeDrottningen, rörande något af Konung GUSTAF ADOLPH tilämnadt frieri.

36. Extract af den sammes bref til den samme. Dat. d. 14 Aug. 1615.

Med underrättelse, at EnkeDrottningen gifvit honom sitt bref, på de Östgöthska godsen, som gamle Fru *Görvel* tilhört hade.

37. Den sammes til den samme. Stockholm d. 15 Sept. 1615.

Med underrättelse, at EnkeDrottningen användt all möjelig flit til at kunna tjena Konungen, med det åstundade bistånd af några tusend tunnor spanmål.

38. *Duncani* de Cerisantis Literæ ad Canc. Regni *Axel. Oxenstierna*. Lutetiæ d. 16 Maji 1645.

39. Ejusdem ad Eundem. Lutetiæ d. 16 Maji 1645.

40. Extract af Grefve *Svante Stures* bref, rörande någon i hans Grefskap inneståënde krigshjelp. Hörningholm d. 8 Maji 1615.

41. Legatens *Joh. Salvii* bref til RiksCantzl. Hamburg d. 8 Martii 1635.

Århölts af RiksCantzleren uti Diepe d. 7 nästföljande Maji.

42. *Hartvich Hindrichssons Tavastia* bref til . . . . sine dato.

Han gifver deruti tilkänna, sig hafva på Finska öfversatt och utgifvit Krigsarticlarna, och at, han

han åfven var finnad framdeles utgifva Lagboken på famma fpråk. *Se mera om honom N:o 55 af detta band.*

43. Secreteraren *Johan Månffon Silfverftiernas* bref til RiksCantzleren. Stockholm d. 24 Dec. 1636.

44. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 20 Julii 1638.

Med åtfkillige inrikes nyheter.

45. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 26 Julii 1638.

Med underrättelfe om Fältmarfkalken *Lesles* ankomft til Stockholm, och RiksAmiralens lifsfara, då han fkulle ftiga i en båt.

46. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 15 Nov. 1641.

47. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 8 Dec. 1641.

Med underrättelfe om åtfkilliga anftalter i Lifland til Fäftningarnas i ftåndfättande.

48. Ifrån den famme til den famme. Norrköping d. 7 Febr. 1643.

Rörande et tumult i Norrköping. *Om uphofvet och fluteliga utgången af detta oväfende kan läfas Affeffor* Braads Öftgöthars Minne. *fid.* 38 *följ.*

49. Ifrån den famme til den famme. Narva d. 31 Martii 1645.

Rö-

Rörande General Gouverneurens *Gyllenstiernas* Commission i Ingermanland, för at reglera Contributionerna.

50. Ifrån den samme til den samme. Dorpt d. 13 April 1645.

Rörande en tilämnad Commission i Estland.

51. Ifrån den samme til den samme. Revel d. 1 Julii 1645.

Rörande förloppet af Commissionen i Estland och Lifland.

52. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 7 Julii 1647.

53. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 14 Julii 1647.

54. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 21 Julii 1647.

Utom annat skrifver han i detta bref: "Förle-"den stora Bönedag, under Högmässopredikan, "skedde et stort tumult här uti Slottskyrkan, i thy "når M. *Ericus Gabrielis* (utan tvifvel *Empora-"grius*) hade ändat predikan och skulle begynna "bönen, gick Lector Gymnasii *Presbeckius* fram "åt Choren, utan kappa, med et svärd på sidan, "och var allaredan kommen några af Guardet för-"bi, de öfrige satte emot honom sine Partizaner, "och efter som han mycket opiniatrerade, fick han "hugg, och måste åt Smedjegården; sedan han "ransakades vardt han befunnen, at hafva hos sig "en lång knif utan slida. och en annan något "mindre. I går var han för Herr *Knut Posse* "och några flere til förhör, då han bekände sig

"hafva

"hafva haft i sinnet, at dräpa M. *Ericum Gabrie-*
"*lis*, men så äro några ord af honom fallne, som
"gifva starka suspicioner, at sådant hans elaka fö-
"rehafvande emot H. K. Maj:ts egen Person varit
"ansedt."

Om detta oväsendet talas i supplementet til det i flor stående Stockholm sid. 318, men utan uphofsmannens namngifvande. Där berättas äfven, at *Presbechius* haft i upsåt mörda sjelfva Drottningen, och at han, efter hållen inquisition, undergådt det straff, som var lagligmätigt, med et så grofst tilämnadt brott.

Är troligen den samme *Christopher Presbechius*, som genom bref til RiksCantzleren af d. 8 Julii 1640, blifvit recommenderad til någon sysla, af *Mathias Soop*, för hvilkens Söner han et år varit Informator.

Har förmodeligen varit Lector vid Gymnasium Holmense, och i den händelsen är han förbigången uti den förteckning öfver desse Lectorer, som *Samuel Grestrin* lemnat oss i sin Diss. *De Gymnasio Regio Gevaliensi* utgifven i Upsala 1788.
Se mera Bandet LIV. N. 38 och 39.

55. Ifrån den samme til den samme. Stockholm d. 28 Julii 1647.

Rörande 1:o om någon upkommen misshällighet imellan Riks-Skattmästaren och R:det i Riga, angående Fortification imellan Slottet och Staden. 2:o Om de Ryske Handlandes missnöje deröfver, at dem icke lemnades tillstånd utföra Svenskt Kopparmynt och 3:o at *Hartwig Hendricsson*, (Se N:o 42 af detta Band) för sine skrifter, hvarmed han injurierat Hofrätten i Åbo, blifvit dömd til 6 års fängelse.

56. Ifrån

56. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 30 Julii 1647.

Angående Kröningshjelpen af Riga.

57. Legaterne *Eric Gyllenstiernas* och *Lars Cantherstens* skrifvelse til RiksCantzleren Grefve *Axel Oxenstierna*. Narva d. 7 Julii 1647.

Om sin ankomst til Narven.

58. Secreteraf. *Johan Silfverstiernas* bref til RiksCantzleren *Ax. Oxenstierna*. Stockh. d. 11 Aug. 1647.

Rörande Ambassadens upsåt at upbryta och begifva sig til Ryska gränsen.

59. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 18 Aug. 1647.

Med åtskilliga nyheter ifrån Riga.

60. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 24 Aug. 1647.

Med berättelse, at *Axel Turesson* dagen förut blifvit död af mässlingen.

61. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 24 Sept. 1647.

62. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 30 Sept. 1647.

Med nyheter ifrån Riga.

63. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 4 Octob. 1647.

64. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 9 Octob. 1649.

Rörande några ankomne Gesandter ifrån Prins CARL FERDINAND i Polen; och hans bref til RiksCantzleren.

65. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 20 Sept. 1649.

Om förloppet af underhandlingen med några til Stockholm ankomne Ryske Gesandter.

66. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 28 Sept. 1649.

Vidare om samma underhandling.

67. Ifrån den famme til den famme. Stockholm d. 18 Octob. 1649. *)

Angående Ryske Abgesandternes tilämnade conference med Rådet. Härom heter det i brefvet: "I går var alt tillagat, at Gesanterne skulle komma up til conference, och då utväxla Contracts lofven; men efter som befunnit blef, dem hafva emot varning, vid Riksens Råds Titul brukat de orden *Dumni Ludi*, ty blef conferencen tilbakars, och låta Gesanterne, ehuru nödigt det ock sker, sådant nu rätta." 68.

*) *Johan Silfverstierna*, som skrifvit föregående bref, var Son af under-Lagmannen i Södermanland, *Måns Månsson*, och kallade sig *Johan Månsson* innan han blef adlad d. 8 Sept. 1638. Var då Kongl. Secreterare, men blef sedermera HofRåd, Secreterare at Staten och Legat til Muschovitiska Tractaten. Född i Nyköping d. 15 Junii 1604, död på Stiernerup d. 1 Junii 1660 utan Söner. Gift med *Catharina Ericsdotter* ofrälse, men samsyster med Öfverste Lieutenanten och Commendanten *Lars Ericsson Stormhatt*. Vid. *Stiernmans* Adels Matrikel sid. 331.

68. Ifrån den famme til den famme, Stockholm d. 18 Dec. 1649.

69. Deploratio Pacis German. five differtatio de pace Pragenfi, tam infaufte quam injufte inita Pragae Bohemorum $\frac{30}{20}$ Maji Anno MDCXXXV; in qua artes Auftriacorum, vecordia Saxonum, pericula Proteftantium & æquitas belli a Francis & Svecis jure prolati, evidentisfime oftenditur. Auctore *Jufto Afterio* I. C:to. Jerem. 6 v. 14 & 8 v. 11. Lutetiæ Parifiorum MDCXXXVI.

70. Hvarjehanda.

71. *Georg Stiernhielms* bref til - - - (förmodeligen RiksCantzleren *Oxenftierna*) fine dato.

Han klagar deruti öfver fin fattigdom, och fvåra motgångar, anhållande, at Hans Excellence ville hos Hans Kongl. Maj:t recommendera honom, at han för fina hos Kronan inneftående löner antingen måtte erhålla några gods och gårdar, ehvareft de hälft kunde vara belägne; eller ock at derat måtte kortas och efter hand afräknas på hans årliga Ordinarie och extra Ordinarie utlagor.

Ibland annat fkrifver han: "Hvad jag in Anti-"quitatibus ad illuftrationem Gentis, Cultus Famæ "priftinæ & Lingvæ hafver lagt för flit an, och hvad "jag derutinnan har præfterat är otroligt at fäga. "Verken (om medel at de ens komma i dagsljufet) "fkulle prifa Måftaren; likvål (at Eders Excellen-"ce må fpörja huru gram mig verlden är) hafva "mine ovänner hos Hans Kongl. Maj:t, få fnart "jag vände ryggen til, promoverat en annan der-"til; defs capacitet til det verket är ut afini ad lyram."

72. Ejus-

72. Ejusdem ad Eundem. Dorpati d. 15 Maji 1637.

73. Ejusdem ad Eundem. Sine dato.

74. *Laurentii Cantheri*, postea *Canthersten* dicti, Literæ ad Regni Cancell. *Ax. Oxenstierna.* Upsal. d. 14 Junii 1638.

75. Ejusdem ad Eundem. Upsal. d. 9 Dec. 1639.

76. Ejusdem ad Eundem. — d. 24 Dec. 1639.

Lars Cantbersten, Son af Kongl. Secreteraren *Bertil Börjesson*, kallade sig Canter, innan han blef adlad d. 21 Jan. 1647. Efter utrikes resor och idkade studier, blef han 1640 Kongl. Secreterare. 1643 tillika Häradshöfding i Norbo Härad i Vestmanland. 1646 brukad i en vigtig och important Commission i Lif- och Estland. 1647 Gesandt til Rysland. 1649 skickad til Holland. 165 - Secreterare af Staten och Hof-Råd. Död 1657 i Polen i et orättmätigt fängelse. Gift 1642 med *Anna Paulina*, ÄrkeBiskopens Doct. *Laurentii Paulini* dotter. *V. Stiernmans* Adels Matrikel sid. 387.

77. *Laurentii Benedicti* Literæ ad Comitem *Axel. Oxenstierna.* Ex Tumbo pridie Iduum Julii MDCIV.

Laur. Benedicti var Kyrkoherde i Tumbo, och den samme, som år 1598 öfvertalte en del af Uplands Ryttare, at öfvergifva Konung SIGISMUNDS partie. *Werwing* förra Delen sid. 437.

78. *Laurentii Stigzelii* ad Eundem. Upf. d. 24 Dec. 1639.

79. M. *Laurentii Peringeri*, Poëſ. Lect. in Gymnaſ. Strengneſ. Carmen, ſuper iniqua Prætoris Gripsholmenſis diſpoſitione de *Salariis* Lectoribus Gymnaſii deputatis, compoſitum 1678.

80. Carmen *Axelii Oxenſtierna* de Se Ipſo.

81. M. *Nicolai Buddai* Literæ ad Cancellarium *Axelium Oxenſtierna*. Örebrogiæ tertio Idus Sept. 1639.

82. Ejusdem ad Eundem. Pridie Non. Februarii 1642.

Præcipua vitæ ejus momenta continent hæ literæ.

83. Ifrån den ſamme til den ſamme. Örebro d, Martii 1643.

Med underrättelſe, at han var finnad låta trycka Handlingarne angående den twiſt, ſom upkommit imellan honom och några i Örebro, å Scholans vägnar.

Om denna twiſt kan läſas i *Johan Frid. Buggers* beſkrifning om Örebro, ſ. 265 & 266.

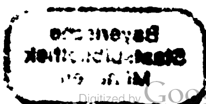
84. *Haraldi Apelbomii* Literæ ad Cancellarium Regni *Ax. Oxenſtierna*. Sine dato.

85. Defenſores Evangelii ſub FERDINANDO II. Imperatore Romano.

Innehåller et latinſkt Diſtichon om eller til hvar och en af de Furſtar och Herrar ſamt ſtater, ſom på et eller annat ſätt deltogo i Trettio åra kriget.

Såſom exempel torde et och annat kunna anföras.

Om

Om Konungen i Dannemark heter det:

Securus poteram turbas spectare rebelles,
Quando aquilam impugno meque meosque ruo.

Om LandtGrefven af Hessen:

Grammaticam pueros satius docuisse fuisset,
Quam quatere imperium seditione gravi.

Om Konungen i Sverige.

Nil Patre indignum molitur Svecus Avisque;
Dent nescire vires prospera fata Tibi.

Om Camerarius.

Lapsas res Domini scribax Camerarius armis
Cum nequeat, reparet pennipotente manu.

Om Holland.

Seditiosorum fax, turba & mater & hospes,
Seditione viges, seditione peris.

86. Bref ifrån *Petter Anthoni* (*Lefelt*) til RiksCanc. *Oxenstierna*. Sine dato. *På Tyska*.

87. De triplici genere Uncorum in Livonia.

88. *Mercurii* Tal til *Sibilla*, af *Olympen* d. 24 Sept. 1674.

En Conjuncturs-skrift; och kan ses, af de in margine anteknade personers namn, emot hvilka den i synnerhet varit ställd.

89. Copia af et bref *nederkommit af Himmelen* d. 14 Decembris Anno 1677.

 Om

Om detta Himlabref är efteråt antecknadt:

Originalet af detta brefvet är funnit af en bonde Thure Månsson, den 14 Decemb. 1677, intet långt ifrån vägen vid en grind; och kan väl troendes det vara kommit ifrån Himmelen, efter som det är med bondens ed bekräftat, at det hängt i luften, utan någons uppehåld för hans ögon, och eljest på et sådant underligt blått papper skrifvit, som man intet hafver sett, ej heller kan en menniska sådan styl skrifva, med förgyldta bokstäfver, i synnerhet then första bokstafven. Bonden hafver brefvet in Originali til Commendanten i Bohus lefvererat.

90. *Simon Rosenbergs* berättelse, om Hans Excellences Herr *Lorentz Creutzes* förhållande på Svenska Flottan med de Danske. Stockholm d. 8 Junii 1676.

Angår det olyckliga slaget vid Öland, d. 1 Junii 1676, då Skeppet Cronan under en oförsiktig vändning gick i sank och större delen af besättningen, äfven som Gref *Creutz* ömkeligen omkom. Härom kan äfven läsas *Beckstadii* Adel. och lärde Svenska Sjöman sid. 134 följ.

91. Register på Herr Presidenten *Gustav Rosenhanes* Documenter, som skola inläggas i Hofrätten; om Lägerstället i Näshulta Kyrkogård.

Af Documenterna, som uppräknas och varit til antalet 16, finnas in extenso Biskopens och Consistorii i Strengnäs remiss, til tinget d. 8 Martii 1676. Tingsrättens dom d. 3 Octobr. 1676. Copia af *Rosenhanes* supplik til Hofrätten. Besvär emot Tings-ransakningen d. 3 Octob. 1676, vid Kiula.

92. *Fer-*

92. *Ferdinandi* ab Austria Nuncii Oratio ad Pontificem & Pontificis Responsio.

93. Expectativa Saxonica FRIDERICI Imperatoris. Grätz. d. 26 Julii 1483.

94. Confirmatio Expectativæ Saxonicæ a MAXIMILIANO I:o Romanorum Rege facta. Wormatiæ die Martis post Nativitatis Mariæ MCCCCXCV.

95. Expeditio Imperii Germanici contra Imperatorem Turcarum Sulthan MAHOMET, filium Imperatoris Turcici Sultani MURATI bello infensissimo Regnum Hungariæ infestantem Anno 1595. *på Tyska.*

Härvid har Årkeb. *Er. Benzelius* anmärkt in margine: *tempore Rudolphi Imp. Rom.*

96. Literæ Cæsaris MAXIMILIANI II:di ad - - - in Castris ad Jaurinum d. 24 Sept. 1566.

97. Ejusdem ad Eundem, d. 3 Martii 1567.

Scriptæ sunt hæ literæ ad Principem quendam, quem & fratrem & sororium & sangvineum nominat. Priores, ut dimitteret CHRISTOPHORUM Ducem Megapolensem e captivitate ejus diuturna & pristinæ libertati restitueret. Posteriores, ut certa die Deputati eorum convenirent ad discordias dirimendas inter subditos illorum.

98. Tractatus Pacis inter Cæsarem & Regem Galliæ. Ratisbonæ d. 3 Mens. Oct. 1630.

99. Imperatoris LEOPOLDI Literæ ad Regem Poloniæ d. 17 Nov. Anno 1678.

100. Vera Originis Narratio Tumultus Bohemici.

101. Electoris Brandenburg. Literæ ad Ministrales d. 26 Octob. 1614.

102. Ejusdem ad Regem Poloniæ. Ex arce Coloniæ ad Spream d. 18 Febr. 1615.

103. Decrets, so die Herrn Evangel. Stände an die Herrn Jesuiten gethan. Actum in concilio auffm Prager Schloss d. 1 Aug. Anno 1618.

104. Literæ Domini Doct. *Godemanni* propria manu scriptæ. Mariæburgi d. 20 Jun. 1620.

105. Instructio SIGISMUNDI Regis Legatis & Commissariis ad Marchionem Brandeburgicum data. Varsaviæ d. Mensis Januarii A:o 1621.

106. Declaratio Cæs. Maj:tis Papali Nuncio Extraordinario facta Mense Febr. 1622.

107. Literæ Cæs. Maj:ts ad Regem Hispaniæ, Viennæ d. 15 Octob. 1622.

108. Ejusdem ad *Balthasarum Sangia*, Viennæ d. 15 Octob. 1622.

109. Ejusdem ad Eundem.

110. Ejusdem ad Eundem.

111. Ejus-

111. Ejusdem ad Patrem *Hiacyntum* Capucinum. Viennæ d. 15 Octob. 1622.

112. Deliberatio Principum, Seniorumque Populi Germanici, in atrio Cæs. MATHIÆ congregatorum.

113. Gravamina S. R. M. Sveciæ contra exercitium & quosdam consultores Imperatoris.

114. Conditiones quædam a Rege Galliæ & Sveciæ Cæsari propositæ.

115. Propositiones Baronis *Digby* Magnæ Brit. Regis Legati ad Sac. Cæs. Maj:tem.

116. Responsum S. C. M:tis ad propositiones dicti Legati.

117. Propositiones, forsan ab ipso Cancel- [illegible]io *Ax. Oxenstierna*, quia ejus propria manu [illegible]unt scriptæ.

118. Fœdus Brunsvicense.

119. Copia Codicilli, manu propria Serenissimi MAXIMILIANI utriusque Bavariæ Ducis, S. R. I. Electoris scripti & Sigillo muniti. *På Tyska.*

120. Inscriptio Sarcophagi.

121. In obitum Bavari.

Är icke vidlöftigare, än at det här kan införas.

> Ergo liquit humum tandem Bavarus - - - *avarus*
> Heroes inter princeps, celsissimus - - - - *imus.*
> Anne ipsum quicquam cœlesti a sede retardet? *Ardet.*

Ardet - - Nonne animæ polus est a crimine puræ? - - *Ure.*
Ure - - - Dei haud zelo & miro flagravit amore? - - *Ore.*
Ore - - - Creaturas num cultu affecit Jovæ? - - - *O! væ.*
O! væ - - Lojolæ haud prosunt suffragia multum? - *Ultum.*
Ultum - Sed pauco conspersit sangvine terras? - *Erras.*
Erras - - Extorres an fecit sangvine junctos? - *Unctos.*
Unctos - Frende, para, quid cessas credere victum? *Ictum.*
Ictum - - Christe Tuis Jesu fer mite levamen. - *Amen.*

122. Concepta & agitata ad mandatum illustrissimi Cancellarii. Heilbronnæ 1633.

123. Conditiones, quibus S. R. M:as Sveciæ, recepta ab Hispano loca, in Palatinatu inferiori, Regi Bohemiæ restituet.

124. Responsum *Salvii* ad Literas Gallici Legati *d'Avaux*, Hamburg d. 21 Sept. 1640.

125. Legati Gallici Comitis *d'Avaux* Literæ ad Dominum Legatum *Salvium*. Hamburg d. 23 Sept. 1640.

126. Literæ *Salvii* ad Dominum *d'Avaux*. Hamburg d. 26 Sept. 1640.

127. Salubref på en qvarn, af *Peder Ragvaldsson* Kirkoprest til *Magnus Bengtsson* Riddare. Göksholm Dominica Invocavit 1463.

128. Memoriale præsentatum Legatis Electoris Moguntini ab Anglico Legato d. $\frac{10}{20}$ August. 1641.

129. Literæ Reginæ ELISABETHÆ ad Regem Poloniæ, Conjugem suum, Seren. SIGIS-

GISMUNDUM AUGUSTUM. Wieliaswiez d. 27 Octob. 1543.

130. Ejusdem ad Eundem. Varsaviæ d. 2 Maji Anno XLIIII.

131. Reginæ CATHERINÆ Literæ ad Poloniæ Reginam, matrem suam. Vilna d. 30 Octob. quo Anno incertum. *På Italiensk a.*

132. Ejusdem ad Eandem. Vilna d. 28 Junii 1554. *På Italienska.*

133. CAROLI FERDINANDI Ducis ad Virginem URSULAM. Meiland d. 23 Sept. 1624. *På Tyska.*

134. Briefe von *Peter Gebauer* Archidiaconus zur Naissl. d. 24 Febr. 1625.

135. Literæ SIGISMUNDI Principis Hæred. Poloniæ ad *Opaliensebi.* Vilna d. 28 Dec. 1545.

136. Literæ Reginæ Poloniæ. Datæ Varsoviæ ultima Octobris 1551.

137. Ejusdem Reginæ Literæ. Datæ Varsoviæ d. 16 Febr. 1552.

138. Ejusdem Reginæ Literæ, Datæ Varsoviæ d. 13 Febr. 1555.

139. Instructio Regiæ Maj:tis nomine *Johanni* Comiti in *Theczyn* &c, & *Henrico* L. B.

Legatis Regiæ M:tis Pol. ad illustr. D:m Ducem Finlandiæ data 10:a die Nov. 1561.

Denne *Johan Theczyn* blef kär i den sköna Prinsessan CICILIA, Konung GUSTAF den I:s dotter, och friade til henne, icke utan alt hopp, men fick ändteligen afslag.

140. *Martini Cromeri* Literæ ad Regem Poloniæ. Pragæ d. 30 Jan. 1562.

141. Ejusdem ad Eundem, Elbingæ d. 22 Nov. 1569.

142. Svecorum Regis JOHANNIS III:i Literæ ad Ser. Principis & Regis Galliæ D:ni CAROLI IX:i Legatum in Dania D:num *Carolum Danzæum*. Ulfvisundi d. 15 Sept. 1569.

143. *Caroli Danzæi* Responsum ad præcedentes Literas, datum Stetini d. 7 Octobr. 1569.

144. Literæ FRIDERICI II:di Regis Daniæ ad Commissarios Seren. Principis D:ni SIGISMUNDI AUGUSTI in conventu Rostochiensi. Fridricsburgi d. 9 Decemb. 1569.

145. Prædictorum Commissariorum Literæ ad JOHANNEM III:m Regem Sveciæ. Rostochii die 20 Decemb. 1569.

146 - - 152. *Martini Cromeri* Literæ ad *Franciscum Crasinski*, Præpositum Plocensem &c. Regni Poloniæ vice-Cancellarium. Rostochii, Stetini & Heilbergæ 1569, 1570, 1571.

153. Præ-

153. Prælati, Canonici & Capitulum Cathedralis Ecclesiæ Varmiensis, ad SIGISMUNDUM AUGUSTUM Regem Poloniæ. Ad Ecclesiam Varmiensem d. 24 Julii 1571.

154. Literæ *Martini Cromeri*, Coadjutoris, ad - - - datæ Heilsb. d. 3 Oct. 1571.

155. Ejusdem ad - - - Heilsb. d. 5 Oct. 1571.

156. Ejusdem ad - - - Brunsbergae 1571.

157. SIGISMUNDI AUGUSTI Literæ ad Ecclesiam Varmiensem. In Nov. 1571.

158. Literae *Martini Cromeri*, Coadjutoris, ad - - - Heilsbergae d. 22 Maji 1571.

159. Ejusdem ad Regem Poloniae. Heilsbergae d. 12 Junii 1572.

160 - - 167. Ejusdem ad - - - Heilsbergae 1572.

168. Capituli Cathedralis Ecclesiae Varmensis ad Oratorem Regis Poloniae D:num *Joh. Demetr. Solikovski* responsum. Datum d. 11 Martii ad Ecclesiam Varmensem.

Martinus Cromerus, från hvilken en del af föregående bref äro skrefne, var född uti Staden Biecz i det Cracovska Voivodskapet, blef J. U. D. och tjente sig up genom trogna tjenster til Biskop i Varmien och Konung SIGISMUNDI AUGUSTI Råd; namnkunnig ej allenast af åtskilliga väl förråttade

råttade Ambassader, utan ock af några utgifna lärda arbeten. Död 1589 d. 23 Martii. *Stiernmans* Register til Konung JOHAN den III:s Historia.

Johan Demetrius Solikovski, til hvilken näst-föregående bref är ställdt, född i Voivodskapet Siradien, var år 1570, då Stetinská mötet stod, Kong SIGISMUNDI AUGUSTI Secreterare, blef omsider Ärkebiskop i Lemburg uti Reussen, död 1603 d. 7 Junii, på sitt 74 ålders år. Namnkunnig ej allenast af 24 särskildta utrikes beskickningar, utan ock af några sammanskrefne böcker, ibland hvilka Hans *Topographia Livoniæ* och *Jus Livonicum* kunna nämnas. *Stiernmans* nästförutnämnde Register.

169. Literae *Mathai Olympi* ad *Franciscum Craszinski*. Romae 17 Calend. Apr. 1572.

170 - - 181. *Claudii Frangini* Episcopi & Nuntii Apostolici Literae ad *Laurentium Gembichi* Episcopum Culmensem. Varsoviae, Vilnae, Romae & Cracoviæ 1601 - 1607.

182. Literae URBANI Papæ VIII. Datae Romae apud S. Petrum, sub annulo piscatoris d. III Febr. MDCXXVI.

183. Literae *Claudii* - - ad D:n. *Laur. Gembichi* Episcopum Culmensem & Regni Poloniae Cancellarium. Romae d. 10 Aprilis 1610.

184. *Petri Gembichii* ad Eundem. Romae d. 29 Apr. 1610.

185 - - 190. *Herculis Flecinii* Literae ad D:n. *Laurentium Gembichi* Episc. Vladislauiensem. Romae 1610.

191.

191. Literæ GEORGII GUILIELMI Marchionis Brandenb. nomine patris JOHANNIS SIGISMUNDI, ad Archiepisc. Gnesensem *Laurentium Gembicki*. Datae Regiomonti die 8 Sept. 1618.

192. Literæ *Laurentii Trebnitz* ad Eundem. Viesmae d. 2 Dec. 1617.

193. *Rein. Heidensteinii* Literae ad Eundem. Sollencinii ultima Maji Anno D:ni 1618.

194. *Johannis Gembicki* Literæ ad Eundem. Ingolstadi d. 4 Junii, sine anni mentione.

195. Actum Olivæ coram judicio admodum Rev:di D:ni *Adami Trebnis* Abbatis Oliv. die 27 Junii 1618.

196. Literæ *Adami Goslansky* ad Episc. Gnesensem *Gembicki*. Bononiae d. 3 Jul. 1618.

197. Literae *Fr. Philippi*, Prioris ad Eundem. Olivae d. 9 Julii 1618.

198. Literae *Alberti Hangelii* ad Eundem. Calisiii d. 12 Julii 1618.

199. Literae R. M. ad GEORGIUM RAKOCII. Sine dato.

200. Literae Transylvaniae Principis *B. Gabor* ad *Schender* Passam manu ipsius propria lingva Hungarica scriptae, ac postea ab ipso *Schender* Passa ad Officiales S. R. M:tis missae. Datae Posonis d. 4 Novembris 1619.

201. Con-

201. Contenta Literarum quarundam ad S. R. M:tem a *Martino Fischer*.

202. Cardinalis *Montalti* Literae ad Ep. Gnesensem *Laurentium Gembechi*. Romae d. 6 Martii 1621.

203 - - 204. Ejusdem ad Eundem. Romae d. 15, 22 Maji 1621.

205. *Cobellutii S. Susanna* Cardin. S. R. E. Biblioth. Literae ad Eund. Romae d. 29 Maji 1621.

206. Literae Cardinalis *Ubaldini* ad Eundem. Romae d. 12 Junii 1621.

207. Cardinalis *Montalti* Literae ad Eundem, Romae d. 12 Junii 1621.

208. Ejusdem ad Eundem. Tusculanum d. 23 Junii 1621.

209. Literae Cardinalis *Burghesii* ad Eundem. Romae d. 3 Julii 1621.

210. Cardinalis *Mellini* Literae ad Eundem, Romae d. 10 Julii 1621.

211. Literae *Francisci Riolae*, Regii Ep. S. *Angeli* Nuncii Apostolici ad Eundem. Varsaviae d. 6 Aug. 1621.

212. Cardinalis *Montalti* Literae ad Eundem. Romae d. 18 Sept. 1621.

213. Li-

213. Literae *Cosmi* Archiep. Adrianop. Nuncii Apost. ad Eundem. Varsauiae d. 21 Octobr. 1621.

214 - - 217. Literae Ejusdem ad Eundem. Varsauiae 1622.

218. Literae *Mutii Vitalesii*, Praepositi Generalis Societatis Jesu ad - - - Romae d. 30 Julii 1622.

219. Literae *Cosmi* Cardinalis de Torres ad - - - Romae d. 11 Oct. 1622.

220. *Joh. Bapt. Lanclotti* Episc. Nilani Nunt. Ap. Literae ad - - - Varsauiae d. 6 Maji 1623.

221. Literae *Cosmi* Cardinalis de Torres ad - - - Romae d. 2 Dec. 1623.

222. Literae *Joh. Bapt. Lanclotti* Ep. Nilani Nuntii Ap. ad - - - Varsauiae d. 6 Jan. 1624.

223. Literae *Andrea Haczelii*, e conventu Tremesnensi, ad - - - Tremesiae d. 6 Apr. 1647.

225. Berättelse om Kåckenhusens Belägring och intagande af Polackarna. Förmodl. 1601.

Denna berättelse är upsatt af någon missnöjd Svensk, som i Sverige, Danmark, Stralsund och Lybeck, vill låta veta, hvarest Hertigen hafver lemnat deras söner, mågar och slägtingar; äfven som en stor del at Riksens Archivum.

226. Pro-

226. Protestatio Nuntii Pontificii, data Ratisbonae d. 20 Mensis Aprilis 1641.

Exempla Literarum, quas Residens *Carolus Marinus* dederat, Tiguri Helvetiorum ad illustr. Legatum *Johannem Oxenstierna* filium *Axelii* &c.

227. Anni 1642 d. 24 Jan. *C. Marinus* ex loco solito.

228. P. S. Dato $40\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ Decembris.

229 - - 230. Ejusdem ex loco solito 1642.

231. Copia Literarum in Sveciam. Sine dato.

232. Ejusdem ex loco solito $\frac{3}{13}$ Febr. 1642.

233. Ejusdem P. S. eodem dato.

234 - - 235. Ejusdem ex loco solito 1642.

236. Caesaris Responsum ad secundum memoriale Mediatorum, signatum in Cancellaria Imperiali d. 24 Febr. sine anni mentione.

237. In hoc Caesaris Responsum Notae Legati Angli, quibus quid desideret ostendit.

238 - - 241. *Car. Marini* ex loco solito. 1642.

242. Ejusdem sine dato.

243. Literae ad D:n. Comitem *d'Avaux* scriptae Fontisbellaquei prima Augusti 1642. a *Ludovico* superius, & inferius a *Buthillero*.

244. Ca-

244. *Caroli Marini.* Ex loco solito d. 22 Aug. 1642.

245. Cæsaris Resolutio super utroque Palatinatu. Viennæ d. 16 Maji 1642.

246. Palatinorum Legatorum Responsum super utroque Palatinatu. Datum d. $\frac{2}{12}$ Maji 1642. a G. T. P. C. D. S.

247. *Caroli Marini*, ex loco solito. d. 29 Aug. 1642.

248 - - 260. Ejusdem, ex loco solito. Ann. 1642. 1643.

261. Puncten, so von den Geheime Rath Ihro Maj:t in Hispanien in den Algemeinen Rath sind vorgeschlagen.

262 - - 265. Literæ *Ludovici Camerarii* ad Regni Sveciæ Cancell. *Axel. Oxenstierna.* Hagæ Com. Ann. 1623, 1624.

266. *Gulielmi Curtii* Literæ ad Regni Cancell. *Axel. Oxenstierna.* Datæ Londini Cal. Maji 1634.

267. *Alberti Joachimi* ad Eundem. Globovæ d. 16 Febr. st. novo 1616.

268. *Augustini Cassiodori* ad Eundem. Holmiæ d. 7 Apr. 1621.

269 - - 271. *Johannis Cabeljavii* ad Eundem.

 Am-

Amsteldami 1622, Holmiæ sine dato, Hagæ Com. d. 15 Jul. 1629.

272. *Dorschesteri* Literæ ad Regni Cancellar. *Axel. Oxenstierna.* Datae Londini die V Febr. Anno Christi stylo Anglo 1630, at peregrino, 1631.

273. Literae *Gulielmi Curtii* ad Eundem. Dresdae d. 9 Febr. 1633.

274. Ejusdem ad Eundem. Francofurti ad Mœnum. d. 2 Nov. 1633.

275. *Caspari Barlæi* ad Eundem. Amstelodami d. 10 Sept. 1633.

276 - - 278. *Caroli Marini* ad Eundem ex loco solito 1646; ex Helv. 1646, Tiguri 1647.

279. Nyheter ifrån Amsterdam, Rotterdam och Holland in Aprili 1657; men i synnerhet om *Cromvels* död.

LIV. Ecclesiastik-Samlingar med mera. 99 ark.

1. Acta synodalia in Concilio Upsaliensi, Anno 1572. Mense Aug.

Vid. *Baazii* Inv. Eccl. SveoGoth. p. 315 seqq.

2. Koning GUSTAF d. I:s Bref om Prästerskapets frihet för gästning. Upsala d. 14 Maji 1541.

3. Ve-

3. Vesterås Recess, utgifven af Konung GUSTAF, och stadfästad år 1535.

4. Konung GUSTAFS Förbud at rifva ägor ifrån Prestegårdar.

Tryckt i Biskop *Wallquists* Ecclesiastique-samlingar Flocken.

5. Gamla Klockare-Lagen.

6. Några Reglor, som Domare böra rätta sig efter uti de saker, som angå Kyrko-Balken.

7. Agenda in Visitatione cum plebe.

8. Articuli in Coronatione Regis JOHANNIS Episcopis a S:a R:a M:te propositi. Upsaliae 1569.

Tryckte hos *Baazius* pag. 311. seqq.

9. Articuli, ad Sacramentum Sacrae Cœnae pertinentes, ab Archiep. *Laurentio Petri*, Anno 1566 Clero Upsaliae propositi.

10. Ordning om Testamente efter Lik, af Konung GUSTAF den I, Ärkeb. *Laur. Petri* samt menige Clericiet stadgad uti Upsala d. 20 Aug. 1566.

11. Forma Consistorii Ecclesiastici Cathedralis.

12. Forma eller Instruction, huruledes et General-Consistorium i vårt Fädernesland Sveriges Rike kan uprättas och hållas.

13. En kort underrättelse om *Frederici Menii*

 Bok,

Bok, som kallas *Consensus Hermetico-Mosaicus*, Actum Stockholm den 12 Martii 1645.

Tryckt i von *Stiernmans* Decas prima Pseudonymorum sid. 118 följ.

14. Literae *Menii* ad Cancellarium, Comitem *Axelium Oxenstierna*, ex carcere diuturno d. 4 Sept. 1645.

Tryckt derstädes sid. 141 följande.

15. Bisk. *Olai Laurelii* Bref til RiksCantzleren rörande Menium och hans utgifna bok, Stockholm d. 19 Martii 1645.

Äfven tryckt dersammastädes, hvarest tillika närmare underrättelse kan håmtas om denna tvist. *Frederici Menii* Revocation af sin consensus Hermetico Mosaicus, underskrifven Stockholm d. 27 Jan. 1646. kan läsas uti:

Handlingar til uplysning af Svenska Historien, utgifne af *E. M. Faut*, första stycket, sid. 118.

16. *Lutheri* vel *Calvini Rutheni* Historia.

17. Brevis Consistorii Ecclesiastici Delineatio.

A *Johanne Bothvidi* Conc. Regio facta 1627.

18. Articuli in Coronatione Regis JOHANNIS III. Episcopis a S. R. M. propositi.

De samme som finnas under N:o 8 af detta band.

19. Konung GUSTAF den I:s förbud, at rifva ägor ifrån Prästegårdar. Stockholm d. 26 Maji 1538.

Finnes äfven under N:o 4 af detta Band.

20. Ko-

20. Konung GUSTAF den I:s Bref om Presterskapets vederlag. Gripsh. d. 9 Julii 1547.

21. Konung GUSTAF ADOLPHS Förbud, at ingen, hvarken Fogdar, Skrifvare, Ryttare eller Knecktar, eller eho det vara kunde, skulle behålla Kyrko-tionden inne hos sig. Nyköping d. 7 Jan. 1612.

22. Konung GUSTAF ADOLPHS Försäkran för Presterskapet om befrielse för ytterligare utlagor, än de sig nu vid Riksdagen åtagit. Stockholm d. 6 Apr. 1620.

23. Articuli quidam in synodo anniversaria Upsaliensi propositi, d. 6 Julii 1643.

24. Drottning CHRISTINÆ Resolution på Presterskapets allmänna Postulater. Gifven Stockholm d. 28 Martii 1648.

25. Ärke-Biskopens *Laurentii Petri* Nericii Förklaring öfver Vesterås Recess, den han sjelf författat hade.

26. Biskop. i Strengnäs *Laur. Paulini* Bref til RiksCantzl. Gref *Axel Oxenstierna*. Strengnäs die Ascensionis 1615.

Han afstyrker deruti den tilämnade nya Bibel-öfversättningen.

27. Ejusdem Literae ad Eundem. Strengnesiae d. 19 Martii 1618.

In his commendat *Laurentium Wallium* ad Professionem Theologiæ aut Lingvarum.

 28. Ex-

28. Extract af Bisk. *Laur. Paulini* Memorial om Strengnäs Stift. Datum Stockholm d. 6 Maji 1624.

29. Om Bisk. *Laur. Paulini* afhandling: *De Jure Patronatus.*

30. Ärkebisk. *Laur. Paulini* skrifvelse til RiksCantzl. Grefve *Axel Oxenstierna.* Upsala d. 12 April 1644.

Angår *Vilhelm Philips* och Fru *Körningz* otidiga förhållande vid besättandet af Knutby Pastorat.

Han klagar håruti, ibland annat, at Fru *Körning* gripit uti Ärkebiskops ämbetet och afhändt Kyrkonyckelen, och thermed all Gudstjenst hela Ecclesiæ intil thenna tiden och til dess H. K. M. med, samt then Kongl. Regeringen och Rådet nådigst och gunsteligen täckts affäga viss Sentens, hvem, hvarest och med hvad sätt och böter nyckelen skall restitueras och Kyrkodören solenniter öpnas, samt Gudstjensten igen uplåtas och förnyas juxta pristinam ecclesiæ consvetudinem; tilläggandes, at om sådana olideliga exorbitantier skulle tillåtas, vore önskeligare, at vara Klockare än Biskop.

31. Literae *Nicolai Prytz* ad Cancellarium Regni *A. Oxenstierna.* Bråborg pridie Non. Sept. 1618.

In his se commendat ad vacantem ecclesiam Högby Ostrog.

Nicolaus, vel *Claudius Johannis Prytz*, Proste-Son i Söderköping, var född i Arboga 1585. Blef Hertig JOHANS Hofpredikant 1613, Pastor i Högby 1619, P. & P. i Norrköping 1639. Död 1658.

32. Ec-

32. Ecclesiastica et Academica quaedam Sveciae.

33. Literae *Laurentii Stigzelii* ad Cancell. *Axelum Oxenstierna*. Upsaliae d. 24 Dec. 1639.

Ad vacantem se commendat Professionem Theologicam.

34. ÄrkeBiskopens *Laur. Paulini* skrifvelse til RiksCantzleren Gref *Ax. Oxenstierna*. Upsal. d. 20 Maji 1640.

Recommenderar til lediga Professioner i Upsala *Stalenus*, *Stigzelius*, *Emporagrius*, *Isthmenius* och *Hambræus*, om hvilkas förtjenster han äfven fäller sitt omdöme.

35. Literae Ejusdem ad Eundem. Upsal. d. 8 Oct. 1640.

In his commendat *Johannem Vestbium* ad Professionem Theologicam, loco *Emporagii* ad Storkyrkan translati, & *Johannem Hambræum* ex spontaneo suo exilio ad Theologicam Adjuncturam.

36. Den sammes skrifvelse til RiksCantzleren Grefve *A. Oxenstierna*. Ups. d. 6 Sept. 1640.

Han anhåller häruti, at, som EnkeDrottningen MARIA ELEONORA så oförmodeligen bortrest, och hon af honom låntagit Et Tusende Riksdaler, RiksCantzeleren ville underrätta honom, huru med Hennes Maj:ts gäldenärer skulle blifva hållit och hvad de hade at vänta; samt at RiksCantzleren, om någon försorg på gäldens afbetalning gjordes, ville tillika hafva honom i minne.

37. Biskopens i Åbo *Isac Rothovii* Bref til

RiksCantzl. *A. Oxenstierna.* Åbo d. 21 Aug. 1640.

Med anhållan, at, ehuru tiden nu var inne då, enligt författningarna, ny Gouverneur borde förordnas öfver Finland, Grefve *Brahe* dock likväl ännu en god tid måtte bibehållas vid denna syssla.

38. Literae *Johannis Loccenii* ad Eundem. Upsaliae d. 28 Aug. 1640.

Commendat Pretzbeckium.

39. RiksRådet *Mathia Soops* Bref til den samme. Stockholm d. 8 Julii 1640.

Han recommenderar *Pretzbeckium*, som et år varit hans Söners Informator. Om denne *Pretzbeckius* kan mera läsas Bandet LIII. N:o 54.

40. Biskopens i Linköping *Jona Petri Gothi* skrifvelse til RiksCantzleren. Linköping d. 1 Junii 1641.

Han berättar häruti, at hans Stjufson *Israel* af samtelige Consistoriales var kallad och utnämnd til Lector i Linköping efter M. *Petrus Agrivillius*; och anhåller derföre, at RiksCantzleren icke skulle låta detta falla sig misshageligt, hälst hans Föräldrar ämnat honom til det heliga Lároståndet.

Lectors-syslan blef icke emottagen af *Israel Forthelius*, som var Son af Domprosten i Linköping M. *Israel Olai* och *Sigrid Olofsdotter*, Kyrkoherdedotter i Tjula, sedermera gift med Biskop *Jonas Petri Gothus*. Han blef sedan Adlad d. 10 Jan. 1646, med namnet *Lagerfelt*; och dödde, sedan han tagit afsked från vice Presidents-sysslan i General Commercie-Collegio, på Lagerlunda den 27 Maji 1684. *V. Stjernmans* Adels Matrikel sid. 374.

41. Ifrån

41. Ifrån den famme til den famma. Sine dato.

Med klagomål deröfver, at en Prest ifrån Öfter-Gothland, benämd *Herman*, hvilken han, för sitt oroliga lefverne, varit nödtvungen privera både syssla och lön, om honom skrifvit en smädeskrift; och anhåller derföre, at RiksCantzleren ville sig om hans ringa person vårda låta och honom under sitt hägn och försvar uptaga.

Hermannus Hermanni Schilling Minda Vestphalus, men skref sig Lincopensis, var född 1588. Disputerade tvänne gånger i Rostoch 1614. Collega i Linköping 1615. Pastor i Hof 1623. Afsatt 1641. Pastor i Borg 1647. Död 1653.

42. Ifrån den famme til den famme. Linköping d. 30 Martii 1641.

Om *Johan Ollongrens* och *Johan Sparres* förargeliga lefverne. Det heter härom, ibland annat: At dessa arma själar, äro i sin vilfarelse så djupt nedsänkte, at de Salighetens medel nu intet mera akta, och hvar the icke med hårda hand varda ifrån sin villo, the uti komne äro, afdragne, är stor fara om deras eviga vålfärd; ty Prediko-Åmbetets förmaningar gålla nu intet hos dem mera, som deras Kyrkoherdar vittna; hvarföre jag ödmjukeligen begärer bistånd, at de arma förförda själar måge på salighetens väg igenförde varda, och det grofva lefvernet med förargelsen förtagen blifva. Mera härom finnes i detta band N:o 66.

43. Ifrån den famme til den famme. Linköping d. 3 Maji 1642.

Med anhållan, at erhålla Resolution på de vid sisthållne Riksmöte insinuerade postulater, såsom:

1:o Om den Calvinifka Gudstjenft, fom i Norrköping på Stenhufet uppenbarligen förehafves.

2:o Om Vadftena Krigsmanshus-Predikanten och huru vida hans befattning fkulle fträcka fig.

3:o Huru han borde förhålla fig, då någon, fom i anfeende til fin ufelhet, ägde rättighet at i Hofpitalet blifva intagen, hvarken fjelf eller genom fin flägt, kunde erlägga de 20 daler, fom til inlöfen fordrades.

Öfver Calviniflerna i Norrköping har äfven Bifkop *Prytz* klagat uti bref til RiksCantzleren af d. 8 Maji 1648 hvilket finnes infördt i Svenfka Mercurius 1758 fid. 442, 443.

44. ÄrkeBifkopens *Laurentii Paulini* underdåniga bönefkrift til H. K. M. Drottn. CHRISTINA. Stockholm d. 9 Jan. 1641.

Han tackar deruti H. K. M. underdånigaft, för det Hon gifvit honom Dom-Preftegården i Upfala, med tomt och tilbehör, til evärdelig ägo, och bönfaller tillika, i anfeende til fin fnart föreftående död och det utblottade tilftånd hvari han fig befann, i det han icke hade et enda åkerftycke at lemna de fina, eller någon annan utväg til deras näring, at honom måtte tillåtas til evärdelig posfesfion inlöfa Sonnerftads by, belägen vid Flötfund, och at honom vid denna löfen måtte til godo beräknas de 1000 R:dl. fom han lånt Enke-Drottningen MARIA ELEONORA, och de 500 d:r hvitt mynt, fom han i gamla Koppar-Compagniet infatt hade.

45. Ifrån den famme til RiksCantzleren Greive *Ax. Oxenftierna*, Upf. d. 20 Apr. 1642.

Med tacklägelfe för det han befordrat honom til Synnerftads bys posfesfion, i fin och fin k. Hufttrus lifstid.

46. I-

46. Ifrån den famme til den famme. Upsala d. 3 Sept. 1642.

Med berättelse om sin visitation i Norrland.

47. Ifrån den famme til den famme. Ups. die Epiphanias 1643.

48. Ifrån den famme til den famme. Ups. d. 18 Jan. 1643.

Med klagomål deröfver, at få månge unge Prester förhulpos til Pastorater, då deremot få månge gamle och välförtjente mån måste bitterligen gråta deröfver, at de ledo uppenbar orätt.

49. Ifrån den famme til den famme. Upsal. d. 23 Febr. 1643.

Angående förloppet af förflagets uprättande til en Theologisk Profession,

50. Ifrån den famme til famme. Ups. d. 6 Apr. 1643.

Med Recommendation för Doctor *Elias Mörk* til Borgmästare-sysslan i Upsala.

51. Episc. Strengn. Postulata afgifne til Konung GUSTAF ADOLPH d. 18 Martii 1623.

52. ÄrkeBisk. *Laurentii Paulini* skrifvelse til RiksCantzl. Grefve *Axel Oxenstierna*. Strengnäs d. 28 Julii 1637.

Med Recommendation för Mag. *Joachim Jheringius* til Past. i Upsala, Mag. *Æschillus* til supremus och Mag. *Johan Vesthius* til secundus Theol. Professor.

53. I-

53. Ifrån den famme til den famme. d. 13 April 1638.

Hvaruti han, i anleende til fin fjuklighet, och för at erhålla trogne Medhjelpare i åmbetet, recommenderar 1:o til Upfala Paftorat M. *Mathias Ilsbodinus* Archipræp. Strengn. och 2:o til Prof. Theol. och Lingv. Orient. Mag. *Jonas Hambræus.* Om den fiftnämnde heter det: *Vir ex fundamentis doctus, pius, fincerus, pacis & tranquillitatis amans.*

54. Ifrån den famme til den famme. Upf. d. 16 April 1638.

Angående Upfala Paftorats befättande med en Paftor, fom icke vore Profeffor.

P. S. Rörande en del otidig ungdoms fjelfsvåldiga upförande emot honom och hans anhörige.

55. Ifrån den famme til den famme. Upfala pridie S. S. Petri & Pauli 1638.

Med anhållan, at emot någon hederlig fkänk til Kyrkan, eller ock en penninge-fumma, erhålla det hufet, fom Boktryckaren innehade.

56. Ifrån den famme til den famme. Upfala d. 26 Aprilis 1638.

Rörande de klagomål, fom *Jonas Hambræus* deröfver anfört, at Svenfka Legaten i Paris *Hugo Grotius* medfört en Predikant, fom drog Åhörarna ifrån honom til fig, hvaraf nödvändigt borde hända, at han fkulle blifva lidande til fina inkomfter.

57. Ifrån den famme til den famme. Upfala d. 14 Dec. 1638.

Med

Med ursäkt och skäl, hvarföre han icke kunde förhjelpa *Hamiltons* Stjutbarns Præceptor *Lars Burman* til Vadsunda lediga Pastorat.

58. Ifrån den samme til den samme. Upsala d. 10 Apr. 1638.

Med klagomål öfver sin efterträdare i Strengnäs, *Lars Vallius*, at han införde förargeliga mutationes in Diœc. Strengn. Ministerio til största misshag och honom til despect.

I P. S. heter det om *Vallius*: *Han är kommen dit i otid.*

59. Ifrån den samme til den samme. Upsala Pridie Kal. Nov. 1638.

Med anhållan, at han hos Drottningen och EnkeDrottningen ville utverka Confirmation på de af honom inlöste fyra Hemman i Finninge.

60. Ifrån den samme til den samme. Upsal. d. 1 Jan. 1638. Skrifvit uti största sorg och lifsledslo.

Med Klagomål öfver Consistoriales i Upsala, men i synnerhet öfver *Vallius*. Ibland annat yttrar han sig om *Vallius*: *Den farlige mannen blifver pernicies & perturbator ecclesiæ & foex seditionum in nostro ordine, O! utinam non etiam in civili! Hjelper mig, för Jesu namn, ifrån honom, eller at han måtte compesceras &c. Gud gifve jag aldrig hade sedt Upsala, eller måtte med åran komma härifrån.*

61. Ifrån den samme til den samme. Upsala d. 15 Julii 1639.

Med anhållan, at få lösa fyra sinå gårdar i

Sun

Sunnerstad, och 12 eller 16 tunneland åker vid gamla Ladugården eller Kambhaf.

62. Ifrån den samme til Drottning CHRISTINA. Upsala d. 15 Julii 1639.

Med Klagomål öfver TiondeFogden i *Upsala* Lån, *Nils Svensson*.

63. Ifrån den samme til RiksCantzleren Grefve *A. Oxenstierna*. Ups. d. 7 Junii 1643.

Om *Sparrmans* befordran.

64. Ifrån den samme til den samme. Upsal. d. 21 Junii 1644.

Med Recommendation för sin Sacellan *Olaus Danielis*, at erhålla confirmation på Färingstuna Pastorat.

65. Episcopi Arosiensis, *Ol. Stephani Bellini* skrifvelse til RiksCantzleren. Qvarta feria Pasch. 1614.

Med anhållan, at bekomma Fernebo Kyrko-Tionde.

66. Pastoris i Skärkind *Johannis Erici* intygande, om *Ollongrens* och *Sparrens* Gudlösa lefverne.

Se N:o 42 af detta Band.

67. Consistorii Strengn. Skrifvelse til RiksCantzleren Grefve *Axel Oxenstierna*. d. 7 Octobr. 1642.

Om någon hjelp til Domkyrko-tornets reparerande.

68. *Ni-*

68. *Nicolai Eschilli* Calm. til den samme. Calmar. d. 9 Apr. 1642.

Om något stipendium för *Pet. Ungius*, som var sinnad besöka utländske Academier.

69. Consistorii Strengn. til den samme. Strengnäs d. 6 Dec. 1642.

Med Förslag til Gillberga Pastorat.

70. *Nicolai Eschilli* Calm. til den samme. Calmar. d. 18 Jan. 1643.

Om Tyskarnas anhållan, at i Calmar få sin egen Kyrka och Prest.

71. *Isaci Rothovii* Ep. Aboensis, til den samme. Åbo d. 14 Julii 1629.

Om en Tomt.

72. *Petri J. Bjugg*, Ep. Viborg til den samme. d. 19 Julii 1643.

Om Gymnasii och Scholans inrättning.

73. Doct. *Caspari Fidleri* supplique til K. GUST. AD. d. 13 Sept. 1613.

Han bönfaller häruti at utbekomma 100 dål. rest hos Kon. CARL IX och 300 dal. hos Konungen sjelf, men hänvises til Cantzliet at där söka besked.

74. Biskopens i Lund Doct. *Peder Vinstrups* bref til Gouvern. i Skåne, Herr *Casp. Sperling*. Anno 1646. d. 7 Jan.

Med anhållan, at Lunda Capitel måtte njuta sina

sina Cronikbönder och Köpenhamns Academie de Studii-penningar, som den tilförne af Halland bekommit, samt Biskopen Biskopstionde och Cathedraticum.

75. General *Sperlings* svar på föregående bref. Halmstad d. 5 Febr. 1646.

76. Biskopens i Viborg, *Pet. J. Bjuggs* skrifvelse til RiksCantzleren Grefve *Axel Oxenstierna*, Viborg d. 20 Dec. 1648.

Rörande åtskillige sitt Stifts angelägenheter.

77. *Johan Polyandri*, Rect. Leidensis Eccl. Literae ad Angliae quendam Episcopum, de Unione inter Protestantes. Leidae d. 15 Jan. 1636.

78. Literae D. D. B. *Meisneri* ad Dom. Doct. *Joh. Behm*, in Acad. Regiom. Theol. Prof. & Concion. Aulicum. Vittebergae ipso Festo Trinitatis 1626.

De efficacia verbi Divini.

79. EnkeDrottningens CHRISTINÆ Bref til Herr *Johan Skytte*. Gripsholm d. 12 Julii 1622.

Om en Kättares, *Hans Banérs* villfarande meningar i Religionen. Tryckt i Svenska Magazinet 1766, s. 88 tillika med det näst följ.

80. *Caroli Andreæ Schilleri*, Past. i Åker, och *Olai Petri*, Predikant vid Gripsholm, sanfärdiga berättelse, om det samtal och förhör de med förenämnde *Banér* haft.

Denne

Denne *Bannér* ankom såsom Tysk Skräddare til Gripsholm. Mera om honom kan läsas uti Sup. i Lybeck *G. H. Götzes* Diss. De *Johanne Bannier*. Lubecæ 1707. in 4:o.

81. Biskopens i Strengnäs *Laur. Paulini G.* bref til RiksCantzl. Gref *Axel Oxenstierna*, Stockholm d. 2 Maji 1622.

Med ansökning, at Strengnäs Domkyrka måtte erhålla någon tilökning af Domkyrko-tunnor, och at honom måtte lemnas något understöd til et Boktryckeries inrättande.

82. Ifrån den samme til den samme. Upsala d. 12 Junii 1641.

Med nödtorftig declaration öfver den at honom utgifne Catechismum och dess Exegesin.

83. Biskopens i Link. *Andr. Prytz* skrifvelse til RiksCantzl. Link. d. 6 Febr. 1643.

Om Lundby lediga Gäld, hvartil han åmnas *Andr. Svenonis* ConRect. vid Scholan.

84. Literæ *Johannis Can. Lenæi* ad Cancellar. Upsal. d. 20 Aug. 1644.

In his commendat M. *Carolum Lithman* ad Professionem Theol. Extra-Ordinariam.

85. Biskopens och DomCapitlets i Vexiö varning, at unge och oförtjente Prestmän icke skulle molestera Hennes Kongl. Maj:t och den Kongl. Regeringen om Confirmation på de Gäld, som icke voro Regala. Vexiö den 21 Julii 1643.

86. *Petri*

86. *Petri Silvestri Phrygii* skrifvelse til Riks-Cantzl. Grefve *Axel Oxenstierna*. Götheborg d. 8 Febr. 1654.

Med anhållan, at han ville intercedera för honom hos Grefve *Carl Gustaf Vrangel*, at Grefven måtte votera honom til det lediga Varbergs Pastorat.

87. Literæ M. *Jonæ B. Rothovii*, Past. Angelst. ad Cancellarium, cum ad capessendum munus Superint. Calm. vocaretur. Angelstadii 18 Calend. Sept. Anni 1618.

88. *Nicolai Magni*, Past. Viburg. skrifvelse til RiksCantzleren. Viborg d. 5 Jan. 1618.

Med anhållan, at slippa betala Kröningshjelpen, och återfå halfva delen af Borgeskatten, som honom blifvit fråntagen.

89. Doct. *Johannis Bothvidi* bref til RiksCantzleren. Halle d. 11 Maji 1632.

Angående Kyrko-Regementet i Tyskland.

90. Den sammes til Konung GUSTAF ADOLPH. Halle d. 8 Jun. 1632.

Rörande samma sak.

91. Biskopens i Åbo *Isaci Rothovii* skrifvelse til RiksCantzl. Sine dato.

Om Formula Concordiæ och Doct. *Johannes Terserus*.

92. Den samme til den samme. Åbo d. 29 Maji 1647.

Med

Med recommendation för Mag. *Samuel Hartman* til Riga Pastorat, och klagomål öfver *Abraham Bång*.

93. Memoriale pro statu ecclesiæ in Livonia.

94. Decretum Facultatis Theolog. Parisiensis. Actum Sorbonnæ in Generali Congregatione Calend. Martii 1618.

De mandato Facultatis Theol. Paris. subscripsit *Philippus Bonnet*.

95. Biskopens och DomCapitlers i Åbo bref til RiksCantzl. Åbo d. 19 Sept. 1618.

Om deras underhålls spannemål.

96. ÄrkeB. *Petri Kenicii* bref til den samme. Upsala d. 20 Sept. 1618.

Om Herr *Håkans* i Klåstret otidiga löpande efter Torstuna Prästegåll.

97. Biskopens i Viborg *Pet. Jona Bjuggs* bref til RiksCantzleren. Viborg d. 22 Jan. 1646.

Om Stiftets angelägenheter.

98. Consistorii Viburgensis Postulater, inlemnade d. 30 Martii 1647.

99. Postulater för Kexholms Län.

100. Presterskapets Betänkande om Kyrko-Ordningen.

Förmodeligen upsatt år 1650.

101. Förslag, huru felen bland Clericiet i Stockholm bäst kunna afskaffas.

102. *Peter Larsson Ålebecks* bref til Riks-Cantzl. Narva d. 12 Martii 1645.

Om något upkommit missförstånd imellan Superintendenten och Magistraten i Narva.

103. *Henrici Stahels* bref til den samme. Narva d. 23 April 1645. *På Tyska.*

Rörande samma sak.

104. Ejusdem ad Eundem. Narvae d. 13 Jun. 1651.

De re eadem.

105. Consistorii Narvensis Acta, d. 5 Maji 1651. *På Tyska.*

106. Consistorii Narvensis Acta, d. 10 Junii 1651. *På Tyska.*

107. Interims - Ordnung wegen Estnischen LandtPriester, und ihren notdurftigen unterhalt.

108. Konung GUSTAF ADOLPHS skrifvelse til Biskopen i Åbo, Biörneborg d. 29 Apr. 1616.

Om Herr *Andersses* ansökning, at bekomma Mustasari lediga Pastorat.

109. *Zachariæ Benedicti*, Pastoris i Gladhammar, bref til RiksCantzleren, Linköp. d. 8 Junii 1632.

Med förfrågan, om han icke ägde rättighet til tionde af det nya Kopparbruket, som var belägit i hans församling.

110. Ko-

110. Konung GUSTAF ADOLPHS Bref, gifvit Korsholm d. 13 Martii 1614.

Om Prästernas och Djäknarnas otidiga uphörd i Vesterbotten.

111. Gravamina Catholicorum in Borussia. Scripta d. 8 Octobr. 1678.

112. *Eric Anderssons* bref til RiksCantzleren Grefve *A. Oxenstierna.* Coporie d. 10 Oct. 1624.

Angående Godsen Smolegovitz och Jublovitz, hvilka blifvit donerade åt Gouverneuren *Anders Ericsson.*

113. Den sammes til den samme, Dorpt d. 27 Martii 1626.

Med berättelse, at StorFursten i Ryssland hade gift sig med en Borgaredotter.

114. *Peter Larsson Alebecks* bref til den samme. Narva d. 17 Junii 1644.

Om tilståndet i Narva och nyheter ifrån Ryssland.

115. Prästerskapets betänkande om de puncter, som Hans Fursteliga Nåde, (förmodeligen Hertig CARL) och Rådet författadt hade.

116. Hans Fursteliga Nådes Hertig CARLS betänkande på de puncter, som några af Prästerskapet, på menige Clerkeriets vägnar, hafva öfverantvardat, d. 27 Febr. 1595.

117. Prästerskapets Postulater.

När desse blifvit afgifne finnes icke.

 118. Det

118. Det, sammes Postulater; afgifne den 19 Decemb. 1611.

119. Äfven det sammas Postulater; men ovisst at hvad år.

120. Biskoparnas, Superintendenternas, och Stockholms Consistorii Postulater. Utan årtål.

121. Prästerskapets Postulata och besvär. Äfven utan årtal.

122. Hennes Kongl. Maj:ts Nådige Resolution på de puncter Presterskapet underdånigst hafva ingifva låtit. Stockholm d. 28 Julii 1634.

123. Strödda anmärkningar i Svenska Historien.

Skrifne med Årkebisk. *Eric Benzelii* egen hand.

124. Consistorii Scarensis Dom om en casu Matrimoniali och Pastoris i Frendeforss förseende dervid och straff derföre. Sine dato.

125. Utdrag af Konung GUSTAF ADOLPHS Instruction, gifven Superint. M. *And. Prytz* 1629. Artic. VI om Kättares begrafning.

126. *Petri Jona* Vexionensis och *Nic. Krokii* intercesfion hos RjksCantzl. för Herr *Daniel* i Bryelö, (forsan Fryeled) som förseedt sig på store Bönedagen 1623 och derföre blifvit suspenderad. Valbeck d. 1 Junii 1626.

127. Ni-

127. *Nicolai Hunnii* Dedicatio Libri sui, De fundamentali dissensu doctrinæ Evangelicæ & Calvinianæ, Consulibus & Senatoribus Civitatis Regiomontanæ. Lubecæ d. 9 Nov. 1626.

128. Episcopi Arosiensis underdåniga skrifvelse til Konung GUSTAF ADOLPH. Vesterås d. 2 Junii 1632.

Han recommenderar deruti *Adolph Elai Terserus* til något understöd, emedan han var sinnad til sin förkofran besöka främmande Academier.

Såsom bevekande skäl anföres ibland annat, at Konungen varit vittne til hans dop och Christendom.

129. Superintendentens i Calmar *Nic. Eschilli* Postscriptum til RiksCantzl. Grefve *A. Oxenstierna.*

Rörande det ryckte Mäster *Israel* i Ljungby kommit uti för en lättfärdig kona.

130. Den sammes skrifvelse til den samme. Calmar d. 29 Dec. 1645.

Med anhållan, at de Härader, som blifvit tagne ifrån Calmar och lagde under Linköpings Biskopsdöme, måtte åter läggas tilbakars under Calmare Stift.

131. *Johannis Sigfridi Gothi* Orientalis, Past. vid Klåstret, skrifvelse til RiksCantzleren. Sine dato.

Om vederbörandes misshushållning med Kyrkans penningar och saker.

132. Superintendentens i Calmar *Nic. Eschilli* bref til den samme. Calmar d. 4 Oct. 1646.

Rörande sin tvist med *Johan. Mathia* om deanes utgifne Idea boni ordinis in ecclesia. Af detta bref finnes, at *Nicolaus Eschilli* och *Petrus Bjugg*, Episc. Viborg. sig emellan upsatt et vad af 10 Riksdaler, hvarvid den förre förbundit sig bevisa, quod fidelium liberi sint filii iræ; och den sednare, quod sint filii gratiæ.

133. Episc. Strengn. Doct. *Johannis Mathiæ* svar på et bref dateradt Calm. d. 31 Oct. 1646.

Rörande några leda beskyllningar och grofva villfarelser, hvilka Superintendenten i Calmar M. *Nicolaus Eschilli* om honom låtit spargeta och utsprida.

134. *Zachariæ Klingii* Literæ ad Cancell. *Ax. Oxenstierna*. Osnabrugæ d. 21 Martii 1647.

De idea boni ordinis *Joh. Mathiæ*.

135. Strengnensis Episcopi judicium de Exorcismo, Gynaicobaptismo, & novo ordine in ecclesia, in commentario *Johannis Krokii* de Augustanæ Confessionis societate, approbatum. Cassellis d. 19 Febr. 1647.

136. Literæ Doct. *Hulsemanni*, Prof. Lips. ad *Zachariam Klingium*. Lipsiæ d. 20 Febr. 1647.

De novitatibus *Johannis Mathiæ*.

137. *Zachariæ Klingii* Literæ ad Cancellar. Stetini d. 13 Aug. 1647.

De *Joh. Mathia* ejusque libris.

138. Doct. *Friderici Balduini* Literæ ad nobilem quendam Svecum. Vittebergæ d. 25 Apr. 1614.

139. Åtskilliga anteckningar, tjenande til uplysning af Svenska Historien, ifrån år 1654 til 1665.

140. Articuli visitationis.

Äro på Tyska och angå Lifland. Under finnes antecknadt: *approbat Consistorium Supremum, salva tamen potestate minuendi & augendi. Actum Dorpati Mense Junio* 1636.

141. Articuli Visitationis, publicati Dorpati d. 28 Junii 1638.

Im namen und von wegen des Königl. Ober-Consistorii Gerhardt von Wellingh Præses.

142. Visitationes Ecclesiasticæ per Livoniam & Estoniam annis 1593, 1613, 1647 & 1648.

Äro dels på latin och dels på tyska. Desse handlingar lemna mycket ljus om desse Provinciers då varande Ecclesiastique Författningar, och skulle kan hända förtjena at genom trycket göras allmänne.

143. Kort Förteckning på de gravamina i gemen, som trycka Kyrkoväsendet i Lifland. Stockholm d. 15 Julii 1646.

Af *Joachim Jheringius* Episc. Reval.

144. Consistorial-Ordnungh, wie es bey den Unter Consistorial gerichten, secundæ instantiæ, zu dieser Provintz Liefland, soll gehalten werden. Actum Dorpt d. 5 Febr. 1636.

Underskrifvit af *Bengt Oxenstierna*.

145. Ecclesiastique Handlingar rörande Lifland.

146. Extract af Episc. Reval. *Joach. Jhering-gii* bref til Gref *Eric Oxenstierna* 1648.

147. RiksRådet *Johan Skyttes* bref til Konung GUSTAF ADOLPH. Dorpt d. 18 Nov. 1632.

Med åtskilliga angelägenheter rörande Est- och Lifland. Bland annat skrifver han: "Uti Allentacka, som det Estiske LandtRådet emot E. K. M. gifna Resolution Ann. 1629 aldeles ville draga ifrån Estland, under det Narvska Commendementet, finnes allenast uti några få byar, efter Pastoris Narvensis ingifna berättelse, några 100:de personer, som icke thet aldraringaste veta utaf Gud och hans heliga ord, utan lefva aldeles, med deras husbönders connivence, som oskickelige djur. Hvad för myckenhet af sådant afgudiskt partie skulle väl finnas öfver alt, när man derefter leta och ransaka ville?"

148. *Pauli Tarnovii* Literæ ad nobilem quendam Svecum. Rostoch. d. 10 Febr. 1617.

149. Literæ *Martini Chemnitii*, Cancellarii Principis FRIDERICI, Slesvicensium Holsatorumque Ducis, ad Regni Cancellarium *Ax. Oxenstierna*. Ex Arce Gottorpiana d. 27 Apr. 1624.

150. Ejusdem ad Eundem. E veteri Stetino d. 13 Julii 1618.

151. Literæ Mag. *Walterii Auerdanck* ad Eundem. Dorpati d. 25 Sept. 1638.

152. Ejusdem ad Eundem. Dorpati d. 24 Julii 1640.

153 -- 159. Theologi Regiomontani *Johan Behmii* Literæ ad Cancellarium Regni *Ax. Oxenstierna* Regiom. Bor. d. 28 Junii 1631 -- 1645.

160. Summa Institutionis Communitatis & opificum civitatis Mariæburgensis, datæ tribus Nunciis, ad Rev. Dominum Episcopum Culmensem *Laur. Gemblichi*, missis. d. 4 Apr. 1603.

161. *Matthia Maximiliani a Parasin* Literæ ad Seren. Reginam CHRISTINAM. Sine dato.

162. Theologi Regiomontani (forsan *Behmii*) Literæ ad Regni Cancell. *A. Oxenstierna*, Regiom. Bor. d. 14 Jan. 1631.

163. *Johannis Casimiri* Regis Poloniæ Literæ Burgravio, ProConsuli, Consulibus totique Magistratui Civitatis Gedanensis. Varsoviæ Feria sexta post festum omnium Sanctorum 1651.

164. Ejusdem Literæ Salvi conductus, civibus Gedanensibus Augustano Reformatis, concessæ Varsoviæ d. 17 Apr. 1652.

165. *Joannis* Episc. Pragensis Literæ. Viennæ Austriæ d. 26 Oct. 1620.

166. *Cœlestini Myslenta* Th. Doct. Literæ ad Regni Cancell. *A. Oxenstierna*. Regiom. d. 3 Aug. 1650.

167. Literæ *Joh. Duræi* ad Eundem. Londini d. 21 Jan. 1631.

168. Po-

168. Postulata Ejusdem in negotio ecclesiasticæ concordiæ, ad Eundem tradita.

169. Ejusdem Literæ ad Eundem. Sine dato.

170. Ejusdem Petitum ad illustr:mos nobil:mos & magnif:s D:nos Evangelici fœderis Ordines atque Ordinum delegatos, in Comitiis Francof. ad Moenum congregatos.

171 -- 174. Ejusdem Literæ ad Regni Cancell. *Ax. Oxenstierna*. Londini, Francof. & Holmiæ 1631 -- 1637.

175. *Hugonis Grotii* Literæ ad *Johan. Duraeum*. Lutetiæ d. 21 Nov. 1637.

176. Forma Literarum Patentium, Regni Cancell. *Ax. Oxenstierna*.

Under finnes anmärkt: *In toto hoc scripto est stylus & compositio* Duræi, *non Cancellarii* Oxenstierna.

177. *Johanni Bogemanni* de *Durai* negotio judicium, scriptum Lugduni Batav. d. 17 Febr. 1636.

178. Literæ *Johannis Durai* ad Cancell. *A. Oxenstierna*, Datæ d. 6 Julii 1638.

179. Literæ Ejusdem Cleri Sveecani Conventui oblatæ d. 27 Jan. 1638.

180. Literæ Ejusdem ad Regni Cancell. *Ax. Oxenstierna*. Hamb. prid. Id. Febr. 1639.

181. Ejus-

181. Ejusdem ad Eundem. Rotterod. Apr. $\frac{2}{12}$ 1645.

182. Calvinistarum Astus & Ausus.

183. *Joh. Durai* Literæ ad Cancellarium Regni *A. Oxenstierna*. Francof d. 27 Jun. 1633.

184. Ejusdem ad D. *Laurelium*, Ep. Aros. Holmiæ d. 18 Dec. 1637.

185. Decani & Profess. Acad. Upsal. Literæ ad Cancell. Regni *Ax. Oxenstierna*. Upsaliæ d. 13 Sept. 1636.

186. Literæ *Joh. Durai* ad *Joh. Can. Lenæum*. Holm. d. 18 Dec. 1637.

187. Memoriale de protocollo & publicis tractatibus *Johannis Durai*, a *Joh. Durao*. Holmiæ d. 14 Junii 1637.

188 & 189. Copia Epistolæ ad Archiep. Upsaliens. missæ, cum judicio Facult. Theol. Aberdoniensis 4 Kal. Sept. 1637.

190. Propositio Facultati Theol. Upsal. oblata a *Johanne Durao*.

191. Literæ *Johan. Durai* ad Cancellarium *Ax. Oxenstierna*, datæ in ædibus *Jacobi Machlier* ipf. Non. Febr. 1638.

192. Ejusdem ad Eundem. 6 Non. Maji 1638.

193. Ex-

193. Extractum ex Literis D:ni Tho. Roe ad Canc. Regni *Ax. Oxenstierna.* ex Aula Vindsoræ d. 24 Sept. 1636.

194. Ejusdem ad Eundem d. 30 Septembr.

195 - - 197. Literæ *Joh. Durai* ad Cancell. Regni *Ax. Oxenstierna* 1636, 1637.

In ædibus *Jacobi Machlier*, & Holmiæ.

198. Der ChurFursteliche Pfaltzische Neue Kirchen-ordnung. Ann. 1599.

199. Epistola D. *Georgii Franci*, Prof. Theol. in Acad. Francof. ad D:m *Johannem Bergium* Concionatorem in aula Berolinensi. Sine dato.

200. Capitulum Generale Monasterii Gervenensis Ordinis S. Augustini.

201. *Jacobi Vardeckii* Plebani Stanislavoviensis Literæ ad Principem quendam. Sine dato.

202. Literæ Anonymi cujusdam ad Principem quendam. Ortelsburgii.

203. Anonymi cujusdam Literæ ad - - - -

204. Anonymi Literæ ad Gedanenses.

205. Literæ Regis vel Principis cujusdam ad Ducatus Livoniæ incolas. Dat. Vilnæ.

206. Literæ ad Conventum in Livonia. Vilnæ.

207. Li-

207. Literæ Anonymi. Datæ Varſoviæ d. 10 Máji 1638.

208. Anonymi Literæ. Sine dato.

209. Ad Imperatorem Romanum Literæ. Ortelb. d. 17 Julii 1639.

210. Cardinali *Barberino Franciſco* Literæ. Varſaviæ d. 1 Nov. 1639.

211. Cardinali *Antonio*. Sine dato.

212. Cardinali *de Torres*. Sine dato.

213. Cardinali *Sanctæ Cruce*. Sine dato.

214. Cardinali *Porreſio*.

215. Epiſcopo Cracovienſi. Dat. Varſaviæ Ann. 1646.

216. Religioſis Conventus Mjechovienſis. Dat. Varſauiæ.

217. Cardinali, Protectori Regni, *Mathaio*. Varſauiæ.

218. Cardinali *Pamphilio*. Varſauiæ.

219. Summo Pontifici. Varſauiæ.

220. *Alberti Thelebenſchy* Literæ ad - - datæ Uſtroniæ d. 9 Dec. 1655.

221. GEORGII WILHELMI Marchionis Brandenburgici Literæ ad - - Sine dato.

222. Anonymi Literæ, ſine dato.

223. Ordinum Gener. Fœderat. Belg. Literæ. Sine dato.

224. In-

224. Informatio ſuper Officio Advocatiali Mariæburg.

225 - - 227. Literæ *Joh. Videkindi* ad filium *Axelii Oxenſtierna.* Holmiæ 1656.

228 - - 263. Literæ *Hermanni Samſonii*, Superint. Rig. ad Cancell. Regni *A. Oxenſtierna.* Rigæ 1621 - - 1636.

264. Acta *Hermanni Samſonii* Superintend. Rigæ d. 18 Martii 1636.

265 - - 280. Ejusdem Literæ ad Regni Cancell. *Axel. Oxenſtierna.* Rigæ 1636 - - 1643.

281 - - 288. *Laur. Andr. Hojeri*, Paſt. Brunsbergenſis Literæ ad Regni Cancell. *A. Oxenſtierna.* Dantiſci & Brunsbergæ, 1630 - - 1632.

289. Literæ Secretarii *Loisnitii* ad - - - - - d. 28 Dec. 1631.

290. Ad Regem Poloniæ Literae per Secretarium *Chemnitium.* Dantiſci d. 30 Nov. 1631.

291. Excerpta ex ejusdem Literis d. 31 Dec.

292. Ex Ejusdem Literis d. 16 Dec. Varſoviae.

293. Ex Literis Ejusdem d. 4 Jan.

294 & 295. Ex Literis Regis Poloniae ad Gedanenſes d. 4 Jan. ſt. n.

296. Ex Literis Senat. Gedan. ad Regem Poloniae d. 13 Jan. ſt. n.

297. Ex Literis *Loisnitii* Secret. ad Senat. Gedan. d. 6 Jan.

298. Ex

298. Ex Literis ejusdem d. 13 Jan.

299. Ex Literis Senat. Polon. ad Senat. Gedanensem d. 10 Jan.

300. Præsagia seu prodigia quædam.

301. Ex Literis Regis ad Senat. Dantisc. d. 10 Jan. 1632.

302. Ex Literis Gedanensium ad Rempubl. d. 29 Jan.

303. Ex Secret. *Loisnitii* Lit. Vars. d. 24 Jan.

304. Literæ Senat. partis ad Rempubl. d. 3 Febr.

305. Ex Literis *Conradi Behmes*, Posnaniæ d. 19 Jan. st. n.

306. *Hojeri* Literæ ad Cancell. *Ax. Oxenstierna*. Dantisci 1632 d. 8 Jan. st. n.

307. Ejusdem ad Eundem. Elbingæ 1632 d. 2 Febr. st. n.

308. Ejusdem ad Eundem, d. 3 Martii.

309. Ex Literis *Loisnitii*, d. 24 Febr.

310. Literæ Ejusdem. Varsoviæ 1632 d. 28 Febr. st. n.

311. Puncta & Capita Comit. Varsau. exordiend. d. 13 Martii.

312. Instructionis Dantiscanæ (in Comit. exped.) formula D:no *Ferbero* data.

Subscripta a *Laur. And. Hojero*, Brunsbergæ 1632 d. 13 Mart. st. n.

313. E Literis *Loisnitii*, d. 13 Martii.

314. Ex ejusdem Literis, d. 6 Apr.

315. Ex ejusdem Literis, d. 13 Maji.

316. E *Melchioris Vejeri* Vojevode Culmensis Lit. ad Senat. Dantisc. d. 19 M. st. n.

317. E Literis Responsoriis Senatus ad Vojev. d. 20 Maji.

318. E Literis *Loisnitii*, d. 16 Maji.

319. Literæ *Laur. Andr. Hojeri* ad Senatum Dantisc. Varsoviæ d. 2 Oct. 1632.

320. Ejusdem d. 20 Octob.

321. Ejusdem ad Canc. Elbingæ d. 12 Nov. st. n.

322. Ejusdem ad eundem. Brunsb. d. 30 Jun. 1633.

323. Ejusdem ad eundem, sine dato.

324. De erigendo Gymnasio.

LV. Sagan om *Slisa Hrôa*, som sedan blef kallad *Hrôe hin Spake*. 1 ½ ark.

På Isländska, utan öfversättning, med vacker och

och läſlig ſtil, afſkrifven i ſednare tider, men utan at anmärkt blifvit, hvareſt afſkriften är tagen.

LVI. Gammal Norrſk Lag-Bok.

Sjelfva Lagen och uttydningen på några ord i Lagboken utgör 29 ark och är ſkrifven omkring 1540.

Sedan följer på et blad, men ſednare ſkrifven: Elenchus Archiep. Norvegiæ.

"Den förſta ÄrkeBiſkopen kallas *Johannes* "qui ſedit Annis quinque ab incarnatione D:ni "MCLIIII och den ſiſte *Olaus Tertius*, XXVI " Archiep. ſedit Annis XIIII. Conſecratus eſt Ro"mae A:o Domini MDXXIII & venit Ni"droſiam in die Petronillæ Virginis. Anno D:ni "MDXXVII factus eſt exul & obiit Ann. Do"mini MDXXXIII, Lirae in Brabantia die VII "Februarii."

På följande ſida finnes:

Om Tagmark til Nederos och markra mellan bonde och byarmeennom.

Därefter på et blad:

Forma, ad ponendam publicam pœnitentiam ab eccleſia conſtituta. Föregående är ſkrifvit af annan hand.

Sedan finnes af ſamma hand, ſom ſkrifvit Lagboken.

1. Regiſter eller Tafla på Rettebokena. 3 blad.

 2. Om

2. Om Rette-Böther; med 22 Konungs Bref, af hvilka det första är af Kong HÅKAN och det sista af Kong CHRISTIERN den III, Gifvit Gottorp torsdagen nest epther Söndagen invocavit, aar MDXXXIII. 26 blad.

3. Saker Konungen och Bispen emellan. 2 Blad.

4. Regulae Juris, som äro 87. 5 blad.

5. Berättelse, om *Magni Månesköldr* efterkommande, så lydande:

Her *Magnus Monisculdt*, hans hustru hede Fru *Ingerdt Ylffve*, aff dem föddes *Byrge Jerul*, aff honom föddes IX Konungar, fförste VALDEMAR och hans bröder, Kong MAGNUS LADELÅS, aff honom föddes III Söner, Konung BYRGE, VALDEMAR hertog, ERICK Koning, aff honom föddes MAGNUS SMECK, aff honom föddes Kong HÅKON, Kong MAGNUS SMECK åtte en Syster ERHEMIA som fijck Hertogen aff Mecleborg, aff dem föddes Kong ALBRICKT och Hertog HENRIGH, som fijck Kong VALDEMARS dotter aff Danmarck Drotning MARGRETAS Syster, aff dem föddes en dotter, som fijck Hertugen aff Pomeren, aff dem föddes Kong ERIK som blef Kong öffver dise III Rige, han åtte dotter som fijck Hertogen aff Beeren, aff dem födis Kong CHRISTOFFER, ERHEMIA hade en dotter *Ingeborg* som fijck Greffve

Hen-

Hendric aff Holdsten, aff dem födis Greffve *Gerdt* som fijck Hertog OTTES dotter aff Brunsvik oc hed *Elisabet*, aff henne födis en dotter som hed *Helevig* som fich Jonker *Dirick* aff Åldenborg, aff dem födis Kong CHRISTIERN Kong öffver dise riger, han fic Margreffvens dotter aff Brandenborg DOROTHEA, aff dem föddes Kong HANS oc Kong FREDRIC oc Jomfru *Margrete* som är Konungens flecht uti XII Ledt, den förste *Berge Jerull.* 2 Kong LADELÅS. 3 BYRGE. 4 VALDEMAR. 5 ERICK. 6 MAGNUS SMECH. 7 HÅKAN. 8 ALBRECT. 9 ERYK. 10 CHRISTOFFER. 11 CHRISTIERN. 12 HANS.

6. Längd öfver de Konungar, som regerat Norriges Rige.

Den begynnes med HARALD HÅRFAGER och slutas med CHRISTOFFER, om hvilken det heter: *Der man skref MCDXXXI då kom CHRISTOFFER af Beyeren, han rådde VI år.*

LVII. Cronica Episcoporum Lincopensium på Svenska, huru många Biskopar uti Linköpings Domkyrkio haffva varit ifrå första begynnelsen Ann. Christi 900 och intil then tidh vij skreffve Guds åhr 1606. 7¼ ark.

Begynnes: *Välsignath vare Gudh i alla stund*
Then Östergötland så margelund
Beredt hafver så margfalleliga nåde m. m.
och slutas: *Alla Evangeliske Män och lära*
Vil han fördrifva som henne hafva kära.

Denna BiskopsKrönica har, til större delen, blifvit af trycket utgifven i Söderköping på 1520:talet, men hvilken uplaga nu mera nästan aldeles försvunnit. Sedermera är den af ÄrkeB. *Er. Benzelius*, tillika med *Jona Petri Klints* fortsättning, intagen i *Monum. vetera Eccl. Sveog.* hvarvid denna Bibliotekets Handskrift af honom blifvit nyttiad och kallas *Ribbingianus*.

Handskriften är snygg och läslig skrifven 1610.

På första bladet är med gullbelagda och väl textade bokstäfver, som likna dem, hvilka finnas i sjelfva Krönikan, anteknadt: *Lindorm Ribbing til Nääs och Boxholm, åhr Christi* 1610 *manu propria. Then Gud vil hjelpe; Honom kan ingen stjelpe.* Häraf kan slutas, at *Ribbing* sjelf gjordt denna afskrift.

På efterste pärmen är af annan hand skrifvit: "Linköpings Domkyrka håller i längd, "mellan Choret är 20 alnar ifrån vägg til skrank, "emellan främste Choren och HögChoren är 15 "alnar, HögChoren är 42½ aln långh. Ifrån "MellanChorsskranket vid Konungsstolarna intil "västra gaflen är 143½ alnar.

Summa { Längden är 163½ alnar / Bredden - - 46 alnar } innom vägg.

Mc-

Mera om denna Krönika kan läsas uti Ärkeb. *Er. Benzelii* Prolegomena ad Monum. Eccl. p. xxx seq.

LVIII. Konung Davids Psaltare på Tyska, dels på paper och dels på Pergament.

Är någorlunda läslig, med gullbelagda, röda och blå Initial Bokstäfver och innehåller 126 folier, efter Romerskt räkningssätt tecknade, hvaraf dock fol. 40, 41, 42, 54, 65, 66, 78, 79, 97, 98 äro utrifne.

Öfverst på första sidan är med röda bokstäfver anteknadt: Dit is der selter mit dytschen vordin geschreven, och nederst på samma sida: *Liber dom9 Ste Barbae i Coloia Ord. Carthn.* (Liber domus Sanctae Barbaræ in Colonia ordinis Carthusiani).

Efter Psaltaren följa några Bibliska Lofsånger, såsom Zachariae, Mariae och Simeons, fol. 110. Därnäst Athanasii Symbolum fol. 111 och Litanien fol. 113. Sedan 72 särskildta namn på Maria fol. 117 och nästan nu bruklige bordsböner både på tyska och latin, fol. 118, hvarefter åtskilliga andra böner och sluteligen Symbolum Nicaenum fol. 126.

Fol. 111 finnes äfven Te Deum &c. Got vir loven dich &c. Efteråt finnes et summariskt innehåll på latin och tyska öfver hvarje Psalm, som dock icke sträcker sig längre än til den 120:de Psalmen. Boken är förmodeligen et rof

 af

af 30:åriga kriget eller ock införd af någon Vadstena - Munk ock synes vara skrefven i 15:de Seculo.

LIX. Svenska Rim-Krönikan. 73 Ark.

Är den af *Haddorph* utgifna så kallade Gamla och vidlöftiga Krönikan, men går icke längre än til CARL KNUTSSONS härfärd til Skåne, eller til pag. 116 rad. 26.

De 4 första arken innehålla Historiska efterrättelser om åtskilliga så Svenske, som ifrån Sverige härstammande Konungar. Afskriften synes vara gjord i förra hundradetalet.

LX. Articuli de Liga & Unione terrarum Prussiæ, per proceres & terrigenas earundem in hac Formâ. 24 ark på Pergament.

Stylen är vacker, men icke ibland de lättare at utreda.

LXI. M. Tullii Ciceronis Rhetoricorum Libri Duo, & Ejusdem Rhetoricorum ad Herennium Libri Tres. $24\frac{3}{4}$ ark på pergament.

Snyggt och väl skrifven med vackra ritade Initial - Bokstäfver.

Den sistnämnde, ehuru äfven snyggt skrifven, synes dock vara af annan hand.

Främst

Främst äro tvänne och äfven efterst lika många blad, på pergament, men illa skrifna, som synas vara fragmenter af någon gammal Läkarebok. Lärer vara skrifven i XV Sec. och har där och hvar en hop svårlästa abbreviationer.

LXII. Gammal Svensk Lagbok. 38¾ ark.

Är den så kallade Medel-Lagen, eller MAGNI ERICSSONS Lagbok. Förut finnes et vidlöftigt register. Sedan börjas sjelfva Lagen med KonungaBalken och de orden: *Et Konungx Rike som heter Sverige haffver i sik Siuu Biskopsdôme oc Nye Lagmansdôme m. m.* Efterst äro de så kallade Domare-Reglorna, hvilka slutas med de orden: *Sakôre gôr ingen Herre rik, men Lag och rätt är Herrans pris. Amen. Orá pro scriptore.*

Boken lårer vara skrifven i Konung GUSTAF den I:s tid.

LXIII. Cronica de Diversis Gestis ex Cronica novella breviter excerpta. 9 ark.

Är på Latin och börjar med en Kong ARTUR i England, innehållandes en kort universal-Historia för följande tider.

Efteråt finnes en kort Historia ab Adamo ad Christum natum, i hvilken alle Patriarcher och märkelige Konungar, som under detta tidskifte lefvat, finnas uptagne.

Auctor nämnes icke, men boken, en ibland de svårläſtare, är ſkrifven af en och samma hand år 1478, som kan inhämtas af de sista orden så lydande: *Finitur hac Cronica perbrevis die saturni quarta Mensis Aprillis Anno ab incarnatione Domini supra Millesimum Quadringentenum LXXVIII.*

LXIV. *Laurentii* Upsalienſis Quæſtiones circa Magiſtratum. Holmiæ in Obſidione 1568. 3 ark.

Räknas af *Hallman* ibland Ärkeb. *Laurentii Petri* otryckta ſkrifter.

LXV. Hiſtoria de Vita S. Mariæ. 34¾ ark.

S. Mariæ lefverne intager hälften af denna bok, och det öfriga innehåller förklaringar öfver våra Evangeliſka texter. *Alt är på latin.*

Boken, som är illa ſkrifven och ännu värre medfaren, är förmodeligen en ibland de äldsta vid Bibliotheket varande Handſkrifter.

LXVI. Abbreviatio VI. Ætatum, extracta ex diverſis librorum voluminibus, per venerabilem Virum Dominum *Johannem Sargneti* in legibus Licentiatum anno Domini Milleſimo CCCC:mo primo. 23¼ ark.

Auctor har lefvat vid början af 1500:de talet och år 1406 afſlutat förbund imellan LUD-VIG

VIG Konung af Sicilien och Jerusalem och SIGISMUNDUS Konung i Ungern, som kan ses af fol. 44 och 45. Han börjar sin Historia med Skapelsen, och går sedan alt framgent fort til sin tid. Boken är redig och vacker, med röda och blå Initial bokstäfver, förmodeligen afskrefven icke långt efter Auctors tid. Den omnämnes äfven i *Benzeliska Brefvdxlingen* sid. 286. Efteråt är åtskilligt, af annan hand infördt, men så oläsligt, at det svårligen kan utredas.

LXVII. *Erici Aurivillii* Grammaticæ Svecanæ Specimen, scriptum Ups. 1687. 36¼ ark.

Af denna Grammatica torde den Disp. vara et sammandrag, hvilken han, såsom Praeses utgaf i Upsala år 1693, *De Lingva Svionica, qualis hodie maxime in usu est, recta scriptura & pronunciatione.* 8½ ark.

Han var Prof. Juris i Upsala, och kunna hans lefvernes omständigheter i korthet inhämtas af Prof. *Fants Historiola Litt. Gr. in Svecia*, Sectio II. pagg. 42, 43.

LXVIII. *Joannis Joviani Pontani* Commentationum in centum sententias Ptolomei Libri duo. 45 ark.

Pontanus, ALPHONSI Junioris Neapolitani Regis Praeceptor atque Epistolarum Magister, insignis

signis Philosophus, Orator & Poëta fuit. Vide Epitome Biblioth. *Conr. Gesneri* fol. 102.

Ofvananförde arbete är tryckt ibland hans *Opera Omnia*, utgifne af *Cratander* i Basel 1538.

LXIX. Jungfru *Catharinas* händelser. 8 ark.

Defect både vid början och slutet. Hvem denna *Catharina* varit är svårt at utreda, ty icke menas här vår *Catharina*, til hvilken desse händelser icke kunna lämpas; men troligen hafves här affeende på *Catharina* Senensis.

Boken är icke särdeles väl skrifven.

LXX. Skämte-Bok, Blandfoder, Målro eller Romål, bestående af allehanda roliga frågor och svar, snack och sagor, puffer och åfventyr, språk och kortvill, samlade af *Columbo*. 16½ ark.

Är *Samuel Columbi* kända arbete, hvaraf flere stycken redan här och där blifvit tryckte.

LXXI. Consistorii Holmensis Betänkande om Syskonebarns Giftermål. 18 ark.

Upsatt af *Ol. Laurelius*, som då praesiderade i Stockholms Consistorio.

LXXII.

LXXII. Kongl. Maj:ts Nådige Instruction för Kyrko-Inspectorerne i Skåne. Gifven Stockholm d. 30 Aug. 1697.

Med åtskillige anmärkningar och citerade Kongl. förordningar af Ärkeb. *Eric Benzelius*.

LXXIII. Memoria Itineris ad exteros suscepti, Anno 1663 d. 5 Octobris.

In margine är af annan hand anteknadt: *Erici Benzelii*, patris.

Detta lärer således vara hans egenhändiga och under resan förde minnesbok. Resan skedde genom Dannemark, Lyneburg, Brunsvig, Helmstad, Leipzig, Dresden, Jena, Bamberg, Forchheim, Nyrnberg, Augsburg, Ulm, Philipsburg och Maintz til Paris, hvarest han anlände d. 2 Maji 1664. Därifrån begaf han sig den 13 nästföljande Maji öfver Rouen och Dieppe til London, hvarest han ankom d. 23 Maji. Ifrån London reste han d. 17 Junii 1664 til Hamptoncour och Oxford, hvarifrån han återkom d. 24 i samma månad. Dernäst begaf han sig öfver Gravesand til Rotterdam, Leiden, Harlem, Amsterdam, Hag, Utrecht, Niemvegen, Cöln, Maintz, Giesen, Marpurg, Harburg och Stade til Hamburg. Ifrån Hamburg återreste han til Holland, Boxtehud, Gröningen, Amsterdam, Antverpen, Dordrecht, Rotterdam, Hag och Leiden; men återvände öfver

ver Stade, Hamburg och Lybeck til Sverige.

Hvar enda sida af denna Rese-Journal vittnar om den gransynta upmärksamhet, hvarmed denne lärde mannen besökte främmande länder; men ock tillika, huru han icke blott upoffrade sin tid åt sin nyfikenhet, utan äfven at förkofra sig i lärdom och vitterhet. Han har således icke allenast sökt och nyttjat de Lärde, som kunde träffas, utan ock på flere ställen användt längre tid til läsning och forskande. Under sitt vistande i Giesen skrifver han d. 13 Jan. 1665: "Subsequentes sex septimanae, usque "ad exitum Februarii, ferme consumebantur in "evolvendis variis variorum Tractatibus, quos "suppeditabant Rev. *Mohr*, Bibliopola *Zunnerus*, "Ludi Magister *Faber* & alii in magna copia, "& ex variis varia excerpebantur." Och i Leiden heter det: "Reliquum tempus dabatur "studiis, inprimis Historico & Lingvis Gallicae "& Italicae, conatum adjuvante *Gartmanno*."

I Paris träffades under resan *Gerner*, *Eosander*, *Duvald*, *Permand*, med flere Svenske Ädlingar; och i Jena *Petrus Holm* och tvänne *Hedraer*. Den förstnämnde Disputerade härstädes och *Benzelius* opponerade på honom. Opponebam, heter det, in convictorio Academico, adversus Disputationem primam annotationum in Epistolas Pauli a *Gerhardo* exhibitam, Respondente Populari D:no *Pet. Holm*.

Under

Under resan upköptes och hemsändes äfven Böcker. Under sitt första vistande i Hamburg, skrifver han d. 25 Octob. "Lustrabantur Bi-"bliopolarum Tabernae, in quibus visitandis se-"quentium dierum pars multo maxima consumta "est. Impendebantur rarioribus libris emendis "Imperiales circiter viginti." Ifrån Wolfenbyttel hemsändes böcker; d. 17 Nov. heter det: "Or-"dinabantur libri in patriam transmittendi." Äfven ifrån Amsterdam d. 1 Julii skrifver han: "Transmittebam in Sveciam amphoram libris "repletam cum nauclero *Jona Christophersson*, ci-"ve Stockholmensi in Badstugatan på Södermalm, "qui erat Magister navis Trumslagare dictae."

Efter sjelfva Resebeskrifningen finnes:

1. Literae Ejusdem ad Cancellarium (*M. G. De la Gardie*) Hamburg d. 12 Maji 1665.

2. Literae Ejusdem ad Doct. *Vendelinum*, Hamburg d. 12 Maji 1665.

3. Ejusdem ad Eunden, d. 2 Junii 1665.

4. Ejusdem ad Resid. *Habaum* d. 22 Martii 1665.

5. Ejusdem ad Cancellar. (*De la Gardie*) Giesae Hassorum d. 18 Nov. 1664.

6. Ejusdem ad Com. *G. A. De la Gardie*, eodem tempore.

7. Ejusdem ad Doct. *Lithmannum*, eodem tempore & loco.

8. Ejus-

8. Ejusdem ad Cancell. *M. G. De la Gardie.* Francof. d. 10 Jan. 1665.

9. Ejusdem ad Eundem. Hamburg d. 30 Martii 1665.

10. Ejusdem ad Doct. *Vendelinum*, eodem dato.

11. Literae D. *Odhelii* ad *Er. Benzelium.* Vysbaden in Franconia d. 20 Dec. 1664.

12. Literae Doct. *Edenii* ad Eundem. Upsal. d. 20 Sept. 1664.

13. Inscriptio Pyramidis illius, quam in memoriam violatae Legationis suae a Corsensibus erigi & æri inscribi voluit Rex Galliarum LUDOVICUS XIV, secundum transactionem factam Pisae inter Pontificem & nominatum Regem.

14. Formulare Literarum absolutorialium.

15. Causa Erfurtiana ex indiculis Actorum.

16. Programma *Johannis Freinsheimii.* Heidelbergae 1658. 14 Kal. Maji.

Boken slutas med detta Distichon.

Inveni portum, spes & fortuna valete;
Sat me lusistis, ludite nunc alios.

LXXIV. Åtskillige Afhandlingar af Commercie-Rådet *Christoph. Polhem.*

1. Om Hushålls-byggnad. 19½ ark.
2. Om Urmakare-konsten. 20½ ark.

3. De

3. De linea Musica.

4. De linea Projectorum, & de motu & resistentia Mediorum. 13½ ark.

5. Hans Brefväxling med Ärkeb. *Er. Benzelius*, *Joh. Vallerius* och *Elvius*, til en stor del Originaler. 80 ark.

LXXV. Acta Publica, rörande Sverige.

1. Regerings-Formen af d. 29 Junii 1634.

2. Sveriges Rikes Ständers enhälliga förklaring öfver Hertig CARL GUSTAFS Succession til Sveriges Krono d. 10 Martii 1649. *Är Tryckt.*

3. CARL GUSTAFS Försäkran d. 20 Octob. 1650. *Tryckt.*

4. Drottning CHRISTINÆ Abdication. Upsala d. 6 Julii 1654.

5. Konung CARL den X:s Försäkran, gifven Drottning CHRISTINA d. 6 Junii 1654.

6. Regeringsform utgifven 1660.

7. Ständernas Förklaring om Regementet och Riksdagen d. Febr. 1660.

8. Riksens Råds och Ständers Förklaring om Konung CARL den X:s Testamente. Stockh. d. 19 Decemb. 1682.

Tryckt i *v. Stiernmans Riksd. Beslut* Tom. III. p. 1897.

Fullständig underrättelse om detta Testamente kan inhämtas af Prof. *Fants Specim. Acad. De Testamento R. CAROLI GUSTAVI.* Upf. 1789.

9. Konung CARL den XI:s Testamente. Gifvit Stockh. d. 15 Aug. 1693.

10. Kongl. Maj:ts Regerings-Form d. 21 Febr. 1619. *Tryckt.*

11. Hans Kongl. Maj:ts Försäkran. Gifven Stockholm d. 21 Febr. 1719. *Tryckt.*

12. Påminnelser om Succesfions-Rättigheten och Souverainiteten, upsatte i Januarii Månad 1719. *Tryckte.*

13. Konung FREDRICS Försäkran, i händelse han skulle blifva vald til Konung. Gifven Stockholm d. 27 Febr. 1720.

14. Drottning ULRICA ELEONORAS Bref til Ständerna, hvaruti hon anhåller, at få updraga Regeringen åt sin Gemål. Stockh. d. 29 Febr. 1720.

LXXVI. Scripta quædam Theologica.

1. Excerpta ex Lectionibus privatis Celeb. Altdorphinæ Theologi Doct. *Langii.* 24 ark.

2. *Joannis Fechtii* Annotata in *Rechenbergii* Summarium Hist. Eccl. 26 ark.

3. Collegium Theologicum. 15 ark.

LXXVII. Gammal Svensk Stads-Lag. 61 ark.

På

På främsta sidan är anteknadt: "Den 10 Ju-"nii år 97 (1597) var den Högborne Herre "Herr *Carl Sture* här i Vestervik och tilsade "Vesterviks Borgare, at om någon kommer "och begärar förforning uppå den Högborne "Förstes Hertig CARLS vägnar, då skal han "hafva Postvapn samt Hans Försteliga Nådes "Pass; hvad han icke båda hafver, äro vi ho-"nom ingen förfordring pliktige, utan för en "skälig betalning. Item lofvade den Högbor-"ne Herre, at förskaffa oss Hans Försteliga "Nådes Hertig CARLS bref, uppå tvenne "marknader vid Frödinge, om S. Hindrics tid "och om Knutmässa."

Sedan följer Alphabetiskt Register öfver Lagens innehåll. Derefter Förespråket och sedan någon underrättelse om edgång.

Innan Lagen börjas finnes följande:

Där magten rättvisa är, är Landet utan Lag;
Där dagen är natt, är landet utan väg;
Där fly är strida, är landet utan heder;
Där et är tu, är landet utan sannhet;
Där vänn är ovänn, är landet utan trohet;
Där ondt är godt, är landet utan mildhet;
Där skäl hafver orlof, är landet utan namn;
Där tjufvar äro gömare, är landet utan penningar;
Där skatan vill vara Örn, är ingen beskedelig;
Där viljan är rådgifvare, regeras landet illa;
Där penningen är Domare, skickas landet värre;
Där Gud är glömder, är fullt af syndare.

Sedan börjas Lagen med Kyrko- och ſlutas med Dobblare-Balken, hvarunder är anmärkt: *Skrifvit Anno* 1559 *d.* 28 *Martii.*

Derefter följer:

1. Ordinantien, ſom gjordes i Veſterås år 1527.

2. Articlar ſkrifne S. Peders dag år 1538.

3. Konung ERICS af Pomern Gårdsrätt.

4. Articlar, ſom den Högborne Förſte Herr CARL med ſitt Rikes Råd ſtadgat, allom dem til nytto och gagn, ſom vilja lefva redeligt; ty det kallas nu en förraſkning, ſom förut hafver varit föräderi. Sine dato.

5. Dommare-Reglorna.

6. Articlar, ſom Konung GUSTAF beſlutat med Rikſens Råd i Vexiö. Sine dato.

7. Acta Coronationis, eller Konung SIGISMUNDI Sv. Göt. och Vendes Konungs m. m. Krönings Handling. Upſ. d. 19 Febr. MDXCIV. Tryckt i Stockholm af *And. Guttervitz.*

Deſſe Handlingar äro nu mera ſvåre at öfverkomma, och innehålla:

a) Konungens Förſäkran.
b) Konungens Ed.
c) Hertig CARLS Ed.
f) Rikſens Råds Ed.
g) Ridderſkapets och Adelns Ed.
h) Rikſens Ständers Förſäkring.

LXXVIII.

LXXVIII. Gammal Svensk Lands-Lag. 57¼ ark.

År den så kallade Kong CHRISTOPHERS Lag-Bok.

Främst är sjelfva Prologus eller förspråket, som så börjas: Thet plägar vara et allmänneligit språk och sätt, at then som någon bok acktar läsa. m. m.

Sedan följer: Hvilka, som satte Råå och Ryster mellom Sverige och Dannemark. Därnäst: Insignia, quibus Reges exornantur, sålunda: Konungen smörjes, betyder blidhet och säfflåtighet. Gull betyder visdom. Pärlor märka skinande dygder. Purpurkläde märker en brinnande kärlek til det allmänna. Spiran bemärker en oböjelig rättvisa. Vidare: Om Upsala Öde. Därefter DommareReglorna. Sedan: Laga Ordasätt, huru Dommare må lysa Ting samt hans förmaning til Nämnden, jemte åtskillige Eder.

Hvarefter
1. Vesterås Ordinantia. Anno 1527.
2. Vesterås Recess. Anno 1535.
3. *Casp. Melisanders* Afhandling om Edens vigt.
4. Konung CARLS Hof-Articlar.
5. Konung ERICS af Pomern Gårds-Rätt.
6. Konung CARLS Hamneskrå.
7. Calmare Recess och stadga i Herr *Stures* tid 1484.

8. Articlar, som stadgade blefvo i Vexiö uppå Rådhuset årom epter Gudz byrdh MCDXIIII näste torsdagen före midsommor.

9. Riksens stadga, utgifven af Ärkeb. *Jacob Ulphsson* med närvarande Riksens Råd i Calmar MCDLXXIV in vigilia S. Bartholomæi.

10. Konung GUSTAFS Stadga utgifven i Vexiö.

11. Konung GUSTAFS Gårds-Rätt. Upsal. 1557 d. 5 Martii.

Därnäst, sjelfva Lagen, som efter et kort summariskt innehåll öfver Konunga-Balken sålunda börjas: *Sveriges Rike är af hedna verld sammankommit*, m. m.

Efter lagen följa några Tabulæ Consagvinitatis, och underrättelse, huru man må förbryta sit arf, utdragit af Kejsarelagen, ex libro autentico, samt Ärkeb. *Jacobs* och Riksens Råds bref, som fanitycka arf til femte man. Datum Stockholm in primo festo Martini anno Domini Millesimo Quadringentesimo Septuagesimo Septimo; äfven som utdrag af Medellagen om femte mans arf.

Därefter följa Spörsmål af Lagen.

På sidsta bladet är följande antecknadt:

Anno 1518 d. 25 Aug. Föddes Herr *Sten Ericsson*.

Han

Han var Son af *Eric Abrahamsson* och Broder til Drottning MARGARETA LEJONHUFVUD, Konung GUSTAF den I:s Gemål.

Anno 1529 föddes Fru *Ebba* på Oplo.

Den ryktbare så kallade Gref *Ebba*, dotter af *Måns Bryntesson Lilljehök* och gift med *Sten Ericsson Leijonhufvud*.

Anno 1548 stod Herr *Stens* Bröllop i Stockholm med *Ebba Lilljehök*.

Anno 1549 föddes Fröken *Margareta* på Loo.

Anno 1550 d. 16 Nov. föddes Herr *Eric* på Grefsnäs.

Anno 1552 föddes Fröken *Edela*.

Anno 54 d. 11 Föddes Gref *Axel* på Jönköping. Den samme Gref *Axel Lewenhaupt*, som sedan blef landsflygtig och dödde i Tyskland.

Anno 55. Föddes Herr *Carl* på Jönköping.

Anno 58 d. 13 Aug. Föddes Fröken *Anna* på Jönköping.

Anno 59 Föddes Gref *Mauritz* på Kärr. Dödde utan manliga arfvingar såsom Riks-Drotz 1607.

Anno 61 d. 5 Jan. Föddes Fröken *Elisabeth*.

Anno 67 d. 23 Apr. Föddes Fröken *Brita*. Blef gift med Gref *Magnus Brahe*.

Märkeligt är, at ibland *Sten Ericssons* barn, äldste Sonen, *Sten Stensson*, som förvärfvade Grefskapet, icke blifvit uptagen.

 Anno

Anno 79 stod Gr. *Axels* Bröllop på Falkenstein med Fröken *Sidonia.* Herr *Johans* Grefvens til Falkenstein dotter.

Anno 1580 föddes Fröken *Ebba* på Grefnäs.

Denna och de följande äro utan tvifvel Gref *Axel Levenhaupts* barn.

Anno 81 föddes Fröken *Maria* på Gripsholm.

Anno 82 föddes Herr *Sten* på Grefsnäs.

Anno 83 d. 4 Aug. föddes Gref *Casimirus* på Grefsnäs.

Förmodeligen den samme, som af *Berch* kallas *Johan Casimir.*

Anno 84 S. Andreas afton föddes Herr *Ludevich* på Grefsnäs.

Anno 86 d. 14 Jan. föddes Herr *Sten* på Ekenäs.

Sluteligen finnes:

Den Danske SiöRät, som Stormectigste, Högborne Förste och Herre Herr FREDRICH den anden Dannemarkis, Norgis, Vendis och Gottis Koning lod udgaa, Aar effter Guds byrd MDLXI &c. Prentet i Kiöbenhaffn aff *Mads Vingaard* 1590.

LXXIX. Constitutiones Acad. Upsaliensis a Rege CAROLO GUSTAVO 1655 d. 27 Junii. 9¾ ark.

Finnes under N:o XXXVIII.

LXXX. Skriftvåxling rörande RiksRådets

dets och Fält-Marskalkens Gref *Magni Stenbocks* Fälttåg på Tyska bottn.

1. Sannfärdig berättelse om Kongl. Rådet och Fältmarskalkens Gref *Magni Stenbocks* besvärliga Fälttåg på tyska bottn, emot Danskar, Tyskar och Saxer, åren 1712 och 1713 uti bref från Köpenhamn. Dateradt Husum d. $\frac{22 \text{ Maji}}{2 \text{ Junii}}$ 1713. $3\frac{1}{4}$ ark.

2. Korta Anmärkningar öfver den berättelse, som ifrån Husum d. $\frac{22 \text{ Maji}}{2 \text{ Junii}}$ är hit til Sverige öfversänd, om Kongl. Rådet och Fältmarskalkens Gref *Magni Stenbocks* Fälttåg på Tyska bottn, stälde uti bref af Stockh. d. 29 Julii 1713. $2\frac{1}{2}$ ark.

Anmärkningarne äro 33.

3. Hastigt svar öfver de anmärkningar, som äro författade öfver Fälttoget på Tyska bottn under Hans Excellences Herr Kongl. Rådet och Fältmarskalkens Gref *Magni Stenbocks* anförande. $4\frac{1}{2}$ ark.

I Svaret uptages och vederlägges hvar anmärkning särskildt.

4. Kongl. Rådet och Fältmarskalken Gref *Magni Stenbocks* bref til Kongl. Maj:ts Ständer. Skrifvit Köpenhamn d. 6 Dec. st. n. 1713. 8 ark.

LXXXI. Handlingar hörande til 1682 års Riksdag. 18¼ ark.

1. Kongl. Maj:ts Proposition til samtelige Rikssens Ständer framstäld i Stockholm d. 7 Oct. 1632.

Tryckt ibland Bilagorna til *Dureiska* Dagboken.

2. Utdrag af Riddarhus-Protocollet, för d. 4 Nov. 1682, rörande Herr *Anders Liljeboks* förgripeliga utlåtelser.

Äfven derstädes tryckt.

3. Kongl. Maj:ts hos Ständerna gjorde föreställning angående Herr *Anders Liljeböks* förbrytelse. Likaledes.

4. Ridderskapet och Adelns betänkande öfver nästföregående Hans Kongl. Maj:ts föreställning.

Äfven deribland tryckt.
Härvid är manu *E. Benzelii* in margine anmärkt: *Upläst i Consist. R. d.* 9 *Nov.* 1682.

5. De trenne Ofrälse Ståndens yttrande om samma sak.

6. Kongl. Maj:ts Nådiga Memorial til Rikssens Ständer om rättighet at Lähn Lähna.

7. De tre Ofrälse Ståndens underdåniga svar på detta Memoriel.

Tryckt ibland *Dureiska* Bilagorna.

8. Hans Kongl. Maj:ts Föreställning til Ständerna,

derna, om det obehöriga tal, som en del haft om hans Salige Faders Testamente.

9. Ständernas svar på denna H. K. M. Föreställning.

10. Oförgripeligt Förslag huru Kongl. Maj:t förmodas kunna efterhand komma utur Rikssens gäld, af Presterskapet, Borgare och Bönder d. 30 Octobr. 1682.

11. De tre Ståndens deduction och vidlöftigare förklaring på sit oförgripeliga förslag.

Tryckt ibland bilagorna til *Duræiska* Dagboken.

12. Presterskapets Svar på den af H. K. M. vid Riksdagens början til Ständerne framstälde proposition.

13. Presterskapets Förklaring öfver Kongl. Antiquitets Collegii, d. 20 Maji 1682 hos Hans K. Maj:t i underdånighet insinuerade ansökning, at få behålla Bibeltryckstunnan, til inrikes monumenters upläggande.

14. Prästerskapets bevis, at dess Löningar och Inkomster ej kunna, efter Högloff. Ridderskapets och Adelns förslag, rubbas och minskas; utan fast mera, efter Guds ord och Verldslig lag, oklandrade hägnas och bibehållas.

Äfven tryckt ibland bilagorna til *Duræiska* Dagboken.

15. Transumt af Borgerskapets svar emot Adelns förslag. LXXXII.

LXXXII. De conſcribendis Epiſtolis vării Tractatus.

Denna Bok har ofelbart i äldre tider tilhört Vadſtena Klåſter, och är någon del deraf, enligt en kännares; Proſtens m. m. Herr Mag. *Carl G. Nordins* intygande, ſkrifven af *Johannes Hildebrandi*, ſom ifrån Canonicus i Linköping blef Munk i Vadſtena.

Boken är paginerad och går til fol. 145, men är vid ſlutet defect. De tvenne förſta bladen äro äfven illa medfarne, och i ſjelfva boken dels utſkurne, dels ock bortrefne fol. 11, 14, 27 til och med 37, 50, 126 til och med 141.

På den förſta tractaten ſaknas ſlutet, och går icke längre än til fol. 26, hvarefter följande blad äro utrifne.

Af den andra finnes ingen början, men ſlutas fol. 46 med de orden: *Finis adeſt.* Sedan följa, ſåſom exempel, utkaſt til flere ſlags bref, hvilka äfven af en annan hand blifvit corrigerade och ſlutas fol. 55.

Därefter följer en vidlöftigare afhandling fol. 57 om brefs upſättande af allehanda ſlag til fol. 85 hvarefter åtſkilliga exempel af bref finnas til fol. 97.

Sedan är infördt Morale Sompnium Pharaonis hvarvid Ärkeb. *Er. Benzelius* in margine anmärkt; *V. Fabricii ad Pſeud - Epigr. v. Teſt.*

Der-

Därnäst fol. 114 åtskillige bref i afskrift, som dels angå Vadstena Klåster, dels äro til och ifrån Personer derstädes.

Ibland desse finnes äfven Fullmagt för confessoren *Michael* och Brodren *Magnus Unonis*, at å Klåstrets vägnar bivista et Capitulum Generale. Se *Diar. Vazst.* p. 111.

Äfven Viaticum eller resepass för samma Broder. *Likaledes*:

Literæ Fraternitatis eller Broderskaps-Bref för *Johannes Lüneborg*, Borgmästare i Lybeck och hans Fru, samt för *Johannes Breide* Archidiaconus i Schlesvig.

Äfven Bref, ifrån *Heymeric de Campo* til Vadstena Klåster-Samfund. Underskriften är: *Heymericus de Campo vester juxta posse & nosse fauctor.* Ibland annat heter det i detta bref: *Carissimi Literas vestras cum ymagine Sancte* Brigitte *matris vestra* &c. & *orationibus ab eadem dictatis libentissime accepi.*

Håraf kan slutas, at Vadstena Klåster, för at skaffa sig gynnare, gjort present af S. Britas Portrait.

Utom detta finnas tvänne Ämbets-bevis om undergången absolution, af följande innehåll:

Universis & singulis præsentes literas inspecturis N. Præpositus Lincopensis Pœnitenciarius publice pœnitencium ibidem salutem in D:no sempi-

sempiternam. Veniens ad ecclesiam Cathedralem prædictam lator præsentium *Petrus Olaffson* Laycus Upsaliensis Diœc. Anno D:ni MCDLII: feria sexta proxima ante tertiam Dominicam Adventus pœnitentiam illi pro criminibus suis salubriter injunctam more peregrino denudatus in superiori parte corporis usque corrigiam virgamque tenens in manibus ante fores ecclesiæ Cathedralis cum magna humilitate & lacrimarum effusione genibus provolutus juxta tenorem literarum suarum attencius explevit ingredientium & egredientium Fidelium orationibus se commendans super cujusmodi facto illi humiliter supplicanti per presentes testimonium perhibeo veriter Datum Anno die & loco quibus supra sub sigillo Domini *P.* Canonici proprio non præsente.

Ego *Källarus Nicolai* ecclesiæ Strengensi confessor publice pœnitentium ibidem notifico per præsentes, quod lator præsentium. *P. Olaffson* de parochia Diälbo Upsaliensis Diœc. erat hic Streng. Sabbato infra Oct. Sancti Andreæ Apostoli peregitque pœnitentiam juxta formam ejusdem illi injunctam super quo illi testimonium perhibeo veriter In cujus rei evidentiam sigillum meum præsentibus duxi imprimendum scriptum loco die ut supra Anno D:ni MCDLII.

Til slut finnas åtskilliga Utanskrifter på bref, hvaraf några torde få anföras.

Til Konung CHRISTJERN.

Illustrissimo ac Serenissimo Principi ac Domino

mino Domino CHRISTIERNO Dei gratia Regnorum Svecie Danie Norvegie Slavorum Gothorumque Regi Duci Slesvicensi nec non Comiti Holzsacie Stormarie Oldenborg & Delmenhorst cum omni humilitate & reverentia.

Til Drottning. DOROTHEA.

Illustrissime & Serenissime Principisse ac Domine Domine DOROTHEE Dei gratia Regnorum Svecie Dacie Norvegie Slavorum Gothorumque Regine cum omnimoda reverentia & humilitate.

Til Riksens Råd.

Venerabilibus in Christo Patribus & Dominis D:no *Johanni* Dei gratia Archiepiscopo Upsaliensi Primati Regni Svecie ceterisque Episcopis & Militaribus Conciliariis Regni ejusdem pro nunc Lincopie constitutis amicis & fauctoribus suis carissimis cum omni reverentia & honore.

Jämte denna utanskrift, eller så kallade superscriptio, finnes äfven anmärkt: Talis subscriptio scribebatur in materno linguagio ad omnes Canciliarios Regni congregatos.

Idher verdugheetz fattigha ödmiuuka barn och tienara til Gudh Syster *Ingebergh* Abbatissa Confessor Generalis oc alla Systra oc Brödher i Vatzstena Closter.

Härat får man således underrättelse om et hittils

tils obekant allmänt Riksmöte, som blifvit hållit i Linköping. Til någon uplysning om tiden får anmärkas, at *Ingeborg*, Hertig *Gerhards* dotter af Slesvig, blef vald til Abbedissa 1448, men på Konung CARL KNUTSONS befallning afsatt år 1452. Åter vald år 1461 och dödde år 1465.

Til Dom-Capitlet i Åbo;

Venerabilibus in Christo Patribus & Dominis D:no *Conrado* Dei gratia Episcopo Aboensi ceterisque Dominis Capitularibus ibidem amicis & fauctoribus suis carissimis cum omnimoda humilitate & reverentia.

Til Magistråten i Lybeck.

An den ersamen Heren und vorsychtychen wysen mannen Borgemestere und Radmannen der Stad to Lybke unse leüen besundergen Freunden kome disse breff myt verdygheyt.

Til en Adelsman.

Nobili & Generoso Viro ac in acie militari strenuisſimo Domino N. Militi sueque Conjugi perdilecte Domine N. nostri Monasterii fauctoribus & amicis in Christo D:no sinceris.

Til Samfunds-Bröderna i Klåstret Paradis.

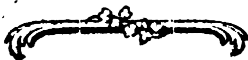
Venerandis & Religiosis Abbatisse & Confessori Generali ceterisque conventuum utriusque sexus

ſexus perſonis Monaſteriorum Sanctarum *Marie* & *Birgitte* de Paradiſo prope Florenciam hec litera preſentetur.

Til Klåſtret Hufvudö i Norrige.

Religioſis & Deo devotis perſonis Domine Abbatiſſe ceterisque Sororibus & fratribus noſtris in Monaſterio Huſſvtöy prope Aſloyam in Regno Norvegie hec litera preſentetur.

LXXXIII. Acter, Handlingar och Protocoller rörande Biſkopens Doct. *Joh. Elai Terſeri* Cateches. 75 $\frac{1}{4}$ ark.

II.

Fortsättning af Biskopen HANS BRASKS Bref. *)

29. Ad Dominum Gubernatorem GUSTAVUM ERICSSON misse sunt per *Erlandum Kagge* Juvenem Domini. Fol. 4.

Sinceres: Kere gode besynnerlige Wenn wele y wetta att sentt i afftons kom her y stadenn *Seved Ribbing* fråå Dannmarck och eptter the legligheter ther han haffver gifvidt oss tilkenne, sva att allt Ridderschapet och menige Landett y Schåne achtte varde till samtal St. Wallborgs dagh nu nestkommende tycker oss rådligit vare skicke them till samme möthe

*) Se de föregående 28 Numrer i *Link. Bibl. Handl.* första Delen sid. 141 följj. *Benzeliska* affkriften som finnes i Link. Bibl. går ej längre än til N:o 27. Deraf äro följande förrut tryckte:
N:o 8. Svenska Magazinet 1766. s. 181.
N:o 13. *Hallmans Olai* och *Laur. Petri* lefverne s. 24. *Celsii* Monum. p. 4.
N:o 16. *Spegels* bevis s. 134. *Hallman* l. c. s. 37. *Troils* Handl. Del. 1. s. 342.
N:o 17. *Spegel* l. c. s. 137. *Hallman* s. 38. *Troil* s. 347.
N:o 24. *Celsii* Mon. p. 5.
N:o 26. Stockh. Magasin B. 2. s. 606.
De följande äro genom Utgifvarens försorg affkrefne ur RiksArchivi Handlingar genom Herr Secret. *Olof Sundels* benägna åtgärd.

the Richssens och alles wåres urſecht, vidh thet finne eder var tillförene tillſchrifvidt för ett åår ſedenn theſs heller, at then urſecht förbettredt vore eptter egen ſchönn, ſom vi då förmode eder gjortt haffve, under the mäſte inſegelle ther ſche kunna eptter brefvet ſchall wåre öpeth ſom oſs ſynes, tyckte oſs rådeligitt ware, att ſchriffve Rådet och menige frälſith y ſkåne ett lucht och alvarligit breff till, att the heller vele ſee vidh anners, änn theres egenn ofärdh. Och eptter tidenn är kortt och ij haffve mycket beſörje på alle ſider, ſende vi eder thenne inneluchte Copie om wår meningh, på edert gode behagh, eder bidjendes, att om ſå vore, eder annad ſynttes rådeligit ware, att y wille kaſte thenne Copie i eldenn. Oſs tycker, att om Schåne och Halland nogen tidh ſchulle komma till Sverige igenn uthenn ſverdzſlag då ſchulle thett ſchee nu i thenne måtte, eptter thett nu legligheten tilſäger, om tiden varder förfoldh medh lempe, helſt medh thett förſte, medenn the ſkånſke ey ähre inträdne till the judſche och haffwe frucht och fare för K. ſom vij förmode, att *Seved* eder yttermere underviſende varder. Wi finge och medh *Seved* ett Herr *Holger Karlſſons* breff, hvilket vi ſendom eder, görer vell och ſender oſs thett tilbake, Eder bidjendes att y ville well göre att bjuda oſſ till hvad vi ſcholom giſva honom för ſwaar eptter eder vilje, kunne hann thett ſå begåå med the ſchåniſche, att the ville

 giffve

giffve sigh hitt til theres fädernes Riche igenn som the haffve varitt aff hedennhös för Konungh WOLDEMERS, Drottning MARGRETAS Faders tidhe, tå vare hann ther kommen til tidhe. Hvad vi kunnom vare eder till biſtånd, ſchole ij alltidh finne oſs välvilligh. Inthet annat merkeligit haffve förfaritt. Eder hermed then Allzmechtige Gudh och alle helige Sveriges Patroner befalendes till evigh tidh. Ex Lincopia in craſtino Sanctor. Tiburtii & Valeriani Martyrum Anno C. MDXXIII.

30. Literæ Domini *Holmger Karlſſon* miſſæ de Scania per *Seved Ribbing* ad Dominum meum. Fol. 5.

Min ödmjukeſt kerlige helſe alltidh förſend med Gud. Kere Nådige Herre teckes eder Nåd vilje vetta, att ErkeBiſcop *Göſtaff* haffver giffvidt ſig frå K. och till Lüpke, ſom jag förmodar Eder Nådh haffve ſporrt. Theſſlicheſt haffver jagh giffvit mig her til Skåne. Therföre beder jagh eders Nåde ganſche kerlige att eder Nåde ville vell göre och förarbethett til GÖSTAFF ERICSSON och flere verdoge Fäder och erlige Herrer Richſens Rådh i Sverige, att jag må få en Chriſtelig Legde ſom jag måtte ware förvared medh, och måtte bliſve mig bettre hollin, än thenn Dagtingen blef Herr *Nils Booſſon* hollin ther gjordes på Stegeborgh. Tå ville jag gerne giffve mig till mitt Fädernes Riche igenn och

ingen

ingen annenstedz, uthen jag blifve thertill nödd. För tidende må eders Nåde vetthe, att Juthland och Füen giffvitt sigh ifrå Kongen och till Hertzogen aff Holsten, och vele the ingelunde haffve honom lenger til K. her i Landett. Thessliches menige Mann y skåne haffve thet samme i sinne. Item kere Nådige Herre göter nu herom, som min goda troo står till Eder; hvilket jag altid gerna förtjene vill med eder Nåd eptter min fattige macht och förmögenhet y hvad måtto jag kann.

Thett Gudh schall kenne. Then jagh eders Nåde befaller till evigh tidh medh liff och siell på Rygorp PalmSöndagh Anno Domini 1523 under mitt Signet.

31. *Literæ* GUSTAVI ERICKSSONS *cum Erlando Kagge.* Fol. 5. vers.

Sincerisſimis suis recommendatione & reverentia præmisſis. Kere Nådige Herre haffver jagh förstått eder Nådz gode rådh och meningh y the breff, som jag fick medh thenne Breffvizere eder Nådz Drengh, för hvilket jagh Eder kerlighe tackar och eptter tiden är ganſche kortt och wegen long ned åt skåne var ej tillfälle, att kalle nogen tillhopa aff Rådet, som well behoff haffde gjordz. Therföre schreff jag allena Ridderschapet och allmogen till i schåne vid thett sinne Eder Nåde mig tillkenne gaff i thenne innelychte Copie, hvilckett ganſche well fundamenthered och ut-

tryckt var, och skickede nu straxt y natt Säsvid Ribbingh fråå mig till nyd igen, förhoppendes, att ther schall mycketh godt affödes, så förmoder jagh och att Eder Nådh haffver underståndit the tiende aff Norriges Landh Gudi vare loff för sine velsignede Nåde och alle helige Sveriges Patroner. Thenn jagh Eder Nådh befaller med liff och siell til evigh tidh Snarliga aff Upsala Die Sancti Georgii Martyris under mitt Signet 1523.

In Vitulo.

Kere Nådige Herre vore råd och ähr jagh storligen begerendes, om thett ej schett ähr, att ij vill strax oförtöfvidh vare udi förthenchtte, att Eders Nåds Folck thet mette y kunnen åstadkomme att thet schickedes ned i the hereden Calmar eller vid Landemärcket att om behoff görs, att the i schåne ville fullt göre och träde intill Sweriges Krona och om the begerede någen unsettningh, att Eders Nådz Folck wore widh handen. Till Herr *Helger Carlssons* breff kann jagh inthet sware, förän Richsens Rådh tilhope komme. Therförinnan vill jagh vare förtencht.

Thetta var schatten *Severin* lagde på Allmogen i nårra Mothet.

Först XII Männ y hvarje gård. Item XII tunnor öll. XII Tunnor brödh, XII pund Smör och Osta, XII får eller XII pund kött. XII gäss. I Oxe.

1 Oxe, 1 häst, VI tunnor Korn. xxiiii hööns, xxiiii Lass vidh. II tunnor Torsk 1 tunna Sill, 1 tunna Grynn och XXIIII Lintz.

Nota

I brädden. En stor och beswarligh Gjärd på Ööland.

32. Literæ Domini *Turonis Jönssons* de Norvegia venientis Fol. 6.

Myn ödmygeste kerlige helsö nu och altid tilförene senth med vår Herre. Kere werdige Herre gode besynnerlige wenn. Werdes Eder Nåde wetta, att jagh varith i några veckor i Norje och *Hans Verdsyssel* och *Sahlborgh* haffve gifvit sigh hit till Sweriges Riche och myn Swåger *Göstaff Ericsson* och wille lefve och döö troo Svenske Männ. Thessliges war jag y Oxlöö, och några dage för jag kom till byen, haffde thenn Juthe hoop på Biscops gårdenn afbrenntt Kyrken, Clöster och Mariæ Kyrke med allen byn, then Gudh hempne på them så ochristeligt ther är regerett i allehanda måtte, och blef ther inthet obrändt mera ähn gråabrödra och Syster Closter och någenn gärde. Thernäst, ther jagh medh allt folkidt låge i xiiii dage och uppbäre Brandschatt aff allen Allmogenn synnan fiell, och war Allmogen oss allo välvilligh och wille gerna bliff Svensche om någer kunne them försvara och hjelpa aff theres armoodh och svåre beschattninger

ninger Kongen them pålaggt haffver, och ytermere achttet haffver, och løfvede the och tilſagde oſs att the ville bytte och ſchiptte godt medh ſwenſche Männ och allrig ſware Kongen eptter thenne dag om the få hjelp och tröſt, och en god Mann ſom bliffver jembligen ner them och förſvare them här aff Richet, thet Gud kenne nyttigt vore om her vore nogen god tilfelle til. Och hafue the fattige Borgere i Oxloo och Allmogen therneſt omkringh icke magtt att holla oſs lenger eptter byn ward brandh. Ther nöddes jag *Laſſe Siggeſſon* och flere gode män drage tilbake, ty wi finge litthet til folck och allzintet till heſterne. Then ſom för haffde en heſt han haffde nu iiii heſte och ſvådan bytte hemtes alrig y M. åår aff Salsborgh och Oxloo ſom nu ſkedde att the finge både Städerne uthen daaghting och ſeden loffvade the ſvåra brandſchatten til medh. Item fick jagh min Svåger *Göſtaff Ericsſons* breff y dagh att Herr *Oluff Galle* haffver giffuit ſig her till honom och Richet och then menige Allmoge i Norge gerne blifver fölaffttige ner the få min Svågers breff med honom ſom jag förmoder nu är i hans hender, huru thett är regerett y Richet med Biſcoper Ridderſchapet och Allmoge förbarme ſig Gudh udöffver. Item werdige Herre åhr mig i dag underviſt, att mine Fougtter ſchule haffue offörretted Eder Nådes underſåther i några måtte, thet mig är owitterligit eptter ſom Eders Nåde therom ſchriffuer mig till huru therom

är,

är, ther schall komma tilbörligit straff, thy Eder Nåde schall merkie, att thet war mig emott. Eders Nådh schall finna mig för en tro wen som jag Eder Nåde lofuad haffuer, på Eders Nådz och undersåters beste så lenge jag lefver. Thet Gud kenne och Ridder sanct Jörenn themn jag Eder Nåde evinnerlige befaler hastelige aff then Helige Andes spittal Lindholm die St. Georgi MDXXIII under mitt signet.

33. *In Vitulo.*

Werdige Herre. Werdiges Eder Nådh wette myn Sonn mester *Jörenn* kom hem til min gård som y går Gud thes loff hafve med enn smådrängh. Ner jag kommer till taals med honom hvad han haffuer för visse tiende, schall Eder Nåde få wethe med dett snareste, scriptum Lindholm tije dagar eptter St. Marcus dag. Är här och samme tiende, at the Danske på Ålsborg låge, brende slottet aff, och droge till Bogehus the wäntade men kommo tå the sporde jag drog hem aff Norrige.

NB. Detta är väl ej någon serskild skrifvelse ifrån den förra, utan blott en påskrift til föregående Bref, men i förteckningen har den sin egen Nummer.

34. Domini *Bernhardi von Mälen* de Blekingia, Fol. 7.

Cum humili mei recommendatione, re-

verentiam, honorem, pariterque salutem. Werdige Fader och Nådige Herre och synnerlige gode wänn wärdiges att ville wetta för tiende att Lyckå Länn Rottneby och alla Blekings land ähr mig gangne tilhande och sworit mich hulscap, på min Herres och Crones wegna, och acttar jag i thesse dagar draga in y Skåne ehvad lycka Gud vil oss unne, här går före ryckte att Kongen lop frå Köpenhampn med vii swåra schip i dag viii daga in i Wester siön, haffde medh sigh Drottningen och Syster. Therföre ähr nu the ärlige Herrar och gode män Ridderschapet y Skåne församblatt i Lund på en Herredag, huru then förslitten bliffuer schäll Eder Nåde oförsumligit fonge att wille dock werdig Fader medhen jag loot schriffwe breffuidt wärdt mig hemlige skickett ett bud aff Skåne, att the ärlige Herrer och gode männ wille gonge mig tillhande, hvad fanning är vet jag icke kere Nådige Herre beder jag Eder Nåde ödmykeligen wele förkunne thesse tiende uttöffer Östgothland och the gode Männ i Söderköping att the som segle wele till Tysland, om vädret försitter them thå må the fry sökie hamner her i Blekinge syde, så hoppes mig och schee schall i Skåne nest Guds hjelp thenn jag Eder Nåde evigt befaller skrifvit i Rottenby die S. Georgii under mitt signett Anno ut supra. (1523.)

35. Domini

5. Domini *Bernhardi v. Mellen* ad Dominum meum. Fol. 7.

Cum humillima mei recommendatione &c. Verdige Fader Nådige Herre och gode besynerlige Wenn, werdes Eders Nåds werdighett vele witha att några dagar ther eptter jag haffde Eders Nåde tillschriffuidt, vore the Erlige gode Herrer och gode Männ Danmarches råd i skåne och Halland besittiendes på Sölsbergh förſamblade och skicke tha stl. (ſamtelige) till mig Herr *Claus Bille* och Herr *Axell Ugherop* fullmyndige på theres och menige Mans wegna, hvad framsättninger jag them föregaff warder Eders Nåde i thenne inluchte copie förnimmendes. Eptter långhtt samtal worde wi så öffwereens, att ftonde schall en säkerhett emillonn Skåne, Halland och Bleking och thenne Landzända intil S:t Johannis Baptista dagh nestkommendes och är tå berамett ett möthe stånde skulendes i Åårus på förenempde tidh, hvilkett möthe besökie schule then Högborne Furstes Hertogens vann Holstens, Sveriges, Danmarcks och Städernes fullmyndige, huem tå skåne och Halland med retzins tvång tilfallendes warder then schall sig låthe åttnöghe. Och werdug Fader Jag hafuer några punkter och articler ther macht påligger Eder Nåde undervisa, som jag eij well på thenne tidh schriffue kann.

Teckes eder Nådes werdughet - - - -

eder

eder på Fregedag eller Lögerdag till Wreta Closter, såge jag gerna eller hvar som Eders Nåde tycker best och lägligast att ware, setter jag i Eders Nådes skönn, kere Nådige Herre hafwer Eders Nåde nogen tiende af Upland werdogens them att dele medh migh thet jag y alle mätto med Eders Nåde förtjene will i hwad jag kan och förmå, thet Gud kenne Alzmechtig then Eder Nåde werdigas salig och sund bescherma. Ex mansione mea hoff, feria tertia Rogation. Anno Domini 1523 meo sub signeto.

Articuli F. 7. v.

(*Berend vann Mälen* Ridd.)

Ärlige Herre strenge Riddere och förstichtige Män. Jag förmodar och inthet twiflar att i well rönth hafue huru then Högborne Förste K. CHRISTIERN nu i nogen förliden år medh arge list Ridderschapet öfwer Danmarckz Riche så wäl som Suerige achttet förnidre, underkufwe, fördrifwe och aldelz i grundene förderfva, y thy hans Nåde yttermera för ögen haffde uthländsche Draffvelsmän Skåtter, Hollender och andre suådane som Ridderschapet och Köppstedzmän förderffwe schulle.

Thertill med haffde Hans Nåde råd och dåd yttermere medh then fule Drawelsqvinna *Sibridt*, än med Eder och andre flere gode män,

män, ther dock uttaff hennes Råd inthet annett her til dags follt haffwer uthen schade och förderff, stor blods uthgjutelse och Guds förtörnelse thet uppenbarlige för ögen ähr, att Gud ej lenger sådantt tilstädje will. Eij heller stånder thett någen rettvisse mennische lenger til att lide.

Huru hans Nåde och sin Kongliga Eedh, äre, breff och insigelle så well eder som the werduge fäder ärlige Herrer och gode män som hann y Stockholm mot Gud, ära och rettvise utaff dagen tage loot, hollit haffver är hwar god man well vitterligit och Gud sigh therudöffwer förbarme.

Thesslichest om thenne sijse (*Accijs*) ny tollförbud och andre olaglige beswäringer som hans Nåde pålade eptter then onde quinnes och andre skalckers råd och samtycke emot Eders och Danmarks Cronas privilegier och gamle friheters innehollelse med mång annen olag, som longt wore afffchriffwe.

Ärlige Herrer och gode männ för thesse privilegier, punckter och Articler är then förbund och Contract gjord emellan Hansen och oss att wi med hwarannan vele med liff och ytterste macht tilhjelpa att afftille hans obarmhertige tyrannische hedzschett thet beste Gud gifwe oss nåder till. Thy är jag nu indragen i thenne Landzende att intage Halland och Skåne under Sveriges Krono igenn med swerdz-

ſwerdzſlag then eij anners thertill beneijd ...
att vithe ſitt beſte och långlige beſtånd, ...
gas jag uthmäthe med ſamme ſcheppe, ...
hans Nåde i Suerige gjordt haffuer.

Jagh haffuer nu i thenne reſan giſ... ...
ſtrenghet tilkenne, att teckes eder gi... ...
under Sweriges Crona igenn uthen ...
ſwerdzſlag Guds förtörnelſe och then ...
oſkyllogo mans förderffvelſe, thå ſchall ...
god mann andelige nytte theres ſtatuter, R...
derſchapet theres friheter och theres förlä...
ger, Köpſtadsmän theres Privilegier och th...
menige man bliſwe widh theres gamle la...
och ſedvänjer. Och uttaffläggeſ all olagh,
ſom i hertill dax hafft haffwe och ware i ſa-
me förbund och Naboſchap ſom Sweriges Ri-
che med menige henſene och theres medhjel-
pere udi kommen ähr, och endrechtilige ſi
förenes, ſom Gud förbjude att om thenn o-
milde Konungh komme till macht igenn och
wille ingå inpå eder, thå ſchola Swenſche ...
med menige Stedernes tilhjelp göre Eder och
thenne Landzende hjelp tröſt och biſtånd
eptter theres ytterſte macht.

Thenne Artichlen ähr beleſwedt.

Om wi förenes:

Tå will jag ſedenn med Ridderſchapſens och
menige mans ſamtycke her uttöffwer Skåne
och Halland ſkicke enn god mann aff Ridder-
ſchapet, ſom thenne Lanzende hollo ſchall til
Sweriges Crona.

Årlige

Ärlige Herrer jag haffver endeles förstått, att ij nödigt wele giffve Eder ifrå Danmarcks Crona, uthenn blifwe ther som eders Wänner och Frender i Jutland hereptter bliffwendes warde, thenn wi med liff och macht tilstondh göre upå thet att frid, rolighett, kemjö kerligh och eendrecht måtte komme tilhen emellen som långligit bortt warit haffwer och Guds förtörnelse affstiller.

Heruthinnan ärlige Herrer - - -
Eders och thenn fattige menige mans beste som macht påligger —

37. Ad Dominum Gubernatorem cum ordinatis. F. II.

Cum nostri &c. Kere Göstaff gode besynnerlige Wenn, seden wi i thenne nesth förlidne dage schreffvit Eder till, kommo oss till hender thette her inluchte breff, af hwilckidt vi achte off föge tage för någenn merckelig sack, uthen så myckit som Eder och Richsens Råd samfelldiche teckis wår Herre giffve eder en god behageligh ändo på thenne bestellinger för Stockholm och Calmarna wore nyttogtt för edert och allis wåri gangh skull att annen råd funnes för thenn menige mans klagann &c. Oss hoppas, att ner i få Stockholm att i eij wele försumma låthe spana epter Richsens Register som wi förmode ware ther inne, helst thett nya, om thet annet withe vi eij till skultz, thetth Gud kenne, then wi eder evinneli-

neligen befale altid gerne görende hwad ed...
och Richet kann ware til bijstånd och gode.

Cit:me ex mansione nostra Noor Sabba...
Trinitatis Anno 23.

38. Electi Regis GOTTZSTAVI ad omn...
Nobiles in Ostrogothia. Fol. 12.

Wij GUSTAFF med Gudz Nåde u...
Sweriges och Göthes Konungh helse eder ...
wåre Elschelige Troo-Männ Friborne, Fr...
män, Menige, som byggja ölver ÖsterGö...
land kerliga med Gudh och wår nåde. Ker...
Wenner hafwe wij nu ij thesse nest förlidne d...
ga fått gode tiende aff Stocholm så off hop...
pes nest Guds hjelp innen få daga songe e...
kortt ända både på Stadenn och Slottet, ner so...
så skett ähr, achtte wij y the Helige Trefal...
lighetz nampn sckicke wår schip och folck ij...
sjön ther the kunne pris och fördeel förver...
va, offz, cronone och then menige man til...
äro gagn och longligitt bistånd, som oss al...
störste macht uppå ligger. Therföre wiljo...
wi och höglige bjudom Eder alle wi...
eders frelse att göre och störste lydna tencki...
till wara widerrede med eders folk, så snart i
hörenn och spörjenn, at Stocholm ähr oss
förwandladh och uplåtidh, skicke oss til Stockholm
förne edert folck, uthenn all skottzmall
och ginsegnn. Thett låther ingeleds, ...
frampt J njuthe wele eder frelse och unnst...
wåår ogunst. Schreffwid i Strengenäs Onsdagen
nest effter Corporis Christi Anno 1523.
nostro sub secreto. 39. GOTZ.

39. GOTZSTAVUS Dei gratia electus Svecorum Gothorumque Rex. F. 12.

Wår synnerlige ynnest tilförende. kere nådige Herre huruledes alle saker sig förlupne ähre i thenne neste Herredagh och förlupne tidh, kan Eders Nåds Canceller förtelja. Kenne Gud wi haffwe gerna sett för merkelig Richsens Erender schull, att ij haffde bemöth eder hit up, att delle med oss och wåre menige RichsRådh eders goda råd, och förmerest som alle störste magt pålågh, Doch haffwe vi förstådt eders Nåde sanne förfall. Effter Gud Allsmechtig haffver giffwidh nåder till, att wi haffwe nu fångit igenn Stocholms Slott och Stad; så achtte vi strax oförtöffvidt skicke wår schipp åt Finnland, wår och Richsens Fiender ther att straffa, bedje wi eder att i wille skicke oss hit upp aff edre Svena the meste y kunne åstadkomma till foot thet ähr wår synnerliga vilje och begäre. Eder Nåde hermed Gudh befallendes. Ex castro nostro Stocholmensi. Sabbato proximo ante festum Johannis Baptistæ, nostro sub Sigillo Anno 1523.

40. Ad Dominum Regem electum. Fol. 13.

Cum humili & sincera nostri recommendatione præmissa. Högborne Förste Nådige Herre. Jag tackar themm Alzmechtige Ewige Gudh för thenn nåd hann Eder giffwid haffwer,

och thenne Årlige gode Svenske Männ Richsens Råd och menighett att wi någenn tidh besijnne måge Richsens långe bestondighett, att tage råd ij tidh och tima, som nu ähr skett uti eders Nådis wahl ock uthkorning till Sveriges Crona, eptter thet Dansche männ och andre Uthlänninga haffva altidh lupitt om Raam med oss om Konga kåår och waal, och med theris listh och gode ord dragit sig in öfwer oss, och wi altid anhamad haffve ord, eeder breff och beseglinger för Richsens och alles wåres welfärd, hvilcke oss så ähre holdne, som för ögenn ähr, hvilckidt dog allt hertil skedt ähr Richet och oss alle til enn plåge; thy som jag förfaar att Richet ey haffwer waritt förseett eptter Lagenn medh een infödd Herre och Konung, som nu, Gudh sche loff, skedt är, thenn Alsmechtige Gudh giffwid Eder Nåde thess fattige Riche, och oss alle till glädje gangn och evigt bistondh. Och att eder Nåde ware förekommit, att jag uttaff nogen föracht schulle haffwe försuttith thet Herremöte senast beramad war mott them samme orsägt, ther jagh eder nåde themn tidh tillkenna gaff, kan thett så wara, at sanhett, synn och openbare bewisning mig inthet hjelpe kann, thå ähr mig swårt, att göre mine ursegt, som jagh dogh i winters eders Nåde eendels gaff tilkenne. Jagh liither dogh till Gudh och Dannemän, höga och låga, Andelica ock werdzlica the min förfall sett haffwa, hvilket jag ey änn förwunnet haffwer, kann ther-

theröffver ingenn mere yttermere orsegt göre ähnn sanningen tilkreffwer, eders Nådes högmächtighett ödmjukeliga bedjandes, eij wille settie tro till dag:ca affwundsmän, ther obudne gå mith bod till Eders Nåde.

Kere Nådige Herre är mitt fullkomliga rådh, att Eder Nåde ej lenger fördröjer Eder Nådes kröning för noger saker Eder Nåde sjelf besijnner yttermera än jag schriffwa. Thett finnes i sanning att K. KARLL wartt korad helge Lekamenna tidh i Stockholm, hyllad på Morestenn S:t Päders afftton therneſt och Krönt i Upsala S:t Päders dagh aff Biscopen i Linköping, och Wårfrudag Visitationis therneſt, sedenn Erke-Bispenn *Jöns* war vigd krönte han Drottningen same dagh under Högmessona och hwar Eder Nåde teckis thet schulle sche annenstedes ähn y Stockholm, ther jag inthet till råder för en obeståndlige ände ther haffwer altid efterfollt, setter jag till edert egit bryst, rådh, som befijnns aff Cronikom och mannemijnne som ähn leffva. Dogh på Eders gode behagh, eptter hvilket jag alltid mig gerna efterretter och så snart mitt folck kommer up från Öland och Calmarna, ther thett thette åāred warit haffwer och ähn är, schall thet altid gerna ware Eders Nåde till reda, til Eder och Richsens tjenſt eptter min förmåga, then Eders Nåde wel wett yttermera, ähn jag kann schrifwa. Eders Nådes ſtått och högmechtighett, hermed thenn

Allsmechtige Gud befallendes och alle helige Sweriges Patroner thee Eder werdighet beschermа till Richsens långa welfärdh. Citissime ex Lincopia die S:ti Canuti A:o MDXXIII.

In Vitulo.

Kere Nådige Herre. Sedenn thette breff war schriffvidt, fick jag eders Nådes breff med Mester *Ture* om 100 lödige marker sölff och 5000 Gyllen Eder Nåd med unsettiende aff thenn merkelig summa, ther jag segz haffwe ij Lüpke som edert herredöme haffver y sanning förfarit aff the thet eder tilkenne haffwe giffvidt, som dock alzinthet är, uthenn förundrer mig att någer haffwer thetta dyrfft gifwe eder nåd swådan stuke före, helst y themn stat, ther Gud eder nu tilkallat haffver, ther ey följer sanning medh. Jag loot i wåres hemtte noget salt och cläde till att löna mitt folck medh, och haffde ther hvarken förr eller sedenn gull eller sölff eller något annett till een penninge verd med mitt wett.

Thet wore well eder Nådes och Richseens heder, att jag eller någen annen Richsens Invånare funnes Eders Nådes undesåte, ther swådane eller andre merckelige summor haffde tillflucht i trångh måle, eder Nåde eller andre till undsettningh med tilbörlig förvaring ther så kunne omtränge. Thet är dock intedt fallit på min side.

Om

Om eder Nåde så teckis, tå vore thet tilbörligit, att then ther eders Nåde thette tilkenne giffwit haffver så sanneligen, att hann moste wara nest att hemptta och anamma samma summa och njuthe theraf et merkeligit st. för sit omak, thet wore honom snart till penninger och törffte ej anner förläningh vidh, Kere Nådige Herre. Jag kan granneliga merkie, att som thenn sanning är eder Nåde förekommen off till ogunst, ther wi ingen haffwe förschylt soge mig well flere udöffwer medh samme schäl och ingen bettre, ner sanningen kommer till röne. Jag gaff Eder Nåd tillkenne nu för ett åår i Söderköping om mine legligheter och förmåge, eptter hwilke jag gjorde eder Nåde undsettning thet beste jag kunde, wore mig - - - - - - att nager annor, än heller Eder Nåde schulle finna mig twetalig eller för någenn osanningsman i thenn eller annen måtto medh mitt weth. Och beder thy eder Nåde ödmjukel. att y hvarsche thette eller annen uthen min förtjensth wile wende till någen ogunsth. Jag haffver dock mothegång nogh aff thenne krankdom och annen omsorgh, Gudh migh tillsoget haffver. Hvar jagh kann ware eder Nåde till all ödmiuk bijståndh gör jag alltid gerna. Thet Gudh kenne, thenn Eders Nåde werdiges långliga beschерma frå alle onda. Datum ut in litteris.

In 2:o Vitulo.

Item will Eders Nåde werdes timlige (tidigt) bethenchie om Gullandh, att *Söverin Norrby* finge icke förmyckin macht och går rychttet, att han schall ware widh VI. eller VII:C stark. Och wore achtende eptter mitt föge förstånd, att om K. CHRISTIERN sender någon macht till Danmarck, och kan eij thermed få tillgång till - - - - - tå warder Gulland så bemannah och bespisatt, att thet wore werre återtaga, ähn thet nu wore; och schall thå eders Nåds folck i Finnlandh eij vore honom säkre på bakenn Gud goffwe: Eder Nåde wore först uttaf med honom, sedan wore i Finnland så mycket bettre at göre. Thet är eij föge skade han i thenne sommer gjordt haffwer på wåre wenner the Lübzsche och flere som her liggia. Datum ut supra.

41. GUSTAVUS Dei gratia electus Svecorum Gothorumque Rex. Fol. 14.

Wår synnerlig Gunst tillförenne. Werdoge Herre och Fader Wi giffwe eder tilkenne huruledes thenne Knechter och Båtzman stinga sig ij skalken och kunnom wi ingen weg komme med them med minne wi scholom betale them med räth mynt, thet dock Gud kenne icke i wår macht är på een kort tid, så haff vom wi handlad medh Herr *Berend Bomhögen* och Herr *Hermen Colening* Rådmän y Lüpke, att

att the wille betale förnemde Botzmän och Knechtter ij Lüpke, dock för wårt fyllist. Hvad som vi them her eij betale kunne på dag och stunder, så haffve wi ij sanning förwarith, att eder werdughet haffver ett merkeligit st. penninger både Gull och sölff ståndendes thet ganssche merkeligt är, så äre wi begerende och uthen all skottzmål, att i ther ville unsettja V:m gyllen och I:c lödige m:k sölff för eder egen persons wegna på en god betalning, så ärom vi och begerende och wilje, att Linköpings Domkyrkiu, klercker och menige klerckerijd öffwer allt menige Biscopsdöme unsettje oss och Richet til hjelp och tröst VIII:e m:k lödige thette förenempne haffvom vi och befallth wår trogne Man och Rådh *Thure Benedictsson* eder yttermere herom undervise, till hvilcken ij må settje tro och liit. När Gud foger att Riket kommer i fred och rolighet viljom vi vara förtenchte att rama Kjörkiones och Klosterens beste, hvar vi kunne och förmågom, ther haffwen intet twiffvel udi. Eders werdughett Gud befalendes. Cit:me ex Castro nostro. Stockholm in Vigilia Apostolorum Petri & Pauli 1523.

42. Ad Junecopenses Responsa de Subsidio Regi faciendo. Fol. 15.

Cum paterno favore sinceram &c. Kere Gode venner Wi haffve för wår krankdom ingen ärende förmått att skötte thenne eller annen

nen hertil i några månada och haffvom thy satt all ärenden intill wårt Elschelige Capittel både om then swåra summa, som wår Nådige Herre är på nyttt begärende aff wår Domkyrkio och menige Clerkerijd öffver hele Stiehtett och all annan ärende så snart som vårt Capitell sig förveth med Clerkeridh hvad the ville thertill svara, som the nu haffve bud uppå vele vi thå gerna giffve eder therom tilkenne och ytterligare swar. Thett åhr eij än fullt åår sedenn, att både Kyrkior och Klerkerier gjorde thenn hjelp Hans Nåde och Richet, som i vell vette med een god vilje, som the allrig förr gjorde någon Kong eller Herre. Eder hermedh thenn Alzmechtige Gud befallendes til evig tidh. Hvad jag kann ware Eder til gode, gjör jag alltid *gerna*. Cit:me ex Lincopia in professo S:t Olavi A:o 1523.

43. Literæ Domini Regis electi ad Sudercopenses de nova Contributione quam accipiat ab Ecclesiis & Monasteriis. Fol. 15.

Wår synnerliga Gunst och nåde senth med Gud. Kere Dannemän Oss hoppes y kunne vell trachte thenn store unkost och uthlegning som oss påhängt haffwer, sidenn wi först till thette Regemente komne vore, och ännu alle mest påhenger, till thess wi the Lübske Knechter haffve från oss schildt, som nu vår

acht är. *Therföre wele wij att ij oförtöfved ransaker i Edre Kyrkier Clöster och Kapell, tager the Clenodier, som y best förmerckie umbdras kunne och thesslikes svenskt mynt och skickett thett hit med ett visth bod, uthenn all töffvan och försummelse vid wåre ynnest och wennschap behollendes.* När vi thett haffve fäått och wettom summan, vele vi tå giffve eder Recognition på, att thett skälige framdeles schall viderlaggt warde, när vi och Richet kann komma till bättre stadga. Snarliga aff wårt slott Stocholm feria 2:da infra Octavas Patronorum Regni &c. 1523. Nostro sub sigillo.

Oss Elschelige Börgemestere och Råd ij Söderköping Gunsteligen sendes detta breff.

44. Litteræ Domini Regis electi ad Dominum

GUSTAVUS Dei Gratia Sveciæ Gothorumque electus Rex. Fol. 15.

Wår synnerliga gunst tillförene, Wördige Fader och gode venn. Som wi skrifve eder till senast och befallte med vårt Råd och troman *Ture Bengtsson* om nogen hjelp och tröst till sölff och svenske penninger, som war IIII:c lödige m:k, therom vi ingen svar haffve på fångit, förundrer oss gansche storlige, hvi y thet ärende så letteliga tage för eder, som nu Riket allerstörste macht påligger, Thett löper sig summa som wi nu strax uthläggia skolom

Tuhundrade Tusend gyllene och ville thesse Lübske Herrer ingelunda giffve sig hedenn, uthenn the fåå samme penninge summa med sigh. Och om eij så skeer, är fruchtendes att wi haffve en uppenbare fegdh imellen stederne och oss, thett Gud förbjude någonsin ske schulle, så bedje wi eder ännu och högelige mane på thenn hulscap och trooschap y oss och Richet med retto plichtige äre att y strax uthenn all ijlen skicke hit op till oss iiiij:c m:k lödige, så framt ij vele njuthé wår gunst och nåde, ther retter eder fullkomlige eptter och tager herudi ingen försummelse. Thet vi nu göre tvinger oss nöden till. Thet Gud skall kenne, thenn vi Eder befalle. Och venther oss ett svar igenn med thette vårt bodh. Ex Castro nostro Stockholmensi feria 2:da ante divisionem Apostolorum 1523.

45. Alia ad idem recepta 4 Mensis Augusti cum *Erlando* Juvene Domini. Fol. 16.

Wår synnerlige Gunst tillförene senn med Gud. Werdig Herre vi haffve förståndit eder Nådes gode råd och meningh y eder schriffvelse, hvilcket wi dock bemerckie, att såmpt svå nyttoght vore, kenne Gudh vij kunne dock eij mere än som nu för ögene ähr, Gudi vare thess lof att vi hafve thett eneste igenn, som lenge bortte haffver varit. Wi schicke nu y dagh och y morgenn vårt folck intill Åäland och Finnland till hest och

foot

foot med skõne Bysser och huffvudstycke om icke god ord kunne hjelpe, thå vilje vi låthe them kenne thett som ondt åhr, så att oss hoppes nest Guds hjelp ville få ther en god och snar ända. Theremot, wille vij tenkie till Gulland, att Eders Nådes Folck kunne någeth snarliga upkomme vore gansche nyttigt och the gode mänz med som boo udi Östergöthland, vi lide svå store nödh medh the Lüpsche Herrer, the vilje ingelunda hedenn förän the få thenn penningesumme med sigh, som vi på Riksens vegne schyllige äre y Lüpke, thenn gansche droplig stor åhr, thertill vi nödgoms, thet Gud schall kenne, beskatte Kyrckier och Clöster, att vi så mycket samble kunne, thet the kunne blifve betalde. Therföre Nådige Herre legger eder alle vinn om, att vi finge nogen unsettning aff Eders Nåds stickt, *besynnerlig aff Kyrckier och Klöster, Clerkeryd vele wi skone på thenne tidh*, wele y rette eder eptter thett breff wi senest Eder Nåde tillschreffve, som ij well kunne tenckie Richet och oss nu alle störste macht påligger att venscap blifve emellan städerne och oss, breff och incegle eij schulle ryggies eller brythes, aff hvilckedt mycket ondt eptter följe wille, Thenn dock oss hoppes och inthet twifler att Eder Nåde will sig flithelige vinnläggie om thet ytterste. Gud gifver eder nåden till. Thenn vi Eder evinnerligen befale med lif och sjell Ex castro nostro Stockholmensi ultima die mensis Julii 1523 nostro sub secreto.

46. Ad

46. Ad Magistrum *Turonem* in Hendellä
Fol. 16.

Sinceram in Domino dilectionem & salutem. Wij fingom med eder for nogen tidh som ij vell wette vår Nådige Herres schriffuelse om nagett yttermere sölff öffuer the III:c lödige m:k Hans Nåde fick till unsettning her nu widh ett åår, och forstodo i samma schriffuelse, att Hans Nåde eder thet wist befaledh haffuer, Thå må ij wette att ner, wi oss på Kyrkiona wegna för vette med nogenn tilbörlig förwaringh att thet varder henne ska delösth hollidh, huad dell Kyrkion tå haffuer schall altid gerna ware Hans Nåde till unsettningh och goda, ähn tå att honn annad ei haffuer ähn Gudz lekama kar Kalcker och Dischene och annor helgedoma kar, som till gudz tienst wigde äro, Thy thess sijder att wår Kyrckia och stichtt åhr ähnn nu offuer XX:m m:k till achtersth ij the summor Cronone lenthe ähro på lyffte och breff vnder ricksens clema och richsenns rådz insegle thett wi wette icke nogenn annen Kyrkia eller stichtt i Swergie, Cronone beuist haffue, orekned thenn deell i Hans Nådes tid giortt åhr aff enn frij god willja och eij till nogenn betalning, Och kunne Hans Nåde haffue thet sticktet fordragh eptter thet huar man wett att wore Kyrkior på Ölandh och i Calmar län haffue ähn inthet igenn fångett för then deell ij Herr SUANTES tid vthlenthes till Crononer behoff

behoff att åtterlöſſa Calmarna aff the ryttere hender, kunne vare myckitt nyttogtt på alle ſider ſom wi förmode ij ſå well ſom wi förſtåndit haffue, Görer her innan thet beſte ſom wi tro ij gerna göre thet förſchylle wi gerna, thett Gud kenne thenn wi eder ewinnerlica befalom. Citisſime ex Lincôpia die Sancti Bartholomei &c. 23. Noſtro &c.

47. Secunda exactio quam Eccleſia Suecana Gubernatori contribuebat in ſubſidium corone. Anno 1523, Fol. 17. v.

Item De Conventu Eſcilstuna C. march. arg. puri.
It. de monaſterio Julæta XXXVI march:s puri, minus iiii lödt, priore enim anno &c. 1522 de eodem monaſterio. II lödigh m:k.
It. de Eccleſia chatedrali Stregnenſis V:c lödigh m:k.
It. Scarenſis eccleſia - C och I lödigh m:k, } Se nedanföre.
It. Wexionenſis eccleſia dd:r XL lödigh m:k,
It. Aroſienſis - -
It. Lincopenſis - CXI march peninger,
It. Upſalienſis - -

It. de conventu Mariæfredh - X lödigh m:k,
It. de clauſtro Aroſienſis - - - - - -
It. de conventu Stregnenſis - XVI lödigh m:k,

It.

It. de conventu M:ii opidi holmensis - CXX lödig m:k,
It. de conventu Minorum ibidem III:e lödigh m:k.

Ecclelie oppidi Suderkopensis.

Trinitatis - VI lödig m:k,
Laurentii - VI lödig m:k, I lodt minus,
Egiidii - VII löd. m:k och XL m:k Danska och III och 8 huita runth myn.
Hospitalet - 30 lödig m:k.
Claustrum minorum ibidem - 8 lödigh m:k.
Claustrum Lindcopiæ - VI lödig m:k.
De Alvastra - XL lödig m:k.

De Ecclesiis Oppidi Skeningis.

Beatæ Virginis - 16 m:k png:r.
Omnium Sanctorum - ii lödigh m.k.
Claustrum Sororum - XX m:k peninger.
Claustrum fratrum predicator. XX m:k p:gr.
De Claustro Wadstenensis primo - 25 lödig m:k.
2:o - 18 lödig m:k.
3:o - C och III mark peng:r.
In toto - 146 lödigh m:k.
It. de ecclesia S:ti Petri ibid. - 23 lödig m:k,
De claustro Jönecopensis - XIII m:k pgr, it. in primo I m:rk och denuum - 12 m:k.
De Ecclesia Civium ibid. pr:o XII m:k pngr. it. denuum XII Lödig mark.
De Capello Sancti Petri ibid. V Lodt Sölff.
De Capello S:te Gertrudis ibid. ii lodth.
De Capello S:ti Georgii ibid. I lodh.

48. Copia

48. Copia Litterarum Regis Electi ad Dominum meum. Fol. 18 verso.

Præmissa reuerentia nostro cum syncero fauore, Werdug Herre schall Eder Nåde wethe att nu ij thenne nest förlidne dager kom wårtt wisse senningebudh vp ifrå Hertig FREDERICH vthvald Konung till Danmark med nogen breff, som oss och menige Sweriges Riche machtt på ligger till huilcke uij behöffua eder gode rådh för månge merkelige richsens ärende, som nu på ferdom ähr, haffue wi beramatt ett Herremöthe standendes i Söderköpingh sönndagenn nest effter Birgitte, therföre ähre wi begerende att ij wele omake eders Nåde att komme till förenempda Herremöthe, hervdinnen ingenn forsummelse tagendes som ij förmerche kunne allestörste machtt på ligger Eder Nåde Gud befallendes. Datum Arosiæ Sabbato infra octauas Natiuitatis Mariæ Virginis Anno Domini M. D. XXIII. Nostro sub Secreto.

49. In Dieta Sudercopensis. Fol. 18. verso.

Item sigillate sunt litteræ Consiliariorum hujus regni, ad Consiliarios regni Daciæ, dandas, qui ad procurationem ArchiEpiscopi *Gostaui* detinent, dominas *Christinam* & *Sigridem*, In contrarium & prejudicium Suecorum Dominorum, Item quod electus est D. GUSTAUUS in regem Sueciæ ex unanimi consensu omnium

um consiliariorum & incolarum regni, cum quo vivere & mori voluit, h als -- dedit Dux FREDERICUS electus rex Dacie intelligere per litteras suas anhelare pro regno Svecie quod jam impeditum est &c. 1523. die 17 Mensis Octobris. &c.

Item sigillate sunt Littere Consiliariorum hujus regni responsales, super litteras ArchiEpiscopi *Gostani*, quod contenti sunt, quod tempore & loco oportunis conveniant consiliarii horum trium regnorum ad tractandum de utilitate & salute eorum, Item quod propter seviciam ipsius ArchiEpiscopi *Gostani* in Sweciam exhibitam & detencionem Dominarum *Christine* & *Sigridis* in Dacia, nullo modo patiatur a modo in Svecia dato, quod posset convenire consiliariis regni, nunquam tunc staret in pace cum communitate Svecana, Igitur Electus est novus ArchiEpiscopus pro Ecclesia Upsaliensis, Ex Sudercopia eodem tempore. Item sigillate sunt etiam littere pergameniales cum pendentibus sigillis omnium Consiliariorum hujus regni, quod propter malitiam regis CHRISTIERNI -- insurrexit & primum Serenissimus Dominus noster Rex Electus qui Dei adjutorio exclusit eum & suos a regno, & propterea quidquid amodo fecerit in dampnum ipsius regis CHRISTIERNI vel ejus adherentium, hoc fiat ex consensu & affirmatione omnium consiliariorum hujus regni, Etiam si quid attemptatum fuerit contra Dominum ArchiEpiscopum *Gostaunm*, *Ericum Trolle*,

Holm-

Holingerum Karlson & alios consimiles hostes regni, hoc sit factum omnium consiliariorum, saltem antequam fuerint regno & Domino nostro regi electo reconsiliati, &c. Item quod si Dominus noster rex electus morte preoccuperatus fuerit a Domino antequam caussa determinata fuerit inter ArchiEpiscopum *Gostavum* & regnum Svecie non cedat in damnum hereditarium ejus, sed interponantur se Domini Consiliarii hujus regni ad salvandum heredes ejus. Anno Domini, 1523, eodem tempore, quo supra.

50. Estimatio rerum venalium per Dominos Consiliarios Regni, in opido Suderkopensi - - - - - - Fol. 19.

1523.

Verderingh uppå alle vttlänske och inlænske warur, som bleff beuiljatth öffuer heele riiketh gälle skulle för thette förenempne år, Anno 1523.

Pundh sallth - - - -	VI öre ortuger
Pundh smör - - - -	VI öre ort.
Pundh Talg - - - -	XII skillinger
Pundh salltada geddor - -	VI öre
Pundh salltgrön ååll - -	VI öre
Pundh thene åll - - -	V öre
Pundh braxum och annan töör fisk - -	I mark.
Pund humble - - -	XII öre ortuger
Pund oster - - - -	VI öre ort.

O Pund

Pund fisch - - - -	I mark.
Pund Lax - - - -	VI öre ortugen
Pund Göff - - - -	VI öre
Kloffne fpetfifch - -	VI öre
Tynna ftrömming - -	VI mark ortug.
Tynna Krampefild - -	I mark.
Tynna törfch - - -	V mark.
Een gill Oxe - - -	V mark.
Een gill Koo - - -	ii mark.
Ett gammalt får - -	VI fk:r.
Ett Lamb - - - -	III fk:r.
Een gödd gäff - - -	II fk:r.
Eenn ogöd gäff - -	IIII huithe
Ett gillt höns - - -	II huithe
Itt. en gill Oxehudh -	IX öre örtuger.
Eenn Kohudh - - -	V öre ort.
Ett bockfkinn - - -	2 öre.
geethfkinn - - -	I öre.
Fårfchinn med vll - -	I öre.
Klipt Fårfchinn - -	III huithe
Wargfchinn - - -	XII öre
Reffchin - - - -	V öre
Mårdfchin - - - -	I mark ortug.
Vtterfchin - - - -	VI öre.
Illerfchin - - - -	I öre.
Hermelin - - - -	I öre.
Elgshudt - - - -	12 öre ort.
Jierfffchin - - - -	12 öre.
Timber gråfchin - -	XII öre ort.
Samfångh - - - -	I mark ort.
Suenfch fchin - - -	III öre ort.
Itt. I:c iernn - - -	I mark ört.

Stick

Stickſadell - - - - IIII mark D:r.
Knapſadell - - - - III mark D:r.
Sadell giord - - - - IIII ſk:r
Par ſtegleder - - - IIII ſk:r
Par ſtöffler - - - - I mark ort.
Par bögler - - - - III öre ort.
Par tueſålade ſkoo - - II öre ort.
Par eenſålade ſkoo - - III ſk:r
Par ſporrar - - - - VI ſk:r.
Ett beth - - - - - VI öre ort.
Dubbel grima - - - IIII ſch:r
Enfoll grima - - - II ſk:r.
Aln walmall - - - II ort.
Aln rää lerofftt - - - I öre
Aln Blagarn - - - - I ört.
Seckie weft - - - - I ört.
Gång heſtſkoo med 8 ſtamper - - II öre.
Bergxſkoor - - - - VI huithe
Långging ſöm - - - VI peninger.
Stacketgång - - - - IIII peninger.
C ſtåll - - - - - V ört.
C tue bredz ſpich - - IIII ſk:r.
C Bått ſpich - - - VIII hvithe
Een tynna kåll - - - II hvithe
M tegell - - - - VI m:k Dal.
Bullt mönſters lärofft - II mark ort.
Aln legiſth - - - - XII öre ort.
Aln hogenſt - - - - IX öre
Alin Berſk - - - - VI öre
Alen foderduch - - V öre.
Ittem en god Legedräng ſom byggie kan theſt hann bryther - - V mark ort. och ingen klüde.

Dagekarl med Lyenn - - - IIII huithe
Annan Dagekarll - - - - I skl.
Tymmerman - - - - - IIII hvithe
Lege pige - - - - - 2 m:k om åhrett
Een arbetzquinna om daghenn II hvithe.

Ingen husman stadis till, vthenn them som will vndergå then condicionem som rijksens stadga inneholler.

Ingen städis till tryskning vthenn thenn som vill tiena bonden om sommaren.

Itt. Schepund Kopper for XX m:k ortt.

Itt. ett pund slagen Kopper II m:k d:o.

Itt. ett Lodt Solff - - - I mark ört.

Itt. ingen före Hester vth, bettre åhnn till VI m:k.

Itt. Till Smeda Löönn; Skreddaris Lönn, Skinneres Lööm och andre Embetz mäns Lööm epter gamlom sedwenjom.

Itt. en Hoffslagare med sin egen söm IIII hvithe för han skoor en hesth.

Itt. för hestefoder om natten II huite, Om Dygneth III huithe.

Itt. ett rätt ölbändh - - IIII skillinger.

Itt. I Tymma II sk:r. Itt. Jernnfatt I skill. Itt. tollfft bräder VI sk:r. Itt. M. Näner I m:k. Itt. pund bast I öre. Itt. Lass törvid hööst och wäår VI hvithe, thess emillan IIII huithe.

Hoo ther Malmberg finner thet rikett kan till förkoffring komma, han och hans barn skall ther suådan fordeell vdi niyta att han och the skole well beholpne warda.

Tesliches

Tesliches och skall ske, om noger salli åådra finnes ther richett till nytto komma kan.

Hvad nu icke satt ähr schall huar Biskop i sitt Biskopsdöme med II vtaff rådett sättia epter Lagbokenn en tid om årett.

51. D. GUSTAVI Regis electi ad Ostgothos om Wapensyyn. Fol. 20.

Wij GÖSTAFF med Gudz nåde vthvald Sueriges och Göthes Koning helsom eder alle off Elschelige frijborne, frelsesmän, som byggie och boo uthi Östergöthlandh, Tiust, Kindh, och Ydre, kerligen med wår Herra. Kere wenner wi haffue granneliga med wårth richsens Rådh öffuerwegitt, att för eders alle oschickelighetz skyldh med harnisk och werijor, haffuer richett och ij aldeles stor skade och forderff ther vthaff, vttlensth folck som på rickett altijd arge och fegde wele, att thenn oskickelighett schall affkomma, och bettre regementhe och skickelse uptages ij rickett, haffue wi med richsens Rådhs rådh, skickatt Biskop *Hans* ij Linköpingh, *Thure Benchtsonh* och *Henrich Årlandsonn* till at holle wapnsyynn i thenne Landzende med Eder alle, eptter Sveriges lagh om Laghtingzmåndag i Linköpingh, Therföre förmane wi och biude eder alle att ij till förbenempde Stadh komme, och eder ther få skicke medh harnysk och hesth som Laghbokenn inneholler få framptt i welle nimthe och beholle eder frihett och frelsze

 som

ſom Fader och förälder for eder niytijtt och behollitt haffue, hervttinnan ingen förſummelſe tagendes wid wår ogunſth och wrede, hvar wi kunne wette edertt beſte göre wi alltidh gerna, Tett Gud kenne thenn wi eder alle befalle. ſchriffuidh i Söderköping fredagenn neſth for ſancte Luce Evangeliſte dag Anno Domini MDXXiii Noſtro ſub ſecreto.

52. Ad Dominum Regem electum pro Gaemundo ſkriffuare. Fol. 20.

Humili noſtra recommendacione reverenter præmiſſa.

Högmechtig Förſte och kere Nådige Herre werdes Eder nåde wilia wetta att wi inthet ſynnerligitt förfaritt haffue ſeden wi ſeneſt wore Eder nåde till ordom ij thenne Landzenda, annett åhn att all menige allmogen her tacker Eder Nåde therföre, at thet oſkälica köp wordo medlath, Och hålle ſig gerna ther eptter på theres ſida hvad Köpmennen och ſå göre wele Och wore thy tilbörligth att the gode män länen haffua, Och ſynnerliga eders Nåds Embetsmän wore allmogen behjelpelig till att niuta thet köp ſom Eder Nåde och Richzens Rådh thett ſkickatt haffua, ſkreff oſſ ock till i denne dagh en vår Klerck ij Grenna at han i ſanning förſtått haffde, att w. Konung CHRISTHIERNS ſchip ſchule ware kompne till Marſtrandh, förmoder jag dock att om ſå åhr eller eij, wett eder Nåde yttermehre beſchedh

aff

ff the gode männ ther nider haffue län, Ytermere kere Nådige Herre, wi haffue fast litid i förläningh och föge till fodring och både ty eder Nåde gerna i wile vnne oss eder Nåde fodring i Gullborgz heredh i thenne resa, om Eder Nåde eij kann mer ombära. Thenne breffuisere *Gudmundh pederson* haffuer oss her till troligen tienth som en god karll och åhr skild vid osz med orloff och venskap, hade wi honom nödigtt umborith vthenn thet hade warith eder Nåde synnerligen til wilie, Bidiom wi gerna att i wele werdas wetta hansz besta. Ner wi förwette osz om thenn deell wi eder Nåde senest bode ohm, Myntheth, thää actom wi oförtöuad haffua wortt bod vtöffuer eptter then deell wi kunne ååstadkomma, werdes Eder Nåde herutynnan och allt annatt willia wetta wårt beste thet wi alltid gerna förschylle villiom, thet Gud kenne thenn eder Nådz stååth och welmåge werdigesth bescherme till rickzens långlige wellferdh, Citissime ex Noor in profesto Sancti Martini Anno &c. MDXXiii.

53. Ad Dominum Regem electum. Fol. 21.

Högmechtige Furste kere Nådige Herre, werdes wille withe att sedenn jag senest skreff eder Nåde till, äre kompne till Wadzsten ij aff the Dansche Herren och haffue ther nu legatt till nogenn tidh, och ähn tå att jag inthet hauer kunnitt bespöria aff theres werff,

 Dogh

Dogh åhre många ther mena the äre att få Blekingh igenn, med daghtingen och fager ordh, som offtte till förrenne skedtt är, eij thesz sider att Suenske män alrig till een fotzmon kunne få aff them med Dachtingen, åhr ock sommas mening, att eptter Eder Nåde haffuer fångith Finlandh igeen, Gud thess loff haffue, schole the ware kompne for nå- genn befrucktning, att eder Nåde schulle nu haffue thesf bettre magtt schaffe sinn willie med Skåne, och then Landzenda i thenne winther, att the kunne betage thet med nogenn vpslag, eller nogen annen handell som ij sommers skedde, ther inthet medfolgde vthenn förhaledes tiden, om thet ock så nu ske kunne eptter theres achtt, oss hoppes dock till Gudh i himmelriche, att eder Nåde aff hans inskiutellse och styrkie, är nog förtänchtt, att achtte läglighettenn som tiden tillsäger, eptter thett att thett åhr gansche ouisth ner enn annen sidh kunne ware swådan tillfälle Cronona komma till sin land igenn, som nu kan ware, om thett eij fördröjes moth wårdaga, Eder Nåde haffuer myckit folk på suår kost och täring hellst huar the längie schulle liggja på enn stadh. Jag förmoder att the heller scholle ware ther the finge gott byte, Thett kunne Gudh giffua, att the i then Landzenda ther haffue hulpidt oss ifrå Gullandh, schulle hjelpe eder Nådh och rikitt ther till igen, med schip och Fitalie &c. Thenn alzmächtige Gudh werdes giffte Eder Nåde thett rådh ther honom åhr

täckesth

täckesth till eder Nådes och richsens heder och longlig vellserdh Then jag eder Nåde ewinnerlige befaler altidh gerna görende hvadh eder Nåde kann ware till biståndh och gode. Ex Lincopia die S:ti Andreæ Apostoli Anno &c. 1523.

54. Ad Dominum Regem electum GOSTAVUM Lincopiæ existentem. Fol. 23 verso.

Humili mei recommendatione. Högmächtige Förste kereste nådige Herre, iagh fick nu ij afftonn för sanning wette, att eder Nåde ähr komin til Lincöping, Suå eptter thet, att thet är så när thenn Hillige tidh, som nu tillstunder, beder jag eder Nåde gansche ödmiukelica och kerliga ville werdes hålle her ner mig edra Julla högtidh, med the werdige Fäder, ärlige Herrer, och gode män, som eder Nåde fölgachtige ähre, schall eder Nåde gerna stå till budz, all then Dell Gud mig vnntt och förlänth haffuer, eptter E. N:s egenn willia, måtte thermedh fölie theff yttermere Gudz heder och eders Nådes förschyllan, att eder Nåde bliffue vid Domkyrkionn i suådana och werdig högtidh, huar iag eder Nåde eij så vell vntfånga kann som tilbörligit wore åth oförtänncktta, will iag dogh gerna göre thet yttersta iag förmår med eenn god willia, Herinnan werdes eder Nåde höre min ödhmiuca och kerliga böön, thett iagh och allt annett gåtth medh Eder Nåde gerna will förtiena,

 thens

thenn stund iagh lesstücr. Thet Gudh kenne thenn E. N. ståååth och Högmechtighett wer-des beschärma till sin Gudeligh tienst och richsens langlica wellferdh. Ex Norn die S:i tomi Apostoli. Anno 23.

55. Ad *Andream Hansson* Monetarium Arosiensem. Fol. 24. *).

Sinceram &c. Måå ij wette synnerlig gode wenn, att wi haffue gerna personlige warith till-talff med eder for monge saker, nu sisth ij wore ij Vadzstena, och fingom thet dogh eij wetta att ij ther wore för ähnn ij wore af-farne, så må ij wetta, att eptter thet wår Nådige Herre haffuer vnntt och tillåtitt Sueriges rikes Rådh må haffua theres egett myntt, tå såge wi heller, att huad fordell ther kunde ware på färdhe, ginge genom een infödd Suensk mans hender, ähn någenn vtlennings hellst eders, thenn wij nogot tillkänne, Görenn thy well och biuder off till, huadh eder her om ähr till sinnes, Och ehuad heller som ähr bidie wi eder, att ij wele vnna Rådett huad deell ij haffue ij redzschap till mynthett, wele wi ther tillhielpa, att thett schall ske eder schadelöst eptter eders egin begäre, Och fin-genn ij thermed monga goda wenner, Ther ähn stundom kunne Nyttoge ware, skriffuer off till med thette samma bodh, herom ett rätt enkadt suar, huar wi måga off eptter rätta.

Eder

*) Recens. *Celsii* Hist. p. 236.

Eder hermed Gud befallende och huad eder kann ware till goda göre wi altid gerna. Citisſime ex Lincopia Anno 1524, in craſtino ſancti Henrici.

56. Domini Regis electi. Fol. 28 v.

GUSTAUUS DEi providencia Sueciæ Gothorumque electus Rex.

Præmiſſo noſtro ſincero Fauore. Werdug Fader epfter wi nu achtte i the hillige trefoldighetz nampn tage thenn reſe före till gullandh förſte öpitt wathn, ſom richſens Rådh och beſynnerligen eder tychtte ware Rådh her vdi Wadzſtena, ſå förſtå i well, ſjellffue, att thett höret myken hiellp och peninger till, och will ware oſſ ganſche tunght att löna follkitt ſom thertill behöffues, med mindre i och andre ſom gåffue rådett ath then reſa ſchulle förtages, bliffuer oſſ ther utinnan bijſtåndige och behielpelige, både med eder Suena, och ſå med eders hiellp vdi föllffuer och peninger, till Kneektte löön, &c. Withe ij och well ſjellffue, att ij och Lincopingz Biſkopsſåthe ſå well ſom wi, nythe ther ſtor fördeell och gang vttaff Om Gud föger thett landett kommer vnder riket igenn. Therföre ähr tilbörligit att ij öffuer alle andre bekåſta thet måſte, ſå förlåthe wi oſſ thervppå, att ij oſſ ther till ſckicke åtminſte C gode Karle edre tjenere med tellerör, ſpidzer och hillebårder, eller ſuinſpetz, och ther till 2 eller 300 lödig m:k ſöllff aff Biſkopsbordett

bordett till löna Kneckterne med, ähn dogh thett en ringa ting framslår till en sådane hoop, wore well lichtt att ij på Biscopsätenes wegne bekostadenn like mott oss, förthy ij withenn eder så stortt gangh ther aff, som wi, och till euentyrs mer, hwadh wi och Kronen wenthe oss theraff, thett måtte wi ther strax bliffua låthe till att försuare landett medh, ther i icke behöffue en pening påkoste, huar ij thet förfee, att i icke ther suå trolige tillhiellpe, som eder aff rätte bör att göra, om tå sidenn bliffuer schickett, att thenn fordeell och gang icke niutendes bliffuer, then edre förfädre på Gulland niutitt haffue, schule ij ther eder siellffue föreschylla, och itigenn annenn, Ther for warne wij eder ther vtinnan, Och som wi låthe giffue eder tillkenne her vdi Wadzstena i Jwles, om the Kyrkier vdi edert stichtt, som icke thenn söllffhiellp på nytt giorde, som vdi the annen sticktt skiedd ähr, att thett ähn nu ske måtte, förmode wi att ij thet icke försymmadt haffue, och hoppes oss att ner thet förgiues, att thet komma schall till Gullenske resena, att ther inthet motstånd sche schall vthenn thet ther aff arghet eller forteckttte stycker scher, Wi haffde gerne waritt eder her till orda for the forde punchtter schull, och för mynthett schyld thet her vdi Östergöthlandh sätties schulle, Och så, att wette edertt rådh till the framsättninger, wi inför legatenn låthe göre her i Wadzstena och anner flere ärender, effter thett icke sche kunde see wi

gerna

gerna att ij komme vp till off ij Vplandh vid Söndagen Oculi, Eller och å minsta att ij giffue osz må ther god suar på alle the stycker med edertt bodh, och breff, ther wi osz eptter rätte måge, her med Eder Gud befalendes. Ex oppido nostro Wadzstenensi feria V:a post invocavit Anno &c. MDXXIIII. Nostro sub Secreto.

In Vitulo.

Itt. haffuer enn Pige *Lasse Persons* dotter her i Wadzstena låthitt off hemlige förstå, att henne faller ingenn willie till att giffue sig ther inn i Clostrett, Endogh hennes Fader will henne Endelige haffue ther till, att honn anners icke tör bekend wara öpenbarlige for sin Faders schull, wile wi att eptter så ähr, att i icke wige henne ther inn, efftter hennes Faders begäre eller wenners, huar ij thett göre willien, tyckes off thet oschäll ware, och borde aff osz och huar god man straffat varda. Iterum valete.

57. Ad Dominum electum GUSTAUUM, cum Domino ArchiDiacono IX Martii. Fol. 29. v.

Humili mei recommendacione, Cum omni reuerentia & honore præmissis. Högmechtig Förlte kere nådige Herre, Jag haffuer förstått aff thett Eders Högmächtighetz breff iag nu senesth fick i thenne daga, att eder Nåde achtter

achtter i the hilge trefoldighetz nampn före tage thenn gullendzska resa i thenne wåår, til huilckett thenn alzmechtige euige Gud werde att giffua eder Nåde lyckann eptter eder Nådes begärenn, Huad deell i mine förmåge kan ware och iag eder Nåde ther till hiellppe kan, (will jagh thet gerna göre aff een god willia) *) med mitt folck och annat, om än Gullandh alldrig haffde legatt till thette sticktt will iag dogh medh en god willie, att riket och seglasenn måtte komma till sin gamle frihet, huilkett allrig sker medenn Gullandh ähr i fiende hender, som så ligger osz her före dörennn, Kyrkion haffuer ther neppeligen en bonde på landett, vthenn lyder allt Kronona till, Och thy ähr hennes ränte mykitt mindre både i tionde och annett, ähn eder Nåde in giffuit ähr aff några them ther föge sanning wetta, Jag haffuer allrig niytitt gullandh sedenn iag her till kom en skilling till gode, huad thet haffuer varitt i dag eller vthenn dagh, vthenn giorde ther på stor kost och tæring, sist iag ther war mig till skada, Och wågede ther om både liff och wellferdh, att eij schulle richsens rett i andelige måtte till landett föreтages, som i werldzslige måtto, för min förfummelse, Gud gåffue att then Söffrin wile giffue sig till någen fast handell med eder Nåde, Och om ther till komme, bewise sig eder suå hullelica, som han sina förme;na Herra giortt haffuer, Törffte man eij slå thenn dör

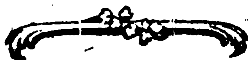
*) Står öfverskrifvit.

dör vp som öpin stode, ähn dock gansche misligitt ähr sig på nogenn Daktingen förlåthe, för thett nu i senesth i Jöneköpingh skedde, och sedenn säx skiett ware i Blekung, Jag haffde gerna kommitt till eder Nåde, haffde mig eij företagitt min kranckdom och thet ondt före, Ty jag kann ingenstädz länger komma ähn slädenn till säger, och beder iag thy eder Nåde ödmiukeliga thett mig eij wendes till nogenn ogönsth, thenn iag aff eder nåde allrig haffuer achtett förschylla, thenn stundh jag må leffua &c. Så werdes eder Nåde willie wetha iagh gaff mig inn till Jöneköpingh, och rådde Herr *Berend* göre thet samme, sedenn iag fick videre eder Nådes breff, att the Dansche eij schule komme för wår orsäcktt vppå thenne sida, att the Dansche eij schule säija, ner thet i framtiden komme till tallsz, att wi eij heller haffde besöktt thett möthe ähn the, Och gjorde ther med hos rådet och meningheternn wår ursäcktt och anner städz blandt allmogenn thett beste jag kunne fframt mere &c. Om then hielp aff Kyrkione eder Nåde omrörer, haffde iag eij suå god tilfälle bekommitt som siden, iag fick eder Nådes breff om thenne gullendske resa, suå att ner iag får eder Nådes opne breff till almogenn, hoppes Jagh honom bekomma helsth her ij Östergöthlandh till thenn eder Nådes resa biståndh, ee huru nedre ij landett kan ware, will jag dock gerna göre her innan thet yttersste Jag kann lämpatt, att eder Nåde eller iag

eij

eij få therföre nogen ömlige almoge, the nu åhre gansche siellsſijn nogett med handle, som thenne breffuisserc Het *Werner* wår Ärkedägtt eder yttermere vnderuise kan och alle andre mine lägligheter, Eders Nådes Högmächtighetz ſtått och vellmoge werdes then alzmechtige Gud förökie och beschärma till richzens och all thesz inbyggiere longlige welfärdh. Huar iag kann ware eder Nåde till bijståndh och wilia gör jagh alltid gerna &c. Ex Lincopia Anno Domini 1524. Viii mensis Martii, solito nostro sub sigillo.

(Fortsättning i nästa Del.)

III.

Utdrag ur Kongl. Secr. *Sven Elofssons* märkeliga handlingar ifrån år 1556 til år 1579 *).

Konung JOHANS Handlingar.

Annus 1568.

October.

Konung JOHAN skrifver och kungör sin Syster MarGrefvinnan, huru Gud hafver hulpet honom til Regementet, kallandes sin Broder Konung ERIC en vettvilling, then ther haffver mist sitt naturliga skääl och förnuft och begärer af honom, med knäfallande, nåder.

Uti denna skrifvelse varder vidlöfteligen tilkenna gifvit ordsakerne til Kriget, så och huru K. JOHAN är blefven K. ERIC mächtig.

Velam de Vijk lefvererar in K. ERICS harnesk och munition, dem K. JOHAN nu betalar.

P Herr

*) Dessa Handlingar finnas in extenso bland *Collectanea Historica*, som utgöra XVII Tomen af Link. Bibl. Handskrifter in Folio. Se Del. I. s. 15 af *Link. Bibl. Handl.* Författaren tjänte i GUSTAF I och alla Sönernas tid i Canzliet, och äger et grundadt vitsord om trovärdighet och noggranhet, Se *Kongl. Bibl. Handl.* Del. I. s. 14.

Herr *Clas Flemming* til Svedia Riddar Amiral, och *Gustaf Baner* til Djursholm Ho marskalk sänder til Hertig CARL Capita i structionis.

1:o At Hertig CARL ville underskrif Riksdagsbeslutet.

2:o Göra ett byte med K. JOHAN så ledes at H. F. N:de ville uplåta K. JOHA Strängnäs Stad med efterskrefne sochnar i Åke härad, som är Wangborg, Fougdöö, Helga na, Stregnäs och Härade. Item: Tönnelsö Gård med öffre och yttre Selöö, Aspöön oc Torsson Socknar: För Läckö Slott och Enkö pings Stad med efterskrefne Hårader i Läck Lähn, Kollen, Kinna och Wista Härade ite Ubby, Björsäters, Lemstad och *Ambne* Hä råds Sochnar i Wasbo.

K. JOHAN gifver i sin skrifvelse til He tig CARL tilkenna det Herr *Åke Bengts* synnerligen hafver sig förplichtat hos K. ERI mer än andra; som är til at se af en skrifvelse som låg uti K. ERICS skrijn.

K. JOHAN råder Hertig CARL, det ha icke skal bruka i sin tjenst misstänckta perso ner, som hafva tjent Konung ERIC serdel *Gisle Nielsson.*

Konung JOHAN gifver H. CARL Wa bo Härad i vederlag för Snefringe Härad.

Konun

Konung JOHAN förmäler i sin skrifvelse til Ståthållaren i Stockholm, at thet ligger stor macht uppå, att den fogelen (Konung ERIC) måste hållas i aga och i Buur, och icke hafva sitt sielfsvåld.

K. ERIC kallar Herr *Henric Classons* Hustru, Hustro *Elin*.

Herr *Pontus De la Gardie*, *Anders Månsson*, och *Anders* Målare försände til Upsala at beställa om K. JOHANS Cröningshögtid.

Annus 1569.

Konung JOHAN fordrar af Fru *Kirstin* Herr *Clas Christerssons* den Guldkäd, som K. ERIC hade gifvit hennes man.

Förräderi emot K. JOHAN, at förhjelpa K. ERIC til Regementet igen.

K. JOHAN råder Hertig CARL, at han icke tager uti sin tienst the misstänckta personer och särdeles *Gisle Nielsson* ut supra 1568 d. 29 Martij.

Unge *Jacob Bagge* misstänckt för förräderi. Item *Nils Persson* på Holm Söderköpings *Peder Larsson*.

Herr *Göstaff Baner* slagen til Riddare på K. JOHANS Cröning: Tituleras Edle och stränge Riddare, Sendebud til Hertig CARL.

Torkill Jönsson kallas förrädare och ordsakerna dertil: 1:o at han hafver haft förrädeligt tal om Konung JOHAN. 2:o at han hafver varit i råd med K. ERICS förrädeliga parti.

K. JOHAN mißhagar det Herr *Oluff Gustafsson* burit hand på K. ERIC uti hans fängelse och annorledes sig emot honom förhållit, än som det borde skje emot sådane fångne Höga Personer.

Hertig CARL kommer tilbaka ifrån det Skånska tåget, uppå hvilken resa mästadelen af Skåne är sköflat och afbränt vordet. Vide quæ acta sunt eo tempore.

Hertig CARL bränner några Städer, med det samma utaf Söllesborgh, Åhus, Väå och Ystad.

Herr *Oluf Göstafsson* inmant uti Stockholm för det han så otilbörligen och oförnuftеligen uti all befallning förhölt sig emot K. ERIC, blifver förlossad utaf sin bestrickning: hafver intagit alla kläderna ifrån Konung ERIC.

Fru *Ebba* Herr *Måns Bruntessons* Dotter, och Herr *Steen Ericssons* HusFru vardt föräрat med Grefva namn uti K. JOHANS Cröning och förlänas med Rasborgs Slott til Grefveligt uppehälle, och thertil Tolf Tusend mark.

A:o

A:o 1569. Januar.

D. 11. Konung JOHAN låter fordra af S. Herr *Clas Christersons* Enkia några Clenodier och i synnerhet en Guldkied, som K. ERIC' hennes man gifvit hade.

Febr.

10. Herr *Hans Biörsson* försändes til Konung SIGISMUNDUM AUGUSTUM, med *Johanna Möller* uti Legations vis.

23. *Wilhelm de Vyk* hafver lefvererat härnesk i K. ERICS tid och för them ingen betalning bekommit, bekommer then nu uti kopparplåtar.

Mart.

3. Herr *Lars Flemming* och *Göstaf Baner* Hof-Marskalken sendes i Sendebuds vis til Hertogh CARL; bemälte *Göstaf Baner* kallas intet Riddare på then tiden.

Summa Legationis at K. JOHAN ville byta sig til af Hertig CARL Strängnäs Stad med Fougdöön, Tynnesöö, Aspöön och Sela samt Torssen.

12. Allmennelige Bönedagar anstelte för Hertig MAGNO til Östergöthland.

19. Herr *Åke Bengtsson* hafver sig synner-

nerligen förplichtat til K. ERICS tienst och är funnen hans obligation a part uti K. ERICS skrin.

April.

1. Konung JOHAN skrifver *Jacob Thureson* til, det han ingen skal tilstädja at komma in på Vadstena och Stekeborg, med mindre the hafva H. K. M:ts Bref med egen hand underskrifvit.

18. K. JOHAN befaller Herr *Gabriel Christersson* at försända ifrån Räfle til Sverige thet bäste Renskt vin som der kunde bekommas.

Julii.

6. Konung JOHAN förmanar Ståthållaren på Stockholm, at the hafva grann ackt på K. ERIC, det han intet undkommer, utan at den Fogelen mätte hållas i aga, och icke hafva sitt egit sjelfsvåld.

Aug.

21. Konung JOHAN skrifver Hertig CARL til om det förräderi, som K. ERICS parti hade anstält at förlossa K. ERIC och förraska Stockholms Slott: begärer, at H. F. N:de ville taga sig til vara för *Gisle Nielsson* och flere K. ERICS tjenare.

Aug.

Aug.

Unge *Jacob Bagge* misstänkes af K. JOHAN at vara i samma förräderi.

Octob.

17. K. JOHAN låter sig misshaga, det Herr *Oluff Göstafsson* hafver burit hugg på K. ERIC.

Novemb.

8. K. JOHAN tackar H. F. N. Hertig CARL för det H. F. N:de hade afbrändt nästan hela Skåne.

23. K. JOHAN låter sig misshaga det som Herr *Oluff Göstafsson* hafver bedrifvit på K. ERIC, särdeles at han hafver tagit Honom Hans kläder ifrån, doch gifver K. JOHAN honom lös, at han skall komma til lägret.

Decemb.

8. K. JOHAN befaller Ståthållaren på Stockholm at taga af daga thet förrädeliga K. ERICS Parti och med them procedera efter föregången dom.

Anno 1570. Januar.

2. Pohlenske Sendebud komma til K. JOHAN uti Söderköping, ledsagade af *Oluf Larsson* och *Sven Nielsson*.

13. K. JOHAN förbiuder det Hertig MAGNUS til Saxen icke skall instädjas på Slottet i Stockholm, för än H. K. M:t kommer sielf

sielf dit, efter at han hade öfverfallit vackten, slagit några ihiäl med egen hand, befallandes, at där sådant skedt vore, at man honom med vackt förvara skulle.

25. K. JOHAN klagar i sin skrifvelse til Hertig CARL, at ganska få utaf Adel til vahls äro, som förståndige äro och man både til råd och hielp bruka kan; exempli gratia *Niels Ryningh* låg hemma fåfäng.

April.

25. K. JOHAN efterlåter sin Syster Grefvinnan af OstFrisland sitt moderliga arf.

Som äro

I penningar	-	-	3000 Daler.
Gullcrona	-	-	-
Något Foderverk	-	-	

Augusti.

13. Herr *Thure Bielke* til Salestad Riddare, begärer jern och koppar til Finland, til Åbo, at desto bättre förvara K. ERIC.

September.

K. JOHAN beskyller Hertig MAGNUS, det hans Tjenare bruka våld på undersåtarna, hotar honom, at så framt han dermed icke afstår skal han gå sitt lähn qvitt, och der ofvan uppå blifva tilbörligen tikalter och hans tienare straffade.

15. Her-

15. Hertig MAGNUS af Saxen endskyller sina tienare, at the hafva rätt gjordt, at the hafva plundrat Ländsmännen i Haga, med undsägelse at där han icke varit så när, hade han skolat dem försvara. K. JOHAN svarar hårdeligen häruppå med hot och undsäjelser.

Anno 1571.

Januarius.

1. Hertig MAGNI Broder Hertig FRANTS den yngre kommer hit in i Riket och blifver ledsagad til sin Broder efter K. JOHANS befallning.

13. Dyr tid i Sverige på spannemål, derföre handlas med *Velam de Vijk* at han skal *läta* göra tilförning.

Julii.

19. K. JOHAN skrifver Herr *Clas Flemming* til det han skulle fordra K. ERIC ifrån Åbo til Castelholm eller Stäkeborg efter thet beslut som skiett var med Riksens Råd uti Upsala.

Augusti.

5. K. JOHAN skrifver Herr *Clas Flemming* til om K. ERICS säkrare förvaring och är svar uppå the bref, som Herr *Clas* hafver för detta skrifvit K. JOHAN til.

Sept.

7. K. JOHAN skrifver til *Nils Persson*

på Holma, det han skal göra sin enskyllan hos Krigsfolket om det som är utspridt om K. ERICS förlossning.

October.

7. Månge besväringspuncter emot K. JOHAN updicktade af de förlupne Smålands Knecktar i Sönnerbo, Ösbo och Väsbo.

16. Beslutas i Calmar af K. JOHAN, Hertig CARL och Riksens Råd, det K. ERIC skal föras ifrån Castelholm til Gripsholm.

Novemb.

K. JOHAN förmäler i sin skrifvelse til H. F. N:de Hertig CARL, det 1 lod Sölfver vid Salebärget kostade en slagen daler.

17. *Velam de Vijk* understår sig under Hertig CARLS namn, at drifva växleri uti Riket, deröfver K. JOHAN sig besvärar.

18. K. JOHAN förbiuder igenom skrifvelse til Ståthållaren på Stockholm, såsom ock några mandater, at the icke skola tilstädia H. F. N:des Hertig CARLS vexleri i Riket.

19. K. JOHAN skrifver Abbedissan i Vastena Kloster til om the Bref, som lyda på det huset i Rom, som lydde til Vastena Kloster.

Sept.

Lasse Toprider tilskrifves at handla med menige man i Sevede och Asboland om en kostgjärd,

Octob.

October.

22. Herr *Gostaf Baner* tilskrifves at tractera med Ryssen, dock icke göra någon hånefred, som Herr *Hans Börjesson* gjort hade, tvert emot Konungens befallnig.

Hertig CHRISTOPHER Margraff af Baden tilbiuder sig at blifva K. JOHANS Fält-Öfverste och draga igenom Prydzen med et antal Ryttare in i Ryssens land, således, at han ock vill icke allenast underhålla samma Krigsfolk, utan ock sätta hela sitt Förstendöme i pant.

Pestilentien grasserar i Åbo och annorstädes i Finland.

Novemb.

6. K. JOHAN vil continuera Kriget emot Ryssen för efterföljande orsaker.

At Margrefven af Baden hafver lofvat förskaffa honom et antal både Ryttare och Knektar, blifva sjelf FältÖfverste för them, hafver handlat med Herr *Pontus* om en ståtelig summa penningar och några 1000 Baskonier, som kunna brukas där, och det Finska Folket vara på Befästningarna.

Hafver bekommit förtröstningar af några främmande Kjöpmän om förstråckning.

Anno 1572.

Januar.

16. K. JOHAN befaller Herr *Gostaf Baner* at

at låta föra fram til Storfursten det hårda tacksäjelsebrefvet, så framt han hade kraft någon framgång emot honom eljest icke.

Och kallar K. JOHAN Storförstens *bref* et lögnacktigt bref, som then högfärdige, oförnuftige Böffelen och Tyrannen Storförsten hade skrifvit.

Februar.

6. Den Margrefviska undsättningshandel går tilbaka.

K. JOHAN bekommer god förtröstning utaf Hertigen om hjelp och undsättning.

K. JOHAN befaller Herr *Göstaf Bauer* at han skal låta gå ut ryckte, at K. ERIC var döder och at Konungen i Pohlen *och the* Danske vela hjelpa K. JOHAN emot Ryssen, at folket måtte blifva thess frimodigare.

Martii.

12. Biskop *Påvel* och *Mathias Schubert* komma utur Rysland med högfärdiga och oförnuftiga skrifvelser, af hvilka K. JOHAN sender H. F. N:de Copier til, med begäran, at sedan H. F. N:de hade läsit them, ville them förbränna.

24. Uti en sedel til Hertig CARL. *Peder Oxe* Konungens i Danmark Hofmästare begärer af Herr *Nils Gyllenstierna* och Herr *Hogenskild* at then Compromiss-handel om 3 Cronor

nor måtte af Danske och Svenske Commissarier förhandlas, och icke af främmande: Det beviljar K. JOHAN.

April.

16. K. JOHAN vill fullfölja Kriget emot Ryssen ehuru olikt och omöjeligit thet kan fynas och oanseendes hvad mangel som hälst kan vara på färde.

K. JOHAN låter icke destomindre gå ut ryckte, det han vil sända sina Sendebud til Ryssen at tractera, i synnerhet Grefve *Peder*, Ärkie-Biskopen *Lars* i Upsala, Herr *Gabriel Christersson*, Herr *Bengt Gylte*.

Julius.

12. K. JOHAN bekommer bref och skrifvelse ifrån sin Svåger Konungen i Pohlen, det han vil vara i förbund med honom: Tilbjuder sig och *Kotkovitz* at tjena Sveriges Krona til godo med några tusend man: Det sista utslår K. JOHAN; efter Herr *Kotkovitz* begärer för folket alt för hög besoldning.

18. K. JOHAN skrifver Hertig CARL til, det *Anders Lorich* hafver skrifvit honom til, det en välförfaren KrigsÖfverste benämd *Ernst Veijer* skall hafva tilbudit sig at vela förssträcka honom 300000 dal. på 15 eller 16 dalers intresse och vil K. JOHAN deremot för intresse inrymma honom några hus i Lifland til underpant.

Anno

Anno 1572. Januar.

4. Pestilentien grasserar i Stockholm.

7. K. JOHAN förmäler om det tal, som en hop i Upland hade utspridt om K. ERICS förlossning, begärer at H. F. N:de icke ville sätta någon til befallningsman som unte K. ERIC godt, såsom ock H. F. N:des råd och betänkande, huru man skulle taga saken före emot K. ERIC, efter han icke förmodar sig något roligit Regemente medan K. ERIC lefver.

Februar.

21. Herr *Eric Gyllenstierna* befalles at begifva sig til Gripsholm och ackta på K. ERIC.

22. Herr *Johan Bjelke* är altid uti the förra åren kallader frände af K. JOHAN, men nu intet, sedan K. JOHAN hade några år varit vid Regemnentet.

Martii.

24. Hertig MAGNUS til Östergötland blifver något bettre.

25. Handelen om tre Cronor blifver upskuten först efter the Danskes, och sedan efter K. JOHANS begäran.

28. Städerne i Sverige utrusta skepp på theras egen bekostnad.

April.

20. K. JOHAN skrifver Herr *Eric Gyllenstierna*,

lenstierna, *Christopher Torstensson*, *Peder Ribbing* och *Fredric* - - - - - - til at the alfvarligen se sig före uti K. ERICS förvaring.

Maji.

3. Borgmästare och Råd i Städerne befalles at sättia fyra eller sex af the förnembste i städerna, som sättia et lideligit köp på alla främmande varor, så at en tunna öhl icke högre säljes än 20 eller 24 mark Örtoger.

10. K. JOHANS Mandat om Jachten på Öland.

Adelen där han tredje resan blifver beslagen hafva skutit therſammaſtädes djur, skal mista sina iordegods; men en annan ofrälse man hafver förvärkat lifvet.

Ingen må hafva där någon hund, liten eller stor, med mindre han är stympad på et ben efter gambla seder.

Ingen skjute någon fogel på Cronones ägor.

Hvad Ölandsboerne behöfva til vedehugget, det skola de förskaffa sig af Sidlandet.

15. Herr *Eric Gyllenstierna* och hans Conforter skola förkorta K. ERICS lif efter theras medgifne Fullmagt, så framt någon försambling vore på färde, som honom ville förlossa, eller taga honom med mackt derut. K. JOHAN försäkrar them för alt eftertal.

15. Herr *Clas Flemming* bekommer befallning, at ackta på K. ERIC och procedera med

med honom på sámma sätt, om någor skulle vilja K. ERIC förlossa.

30. Mordbrännare äro ordsaken, at någre Städer i Riket upbrännas samt med *Upsala* Domkyrkia.

Junius.

4. Mandat emot mordbrännare och skogstjufvar, som hade acktat at förlossa K. ERIC.

17. Upsala Slott, som var upbränt, befalles at byggias och repareras igenom Byggmästaren *Fransiscum Parr.*

24. M:r *Anders* Barberare skrifves efter at vara där tillstädes efter Konungens befallning at förkorta K. ERICS lif.

Julius.

3. K. JOHAN rädes för det främmande Krigsfolket, som här i Riket förvänta efter theras betalning, at the icke måtte taga sig emedlertid något oråd före, och förthenskuld befaller Ståthållaren at hafva sakerne i god ackt.

Skola ingen inlåta uppå befästningarna utan Konungens bref och bevis.

25. Hertigens af Saxen yngste Son afsomnad, blifver begrafven i Upsala.

Augusti.

9. K. JOHAN sälier et Skepp:d Rå Koppar för 16 slagne Daler.

Contract

Contract uprättat emellan K. JOHAN och M:r *Gilius Pacqvet* belangandes mesfings-konsten.

Mäsfings-värkstad uprättad i Vällinge; Herr *Dionisii* barn och *Henric Arvidsson* skall gifvas vederlag annorstädes.

Galmei i Sverige.

Ingen koppar skall föras af Riket utan här förarbetas.

19. Mandat och förbud, at ingen skall fördrifta sig at fälla något Svedjeland i Bergslagen uti besynnerlige Sochner, som äro Hedemora, Husby, Schedvij, Tuna, Gaggneff, Tårsånger, Kopparbärget, Vijka och Sverdsiö.

20. Herr *Knut Knutsson* förbistrad och förderfvad af mycken dryck.

Septemb.

10. Et Skeppund koppar gäller 18 daler.
1 Tunna Smör - - - 8 d:lr.

12. Herr *Hans Kyle* blifver befallat, at föra K. ERIC ifrån Gripsholm til Vesterås.

16. Herr *Gabriel Christersson* befalles at beställa om K. ERICS förvaring och beledsagande ifrån Gripsholm til Vesterås.

Sammaledes til *Christer Gabrielsson*.

20. Mandat om accis på alla främmande drycker.

Q Item

Item på inländske drycker, som äro Mjöd, Kersdranck och Öl.

Ordningen.

För 1 åhm vijn evad slags det då är - - - 2 slagne daler.
För var tunna Mjöd eller Kersdrank - - - - 1 slagen d:lr.
1 Fat Pryssing - 1 ½ sl. d:lr.
1 Tunna tyskt öl - ½ Dito.
1 T:a Svenskt öl - 1 Orth. af 1 slag. d:lr.

På alt detta skola Borgmästare och Råd sättia et vist köp och hafva därmed et noga inseende.

An. 1573. Januar.

5. Grefve *Peder* beskylles at hafva brutit tegel vid Alvastra Kloster och det låtit föra til Visingsborg.

15. K. JOHAN befaller Ärkie-Biskopen at hafva ackt på de stenhusen både omkring Kyrkiogården i Upsala och andra som Kyrkones Tjenare innehaft hafva, så at the af Professoribus och bemälte Kyrkones tjenare blifva besutne och bebygda.

April.

7. K. JOHAN skrifver Fru *Anna* på Åkerö til at Vijk måtte inrymmas til K. ERICS fängelse och förvaring.

21. K. JOHAN skrifver Grefve *Peder* til

til om det olofliga Giftermål, fom Herr *Eric Gustafsson* hade fig företagit med Fröken *Målin*, ferdeles at ther ingen lycko fkall följa med.

Junius.

21. *Chrifter Gabrielsfon* Hofjuncker förordnas at ackta på K. ERIC.

26. K. JOHAN befvärar fig faft öfver Hertig CARL, det H. F. N:de hafver förtrutit, det Konungen hafver titulerat H. F. N:de Arf-Furfte til fitt Konungarike, och biuder til det med några fkäl at förfvara.

Julius.

Peder Berg och flere af hans anhang ftämpla emot K. JOHAN, och befalles *Laffe Toppredere* och *Michael Sigfridsfon* them at nederlägga.

29. Åter om titulen, der K. JOHAN fäger fig vela därmed afftå.

Octob.

25. K. JOHAN gifver och utdelar fin förgylta fkenckefkifva til Krigsfolket, at det Narvefka tåg må hafva fin fortgång.

Novemb.

17. K. JOHAN kallar Ryffen en ärelös Tyran.

20. K. JOHAN efterlåter K. ERIC bleck och papper uti fängelfet med fådan vilkor at

Brefven skola honom förseglade först tilsändas, och at en är altid hos honom, när han skrifver sina bref.

Decemb.

1. Moscoviten kallas åter en ärelös Tyran, som varken bref eller Sigill håller.

Anno 1574. April.

17. K. JOHAN förviter Grefve *Peder*, at han på så många hans skrifvelser icke ät kommen til honom och kallar honom uti denna skrifvelse icke Frende som tilförenne.

Majus.

4. Till *Herman Flemming* skrifver K. JOHAN, at så framt han eröfrar Bläckhuset vid Narfven skall han få fem Gårdar til evärde ägo i Finland.

Så framt han eröfrar Narfven, skall han bekomma 12 gårdar i Finland och 30 gårdar i Lifland, et tilbörligit underhåld i all sin lifstid, och et Ridderligit namn och Stånd.

7. K. JOHANS Mandat til all allmogen.

1:o Om rijors uprättelse.
2. Om Bijstockar.
3. Om planta 10 Ekar hvart år.
4. Om Humblegårdar.

26. Herr *Carolus de Mornai* citeras til at svara Konung JOHAN,

Samma-

Sammaledes *Marqvard Olofsson* om något förrädeligit tal emot K. JOHAN Konung ERIC til godo.

Junii.

7. K. JOHAN kallar K. ERICS Hustru, som då var på Åbo och befaller at man skall beställa åt Henne et stycke Engelsk, et halft stycke damast och tu stycken hollandisk lärfter.

15. *Eric Andersson* till Bjurum förlossat ifrån K. ERICS förvaring och *Mauritz Jöransson* till Djula förordnad i hans stad igen.

Julii.

24. Herr *Carl de Mornais* förräderi yppar sig mer och mer.

Herr *Anders Keil* blifver förordnad i Slottslofven på Vadstena med Herr *Johan Bielke*.

Augusti.

3. Herr *Carolus de Mornai* rymmer ifrån Nyköping utur sitt fängelse och blifver fasttagen af H. F. N:de Hertig CARL.

Septemb.

10. K. JOHAN befaller *Anders Nilsson* på Viborg, at låta utgå ibland Ryssarne ryckte, det han vore af Stenderne i Pohlen utvald til theras Konung och Regent och således skulle inbekomma then hela landsända Lifland; dock at detta skulle ske oförmärkt.

Novembr.

6. K. JOHAN skrifver *Mauritz Jöransson* til om K. ERICS starkare förvaring på Örby.

20. Några uti Rödan äro til sinnes at förlossa K. ERIC utur sit fängelse.

Anno 1575. Januarius.

23. K. JOHAN sänder sin Secreterare M:r *Petrum Michaelis* (eljest kallader *Per Fecht*) til M:r *Lars Gothus* i Upsala, at gifva tilkänna om några Religions-saker.

Febr.

16. K. JOHAN försänder et memorial til Hertig CARL, derutinnan i den tredje puncten blifver frågat, huruledes K. ERIC *skall bäst* blifva förvarad, om där något upror påkomme för hans skull, om man då heldre skulle förkorta Hans lif, än han skulle blifva förlossad, och huruledes man sig emot honom i sådant fall skulle förhålla.

Martius.

K. JOHAN beskyller Hertig MAGNUS af Saxen det han beviser honom förtret och högfärd, i det han emot Konungens vilia uppbär Giärden af Lagund, Håbo och Erlinghundrads Härad.

Förtäljer sig ingalunda vara räd för honom, och vill icke längre lida sådant öfverväld;

våld; befallandes af Konungslig mackt, det han straxt lefvererar Giärden ifrån sig.

Maj.

3. K. JOHAN låter utgå på tryck en Declaration emot K. ERIC och försänder den till alla Biskopar at låta för menigheten upläsa.

9. Accisen påbjudes af allahanda slags drycker at utgifvas så väl af inlänska som utländska.

Augusti.

24. K. JOHANS skarpa bref til H. F. N:de Hertig CARL, att H. F. N:de hafver igenom obilliga medel velat förkofra sig till en ringa summa penningar, och det igenom *Velam de Vijks* lösa föregifvande.

Octob.

15. *Velam de Vijk* fängslig anhållen på Elfsborg, och alt hans sölfver, Gull och annat honom ifråntagit.

December.

2. K. JOHANS skarpa bref til Hertig MAGNUS af Saxen, derutinnan han förebrår honom at han ingen hörsamhet eller lydno hafver velat bevisa, utan emot gifne förvarelse plassat hans undersåtare.

Hafver fördenskuld Konungen så förordnat, at Konungens egne Fougdar skola upbä-

ra räntan af the förlänte Härade, och them leverera hans Gemål.

Anno 1576. Januarius.

9. K. JOHANS fullmagt gifven *Esbiörn Jönsson* at med våld taga utur Hertig MAGNUS af Saxen värjo the Liffländske så ock alle andre Svenske fångar, evad derefter komma kunde.

22. Hertig CARL intercederar hos Konungen om *Velam de Vijks* förlossning, det K. JOHAN intet förr vill efterlåta, förän han bekommer den begärta försäkran af Hertigen: Förebrår ock Hertigen, det han hafver förbättrat Förstendömet med Vasbo och Valla Härad, och gjordt Hertigen mycket til viljes.

23. Herr *Göran Ericsson Gyllenstierna* afsomnar, och hans Son Herr *Nils* kundgiör det K. JOHAN.

K. JOHAN kallar Herr *Nils Gyllenstiernas* Syftrar sina Frankor.

Februar.

15. *Anders Sigfridsson* til Bro och *Eric Matsson* Secreterare förfändes til K. ERIC at förfara utaf henom om några lägenheter.

23. K. JOHAN befaller Herr *Johan Bielke* Ståthållare i Östergötland, det han icke låter förfalla Askeby Kloster, utan thet igen uprettar.

Martii

Martii.

9. K. JOHAN skrifver til ÄrkieBiskopen *Lars*, säger vilja låta uprätta uti Gråmuncke-Closter et Pædagogium Theologicum.

Maji.

15. *Mauritz Jöransson* skal begifva sig til Öreby at ackta på K. ERIC.

Junii.

6. *Gilbert Balfur* säger sig innom 24 timmer vela uppenbara K. ERICS skatt.

19. *Balfur* efterlåtes at lösa sitt lif med 1000 Rosennobler.

Julius.

2. K. JOHAN befaller at bortrifva the olagliga träbygningar i Stockholm, som både Östan och Vältan til, innom och utom Stadsmuren bygde äro.

Augusti.

27. *Mauritz Jöransson* bekommer befallning af K. JOHAN om K. ERICS nogare bevakning, särdeles skall han rätta sig (där något påkomme) efter medgifne och underskrefne fullmackt och änteliga afsked.

Septemb.

21. Herr *Nils Gyllenstiernas* tjenare vijtes det han skulle hafva sagt, at han med för-

 sta

sta vore förväntandes hit in i Riket några hundrade Munckar: K. JOHAN befaller at straffa honom.

Decemb.

8. K. JOHAN berömmer then declaration, som ÄrkeBiskop *Lars Gothus* hafver stält för Liturgien, befallandes at det skall publiceras propter fratres Ordinis ignorantiæ in Regno Sveciæ.

M:r *Oluff* förordnas til DomProst i Upsala och bekommer Sex läster spannemål till underhåll.

M:r *Abraham* til Öregrund der at predika på någon tid.

Anno 1577. Januari.

21. K. JOHAN skrifver ÄrkieBiskopen M:r *Lars Gothus* til, at emedan han och Rikssens Råd, handla med allmogen uti Distings marknad skall han låta gambla M:r *Oluff*, fordom Kyrkioherde i Stockholm och nu DomProbst draga hem til sin gård, som låg i skären. Sammaledes M:r *Abraham*, at han är så länge på Ridboholm hos Grefve *Peder*.

28. K. JOHAN skrifver ÄrkieBiskop *Lars* til, at han skrifteligen skal förklara sig emot honom, om det är sant, som några af Capitularibus i Upsala hafva sagt om honom, det han (ÄrkieBiskopen) skulle hafva sagt, at han var tvingader til den nya messeordningen.

K. JO-

K. JOHAN gifver tilkänna, det Biſkop *Jacob* i Skara med hela Klerkeriet derſamma-ſtädes hade godvilleligen accepterat i Herr *Eric Gyllenſtiernas*, Herr *Eric Göſtafsſon* och Herr *Knut Poſſes* närvaro ſamma nya Mäſſeordning; och vore fördenſkuld ſällſynt, vi M:r *Oloff* och M:r *Abraham* ſamt Profeſſores här i Upſala hafva ſig ſå hårt utan alt ſkäl deremot ſatt.

Februar.

17. K. JOHAN låter ſig behaga, det *Henric Matsſon* ſamt med *Laſſe Jesperſſon* hafva handlat med Clerkeriet och gemena man i Dalarna om den nya Meſſeboken N. Liturgia.

Martii.

24. K. JOHAN ſvarar Hertig CARL om K. ERICS begrafning, at det icke någre gode män af Rådet eller af Adelen äre vordne ſände til Öreby, ſom hade kunnat ſe K. ERICS lägenhet och aflidande, för onde menniſkors mening och lögnacktighet ſkull, dertil hafver varit orſak at K. M:t icke hafver fått veta i tid om hans ſjukdom.

Om jordafärden ſkrifver K. JOHAN, at den är nog hederligen tilgången; och kunde icke begrafvas i Upſala, emedan gamle Konung GUSTAF och K. ERIC icke lika väl hade regerat.

Skrifver ock om gamle *Sten Stures* och hans HusFrus Fru *Ingeborgs* Begrafning, vilke

ke

ke begrafne lågo då i Gripsholms Sochnekyrkia, at then måtte ſkie uti Strengnäs efter the ſå mycket godt hade ärft efter honom.

Maji.

1. K. JOHAN befaller Biſkop *Mårten* i Linköping at han ſkall gifva H. K. M:t tilkänna för vad ordſak ſkull, det han icke hafver begynt där i Öſtergötland med den nya Meſſebok, ſom honom befallat var, och Biſkopen ſielf med ſin förſegling och underſkrift ſtadfäſt hade.

K. JOHAN befaller Herr *Hogenſchild*, at vara med tilſtädes i Präſtemötet, när Biſkop *Mårten* ſkulle handla med Clerkeriet om den nya Mäſſebok Liturgia.

23. K. JOHAN ſkrifver til Herr *Anders* i Vexiö, at han i Vexiö Sticht ſkall med ſtörſta beſkedlighet förkunna den nya Meſſebok Liturgien, ſom af trycket är utgången.

Julii.

3. Hertig CARL vil begifva ſig åt Tyſkland och begärer af K. JOHAN uti ſitt följe Herr *Göſtaf Baner*.

24. K. JOHANS påbud at inga böcker ſärdeles i Religions ſaker ſkulle af främmande hafvas fale, för än the honom äro vordne præſenterade.

Auguſti.

Aug.

6. K. JOHAN ſkrifver efter några bönder vid Nyſlott, ſom ſkulle i Läkare-konſten vara förfarne, och *Arvid Hinrichsſon* ſkulle ſändas til Sverige.

16. K. JOHAN ſkrifver *Herman Flemming* til det han Ryſka Kneſar och Bojarer, ſom äro villige at gifva ſig under Sverige och vela honom updraga land och befäſtningar, ſkall förtröſta med ſtora förläningar, land och lähn. *Endock man kan ſedan them ſådan löfte hålla efter ſom lägenheterna medgifva.*

29. K. JOHAN tager Fru CARIN K. ERICS Husfru uti ſitt Konungsliga hägn och förſvar.

Förſänder Henne en Silfver-Crona om 14 lödiga mark.

Anno 1578. Januar.

9. K. JOHAN biuder ſin Knecktе Höfvidsman och underſtallmäſtare, at the ſkola med våld taga igen det ſom Hertig MAGNUS af Saxen emot all Furſtelig lofven och tilſäijelſer hafver tagit ifrån bönderne, och antaſta hans egen perſon, hvar han ſig til värn ſtälla ville.

11. Biudes dem ſamma at förraſka Ekolſunds gård och Hertig MAGNUS på Vennegarn.

13. Man-

13. Mandat til menige man i Vestma-
land och Dalarna om thet ryckte, som någ
hafva låtit utgå, at K. JOHAN hade i sinn
at förändra Religionen.

23. Hertig MAGNUS bekommer lejgde-
bref at komma frilig til Stockholm och til
Vennegarn igen.

Item conditioner föreställte Hertig MAGNU

27. Hertig MAGNUS acktar intet K.
JOHANS lejgd; därföre blifver han förordsf
kad at fullfölja med belägringen vid Vänne-
garn och hotar Hertigens tjenare at sätta the
på stegel och hiul.

31. Lägges en liten Giärd uppå *til* Krig-
folkets behof, som skulle belägra *Hertig MA-
GNUS* på Vennegarn.

April.

10. All Koppar, Stång och Osmundsjern
förbiudes den sommaren at föras af Riket
sammaledes spannemålen.

Maji.

12. K. JOHAN lägger under Collegium
som är upråttat på Gråmunckeholm, Lindo torp.

K. JOHAN beställer åt sin Son Hertig
SIGISMUND trij Fäcktesvärd och 3 par.

14. K. JOHAN befaller *Peder Haraldsson*
at han med the andra Skepshöfvidsmän *skal an-*

tasta

tasta Hertig MAGNUS af Saxen, och them utmed then Lifländske och Finlandssidan förfölja såsom en Riksfiende.

Junii.

19. Hertiginnan af Saxen får tilstånd, at vederkännas det som hennes Herre hafver bortskänckt ifrån Ekolsunds och Vennegarns gårdar uti boskap och annat.

27. Margrefvinnan af Baden förebrår Konung JOHAN, det han hade i spanmålsförbudet undt andra föra ut spanmålen, och henne intet: Säger sig intet kunna hålla sig vid himmelen. Detta förtryter Konung JOHAN högeligen.

Hon beskyller och K. JOHAN, at han hade gjort henne oro.

Julii.

1. K. JOHAN skrifver til Fru CARIN MÅNSDOTTER, som åtte K. ERIC, at der hon ville utvisa den skatt, som K. ERIC hade låtit nedsättia, för än han kom ifrån Regementet, då skulle hennes barn bekomma Ljusala gård och 30 bönder derunder ärfteligen.

Anno 1579. Januar.

6. *Peder Rasmundsson* affärdat med Liturgiske saker til Biskop *Mårten* i Linköping, M:r *Peder Michaelis* Domprost och Kyrkioherden dersammastädes Herr *Olof Petri*.

8. K.

8. K. JOHAN vil bygga et Lusthus på Edsvägen i Västergötland.

Februar.

10. Biskoparna tilskrifvas at the utaf vart BiskopsStickt skola sända til Höfvet twå lärde Prästmän.

14. K. JOHAN unner *Olof Knutsson* sin befallningsman en lödig mark Sölff utaf vart hundrade, som han öfver Tu Tusende lödige marker efter Salbergsbruket lefvererandes varder.

18. 28. Herr *Gustaf Baner* och *Clas Bielke* förordnade at vara Sendebud på Hertig CARLS Hedersdag, och med det samma förfoga sig til Kejsaren at förhandla om *Margrefvens* och Grefvinnans af OstFrieslands Saker och ärender.

April.

1. K. JOHAN tilmäter sin Syster Furstinnan af Saxen, det hon plägar altid tilförenne fordra på sin brudeskatt med några besvärliga ord och litet besked.

3. Efter Helsingarne hade utan K. JOHANS lof och minne utlagt brudeskatspenningar til Furstinnan af Saxen, blifva the straffade till 1000 dalers böter.

9. Nyss upfundne Silfverberg i Östergötland.

28. Herr

28. Herr *Hendric Classon* beskylles det han icke hafver hållit afsked, i det han icke är ryckt in i fiendens land, utan dragit in i Finland tilbaka igen.

Brukas detta Ord: K. JOHAN vill förödmiuka Ryssen.

K. JOHAN menar at hans Krigsfolk icke förr skall vända igen för än the Novgård hafva inbekommit.

K. JOHAN hafver då varit stark på folk.

Svenske och Tyske Ryttare		-	4000.
Kneckter nye och gamle		-	2000.
Skantsgräfvare	-	-	1000.
Bysseskyttare	-	-	900.

Maji.

22. Kriget emellan Sverige och Ryssland hafver stått til detta datum på det nionde året.

K. JOHAN skrifver til sin Syster Grefvinnan af Ostfrisland, det Ryssen skall blifva klämder emellan hans handelogar, dett ingen skall begära hjelp af honom.

Junii.

5. K. JOHAN sänder *Bengt Söffrinsson* några Ryske bref tilhanda, hvilka han ibland Ryssarne skall utsprida och them beveka til affall. Men der de icke deraf låta beveka sig, skall han icke destomindre sedan uti sitt

egit namn göra them tackſägelſe för behageli-
ge ſvar, lika ſom the hade velat gifva ſig under Konungen i Sverige.

Julii.

11. Herr *Göran Gere* och Herr *Sten Baner* deputerade at undfägna Hertig CARL, kommandes utur Tyſkland med ſin Furſtinna uti Calmarſund, doch ſkola the icke tilſtädia honom in på Calmar, utan på Borckholm.

Sept.

10. Skyttegrufvan uti Kopparbergslaget uptages.

11. Hertig CARL kommer til Sverige igen, hafver i ſitt följe PfaltsGrefve FREDRIC vid Rein; Item ChurFurſtens Sendebud.

K. JOHAN ſer gerna at Hertig MAGNUS af Saxen är där ute blefven fången.

16. K. JOHANS bref och ſvar til den Crimiſke Kejſaren. Tackar honom för the 200,000 Krigsfolk, ſom han utlofvar ſig vela falla in i Muſcovitens land med. K. JOHAN utlofvar ock ſig vela i Dantzig låta honom bekomma then ſkänk och föräring, ſom han honom lofvat hafver.

Novemb.

15. Med den fångne *Typotio*, ſkal hafvas et ſkarpare inſeende och hållas i bättre förvaring.

Anno

Anno 1580. Februarii.

11. K. JOHAN hotar Biskopen i Linköping M:r *Mårten* at var han och Presterskapet i hans Stift icke varda hand hållandes utöfver Liturgien eller Messeboken, skola the icke allenast blifva hållne för menedare, utan ock mista theras underhåld, och den skriftegården, som bönderne äro vane at göra them.

M:r *Abrahams* och M:r *Larses* i Clostret böcker emot Liturgien förbiudas.

Maji.

6. K. JOHAN biuder at vela förordna tre eller fyra Tolfter af Riksens Adel, som skola dömma emellan Drottning CATHARINA och Hertig CARL, anlangande Strömsholms gård.

18. Ett kosteligit Mandat huruledes alle stånd högre och lägre skola förholla sig uti köpslagande. Wore väl värt at thet de novo trycktes.

Förbjudes at ingen Svensk undersåtare skal föra sin mäld til Danmark, med mäldens och 40 dalers förbrytelse.

Präster, Borgare och Bönder skola til inga andra qvarnar föra theras mäld, utan til Cronones Tullqvarnar.

Adelsmän måge drifva Borgare näring och flyttia in i Staden, och dock likväl beholla

holla Skiöld och hielm, gifvandes Konungen ſkatt och ſkuld, eller hålla deraf Rusttienſt efter Konungens vilja.

Junii.

26. Herr *Hogenſkild Bielke* förſändes til Pedermeſſo, marknad at förhandla med allmogen. Och beſkyller K. JOHAN Preſterſkapet, at någre af them ſkola ſom äreförgätne Skielmar och menedare hafva utſprängt, det Meſſan härefter allenaſt ſkulle hållas på latin och inthet på Svenſka, ſåſom och ſkulle vilja förbiuda Präſterſkapet Ektenſkap och vele tilſtädia at Sacramentet måtte utdelas under en del allenaſt.

27. Orſaker varföre Biſkopen affättes: M:r *Peder* i Linköping.

Auguſti.

17. Efter Biſkoparne och Präſterſkapet öfver hela Riket icke hade hållit thet the löfvat hade med mäſſeboken; therföre kallas ifrån dem theras underhåll och vederlag.

Item. Kyrkoherdar förbiudas at taga några ſkafftionde af allmogen, med mindre the vela friſtå till Liturgien, och ville göra en ſvoren Ed på Häradsting, at han them hållit hade, och ändå ſkriftlig ſig deröfver förplikta.

Novemb.

31. K. JOHAN råder ſin Syſter, Grefvinnan

vinnan af OstFrisland at hon skall med sin Herre derefter trackta hos Kejsaren, at the måga komma til et Furstteligit Stånd.

Herr *Skenck* affärdas til OstFrisland, kallas KrigsRåd.

Decemb.

29. *Henric Matsson* bekommer befallning, at låta trycka Liturgien.

Anno 1581. Januarii.

1. Borgmästare och Råd i Stockholm befalles at the låta bygga och pryda staden, nederrifvandes trähusen.

Februar.

3. JOHAN förbiuder Ståthållaren på Stockhom, at the icke i hans intog skola skiuta af tre Cronor, medan thet är i fastan.

Martii.

2. Hertig CHRISTOPHERS Brölop skulle hållas på Stockholms Slott d. 16 April.

April.

15. Hertig CHRISTOPHERS af Mechelborg Bröllops högtid utsat til d. 7 Majii.

Julius.

19. Hustru *Annas* son på Bottne, som hafver slagit sin styffader ihjäl, skal skilias ifrån Skiöld och hielm, och slås hufvudet af.

11. K. JOHANS Bref till Ryska *Stå*-hållarne och Bajorer på Nöteborg om den fri-het, som de skola niuta; så framt de *ville* gi-va sig under K. JOHAN. I et annat skrifv-K. JOHAN det StorFursten hafver lugit sö-ingen ärlig Furste, det K. JOHAN skull-hafva sitt Fäderne utaf en bondeby i Småland.

Septemb.

22. K. JOHAN råder det Grefve *Edsa*-af OstFrisland skal låta förhöja sig til Furs-stånd icke allenast för högsäte och anseend-skull, utan at han så mycket mer måtte ha-va til at råda och biuda öfver sin Brod-Grefve *Johan* och andre där i landet, med vilka han trätte.

K. JOHAN ogillar det Grefve *Edsa*-skall hafva åstundat at hafva Ammirals-ämb-tet uppå Rommerska Rikets vägnar, efter beg-ge Konungar Sverige och Dannemark äro hä-utinnan intresserade, så och vore de and-Konungarijken i Westersiön emot.

Octob.

K. JOHAN afskär Hertig CARL Strö-holms gård så länge EnkieDrottningen lefv-

Tilbiuder sig ock vela ärleggia H. N:de Krigsomkostnaden, så framt det af H-tigen med tillbörlig tacksamhet kunde bli-anamat.

Dece-

Decemb.

5. Ett ſkarpt bref, ſom K. JOHAN ſkrifver H. F. N:de Hertig CARL til om Strömsholms gård: Förmäler ibland annat, det han (K. JOHAN) hafver viſt regera land och när H. F. N:de var et litet barn.

Anno 1582. Septemb.

4. Drottning CATARINA K. JOHANS Drottning anmodas at taga til ſig Hertig CARLS Dotter, emedan Hertigen och Hans Furſtinna draga til Tyſkland.

15. Hertig SIGISMUNDI föreſkrift til Hertig CARL för *Axel Åkesſon* på Göksholm, at Hans Furſtelige N:de anammar honom med ſig til Tyſkland, förſkaffandes honom en god Herre.

Anno 1583. Januarii.

5. K. FREDRIC i Danmark tilſäger K. JOHAN Bröderſkap igenom *Clas Bielke* ſå länge han lefver.

6. K. JOHAN tackar K. FREDRIC, det han hafver igenom *Clas Bielke* tilbudit honom Broderſkap, ſärdeles det K. FREDRIC hafver förſändt en af Adel til Konungen i Pohlen, beſökandes honom med ſin ſkrifvelſe på K. JOHANS vägnar.

K. FREDRIC ſender Konungen Tu Boffel-djur,

Februarii.

9. Herr *Anders* i Eneköping förordnas till ÄrkieBiſkop af K. JOHAN, til *vilken* ända K. JOHAN förſkrifver Biſkoparna *i Riket* til hofvet.

21. Efter Herr *Pontus* ſkref det Ryſſen väl ſkulle komma til fred med the Crimiſke ſamt Caſaniſke och Aſtracaniſke; Så ſvarar K. JOHAN honom ſåledes igen, at Konungen intet frucktar ſig hvarken för honom eller them, och ther han icke hade nog utaf ſit egit Krigsfolk och de ſina, at han då måtte bedia ſig til hielp djeſlarne, ſom han van är: Konung JOHAN vill ſökia Gud om hielp.

27. K. FREDRIC i Danmark intercederar hos K. JOHAN om *Typotio* at *han måtte* komma lös. Men K. JOHAN vägrar ſig gifvan lös, dock ville han förſkona lifvet och behållan för hans ärelöſa mun ſkull.

April.

12. K. JOHAN vil at Herr *Pontus* ſkal fråga Ryſſen, om de kunna ſe, at han är en rådande Herre och Konung eller och en bondeſon i Småland, ſom the ſkamligen föregiſvit hafva.

Julius.

19. En farlig ed, ſom föreſkrifves them ſom tionde göra ſkola. Ibland annat ſkola the ſvärja, at ſå framt the orätt Tjonde giort hade,

de, ſkulle alt thet goda ord, ſom igenom deras mun vore ſagt och bedit, ſedan the kunde tungan i theras mun röra, aldrig komma them till godo, tröſt eller hugnad.

Auguſti.

22. Hertig SIGISMUNDUS förſändes til Enkiedrottningen Fru CATHARINA i en liten målad tafla, den han ſielf hafver målat at fördröija tiden med.

Septemb.

4. K. JOHAN håller ſolenniter Biſkops-vigning i Upſala, och derhos ett Panket, ſom är d. 8 September.

9. Hertig CARL kommer med ſin Furſtinna tillbaka ifrån Tyſkland.

Anno 1584.

Anno 1585. Januarii.

4. K. JOHAN biuder Adelen till ſit Bröllop, ſom ſkulle hållas på Veſterås ſlott, til d. 21 Februarii.

14. K. JOHAN gifver tilkänna varföre han hafver utſlagit the främmande Giftermål och utkorat ſig til Drottning Jungfru GUNNILA BIELKE.

K. JOHAN menar at hans förra Drottnings Syſter tagandes STEPHANUM BATORIUM, icke hafver väl gift ſig, utan giort bättre, där hon hade fått en Pohlſk Herre.

Februarii.

Fröken *Annas* Bref til Hertig CARLS Furstinna, därutinnan hon högeligen begärer at hon ville komma til Bröllopet.

Maji.

ÄrkieBiskop *Andreas* tilskrifves at han skall förbiuda M:r *Oluf* och flere Prester uti Stockholm Predikstolen.

M:r *Johanni Eriç Salemontano* förbiudes sammaledes Predikostolen.

3. Herr *Hans Erici* skall heller intet få predika, så framt han icke är och med flere om messeordningen.

6. K. JOHAN bekänner uti sin skrifvelse til Margrefven af Baden, at hans Dotter Fröken *Anna* hafver allareda för sin Fru Moders aflidande öfvergifvit den Rommerska Tro och läran, och är hon (Fröken) förthenskul ingalunda til sinnes at blifva under Påfvens lydno.

17. Förbudit Stockholms granna qvinfolk åtskillige Adelens dräckter och Clenodier.

28. K. JOHAN hafver befallat än ytterligare at bygga Kiöpstäder i Österbottn, som är i Umo och i Tornö.

Augusti.

27. Hertig SIGISMUNDUS excuserar sin Herr Fader, det han så hastigt är dragen igenom

igenom Furstendömet, tilbiudandes sig i lika måtto, at vela bilägga det missförstånd, som är upkommit emellan hans Herr Fader och Hertig CARL.

Novemb.

18. Konung JOHAN bekenner uti sin skrifvelse til Hertiginnan af Mechelburg det alle hans Syskon hafva varit misslynte öfver det Giftermålet han hade ingått med Jungfru GUNILA BIELKE.

Förlägger och med många Argument vi han icke hafver gift sig utomlands.

27. Påbiudes at gräfva emellan Roxen och Söderköping.

Anno 1586. Julii.

26. Branden i Stockholm gick östan til.

Novemb.

17. Drottning GUNNIL förvärfvar Fru *Ebba* Grefve *Axels* Moder gunst hos K. JOHAN,

21. K. JOHAN beklagar sig emot Furstinnan af Mechelborg, det H. F. N:de Hertig CARL gör honom inrikes mycken oro och hafver bevist honom i mång åhr den ene högmod och förtret, efter den andra både med gerningar och skrifvelser, sampt många otilbörliga och listiga stemplingar.

Anno

Anno 1587. Maji.

5. Furstinnan af Mechelborg låter sig bruka uti den Giftermålshandel med den Holstenifka Fröken CHRISTINA (som sedan Konung CARL bekom) ärnandes henne Hertig SIGISMUNDO.

Thure Bielke til Nynäs, Riksens Öfverste Skattmästare och CammarRåd, Sendebudsvis affärdad til Hertig CARL om Hertig SIGISMUNDI val.

23. K. JOHAN bekenner i sin skrifvelse till Herr *Eric Sparre* och Grefve *Eric*, at Hertig CARL hafver mest stådt deremot at Hertig SIGISMUNDUS icke skulle vedertaga det Konungariket Pohlen.

Julii.

3. K. JOHAN skrifver förber:de Herr *Eric Sparre* och Grefve *Eric* till, at the i lika måtto tilse, det Fröken *Anna*, som är blefven sin Broder följaktig til Pohlen icke blifver någon annan Religion uppåträngd.

Novemb.

6. K. JOHAN afråder sin Son K. SIGISMUNDUM, det han icke skal bruka det ordalittet emot Påfven och the andelige obedientiam, utan obsequium.

K. JOHAN bekenner sig hafva skrifvit Påfven GREGORIO till med Herr *Pontus*, at

at han ville bevifa Påfven obfequium och intet mera hvilket hade och väl blifvit accepterat.

K. SIGISMUNDUS fkulle färdeles ackta fig för de ordafätt: de ofculatione pedum.

Anno 1588. Januarii.

15. K. JOHAN fkrifver till fin Son, at han förnimmer, det den Pohlfka refa icke är få lätt afgången, fom han var både af Pohlfke och Svenfke förtröftad.

K. JOHAN begärer till köps där i Pohlen årligen til 2000 Skiepp:d Gallmeij, Skieppundet fkulle då hafva gullit 2 d:lr.

Martii.

3. Til Konungen i Pohlen om den vanheder the Pohlfke fkulle hafva bedrifvit, i thet at K. SIGISMUNDUS icke må föra Sveriges vapn i det Pohlfka vapnet.

26. K. JOHAN begärer af fin Son Konungen i Pohlen, det han icke fkal fläppa MAXIMILIANUM lös, hvarken för bön eller lön och för än Ryffen är förödmiukad, med mindre han recuferar fig ingen rätt hafva til Konungariket Pohlen med fler conditionibus.

In Schedula.

Uti Fröken *Christina* fkal efter K. JOHANS och Hertigens af Mechelburg berättelfe varken hafva varit förftånd eller fägring.

K. JO-

K. JOHAN begärer af K. SIGISMUNDO, det han ville handla med Tartarerne, at the ville infalla til Muſkoven och förhindra den muren ſom då byggas ſkulle.

April.

13. K. JOHAN begärer veta af Ärkie-Biſkopen *Anders* huru det Mandat, ſom utgick emot Präſterſkapet i Södermanneland, hafver behagat Präſterſkapet i Konungadölnet.

Öppet bref til Rikſens Ständer om Konungens i Pohlen vahl: ſärdeles förmanar K. JOHAN Stenderne, at the icke ſkulle tro, det Lifland är därmed bortgifvit. Säger ſig vela giöra et teſtamente med Rikſens Råd och the andra andelige och verldſlige i Sverige, betänckiandes, huru Regementet ſkulle blifva föreſtådt, om Honom något dödeligit vidkomme, til deſs at K. SIGISMUNDUS hade några mansarfvingar.

18. Mäſter *Jacobus Erici* den halte låter trycka Liturgien.

Maji.

K. JOHAN begärer, det K. SIGISMUNDUS ville komma til Marienborg, och ſedan til Sverige eller til Lifland.

October.

2. Herr *Eric Göſtafsſon* befalles at uptaga then förrädarens M:r *Abrahams* eller *Stedermannus* ...ker.

7. Be-

7. Befalles at ödelägga Sahle grufva.

Decemb.

24. K. JOHAN skrifver ÄrkieBiskopen i Store Novgarden til.

Anno 1589. Martii.

26. Tatterske Kejsaren begärer igenom sine Sendebud, det K. JOHAN ville vara hans Fader och K. SIGISMUND hans Broder.

Octob.

K. JOHAN kommer til Refle d. 7 Aug. och är åter i Stockholm d. 17 October.

Anno 1590. Februarii.

Drottning GUNNIL råder sin Broder *Axel Bielke*, det han icke skall slå sig til the misstänckte Herrar, som Herr *Hogenschild* hafver giort.

Martii.

Drottning GUNNIL gifver Herr *Clas Bielke* tilkenna på vad sätt Grefve *Sten* til Haga, som hade hennes Syster är afliden, nembligen sedan han öfverflödeligen hade drucket Spanskt vin, blandat med alecant och öhl, är han utgången och hafver fallit mäckta illa på sin högra sida: hafver intet acktat fallet, åter drucket öhl, lagt sig på bäncken til at såfva, och är så blefven förkolnader, spottat blod,

blod, hans spott vart på siunde dygnet blod, och så Gudeligen afsomnade.

Anno 1590. Januarii.

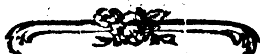
8. K. JOHAN skrifver sin Syster Hertiginnan af Saxen til, det han med föga glädie är hemkommen ifrån Refle, för den olydnad och förtret, som honom där är vederfaren af sine egne tienare.

Säger sig ock för harm, sorg och bekymmer hafva mycket förgätit.

Klagar öfver hennes Sohns fylleri och oskickeliga lefverne.

Februarii.

25. Med vem K. JOHAN hafver rådslagit, at thet onda Svenska myntet, som på then tiden var, skulle hafva sin framgång. Med H. F. N:de Hertig CARL, Herr *Clas Flemming* och Herr *Christer Gabrielsson* och för vad ordsaker skuld.

IV.

IV.

Nic. *Chesnecopheri* Bref til RiksCantzleren dateradt Nyköping d. 19 Febr. åhr 1615. *).

Hvad eljest belangar som Kongl. Maj:t min allernådigste Konung och Herre mig nådigst uppålagt hafver till at uträtta, ther utinnan hafver iag ingen flit spart, utan esom oftast, ja mäst dageligen sökt orsak därom at med min Allernådigsta Drottning, men ingen synnerlig svar deruppå bekommit ännu, dock hafver H. M. med all fogligher härom discurerat, utan någon commotion, och hafver nu för två dagar sedan H. M. sagt til mig, att der detta påbegynta Frieri skulle äntelig vinna en fortgång, då skulle den Fröken intet länge blifva där hon nu är, utan H. M. ville taga henne til sig. Och endock H. M. är uti den mening at H. M. min allernådigste Konung varder sig annorlunda betenckiande; Icke dess mindre skall jag aldrig affstå at continuera dett mig Nådigst uppålagt är att giöra min yttersta och högsta flit härutinnan, Deus fortunet conatus nostrós &c.

 Den

*) Desse bref angå tydligen K. GUSTAF AD. giftermålshandel med Fröken *Ebba Brahe*, och gifva en förrut okånd uplysning åt en sak, som förrut varit hållen för tvåtydig. De styrka åfven RiksHistoriographen *Hallenbergs* upgifter i detta ämne, om Konungens bemödande at låta öfvertala Enkedrottn. at gifva sitt bifall til denna deras kärlek. Se Sv. R. H. under K. GUSTAF ADOLPH den Stores Regering, T. III. s. 254.

Den Samme til den Samme.

Salutem & rerum prosperimarum incrementum,

Ädle och Vällborne H. Cantzler E. *H:t* kan jag tienstfliteligen icke förholla, thet iag nu sedan jag E:rs H:t tillskref, återigen hafver på thet allerunderdånigste och aldraflitigaste talat med min Allernådigste Drottning de nego:o mihi a sua Sacra Regia M:te concredito, och hafver H. M. mig detta nådigt uppenbarat, som iag tillförenne aldrig viste utaf, nembl. at H. M. hade för några år sedan, ia ock på den tid K. M. min Allernådigste Konung och Herre nu regerande, ändå låg uti vaggan, låtit ställa H. K. M. nativitet, och hafver H. M. nogsamt therat förnummit, såsom ock the Astrologi uttryckeligen *skrifva* som Nativiteten ställt hafva, thet H. K. M. skulle, när H. M. komme till sina 25 år, taga sig en Hustru den H. K. M. behagade, e. huru thet då kunde vara emot, antingen föräldrarna eller flächt och förvanter, härtill svarade iag på det underdånigste, och efter thet sig så hafver, då kan och H. M. icke förundra sig der uppå, at H. K. M. och nu vid then tids läglighet, tager sig then till Drottning och Husfru, som H. K. M. hafver god affection och hiertans behag till, och skulle man synnerligen betänkia och granneligen öfverväga, och sådanna Generosa & Heroica ingenia, de ville hafva deras librum cursum, frie vilia och otvingade vara, det ock Hennes

nes M:t Nådigst hos sig self väl betrackta kunde, och theraf taga exempel, härtill svarade Hennes M:t intet annat, än at tiden varder väl framdeles gifvandes, hvad derutaf blifva vill, detta vet Hennes M:t nogsamt och aldeles väl, och H. K. M:t hafver ingen lust eller vilia till Hessiacam Mauricii Hessorum Principis filiam. Widare k. Herr Axell gifver E:rs H:t iag på thet tienstvilligaste tilkienna, at Hennes M:t hafver stor förlängtan till at få viss beskied om den kopparen Hennes M:t hafver tillförenne låtit skrifva E:rs H:t till om, det samma hafver ock H. M. skrifvit till K. M:t men ännu ingen Resolution bekommit. Derföre hafver H. M:t nu på nytt befallt mig at påminna E:s H:t härom, at H. M:t måtte med första få visst svar, ther H. M:t kan rätta sina saker efter, ther om iag på thet flitigaste E:rs H:t vil hafva bedit. Mina saker och tvenne postulata hemställer iag Gud, Kongl. M:t, Eders H:t och ingen annan, och förmodar ther uppå af E:s H:t ett godt och behageligit svar med det första, och bref antingen på båda eller ock ett thera, vilket H. K. M. väl göra kan utan skada och affaknad, och mig ock mine barn till mycken fromma; härmed och alltid vill E:s H:t iag uti then Alldrahögstes Protection och beskärm ganska tienstfliteligen hafva befallat. hasteligen af Nyköping den 23 Februarii 1615.

E:s H:ts tienstvillige

Nicolaus Chesnecopherus.

 P. S.

P. S. Responsum expecto Illustri G:te vest. Vestroque favore singulari dignissimum E:rs H:ts Tienare igen uti alt thet iag kan och förmår så länge iag lefver.
Vale diu nobis et publico bono decus et ornamentum Regis Regnique singulare.

Ejusdem ad Illust:m AXELIUM OXENST. af Nyköping d. 17 Martii 1615.

Jag hafver E:rs H:t d. 1 Martii med W. *Johan Skyttes* tienare tillskrifvit, och tviflar eij E:rs H:t ju samma min skrifvelse bekommit hafver; emedlertid hafver jag esomoftast talat med min allernådigste Drottning de *negotio regio* men ingen annor svar kunnat bekomma än såsom tillförene, evad motiver iag då *dertil* brukat hafver, med all som största flit, *det Gud* skall veta. iag beder förthenskuld E:rs H:t ganska tienstfliteligen at E:rs H:t ville hafva mig hos alles vår nådigste Konung och Herre på thet bästa sättet uti all underdånighet enskyllad, at H. K. M. icke kan nå den Resolution som H. K. M. förvent hafver. Iag tror näppeligen at någon menniska uti hela verlden skall kunna persuadera ock beveka H. M. Drottningen til at gifva sin villie och consens här til, Det samma varder ock W. Herr *Carell Carellson* väl berättandes, som all god besked här om vet, uppå vilkens vidare Resolution jag mig vill hafva beropad; Och beder iag E:rs H:t ganska ödmiukeligen och tien-

ste-

ſteligen att jag hos K. M. detta icke till värſta åtniuter, att jag K. M. vilia eij har kunnat uträtta, efter jag hvarken flit occaſion eller lägenhet där uti förſummat, beder altſå tienſteligen blifva för detta hos K. M:t Excuſeradt &c.

V.

Pasquillus in Liturgiam Upſaliæ inventus anno 1588 cum totus Clerus ex diœceſi Upſalienſi & Aroſienſi eſſet eo convocatus per Regias litteras 1 Septembris & *D. Erico* in Skeftuna aſcriptus hoc modo *).

L	Libertatis
J	Inimica
T	Turbatrix
U	Urbium
R	Romanæ
G	Gloriæ
I	Inferni
A	Aditus

Cape hoc d. *Erice* in Skeftuna.

*) Finnes med gammal hand ſkrifven bland Benzeliſka Handſkrifterne T. XXI. n. 35. ſe deſſa *Handlingar* ofvanföre ſ. 26.

VI.

Affkrift af Påfven INNOCENTII VIII Aflats-bref för Håradshammars Kyrka i Linköpings Stift, gifvet Rom d. 20 April 1488. *).

Rodericus Portuensis, Oliverius Sabinensis, Julianus Ostiensis, Johannes Albanensis Episcopi; Johannes item sancti Praxidis, Johannes item Sancti Marcelli, Jeronimus item Sancti Crisostomi, Presbyteri; Franciscus Sancti Eustachij, Raphaël Sancti Georgii, Johannes Sancti Mariensis Aqviro Diaconi, sacro sancte Romanensis Ecclesiæ Cardinales, universis & singulis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis, salutem in Domino sempiternam! Gloriosus & Exelsus Dominus, qvi sua mundum ineffabili claritate illuminat, commovet & exitat cunctos Christi fideles ad benefaciendum. Ut propter opera sua bona, qve in terris gesserint, eterne beatitudinis retributionis premia & munera valeant, & mereantur reportare in celis, cupientes igitur ut Parochialis Ecclesia Hersome, Lincopensis Diœseseos, congruis freqventetur honoribus & a Christi fidelibus jugiter veneretur & debite reparetur, con-

*) Originalet, som med Församlingens bifall blifvit til Link. Gymnas. och Stifts Bibl. inlemnadt af n. v. Pastor, Kongl. Hof-Pred. och Prosten ANDERS G. DAHLIN, förvaras nu derstädes, under N:o 115 bland de öfrige Permebrefven, hvarom se desfa Handl. Delen I. sidan 208 följj.

conſervetur & manu teneatur, nec non luminaribus, libris, Calicibus & aliis Eccleſiaſticis ornamentis diveno cultui neceſſariis decoretur & decenter muniatur, in ea qvoqve cultus augmentetur Divinus, atqve Chriſti fideles ipſi eo libentius devotionis cauſſa confluant ad illam, qvo ex hoc ibidem dono celeſtis gratię uberius conſpexerint ſe refectos, ſupplicationibus etiam dilecti in Chriſto Johannis Ragvaldi dicte Eccleſie Curati inclinati de omnipotentis Dei miſericordia ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi omnibus & ſingulis utriusqve ſexus Chriſti fidelibus vere penetentibus & confesſis, qvi dictam Eccleſiam in ſingulis, Aſſumptionis glorioſe virginis Marie, Sancti Sebaſtiani martiris, & pentecoſten ac Dei, Olavi Regis & Martiris & ipſius Eccleſie dedicationis feſtivitatibus, a primis veſperis usqve ad ſecundas veſperas incluſive, devote viſitaverint annuatim, ac ad reparationem, conſervationem & alia premiſſa, manus liberaliter porexerint adjutrices, nos Cardinales prefati & qvilibet noſtrum per ſe pro ſingulis feſtivitatibus & diebus prefati qvibus id fecerint, centum Dies de injunctis eis penetentiis miſericorditer in Domino relaxamus preſentibus, perpetuis futuris temporibus duraturis. In qvorum fidem & teſtimonium premisſorum preſentes noſtras litteras fieri fecimus noſtrorumqve Sigilorum jusſimus appenſione communiri. Dat. Rome in domibus noſtrarum ſolitarum reſiventiarum, ſub anno a nativitate

Domini 1488 d. 20 April. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris Domini nostri, Domini Innocentii divina providentia.

Thenna Copian vara efter Original-Pergaments Brefvet, som i Herseme hamra kyrko förvaras, rätt afskrefven utaf Sacellano Dn. *Johanne Fagrelio*,

Vittnar

HAQV. SPEGEL.

Likheten med ofvanbevittnade afskrift, som finnes i *Benzeliska Manuscript-samlingen* i Link. Gymn. Bibl. Tom. XXXIV, innehållande *Collectanea Historico-Ecclesiastica*, intygar

J. LINDBLOM.

VII.

VII.
Bref från Upsala til *Benckt Eriksson* rörande en Predikan, som Mäster *Abr. Andr. Angermannus* S. Mathæi dag hållit i Upsala emot *Klåster Lasse* 1579 *).

Thenna Contionis M. ABRAHAMI aff itt breff, som kom till *Benckt Eriksson* ifrån Upsala, anno 79.

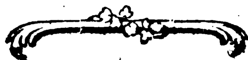
Någre nye tiender, som närvarande äre att scriffue hafuer jagh inge andre än thesse, nemligen att *M. Abraham* S. Mathei dagh uthi Upsale Domkyrka en sådana predican hade, att thet hjertet som icke var aff gråå bergh och ståål måtte visserligen tårer fälle: och giorde en uthtydning om papisternes och Lutheranernes Gudztjänst bevijsandes clarligen och uppenbarligen, att de papiske en falskan grundh uppå bygghie. Och till beslutningen, när man uti predican pläger för the rätte Gudz ords predicaner bidie, uthropade han *Closter-Lasse* **)

S 5 med

*) Finnes af gammal hand bland *Benz. Handskrifterne* T. XXI n. 59. Se desse *Handl.* s. 29.

**) Laurentius Norvegus, vanligen *Klåster-Lasse* kallad, var född i Norrige och blef från *Löven* der han studerade i et Jesuiter Collegio inkallad hit af K. JOH. III och förordnad til Doctor i Gråmunka-Klostret i Stockholm, och sedermera Pastor i Storkyrkan. Han var bland de förnämsta redskapen som Konungen nyttjade til Liturgiens antagande.

med all hans partii för Gudz förrädare och siälemördare: och sade att en Landzförrädare är en ärlig Carll emot *Lasse* i Clostret, förty en Landzförrädare icke annat än allenast kroppen och ägodelarnar förråder, men *Lasse* i Clostret bådhe lijff och siæl. Videre sadhe then höglärde Man, M. *Abraham:* Ja, och med gråtande röst them tå som vore i Församlingene bad, att the Gudh innerligen bidie ville, att han vårt fattige Fäderneslandh för then glupande Vlffuen *Closter-Lasse* beskydde och bevare ville. Ja, han sade, thet är en tidh till att bidie, ty vi see Vlffuen vare insteghen i fårahuset och förskingrer then fattighe hjordenn, nämliga Vngdomen. Till thet ytterste förmante han, att man skulle lithet med *Closter-Lasse* eller hans anhangh omgänge haffue, förty han är förgiftigh och spyr ether uthi them honom omgåås, hvilket siælen til evig tidh dödher. Gudh alzmechtig ofs alle från then *Closter-Lasses* Läre bevare. Datæ Upsaliæ 5 Martii anno 1579.

VIII.

VIII.

Biſkopen i Weſterås Doctor JOHAN RUDBECKS Lefverne, författadt af DAN. HERVEGHR, Lector i Veſterås, ſedermera Biſkop i Carlſtad *).

Vita D. JOHANNIS RUDBECKII.

§. 1.

Att uplifva en mans æreminne, ſom med allmænt beröm ock ſaknad, ſnart för Etthundrade nitton år blifvit lagd i grafven, ær afſigten af then korta beræ̈ttelſe, ſom här B. L. læ̈gges tig för ögonen. Tu har redan på titelbladet ſett att thet är Doctor *Johan Rudbeckius* man ärnar ſkrifva om: en man ſom med ſina ſtora och beſynnerliga förtjenſter, i ſitt ſtånd gjort ſig berättigad then ſednaſte efterverldens åtanka. Honom upreſtes väl vid hans dödstima, genom ſmå ſtröſkrifter, åtſkillige äreminnen, och the vitraſte pennor täflade likaſom, att göra thenna Hedermans namn odödeligt; men utom thet att månge hans lefnads omſtändigheter tå utelemnades, ej therföre, at the icke

*) Affkrifvet efter Originalet, ſom äges af Biſkopen m. m. Herr Doctor *Olof Wallquiſt*, och ſkänkt til Linköpings Bibliothek af Proſten Mag. *Joh. Scheumark* i Konungſund.

icke voro värde upmärksamhet utan att voro allmänt bekante, har tiden, som me dels sker, gjort thessa minnesskrifter nu n nog sällsynte. Man har förthenskull trott i voro otjenligt, att så väl ur thessa som u andra säkra handlingar och bref, sammanhä ta thenna Herrens vackra lefnads omständ heter, af hvilkas läsande förmodeligen b nytta och nöje kan vara att förvänta.

§. 2.

Innan man kommer til sjelfva lefnads skrifningen, är icke af vägen, att förut ko ligen nämna hvarifrån *Rudbeckiska slägten* i S rige haft sin uprinnelse. En *Peder Oxtson* H re til Rudebeck och Hoppendorff, then *Ar Hvitfeld* i sin Danska Krönika berättar v Konung ERICI POMERANI Råd, är t förste stamfadren man vet af historien namngi Från honom härstammade, som tydeligen then vid slutet bifogade Genealogiska tab kan ses, i rätt nedstigande linea, *Johan Pe son Rudbeck*, hvilken för att undvika the ligheter, hvari hans fädernesbygd var in lad, begaf sig til Sverige, och af Hertig CA til Södermanland först blef förordnad til La skrifvare öfver Nerike, och sedan til St skrifvare i Örebro. *a*) Man har väl hört got tvifvelsmål, ehuru ej i publiqve skrif

a) Se Cancellie R. Ihres Laud. Funebr. D. D. Olai beckii Jun. Ups. 1741.

e länge ſedan vara yppat, huru vida then-
förſte ſtamfadren för *Rudbeckiſka* ätten i
'erige, verkeligen bör härledas från then Hol-
nſka; men ſom alla från forna tiden lemna-
minnesmärken ſtämma i ſaken öfverens och
ra *Johan Pedersſon* til en Holſtenare, hvari-
ind thels Sons *Jacob Rudbeckii* egenhändiga
h i MSS på pergament ännu, faſt til en del
'mpadt, förvarade lefnadsbeſkrifning, ſom i
err Proſtens *Jacob Boëthii* vackra ſamling fin-
s, icke är thet minſta, kan en nyare, och
rkeligen på blotta miſstankar grundad giſs-
ng, mycket litet theremot betyda. Thet vo-
: ock för vida gånget, att vilja ſäja, thet
han Pedersſons hederlige Söner, ſom ſedan
mma att nämnas, tykt mera om utländſk
ſtraction, än inländſk, och ſåledes genom ſam-
anſättning velat göra fadren til en Holſtena-
. Ty om ock ſå varit, mån ſaken, tå hon
nom mannaminne i publiqve ſkrifter blef
dd och läſen, kunnat undgå att uptäckas, och
rkeligen ſtällas til åtlöje? Att pådikta ſig
adelig härkomſt tyckes väl kunnat göra
gon freſtelſe; men hvad rum then kunnat
ya här, är ſvårt att ſe, ſå vida *Johan Pe-
ſons* Söner, ſåſom alle innom Preſtaſtåndet,
ig något adelſkap i Sverige nytjat, eller
onſin åſtundat, och efterkommande genom
n dygd, utan diktade anor, funnits thertil
värdige. Hvad ſom gifvit anledning till
na miſstankan är thet, att *Rudbeckiſka* ſläg-
förer en *Ruda* til ſköldamerke, hvaraf ſy-
nes

nes kunna slutas, att så vida *Ruda* på Tysk heter - - - , namnet är Svenskt, och ej Holstenska orten *Rudebeck* tagit. Men hvad hindrar att the första *Rudbeckarne* antagit ny sköldemärke, och theri efter Svenska språke alluderat till sitt namn? särdeles som vår Doctor *Johan* med sina bröder, verkeligen fört en Ruda, ej såsom adeligt sköldemärke, utan så som et tjenligt tekn eller devise i sina signeter. Thetta enda skälet är således alt för svagt at öfver ända kasta en berättelse, som från forna tider utan gensäjelse varit erkänd för sann och aldeles ostridig.

§. 3.

Att nu komma til saken, var then öf vannämde *Johan Pedersson Rudbeck* gift med *Christina Pedersdotter Bose*, hvars förfäder i Ne rike varit hederlige och välbekante, med hvil ken han blef fader åt trenne Söner, *Petrus a*) *Jacob b*), och *Johannes*. Then sistnemde, om hvilken man nu föresatt sig att skrifva, födde i Almby Socken i Nerike år 1581 d. 3 Apr Hans barndoms år lupo förbi, under all the öma uppfostring som hans naturliga eld och läraktighet fordrade, hvarföre sedan först Chri

a) *Petrus Rudbeck* född 1580. Var Professor i Upsala, sedan Theol. Lector i Vesterås, och si Probst i Köping. † 1629 d. 11 Aug.

b) *Jacob Rudbeck* född 15 - - var Rector Scholæ Örebro, sedan Rector Lycei illustris i *Stockholm*. † 16 - -.

Christendoms grunderna hemma voro lagde, han på sjunde året blef satt i Örebro Schola, then han i hela sju åren freqventerade. Hvad läromästare han här haft är icke bekant; men att vår *Rudbeckius* väl blitvit handledd, visar nog thet tacksamhets och minnes tekn af huggen sten, som han här på Scholæhuset i sina äldre år låtit öfver then porten af Scholæhuset som vetter åt kyrkogården, upsätta *c*). Härpå förlendes han til Strengnes Schola, ther han i try år så vida gagnade sig, att han med sina föräldrars och läromästares goda minne, kunde afresa till Upsala Academie. Try år tilbragtes på thetta stället, tå antingen en nödvändighet, i anseende til studiernas tillstånd innom landet then tiden, eller en vedertagen sed, bragte vår *Rudbeck* att tänka på en resa til utrikes Academier. Med hederliga vitnesbörd försedd skildes han förthenskull vid Upsala, tog vägen åt Tyskland och ankom til Wittemberg d. 23 Maji 1602. Thet är ingen tvifvel, att ju åtskilligt under thenna bortovarelsen sig tildragit, som förtjente anmärkas; men som intet theraf är bekant mer än hvad korteligen i hans tryckta personalier finnes an-

c) Hårpå står ristat: Suis sumtibus extrui curabat ea, qvæ sunt circa januam & fenestras, ex cæsis lapidibus & clathra, A. D. 1622. D. Johann. Rud beckius Nericius, Episcopus Arosiensis, in memoriam qvod hic natus sit & hic veræ religionis ac bonarum litterarum posuit rudimenta. Se H. Landshöfd. Tilas Resesaml. Tom.

anfört, måste man nöja sig med att endast u
tekna thet samma. I Wittemberg lade han
med flit på lärda språken, Philosophien o
Theologien, i hvilken sista lärdoms del han
synnerhet gagnade sig af Doct. *Ægidii Hunni*
Salomon Gesneri, *Dav. Rungii* och *Leonha*
Hutteri undervisning. Använd möda och r
dan mognad lärdom hade then frukten me
sig, att han här, allenast 22 år gammal, bl
til Philosophiæ Magister promoverad. Eft
thenna erhållne heder, höls nyttigt att vida
bese en hop märkvärdiga ställen i Tyskland
hvarföre han skildes vid Wittemberg och ge
nomvandrade Leipzig, Naumburg, Salfelt, C
burg, Bamberg, Forcheim och Nürnber
Här besökte han then lärde orientalisten *Eli*
Hutterus; men fortsatte utan långt drögsmål
resan til Schweinfurt, Königshofen och We
mar, samt therifrån til Jena, hvarest han ty
te sig med fördel kunna något längre förtö
va, nemligen til påföljande år 1604.

§. 4.

Thenna resan var i anseende til tid
kort; ty han skulle ännu en gång bese Tys
orterna. I Februario sistnemde år begaf ha
sig genom Leipzig, Wittemberg och Rosto
hem til Fäderneslandet, i mening både att g
ra nytta med hvad han lärt, och äfven vinn
någon belöning för sin möda. Intet the
slog felt: ty strax efter ankomsten til Upsa
1604, blef han af Ärke-Biskopen M. *Ola*
Mar

Martini kallad att blifva Matheseos Professor, hvarpå Konungens stadfästelse äfven följde. Han var ännu icke fyllest 23 år gammal, och altså ganska ung Professor; men skötte sit ämbete med all manlig styrka, och vann hos Academiska ungdomen både högaktning och kärlek. Man kommer strax att nämna något mera therom; nu må allenast om honom sjelf anmärkas, att han för Mathematiska vetenskaperna var naturligen väl fallen, och hade för them i all sin tid besynnerligt tycke. Men sedan han som Professor Matheseos i try år i Upsala mycket arbetat, läst och disputerat, hvarom i Hans oration de caussa primaria bellorum &c. utförlig berättelse finnes, föll honom åter in att besöka Tyska orterna. Han begärte och fick Konungens tillstånd thertill. Tog vägen genom Danmark och Holsten til Wittemberg igen, thit han mot slutet af åhr 1607 lyckligen anlände. Hebræiska och Grækiska språken arbetade han sig nu upp uti till all fullkomlighet, brukande til Läremästare *Philippum Arnoldi* och en Jude vid namn *Johannes Agrianus*, hvarunder han likväl icke förgat sitt förnämsta ändamål, som var att vinna en grundelig insigt i the Theologiska lärdomsgrenar, hvaruti D. *Hutterus*, *Balduinus*, *Franzius* och *Forsterus* honom med sin bekanta mogna lärdom tilhanda gingo. Men tå han underviſtes af andra, gagnade han sjelf ungdomen med the kunskaper han ägde. Han öpnade i Wittemberg ett Collegium Logicum,

 hvari

hvari han både legendo & disputando viste sina insigter; och vann thet tillopp af Auditores, at han aldrig öfvergifvit thenna Academien, eller kunnat önska bättre utkomst, *hvar* icke kärleken til Fäderneslandet dragit honom tilbaka &c. Vide Orat. citat. På thetta sättet tilbragte han tiden öfver tu år i Wittemberg, och vann tå han på tredje året efter utresan var hemkommen, sådant anseende för sin lärdom, särdeles i Österländska språken, att han 1610 til Lingvæ Hebrææ och 1611 til Theologiæ Professor blef antagen.

§. 5.

Innan vår *Rudbeckius* går vidare och skilljes från Academien, måste vi först *något litet* uppehålla oss ther med honom, och anmärka en och annan omständighet, som sig ther med honom tildragit och är värd någon uppmärksamhet. Ett är thet, att han i then bekanta disputation eller samtalet, som med *Forbesius* i Upsala blef hållet, var en af the förnämligare, som bragte thenna förföraren til tystlåtenhet. Then som utförligare vill se huru thetta tilgått, och huru vår *Rudbeckius* sig theruti upfört, kan efterse hvad *Baazius* i sin Kyrkohistoria therom ur sjelfva Disputations-acterna anfört. Then andra omständigheten var i vist afseende något mera betydelig. Ty emedan vår *Rudbeckius* under sin Upsala tid var ogement flitig i ungdomens undervisning, och utom

publi-

publique föreläsningar, höll många privata Collegier, hände sig att the studerande fattade för honom en särdeles kärlek och skockade sig i hans Collegier. Then bekante *Messenius* var samma tid Professor, och en *Rudbeckii* medtäflare i flit och arbetsamhet, hvaraf hände att ock han på sin sida vann tillopp och medhåll. Häraf blef altså bland ungdomen parti, tå hvar rosade sin läromästare, och en del nämde sig *Rudbeckianer*, en del *Messenianer*, bland hvilka åtskilligt buller och oro upkom. Saken gick så vida, at bägge thesse Professorer fattade hat och misnöje hvar till annan och förloppet ändteligen genom en Kongl. Commission måtte undersökas. På altsammans blef en ända, när *Messenius* kallades till Assessor i Hofrätten och *Rudbeckius* 1613 till Konung GUSTAF ADOLPHS Hofpredikant blef antagen.

§. 6.

Kort efter Han tilträdt thenna sin nya sysla, måtte han i sin Konungs följe erfara the besvärligheter, som med fältlefvernet äro förknippade. Ty år 1614, sedan Riksdagen i Örebro var ändad, och Konung GUSTAF ADOLPH feck tilfälle att något närmare möta the fiendteligheter, som Ryssarne föröfvade, samt i then afsigten seglade öfver till Narven och Liffland, måtte *Rudbeckius* tillika med M. *Jonas Palma*, såsom Hofprester följa Konungen efter. The Krigsoperationer han här såg, i

 synner-

synnerhet vid Augdow, ther Konungen i egen person var tillstädes och orten med storm intog, hörer icke egenteligen hit at beskrifva. Vår Rudbeckius var ock mer upmärksam på thet som rörde honom närmare. Han såg then stora vantro och vidskepelse, som af Ryssarne i theras Gudstjenst föröfvades, upsatte förthenskull tillika med förenämde *Jonas Palma* *) ett bref till Presterna och Församlingen i *Ivanegorod*, dat. Narven d. 24 Aug. 1614, hvaruti the vidlöftigt underrättas om sin villfarelse och tillika om then Lutherska religionens grund och beskaffenhet, hvilket bref ännu finnes på Svenska tryckt in 4:to. Hvad verkan thet haft vet man icke. Thet är visst att *Rudbeckius* therefter icke länge blef thenne gången i Liffland; ty Svenska sakerna skyndade på Konungens hemkomst, och *Rudbeckius* följde honom efter. Men året 1614 tå Konung GUSTAF ADOLPH åter reste af til Narven, måtte Rud-

*) Thenne *Jonas Palma* var född i Småland, Göteryd Socken och Synnerbo härad, hvarest hans Fader *Germundus Jonæ* var Pastor. Han höls i ungdomen vid åtskillige Scholar både in- och utomlands. Kon. CARL IX kallade honom först til sin Hofpredikant. Therefter blef han thet samma hos Kon. GUSTAF ADOLPH; så SuperIntendent i Jämtland och Härjeådalen, men kom therifrå til Församlingen i stora Kopparberget. Förseelser gjorde at han 1624 blef på Prestmötet i Hedemora affatt från Pastoratet och Presten; men fick honom igen och var till slut Pastor i *Torstuna* i Upland. Af honom härstammar *Cederbielmska* Familien.

Rudbeckius med honom tilbaka, tå han ock vid Plescau var tilstädes, under then svåra belägring, hvarmed Konungen thenna orten ifrån medium Julii vid pass till then 7 Octobris, ansatte. När åter samma belägring på Czarens föreställningar var uphäfven, och Konungen gick ifrån Liffland öfver till Finland, var *Rudbeckius* med i följe, och så vidare hem til Sverige.

§. 7.

Midt under Krigsoroligheterna var then store K. GUSTAF ADOLPH omtänkt om thet, som lände til Christendomens och Gudaktighetens rätta befrämjande. Han hade år 1615 utfärdat befallning om en ny edition af then Hel. Bibelen, med the förbättringar som thervid kunde vara nödige. Verket var högst angeläget och länge påtänkt; men hade aldrig kommit till fullbordan. Nu tå thet ändteligen skulle företagas, fann Konungen ingen skickeligare thertil än vår *Rudbeckius*: Honom tillika med Hofpredikanten, sedermera Biskopen *Johannes Botvidi*, pålade han altså at föra thet till slut. Men som then senare måtte på the förestående Konungens resor göra följe, blef Prof. *Johan. Lennaeus* gifven *Rudbeckius* til medhjelpare. Thesse företogo sig arbetet, och hade väl i sjelfva Texten gjort åtskilliga förbättringar, enligt hvad the bekante *Observationes Stregnenses* innehöllo; men vigtige skäl och omständigheter föllo then tiden theremot; hvarföre

re the nödgades hålla sig, hvad texten angick, vid uplagan af Bibelen som utkom år 1541; men så förbättrade the then samma ansenligen med innehåll eller Summarier öfver Capitlen, distingverade verser, paralel språk, och små bifogade anmärkningar. Thenne edition utkom 1618 i Stockholm in Folio, varande han en eftersyn för the Bibel-uplagor som sedermera utkommit: hvadan vår Svenska Församlig har i thetta målet mycket att tacka vår *Rudbeckius*.

§. 8.

Genom then trogna tjenst, samt lärdom och försigtighet, som således vår *Rudbeckius* i flera mål betydeligen lagt å daga, kunde ej annars ske, än att han ju längre thess *mer*, måtte vinna Konungens ynnest, förtroende och nåd. Han feck ock verkeligen snart härpå röna thet ena profvet efter thet andra. År 1617 tå han var med vid Konungens Kröning, blef han tillika med andre värdige män promoverad till Theologiæ Doctor. År 1618 har Konungens förtroende för honom vist sig på thet sättet, att tå några svåre och vigtige saker förefallit i Westerås, att undersöka och förhöra, har *Rudbeckius* thertill blifvit utsedd och förordnad *). Man har med all flit sökt göra sig underrättad, hvari thetta målet bestått; men af bristande documenter har ingen säker-

*) K. GUST. ADOLPHS bref härom är tryckt i *Stockh.* Magazin 3 band p. 135.

säkerhet kunnat vinnas therom. Dock som thet tvifvels utan angått religionen och Kyrkosaker, är all liknelse att hans göromål varit att undersöka om några qvarlefvor af then *Judiska villfarelse* *), som vid slutet af 16 och

 början

*) En Borgare i Westerås vid namn *Hans Jonsson i Hörnegården* började vid år 1590 att utsprida och försvara *Judaismum* uti Westerås Stift. Han var sjelf född af Christna Föräldrar, men blef af Judisk vantro så besmittad, att ej mer återstod, än att han hade fått tilfälle att fara ut till Judarna och låta omskära sig. Thenne förförde många andra. En vid namn *Peder* i Hofdesta, en by bredevid Westerås, som djupt var fallen i Judisk villfarelse, och för andra bofstycken skulle mista lifvet, gjorde om *Hans Jonssons* och sin egen tro grufveliga bekännelser. Han förkastade N. Testamentsens skrifter, förnekade Christum, höll Judiska Sabbathen, bespottade Söndags Gudstjensten, föraktade våra Sacrament, m. m. Thenne *Peder* var ock ombeden af *Hans* att fara ut til Judarna i Riga och Cracou, att höra om icke alt hade sig som sagt var. Han var ock verkeligen på vägen thit; men kom tilbaka, man vet ej af hvad tillfälle. Utom thenne var ock uppe i Husby en *Hanses* trosförvant, som kallade sig *Schulterus*, men var ock känd under namn af *Husby Juden*, om hvilken *Messenius* i sin handskrifna Dala-Crönika så skrifver:

När hos Husby en man bodde,
Som lika som Judar trodde,
Dock icke omskoren var,
Till the Judar sig achtat har.
En Svensk födder then mannen är,
Thet gamla Testament har kär,
Theråt ville han vara klok,
Till, thess han aldeles blef tok,

början af 17 Seculo höll på i thetta Stiftet att inrita sig. Men år 1619, tå Stiftets Biskops-säte, genom M. *Olai Stephani Bellini* år 1618 skedde frånfälle, var blifvit ledigt, fick vår *Rudbeckius* i synnerhet erfara hvad Nåd Konungen för honom hyste, i thy han, efter Stiftets önskan och begäran, blef till Biskops-ämbetet befordrad. Härpå följde hans ordenteliga invigning i Linköping samma år d. 28 Januarii, tå han vid Förstinnans *Mariæ Elisabeths* begrafning var tillstädes. Men ämbetet tillträdde han ordenteligen om hösten therpå näst för Mårmässan, i Presterskapets närvaro, med en Oration *de legitima ministrorum eccl. vocatione*, hvilken sedermera in 4:o äfven blef trykt.

§. 9.

Vi ha således med vår *Rudbeckius* kommit

Then ofvannämnde *Hans Jonsson* var ofta i fängelse och till förhör, sist man vet af d. 1 Apr. 1601, och ther i DomCapitlets och många lagfarna måns öfvervaro. Hans sak blef tå öfverlemnad til Öfverhetens bepröfvande, hvarpå hans mellankommande död gjorde ända. Thenne *Hanses* Son *Eric Hansson* i Hörngården fortfor ännu vid åren 1617 och 18 i Fadrens galenskaper. Äfven var på andra ställen i Stiftet Judisk smitta qvare. Uti Kyrkoh. i Säby *Erici Andreæ Nycopensis* Comment. MSS. står: *År 1619 d. 10 Martii afhögs Pehr på hyttan i Grytnäs Socken på Hedemora torg för thet han altid disputerade emot Djeknar, Studenter, Prester och Pastores, ogillandes vår tro och Kyrkoordning, mera aktandes Judaismum.*

mit till thet stället, ther hans å daga lagde lärdom, flit, arbetsamhet, omtanka och försigtighet kommer som aldramäst att syssellätta vår penna. Man har ock i thet föregående sökt bruka all möjelig korthet, på thet man i thet följande, måtte efter sakens beskaffenhet få friare utrymme och bruka någon större vidlöftighet. Ty sannerligen, man har att beskrifva en Biskop i sitt ämbete så stor, som något exempel ur Svenska Kyrkohistorien kan uptes. Att lägga någon grund till påföljande berättelser, måste man veta hurudant Westerås Stift var, innan Biskop *Rudbeckius* kom at styra det. I gemen att säja, var nästan alt förfallet, åtminstone långt ifrån atr heta välbeställt och i vederbörlig ordning och skick. Från längre tider tilbaka hade nästan aldrig någon sådan eftersyn varit, som til god ordnings vinnande kunnat behöfvas. Ty om än the förste Evangeliske Biskopar gjort sin flit, thet man icke kan eller bör neka; blef dock, hvad the väl inrättat, under Liturgiska tiden, särdeles tå *Erasmus Nicolai* och *Petrus Benedicti* voro på Biskopsstolen, genom partier, split och söndringar, tå man mera var begrepen theri, att sprida ut Papistisk surdeg och förfölja folk, än uträtta något nyttigt, så rubbadt ur sitt skick, att thet fordrades både stor försiktighet, nit och krafter, att bringa alt sammans i redighet och godt lag igen. M. *Olaus Stephani*, som blef thessas Successor, utom thet han var en mycket from och sagtmodig man,

 fick

fick för många hinder för sig, att kunna uträtta något särdeles godt. Hans första Biskopsår gingo bort med att utrota the mångfalliga Papistiska missbruk, som under Liturgien *sig insmygt.* Buller och oro upväxte sedan i Stiftet, som var mycket til hinders. Biskopen blef therpå beljugen för Kon. CARL d. IX att hemligen hålla med Kon. SIGISMUNDUS, hvilka osanningar redan från 1600 begynte spridas ut. Härigenom mistade han mycket af sin myndighet, och ännu mera tå han på en tid måtte gå ifrån ämbetet. Härpå kom hans höga ålder, tå krafterna ej ville tilsäja at stort uträtta. Således tå han 1618 på sitt 103 ålders år afled, är lätt att tänka, *hurudant* tillståndet i Stiftet kunde vara. Med få ord sagt: Kyrkor och Scholar voro *förfallna*: Disciplin af sig kommen: nya och nyttiga inrättningar feltes öfveralt, och the gamla behöfde upphjelpas och förbättras. I sådant tillstånd tog *Rudbeckius* emot Stiftet; men hurudant thet under honom blifvit, skall thet följande utvisa.

§. 10.

Man måste för att vinna någon redighet och sammanhang i berättelserna, taga vissa ämnen i sänder före, och them till sina omständigheter utreda. Som strax vid Biskopssätet föll honom i ögonen en förfallen Domkyrka, en oansenlig och mindre nyttig Schola, ett illa

bestält

beſtält Hoſpital, och jämte alt thetta på alla ſtällen toma och utblottade Caſſor, med hvad mera; ſå blef ock hans förſta omſorg att ſöka utvägar hvarigenom alt thetta kunde hjelpas i ſitt tilbörliga ſtånd. Konungens nåd kom honom nu till paſs, then han ock viſte nyttja. Han utverkade förſt en hop beſtändiga förmåner för Domkyrkan, them hon alt ſedan njutit, ſåſom twå tunnor Cronotionde af hvart Kyrkoherberge tå hon förut i långliga tider ej haft mera än en. Hon återfick alla ſina gamla tomter i Staden, ſom förut blifvit lagde under Slottet: theſsutom vadsqvarn i Skultuna, frihet på en kopparhammare, och några hemman. Men förutan thetta efterlät ock Konungen på *Rudbeckii* ſupplication, Domkyrkan tullfrihet på all then koppar ſom för hennes räkning antingen köptes eller förärades. Han ſkänkte ock af förbruten koppar, ſom varit på vägen att okrönt och otullad föras ur riket, fem Skeppund, ſamt af the böter ſom Herr *Olof Stråle* till Ekna ſkulle erlägga för *Elfsborgs* upgifvande åt Danſkarne (hvilket ſedan koſtade the Svenſke ſå dryg igenlöſen) tretuſend femhundrade daler *), hvilka penningar år 1626 hunno till fullo blifva betalte. *Rudbeckius* vände ſig vidare til gamla Änkedrottningen Högſtſal. Kon. GUSTAF then I:as Efterlefverſka på Strömsholm, Fru CATHARINA STENBOCK, af hvilken ſkänktes 30 tunnor malt, 3400 tegel, 24 tolfter

*) Se *Baazii* invent. eccleſ. lib. 6 cap. XII.

tolfter bräder, och såsom testamente efter henne, sex Skeppund råkoppar. Andre hög-Ståndspersoner sluppo icke heller vår *Rudbekius*, utan att ansenligen bidraga. Gref *Jacob de la Gardie*, hos hvilken han under Liffländska tåget vunnit en särdeles credit, förärade Sexhundrade Riksdaler. Gref *Axel Oxenstierna* Fyrahundrade Svenske daler, 4 Skeppund råkoppar och Ridö Capell med alla thess materialier. Riksrådet *Philip Scheding* 1000 Dal. hvilka dock till Gymnasii enskildta behof voro destinerade. Likaledes bidrogo Riksråderne *Pehr Baner*, *Gabriel Oxenstierna Gustafsson*, *Clas Horn* med många flere, then ene mer then andre mindre, som här blefve för vidlöftigt att upräkna. Hos Stiftet anmälte vår Biskop sina förestående angelägenheter på thet ömaste, och indrog, utom ansenligt i materialier, 2182 dal. K:mt i contante penningar, och på thet han icke sjelf måtte synas lottlös, lade han af eget förråd till alt thetta 5337 dal. 16 öre K:mt, hvilket then tiden ej var någon ringa gåfva. Således försedd med nödvändiga medel, tog sig vår Biskop Domkyrkans nödvändiga reparation före. År 1620 bygdes thet nedra taket nytt på norra sidan ifrån then stora iholige pelaren vid Sacristian och väster åt 39 alnar, samt spånslogs. 1621 fortfors thermed på samma sida alt till västra gafvelen 68 alnar, 1622 började s på södra sidan vid västra gafvelen och bygdes nytt alt till södra stora Kyrkodören, hvarmed fortfors föl-

följande år intill Scholen. 1626 förnyades nedra taket på norra sidan ifrån Sacristiæ-pelaren och ett stycke in på östra gafvelen. Hvad än vidare återstod gjordes the följande tu åren aldeles färdigt. Men under thetta reparerades ock Tornet, som 1622 af ljungeld hade fått skada, och begyntes tillika med öfra Kyrkotaket att koppartäckas. Thermed fors sedan fort alla åren, så att genom *Rudbeckii* förforg hela tornet och öfra taket, en liten del allenast undantagen, med koppar blef beklädt *a*). Till tornets beklädande åtgingo tå 38 Skeppund och till taket 62 Skeppund. Inne i Kyrkan renoverades hvalfven flereställes, såsom i Hög-Choret, Trolle-Choret, m. m. Thet så kallade nya Capitlet afskildes med mur från Kyrkan och inreddes, golfvet planerades *b*), nya bänkar gjordes, utom hvad annat som til Kyrkans prydnad lände och här blefve för vidlöftigt att omtala.

§. II.

Scholæhuset var gammalt, trångt, mörkt och förfallet. Förthenskull, som Biskopens föresatts var ifrån thet han först kom till Stiftet,

a) Huru sedan Domkyrkan fått Koppartak öfver alt, hörer till annat ställe att berätta.

b) Vid thetta tilfället är *Rudbeckii* aktsamhet om ålderdoms minnes-märken vård att märka, i thy han tå afritade alla gamla i Kyrkan befintelige graffstenar, under namn af *Memorab. Basil. Aros.* som ännu finnes i MSS.

tet, att uphjelpa informations verket i vederbörligt skick, grep han strax år 1620 bygnaden an, och upförde thet året en öfvervåning på gamla Scholæhuset, med sju *alnar* hög mur, som täktes först med bräder, hvilka sedan the följande åren med ekespån blefvo beslagne. Huset med alt sitt innanrede och tvänne kamrar i förstugan, var 1625 färdigt, så att Lectionerne therefter i sina särskildta rum och classer kunde företagas. Mag. *Eric Holstenius*, som var Rector Scholæ tå thetta arbetet företogs, och sedan Gymnasii förste Rector, inlade vid thenna bygnads upförande mycket beröm *a*). Men som Biskopen ännu icke såg sig hafva nog utrymme till the anstalter han hade i sinnet, begyntes 1630 med thet husets upbyggande i väster norra *hörnet* af Kyrkogården, theri Consistorium nu för tiden hålles. Samma år updrogs af sten, nedre våningen theraf med tvänne stora rum på botnen och förstugu emellan, men 1631 andra vå-

a) Öfver thenna byggnad författade *Timotheus Polus*, Poëta Laur. och Professor vid Gymn. i Revel följande verser:

Quondam parva fuit domus hæc & humillima tectis,
Et conclave rarius habuit illa simul.
Verum nunc ulnis septem succrevit in altum,
Nec non Museis insuper aucta fuit.
Gratia *Rudbeckio* sit, quod sic creverit illa
Et laus *Holstenio*, quod fiet aucta, fiet.
Namque prior nummos, sed curas addidit alter,
Hoc ut tam præstans sic strueretur opus.

våningen af trä, med lika många rum *a*). Kort efter thetta var bestält, nemligen 1635, togs then tredje byggnaden före, som för Informations-verket pröfvades nödig, och thet i östernorra hörnet af Kyrkogården, hvarest nu för tiden benhuset är. Thetta huset upfördes af sten, två våningar högt, täktes med ekespån, och hade en klocka hvarmed ringdes till Scholætimarna. Thet blef färdigt 1639. Öfre våningen var destinerad till vissa Lectioner, och then nedre för Trivial-Scholan som ock ther then tiden samlades. Alla thessa hus hade sina särskilda namn. Gamla eller äldsta huset kallades *Collegium sapientiæ*, efter Philosophi ther hade sina prælectioner: Huset som bygdes 1630 hette *Collegium pietatis*, efter Theologi ther i synnerhet hade sina exercitier, som sedan kommer att berättas, och thet sista *Collegium eloquentiæ b*), emedan literæ humaniores ther blefvo för ungdomen proponerade.

§. 12.

Men thet var icke nog att uprätta nödiga hus: Ungdomens undervisning fordrade ock dug-

a) Huru andra våningen blifvit af sten, hörer till ett annat ställe att berätta.

b) På the tvånne ännu öfrige husen, neml. *Coll. Sapientiæ* och *Coll. Pietatis* stå ännu theras namn å taflor af sten uthuggne. Tredje huset försvann aldeles efter sista branden i Westerås 1714.

dugtige och tillräckelige Lärare. För *Rudbeckii* tid voro icke vid Scholan flere än en Rector, en Theol. Lector som tillika var *Pœnitentiarius*, en ConRectör, och två a tre Collegæ. Omöjeligt var att thesse kunde handleda ungdomen tillräckeligen i alla nödiga vetenskaper. Biskopen lagade förthenskull så, att Docentium antal år 1621 med tvänne ConLectores blef förökt, enligt Kon. GUSTAF ADOLPHS therom utfärdade befallning; men härunder yrkade han jämt på hos Konungen, att få ett fullkomligt Gymnasium uprättadt, ther ungdomen i alla nödiga vetenskaper kunde erhålla tillräckelig grund. Ändamålet blef till *thet* mästa vunnit år 1623 d. 25 Martii, tå fundationsbrefvet för Westerås Gymnasium och Schola utfärdades, hvarigenom, utom thet att DomProbsten blef ålagt att hålla vissa föreläsningar i Theologien, en *Theologus*, en *Physicus*, en *Mathematicus*, en *Græcus*, en *Lingvæ Latinæ* och *Logices Lector* på ordentelig Konglig stat upfördes. Men thetta var äntå för litet. Här fattades en *Hebrææ lingvæ Lector*. Att tills vidare bota then bristen, åtog sig Biskopen sjelf att theri publice informera ungdomen. Han gjorde början thermed 1624 Mårmässotiden, tå han ock som inträdes tal till sina prælectioner, höll på Prestemötet en Oration *de lingvæ Hebrææ præstantia & dignitate*, som sedan in 4:to trycktes. Så långt för andre ämbetsförrättningar och resor var möjeligt, for han härmed fort till 1627, tå genom bref af

d. 1

d. 1 Martii en ordinarius Lingvæ Hebrææ Lector på Kunglig ſtat upfördes. Utom theſs fattades en Politices och Juris Lector: Biſkopen ſupplicerade therom, och vann ſin begäran genom utſlag af d. 17 Decemb. 1624, hvilket ytterligare 1627 ſtadfäſtades. Och ſom Logices Lector tillika borde vara Eloquens, enligt fundations-brefvet af år 1623, hvilket icke med all önſkelig framgång kunde ſke, begick Biſkopen med the andre Lectores ſå, att the godvilligt lemnade litet ifrån ſig af ſine undfångne underhåll, hvarigenom han blef i ſtånd, utan att vidare gravera ſtaten, att tillſätta en färſkild *Eloquentiæ Lector*, ſå att 1628 Gymnaſium med 9 Docentes var förſett. Är dock till märkande att tvänne af theſſe, oaktadt the kallades Lectorer, voro vid Trivial-Scholan tjenſtgörande. Nemligen Logices Lector var Scholæ Triv. Rector, och Eloquentiæ Lectorn ConRector. I öfrigt antog han vid ſjelfva TrivialScholan fem Collegæ till år 1636; men 1631, ſedan det nya förr omnämnda huſet, ſom kallades *Collegium pietatis*, blef färdigt, formerade Biſkopen ther en ny Schola, ſom kallades ſtundom *Pædagogium*, ſtundom *Schola pietatis*, ſtundom *Lilla Scholen*, til hvilken the tvänne nederſte Collegæ af Trivial-Scholan flyttades, tå then förſte af them fick namn af *Rector Pædagogii*. När nu Gymnaſium med Scholen ſåledes både till Hus och Lärare var bragt i ſtånd, blef thet Biſkopens omſorg att tilſe, huru ock alt thervid måtte ordenteligen

U tilgå.

tillgå. Han författade förthenskull, med sin Broders M. *Jacob Rudbeckii* tillhjelp, en ny Scholæordning, emedan then gamle som var författad i Kyrkolagen af år 1571 nu mera var blefven onyttig, hvilken, ther man vill säja hvad rena sanningen är, til ändamålets vinnande i sjelfva hufvudsystemet, var så tjenlig, att försigtigare mått näppeligen i thet ämnet torde kunna tagas. Hon blef aldrig trykt, utan förvaras ännu i MSS., men efterlefdes vid thetta Gymnasium til 1649, tå Drottning CHRISTINÆ förnyade Scholæordning blef antagen.

§. 13.

Vi ha ännu icke sett alla vår *Biskops* anstalter till ungdomens undervisning och rätta upfostran. Man hörde nyligen huru ett af the upbygde husen kallades *Collegium pietatis*; ty utom the andra öfningar ther förehades, var ock öfra våningen destinerad till att theri verkeligen hålla ett sådant *Collegium*, hvilket aldeles kunde anses för ett *Seminarium* till dugtiga Presters anskaffande i Stiftet. Thet var neml. i fordna tiden, särdeles förr än *Rudbeckius* kom, icke ovanligt att *Djeknar* ordinerades immediate till Prester. Ty hvar icke någon sträfvade efter att komma till ansenligare ämbeten, reste han sällan till Academien *)

Här-

*) I *Rudbeckii* tid begynte man något mer än tillförne resa till Academien ifrån Gymnasium, åtminstone

Häraf hände att så ämnen nog kommo then tiden i Prestaståndet. Biskopen såg thetta felet, förthenskull att hjelpa till rätta, stadgade han att ingen feck blifva Prest, innan han i thetta *Collegio pietatis* igenomgått the öfningar, och vist the prof af stadighet och Gudsfruktan, som af en rättskaffens Prest fordrades. Häri höllos altså exercitia concionatoria och disputatoria, här lästes grundspråken, exegesis, Theologien, m. m. hvarutinnan Theol. Lectores i synnerhet med sin undervisning gingo them tilhanda. Biskopen hade ock så anstaltat, att the som häruti gjorde tjenst, hade therföre sin särskilda vedergällning. Thetta Collegium blef mycket berömt och högt ansedt, så att ock Studenterne från Academien gerna sågo sig theri blifva antagne: Och ther man vill änse inrättningens stora nytta, var hon i sanning alt beröm värd och förtjente verkeligen att äfven i våra tider återtagas och bringas i bruk.

§. 14.

Vid thetta tilfället kan man icke förbigå att något anmärka genom hvad vägar och an-

 stalter

på en liten tid, att man kunde blifva *depôlierad*; och således slippa thet förhateliga *Gulnäbbs* och *Bean* namnet. Man ser nemil. huru Prester, som varit vid Academien, tå för tiden gåtna förhöfva sig öfver *Djekne-Presterne* och kallade them *Beaner* och *Gulnäbbar*.

ſtalter vår Biſkop ſatte drift och lif i ſtudierna, att the inrättningar ſom nu voro gjorde, måtte ock verkeligen ſkaffa then frukt ſom påſyftades. Jämte en noga och flitig tillſyn, kom *ſaken* therpå an, att å ena ſidan altid hafva ſnabbe, raſke och ſkickelige Docentes, å then andra att upmuntra ungdomen till flit och idoghet. Hvad thet förra angick, togos af Biſkopen alla möjeliga thit åt ländande ſteg. Ty att nu icke omtala, hvad mera kan anſes för en lycka, var vid Gymnaſii förſta anläggning tillgång på ſådane män att välja till Docentes, ſom med ſin både in- och utrikes förvärfvade lärdom, gjort ſig hos ſena efterverlden bekante. Ty en M. *Lars Blackſtadius*, *Jonas Columbus*, *Laur. Weſtius*, broder till Lectorn i Strengnäs M. *Joh. Weſtius*, *Andreas Dalekarlus*, *Johannes Dalekarlus* eller *Stiernhök*, *Gabriel* Holſtenius, *Georgius Lilje Stjernhjelm* med månge flere, voro ſannerligen ſådane ämnen till Lärare, ſom på en tid och på ett ſtälle tillſammans kunde anſes för ſällſynte. Thet blifver dock altid en ſtor vår *Rudbeckii* merit, att hafva gjort ett ſå utſökt val, hvarigenom thetta Läroſätet ej annat kunde än från början komma i flor och anſeende. Men att thetta i längden ej måtte aftyna, blef hans förnämſta omſorg att laga ſå, att altid tillgång måtte finnas till lika dugtiga ämnen. Så ſnart han förthenſkull bland ungdomen förmärkte några ſådana genier, ſom gåfvo något ſtort och beſynnerligit hopp om ſig, tog han ſig them på ſärdeles

ſätt

sått an, och förbant them med särskildta præmier och belöningar, att arbeta sig upp och utfästa sig att framdeles tjena vid Informations-verket. Man vill allenast som exempel anföra, hvad med then ofvannämnde *Johannes Olai Dalekarlus* eller *Stiernhök* passerade. Han var vid 1619, tå *Rudbeckius* kom hit, Djekne och tillika Collega i Arboga Schola. Biskopen kom af tillfälle att se, hvad eld och drift hos honom lyste: Han kallade honom therföre til Westerås, och försände honom therpå först til Upsala, sedan till utrikes Academier med vackert underhåll af DomCapitlets medel *): men han måtte ock vid afresan gifva förskrifning ifrån sig, then jag in originali sett, att efter återkomsten ej träda i tjenst annorstädes, än vid Westerås Gymnasium. Sådane förskrifningar af många andra, finnas ännu i Consistorii Archivo, och är vid them i synnerhet at märka, huru the som således under förbindelse affärdades, måtte tillika utfästa sig at drifva

 thenna

*) Att DomCapitlet then tiden var i stånd att underhålla Studerande till Rikets tjenst både hemma och utrikes, var ej underligt, emedan utom verdsliga straffet som följde på synden, Kyrkoplikten äfven sträkte sig therhän, att jämte thet uppenbara syndare offenteligen inför Församlingen afbudo sitt brott och thet ofta med *bar axel och ris* i handen till tecken af hvad the förtjent, the ock med vissa böter eller arbete blefvo belagde, hvilka till pios usus användes. Af sådant flöt mycket in i Capitlets Cassa, hvarmed många goda inrättningar blefvo underhållne, som sedan tillika med Kyrkoagan och goda seder förfvunnit.

thenna eller en annan vetenskap til möjeligaste högd, hvarmed affigten var, som nog synes, att få i hvart ämne the aldraskickeligaste Lärare. Förutan thessa stadiga steg, måtte ock the som till Docentes skulle antagas, undergå the aldrasträngaste prof om sin skicklighet. Them förelades af Biskopen vissa ämnen, uti hvilka the genom föreläsningar för ungdomen, samt opererande och disputerande måtte visa sin styrka. Men hvad mäst upmuntrade hvar och en, at med nit och ifver drifva sitt ämbete, var then säkra och skyndesamma befordran, som Docentes hade ifrån Scholæarbetet at förvänta. Ty innom the 26 åren som *Rudbeckius* var Biskop, blefvo 27 Lectores befordrade härifrån, hvaremot i sednare tider icke rare exempel äro, at på 10, 12 a 15 åren, icke en enda njutit befordran, hvadan undervisningsverket icke annat kan, än ansenligen lida. Hvad åter ungdomen vidkom, tröt icke heller för them all nödig upmuntran. Hedersteg, ehuru små de kunna vara och ofta allenast inbillade, äro mycket retande. Biskopen inrättade förthenskull, at ynglingar, efter aflagde prof och examina blefvo till *Philosophiæ*, ja ock *Theologiæ Candidater* proclamerade. The som voro flitige och läraktige, men therjämte fattige, blefvo, utom hvad i the vanlige Socknegångar kunde falla, af DomCapitlets, ja ock Biskopens egna medel understödde. Och som läsning utan uppehåll, gör mer grälaktighet än lärdom, var thet honom så litet emot, at ung-

domen

domen stundom roade sig, at han tillät them tre årliga små *Schola-högtider*, på hvilka the ex publico undfinge hvad the kunde fägna sig med. Thet står allestådes i gamla räkenskaperna ännu vedermälen theraf, tå ther upptecknas, till exempel: *För Scholaribus festo Gymnasii, tre tunnor malt til Öl, 18 dahl.* Så mycket mindre må någon tänka at thetta lände til skada och oskick, som alt skedde ordenteligen under publique uppsigt och endast till sinnens förfriskning och upmuntran. Men som thetta äggade till flit och beskedelighet, så bidrog ock then alfvarsamhet, som vid tillfällen brukades, ej mindre at afskräcka från odygd och osedighet. Disciplinen var neml. vid Gymnasium then tiden mycket sträng, som ock kunde behöfvas, allthenstund icke barn, utan gamle karlar med långa skägg, och stundom, färdeles i *Rudbeckii* första år, innan oseden hann blifva afskaffad, hustru och barn *), frequenterade Gymnasium.

*) Biskop *Rudbeckius* höll till slut strängt hand öfver att inga gifta Djeknar fingo antagas. En *Johannes Olai* begärte 1645 at få gå i Gymnasium, men fick thetta utslag: Emedan thet är emot constitut. Gymnasii och praxin Rev. Ep. såsom ock praebebar aliis scandalum, att vara alumnus Gymnasii och vara gift, kan thet icke efterlåtas. Doch emedan äktenskapet är godt allom, och en therföre icke kan repudieras, kan *Johannes Olai* studera vid Universitetet till thess han kan låta se sitt Specimen ingenii publice, och tå admitteras lika väl suo tempore till Ministerium. Thenna oseden med Djeknars giften tilltog efter *Rudbeckii* död på några år mycket, så at Biskop *Laurelius* 1651

At Djeknar tå sutto i proban på vatn och bröd hela 8, 12, 14 dagar, var icke något sällsynt: I synnerhet blefvo the så kallade *Ribalder* eller driftedjeknar, som lupo kring landet med skalkstycken, och ej i rättan tid insunno sig i Scholan, på thetta sättet undfägnade. Men utom thet at Biskopen således var i högsta måttan mån om, at afskaffa lättja, försummelse och odygd i allmänhet, gick hans omsorg färdeles therpå ut at bland ungdomen förtaga all anledning till yppighet och öfverflöd. Hädan fick ingen Djekne visa sig för honom *fine pallio*, eller *sin kjortil*, som han then tiden kallades, och ther någon lopp med hög pjukoter hatt, långt hår och käpp i handen, var han säker om sin näpst. Men kan hända vi uppehålle ols för länge med sådana småsaker.

§. 15.

Studier böra hafva sina hjelpredor, them icke hvar enskild person mägtar skaffa sig. *Rudbeckius* var therföre vidare angelägen om at anskaffa thessa. Ett godt Bibliotheque var ett af the förnämsta. Sådant fanns här icke förut, ty hela Bokförrådet för *Rudbeckii* tid bestod af 75 volumer, större delen theraf Catholske och till föga nytta. Han uppmuntrade förthenskull sina vänner på alla håll, at något bidraga till Boksamlingens förökande, hvari han,

måtte hålla inquisition theröfver och drifva bort them som voro gifte.

han, som i alt annat, med godt exempel lyste them före. Ty utom thet han i åtskilliga resor skänkte flere böcker på en gång, tog han an, såsom en jämn sedvana, at förära såsom nyårsgåfva en god bok till Bibliothequet. Direct. *Gran* i Westml. beskr. p. berättar at Bibliothequet, som 1635 blef tagit i *Maintz*, genom Gref *Axel Oxenstiernas* frikostighet blifvit hitskänkt: Men oansedt man bör tro, i anledning af Biskop *Terseri* Personalier, at något sådant varit å färde, är dock vist, at icke et enda spår til en sådan gåfva finnes i Biskop *Rudbeckii* eljes accurata förteckningar på Bibliothequets tilväxt, hvilket gör saken nog tvifvelaktig. Tvärt om, emedan Bibliothequet, enligt Catalogen, år 1643, ej bestod af mer än 333 volumer, ser man nog at thesse ej kommit från Maintz, utan från andra väl bekanta ställen. Ty af säkre förteckningar finnes, at Biskopen i sin tid åtminstone skänkt 102 volumer, och thet betydande Böcker, torde ock månge vara som icke blifvit så noga upptecknade. När nu lägges härtill, at Ståthållaren i Stockholm Herr *Lars Grubb* år 1650 gifvit 51 Auctores eller 63 volumer, samt hvad några flere vitterligen bidragit, är thet ofvannämde antalet, utan supplement från Maintz, lätteligen igenfunnit. Ett litet besynnerligt Bibliotheque anlade, utom thetta, vår *Rudbeck*, hvilket nu för tiden verkeligen som en raritet kan uptes. Thet består af idel Musicaliska böcker, mäst tryckte, af the förnämste

ste Auctorer, som then tiden funnos, och bestiger till . . volumer. Han var neml. en stor älskare af Musique, och emedan then så väl som andre vetenskaper tilförne vid Scholæverket ej varit vederbörligen drifven, eller kunnat, i brist af nödiga hjelpredor få drifvas, affärdade han redan år 1619 M. *Jonas Columbus* åt Tyskland, i then affigt, at han icke allenast måtte perfectionera sig sjelf uti vetenskapen, utan ock hemskaffa the bästa Musicalier och instrumenter, hvilket alt med stor flit af honom skedde. Häraf hände at Musiquen kom vid thetta Gymnasium at särdeles florera, och vet jag ej om icke then första förbättrade smak, genom *Columbus*, när han blef Professor, kom til Upsala härifrån, och så vidare kring riket. Åtminstone är thet vist, at Vesterås Musicaliska Bibliotheque then tiden i Upsala var särdeles namnkunnigt, och at som oftast sådane Auctorer af Academiska staten blefvo thit lånte och brukade. Men at gå vidare, så, på thet Literaturen måtte mer och mer bringas up, anlades af Biskopen, med ansenlig Consistorii kostnad, år 1621 et nytt Tryckeri, och sattes med Hebræiska, Grækiska, Latinska och Svenska stilar uti fullkomligt stånd, Boktryckaren fick till sitt understöd och hjelp fria husrum af Domkyrkan, hvarjämte genom Biskopens bearbetande 10 Tunnor Crotionde af Lillhärads Kyrkoherberge honom tillades, them han ännu i dag verkeligen åtnjuter. At lätta tilgången af nödiga böcker,

up-

uprättades ock 1626 en särskild boklåda, ther en Bokförare, emot viss procent, sålde the böcker, som för DomCapitlets medel och räkning blifvit antingen här tryckte eller eljes från andra orter inköpte. Och på thet intet måtte fattas, så utom thet, at nödvändige Mathematiske Instrumenter, såsom Glober, sphærer, m. m. anskaffades, blef ock en *viridarium Gymnasii* anlagt, ther en berömd Trägårdsmästare *Erasmus Nicolai*, Dansk til Nation *), blef antagen, som till ungdomens nöje och nytta skulle ther updraga och demonstrera sådana växter, som af någon antingen œconomisk eller Medicinal nytta voro bekante. Thetta *Viridarium*, såsom mycket annat, förföll med *Rudbeckii* död, och har nu först i våra tider begynt visa sin förra fägring.

§. 16.

Thesse voro större anstalter till ungdomens nytta och undervisning; men man bör icke heller förgäta, at som kortast nämna the mindre. Sådan var först ett så kalladt *Parthenagogium* eller *Pige-Schola*, hvaruti unga flickor, stundom till större, stundom till mindre antal, antogos till undervisning. Barnen hade

här

*) Thenna Måster *Rasmus* blef genom sin Son *Johan Rasmusson*, Rådman i Westerås, som var gift med *Brita Bengtsdotter Salemanna*, Kyrkoherdedotter i Ramnås, Stamfader för *Westhergiska* slägten, som för någon tid tilbaka florerade i Westerås.

här både mat och skötsel under sin lärotid, och var en Läremästare, under namn af *Parthenagogus*, af Biskopen tilsatt, som tillika med sin hustru, ty han borde altid vara gift, undervisste och skötte them, hvilken ock therföre hade namn af *Läremoder i Pige-Scholen*. Hon borde tillika öfva them i qvinnoslögder. *Orphanotrophium*, eller som thet eljest kallades, *tukthuset*, var någon betydeligare inrättning. Thetta var icke annat än et ordenteligt *barnhus*, som vi bruke säja, hvari fattige Fader- och Moderlöse barn blefvo intagne och med kläder, föda och öfrige nödvändigheter försedde. När thetta först börjat inrättas är svårt att säja; men at then sedermera länge så kallade *tukthusgården*, belägen östan om Kyrkan, som härtill var ämnad och inrättad, år 1630 af Biskopen var i stånd satt, är af gamla documenter nog tydeligt att se. Icke annat man kunnat finna, hade ock thetta Barnhus sin fond af en så kallad *tukthus-tunna*, som utgick af Kyrkoherbergen. Men som några hinder kommit i vägen, utverkade *Rudbeckius* 1633 d. 26 Julii ett Kungligt bref, at thetta Tukthus utan hinder i Westerås skulle uprättas och fortsättas. (1633 på Prestemötet blef ock beviljat, at tvänne dagar om året, skulle härtill colligeras af Stiftet. Se Mem. quot. p. 75.) Thetta Barnhus hade sin ordenteliga Inspector, vaktmästare och matmoder, med hvad mera betjening kunde betarfvas; men huru thet efter *Rudbeckii* tid gick under, har i brist af documen-

ej kunnat utrönas. §. 17.

§. 17.

Vi hafve således sett hvad mycket vår store Biskop till Ungdomens nytta och rätta upfostring sig bemödat. Under alt thetta förgat han ej ålderdomen och them som voro vanföre och oförmögne att vidare se sig sjelfva till godo. Hospitals-husen i Westerås voro, som alt annat, tå *Rudbeckius* hitkom, nedrutnade och förfallne. År 1620 började han med nybyggnaden, som fortsattes alla åren till 1625, tå nödige hus, dels af trä dels af sten, stodo till the fattigas och betjeningens herbergerande färdige. Inkomsterne voro för hans tid äfven så illa handhafde. Men han satte ock efterhand then saken i så godt skick att, tå t. ex. år 1620 allenast 32 personer kunde spisas innom och 10 utom Hospitalet, hade 1630, 40 fattige innom och 25 utom, sitt nödtorftiga uppehälle. Utom thet att the vanlige inkomsterne väl förvaltades, bidrog till thenna så ansenliga tillökning af the fattigas antal, thet ganska mycket, at Biskopen icke allenast gaf sjelf alla år rundeligen härtill, utan ock uppmuntrade Herrskaper och andre i orten boende at göra thet samma. Thet är besynnerligt, att i thet så kallade Mem. qvot. *Rudbeckii* se, huru oförlikneligen öm han varit om thenna Hospitals hushållningen. Huru han ther uptecknat när t. ex. något slagtades, huru många pund färskt kött blef af slagtet, huru mycket thet vog nyrökt, huru mycket sedan

dan thet blifvit väl tort. Huru mycken talg, korf, palt, m. m. theraf fallit. Huru många pund Sill och Strömming then och then tunnan innehöll; Huru många kakor bröd blef af Sädestunnan och hvad the vogo, sedan brödet blef tort. Man är säker att han i egna hushållningen hade ingen kundskap om alt sådant; men then publique var honom thess mer angelägen. Nu på thet alt måtte häri gå ordenteligen till, uprättade han sjelf en ny spisordning först 1620, sedan förbättrad 1625, hvarefter dageligen mat för the fattige borde tillagas; äfven vissa lagar, hvarefter thesse voro förbundne at skicka sig. Han höll ock sjelf förteckningar på Hospitals-hjonen och hade theras omständigheter noga beskrifne, på thet om hvars och ens skötsel och behof så mycket lättare kunde dömas. Men jämte thetta stora Hospital inrättade han et annat, kallat *Lille* eller *Domkyrkans Hospital*, till hvilkets anläggande både ny tomt köptes och alla husen å nyo bygdes. Hurudane inrättningar thervid varit, kan man nu, i brist af handlingar icke säja. Hvad man vet är thet, at utom andre fattige som ther vårdades, var thet et verkeligit *Hospitale*, emedan nödlidande främlingar som ankommo til orten, ther fingo på viss tid sitt herberge och underhåll.

§. 18.

Innan man slutar med vår Biskops görо-

mål

mål innom Westerås, måste Consistorium med Biskopshuset som kortast äfven vidröras. Rummet theri Consistorium hölls alt till *Rudbeckii* tid, var thet ohyggeliga hvalfvet vid västra stora dören på Domkyrkan, till vänster tå man ingår *). Att nu få ett likare ämbetsrum, ther man, utan att tro sig vara i arrest, med mera nöje kunde göra sina sysslor, lät han på högra sidan om samma Kyrkodör, updraga tvänne skiljemurar, hvarigenom therstädes blef et vackert, stort och ljust rum, som till Consistorii hållande vid alla tillfällen, ja ock tå hela Stiftets Presterskap var tillsammans, inrättades. Thetta rummet kallades tå *nya Capitlet*, till skilnad från thet gamla och behåller än i dag samma namn, ehuru DomCapitlet nu i långliga tider ej mera ther haft sitt tillhåll. Vid sjelfva Consistorium förbättrade han inrättningen och sammanfattade visse reglor thervid, under namn af *Forma Consistorii*, hvaraf dock nu för tiden ej mer än namnet är bekant. Så mycket vet man, at Consistorium fördeltes i *majus* & *minus*. *Minus* hette thet, tå Biskopen allenast hade sina vanliga Bisittare med sig, som voro vid Domkyrkan och Gymnasium; men *majus*, tå vid svårare ärenden visse Pastores

*) Thetta rummet är märkeligt theraf, att thet just var här, som Konung GUSTAF then 1:ste framlade för Capitels-männen Biskop *Peder Sunnanväders* förrädiske bref och gaf Dom-Prosten M. *Knut* sin tilbörliga lexa, för thet han sig til Biskopens försvar utlade.

Pastores från Landsorterne äfven inkallades, hvilka hade någon heders förmån för the andre och kallades *Capitulares*. At sysslorne måtte gå så mycket fortare, antogos af *Lectorerne* tvänne till *Notarier*, som hade af Consistorio sin särskilda lön, och borde then ene svara till alla ärender i *Westmanland*, then andre i *Dalarne*. Om Consistorii handlingars sammansökande och noga förvarande, var han högst angelägen, hvarföre ock i the Prestehus, thit man kunde tänka några sådana saker kommit, noga undersökning skedde. Så hände, t. ex. hos *Joannes Jona* Kyrkoh. i Möklinta, som fordom varit Domkyrko-Syssloman, och hos *Stephanus Olai Bellinus*, Pastor i Husby och Biskop *Bellini* Son, hvarigenom månge gamle documenter kommo til rätta. I Församlingarnas Acter upsöktes äfven gamle bref och Handlingar, och till Archivi förbättrande afskrefvos uti en så kallad Copiæ-bok, hvilken än i dag i mångfallig måtta är till nytto och gifver uplysning om Kyrkor och Prestebord, stundom långt tilbaka för reformationen. Biskopshuset, som tillförne sett rätt illa ut, upbygde han nästan af nyo, utom thet at någre gamle murar här och ther stodo qvare, hvarföre ock till minne theraf, hans sköldemärke, en *Ruda*, i sten hugget, sattes öfver ingången thertill, som tå thet nya år 173- upbygdes, blef nedtagit, men ännu likväl till en åminnelse förvaras.

§. 19.

§. 19.

Thet är nu tid på att vi begifve ofs ut i Stiftet att anmärka vår Bifkops hushållning och upmärkfamhet på alla ftällen. Utan en god lag och thefs verkftällighet, måfte all ting råka i förvirring och villervalla. Then år 1571 af trycket utkomna Kyrkolagen hade redan länge varit klagat öfver, att han hvarken var tillräckelig, eller efter tidernas förändrade omftändigheter lämpelig. Hädan hade Bifkoparne hvar efter annan författat några reglor, hvarigenom förefallande mål, på hvilka ingen lag fanns, eller ther lagen genom långlig vana var utur bruk kommen, kunde rättas och afgöras. *Rudbeckius* fom märkte huru mycket häri verkeligen fattades, tog fig förthenfkull ftrax efter anträdet till Bifkopsämbetet före, att med allmänt famtycke författa vifsa reglor, igenom hvilka bättre ordning och fkick i Stiftet kunde ftå att vinnas. På förfta Prefteinötet fom höls d. 6 Sept. 1619, gjordes redan härtil en liten början. Men på thet andra, år 1620 in Sept. blefvo 16 Canones med allmänt bifall vedertagne, fom icke litet bidrogo till förbättring och hvarjehanda oordningars affkaffande. Till exempel: ther ftadgades om predikoförhör, fom aldrig tillförne blifvit hållne, hvilka i ftäderne borde fke ifrån klockan tolf till fammanringningen i aftonfången, tå både högmäffo och ottelångs predikan fkulle examineras. Skriftermål fkulle aldrig mer förehafvas, fom

X förut

förut skett, under det tron eller mässan söngs. Kyrkoväktare, som öfver alt icke funnos, blefvo påbudne, m. m. — 1621 lades sju andra reglor härtil, hvaribland then var märkeligast, att Prestamöte skulle hållas twå gånger om året, hvarom mera på sitt ställe. Och 1622 åter tio andra, bland hvilka then var besynnerligast, att hvar Pastor och Capellan blef förbunden att hvart år köpa en ny Theologisk bok, och visa sig äfven med flit hafva läst then samma. Men som thetta alt äntå icke var tillräckeligt och Biskopen i anledning af then Liffländska visitation som honom blef anbefalt 1627, hvarvid honom ålades, att författa en Kyrko-Ordinantia, tog sig före, att utur 1571 års Kyrkolag, andre sedermera utkomne Kyrkostadgar samt hvad eljes nu i Westerås Stift *särskildt* til god ordning öfverenskommit var, göra ett formeligt sammandrag: så ehuru thetta egenteligen var upsatt till Liffländska församlingarnas tjenst, blef thet likväl sedermera til efterlefnad i Stiftet *a*), ehuru allenast i MSS., vedertaget och nyttjat, tils Biskop *Laurelius* gjorde ett nytt och förökat sammandrag *b*). Tillåte rummet, skulle thet icke vara af vägen, att utur thessa *Rudbeckii Kyrkostadgar* utdraga åtskilligt, som både

a) År 1632 blef thenna Kyrko-Ordinantia på Prestemötet upläsen och approberad.

b) Thetta *Laurelijska* Sammandraget, som ock i MSS. ännu mångestädes i Stiftet finnes, kom dock aldrig till någon full efterlefnad, fast thet vann mycken approbation af Regeringen på Riksdagen 1664.

både kunde i anseende till förändrade tider och seder, roa och äfven förtjena upmärksamhet *); men för vidlöftigheten skull, nödgas man lemna them som i sådana mål äro curieuse, att i sjelfva MSS., som dock nu är rart, bättre utröna, huru god lagstiftare han varit. Om hans sätt at skipa lag och bringa honom i verkställighet, måste något anmärkas. Härom kan alrabäst dömas af the acter han efter sig lemnat. Thet är mer än nöjsamt at läsa them; ty med all upmärksamhet är omöjeligt finna, at någon gång egna afligter, veld och vänskap fått råda. Om så varit, skulle thet lätt kunna ses, emedan sakerna tå ej blifvit insvepte i konstiga formaliteter, utan helt nakne i sitt sammanhang föreställde. Så vän som ovän fick hvad honom tillkom, antingen thet var godt eller ondt. Man kommer härvid ihog hvad som hände med Mag. *Jon. Palma* i Fahlun, hvaraf, såsom en speciel casus, alrabäst kan dömas om vår Biskops oväldighet. Han var

*) *Rudbeckii* Kyrkostadgar innehålla följande Capitel: 1. Om Guds ords predikan och Christeliga lära. 2. Om allmännelig bön. 3. Om Kyrko-Sång. 4. Om Dopet. 5. Om syndabot och aflösning. 6. Om Herrans Nattvard. 7. Om Äktenskap. 8. Om the sjukas besökning. 9. Om the dödas begrafning. 10. Om Prester och Prädikoämbetet. 11. Om Biskopar. 12. Om Prestamöte. 13. Om Visitation. 14. Om Probstar. 15. Om Kyrkor, thess egor och inkomster. 16. Om Klockare. 17. Om Scholar. 18. Om Capitel eller Consist. Eccles. 19. Om Hospitaler och Sjukstugor.

Rudbeckii intime vän, och hade från längre tider thet varit; men tå en hop felaktigheter, them man nu icke vill upräkna, emot honom angofvos, halp vänskapen icke. Han måtte från både Prest och Pastorat, ehuru mycket, som af et *Rudbeckii* egenhändiga bref ses, thet ömade Biskopen sjelf *). Laglydnad, som med onäpsta fel icke kan bestå, var honom kärare än alt annat. At vrida honom med mutor var omöjeligt, icke eller till någon del rådeligt att försöka, ty sådant bekom ganska illa. *Ericus Petri*, Pastor i Ramnäs försökte en gång muta ifrån sig partés på Prestmötet, och sände Biskopen *en god göddan stut*, som orden i hans bref lydde; men stuten gick hem och Herr *Erich* blef för sin tilltagsenhet, jämte några andre fel, suspenderad. Man skulle af vissa omständigheter som then tiden passerat, kunna döma om för mycken af honom brukad stränghet; T. ex. at Prester sattes i proban; at the offenteligen af predikstolen måtte afbedja fel, som

*) I ett bref till M. *Sam. Malmenius* i Tuna, skrifver *Rudbeckius* härom således: I bidien för Måster *Jon* i Fahlun: hvi gören i thet? veten i icke hurudane vänner vi varit? Skulle jag icke hjelpa honom, om han stodo till hjelpandes? Men ed, ämbete, lag och samvete förbjuder mig att se igenom fingrarne. Helsen Måster *Jon* och säger honom, att jag icke kan sättja en fläck på mitt ämbete för vår gamla vänskap skull. Bidien honom tåleliga lida sitt preen; men att thet ej må lända honom till evärdelig skada, utan han på något sätt upråttas igen i sinom tid, therom skall jag mig ombeflita.

ſom nu knapt anſes therföre; m. m. Men man måſte döma om ſträngheten efter tå brukelige ſeder och lagar: när the ej öfverſkredos, var ſträngheten icke Biſkopens utan lagens. När ſakerna handterades med ſå rena händer, kunde ej annars ſke, än at lagen fick ſin gilla gång, och ämbetsmannen dubbel myndighet, then han dock aldrig miſsbrukade. Ty oanſedt hans råd och mening blef merändels anſedd för then bäſta, var dock långt ifrån at han med myndighet ville påtvinga någon at tänka lika ſom han. Man ſer tvärt om huru han icke allenaſt hört, utan ock begärt höra andras meningar, på thet hvad bäſt och med lag enligaſt vore, ſå mycket ſäkrare måtte anträffas. Therföre tå vigtigare mål förefölle at afdömas, var han icke nögd at rådföra ſig med the vanlige Capitelsmännen, utan inkallade ock the på landet boende Capitulares till råds. Ja, ther ſakerna tålde upſkof, hände ofta at the till allmänna Preſtmöte uppſkutos, tå hvar och en af Preſterſkapet hade frihet at ſäja ſin mening. Särdeles hände thetta med Preſters befordringar till Paſtorater, Probſtars tillſättande, m. m. hvilka mål ſällan annorledes, än på Preſtemötet, med allas bifall blefvo afgjorde. Som thetta alt å ena ſidan utmärkte en alt för liten lyſtnad at enväldigt göra och låta, ſå teknade thet ock å andra ſidan en beſynnerlig förſiktighet, at i kinkuga och omdömen underkaſtade mål, afvända tillfällen till the omilda utlåtelſer, ſom ofta öfver ämbets-

 männs

måns rättvisaste göromål otidigt måste höras. Men vi gå nu till något annat.

§. 20.

At hushålla rätt i Stiftet och styra alt i sitt skick och ordning, fordras at i hela thess vidd och till alla thess omständigheter kännat. Ganska liten hjelpreda fann vår *Rudbeckius* för sig i thetta målet, hvarföre så i anseende till honom sjelf, som för efterkommande, thet blef angeläget, at ställa thetta i behörig redighet. En geographisk beskrifning öfver Stiftets Socknar, theras belägenhet och gränsor, Kyrkor, hemmantal, med mera, var till thetta ändamål nödigt, hvarföre ingen kostnad och möda spardes, at få then samma med möjeligaste accuratesse och noghet författad. Biskopen hade sjelf under sina Visitations-resor härtill gjort en början, och finnas ännu uti hans så kallade memoriali quotidiano, Chartor öfver en stor del af Stiftet, med hans egen hand författade. En General-Charta innefattar alla Socknarne i Westmanland ifrån Öster vid Björkestad, ther Stiftet begynner, till Fellingsbro i Wäster, ther Nerikes Landshöfdingedöme tager vid. Hon stryker i Öster jämte Sagån upp till Sala, och så till Möklinta, går så på norra sidan förbi Fernebo åt Norberg och vidare ut med Skinskatteberg och västra Schedvi till Felsbro igen. En annan finnes öfver the Församlingar som lyda under Nerikes Landshöfdingedöme, såsom Näsby, Ervalla, Nora, Grythytta, Julsjö, Ljusnars-

narsberg och Ramsberg. Utom thesa special-Chartor öfver några Socknar, såsom Wåla, Kolbeck, Arboga, Felsbro, Nora och Linde. Men Biskopens många göromål och korta vistande på hvart ställe, tillstadde ej at han sjelf fortfor härmed. Antogs altså en snabb Student *Anders Petri*, Kyrkoherdens i Grenge *Pehr Folkerusii* son, at med Biskopens och Capitlets kostnad förrätta thetta arbetet, thet han ock åren 1632 och 1633 bragte till slut, så at fullständige Chartor med små beskrifningar öfver alla Stiftets Socknar till Consistorium blefvo inlefvererade. Skada och stor skada är, at thesse med mycket annat, år 169- tå Kyrkan brann, omkommo, emedan ofelbart theraf mycket ljus om thet förflutna stått at inhämtas. Härigenom var nu en god grund lagd, äfven till Stiftets kännedom i Kyrkosaker och Ecclesiastique mål; men then borde med en nogare anteckning till sina minsta omständigheter fullföljas. Öfver Församlingarna och theras Kyrkor, prestebord, egor, m. m. var tillförene aldrig någon fullkomlig och tillförlitelig beskrifning gjord, utom några gamle inventarier, som ännu finnas, och föga mer innehålla än huru många antipendier, humeraler, Chorkåpor, rökelsekar, gamla mässeböcker, m. m. funnos i Kyrkorna. Thetta var altför ringa, hvarföre *Rudbeckius* inrättade en så kallad *Matricula*, som trycktes med vissa titlar, hvarunder alt som till Ecclesiastique-saker hörde i hvar församling antecknades. Här blefvo annoterade Bya- och gårdalängd i

Söcknarne tillika med folkelängder, Kyrkones betjenter, Preste-Capellans-Klockare-och ther the funnos, äfven Kyrko-bord, med alla sina tillhörigheter i åker och äng m. m. *Inventarium* så i löst som fast i thessa gårdar, Kyrkoherdens med öfrige Kyrkobetjentes lön och inkomster, Kyrkans hela Inventarium, thess upbörd och utgift, äfven som ock hvad i penningar eller materialier kunde vara at tillgå. Härigenom blefvo icke allenast Kyrkornas tillhörigheter, så i löst som fast, jämte Presteborden, som tillförne skamligen blifvit skingrade och stympade, bibehållne i sitt rätta skick, utan sattes man ock i stånd, at i en hast se tilståndet hvad œconomien beträffar i hvar församling, så at utan mycken efterfrågan man kunde sluta, hvad vid förefallande omständigheter var till görande. Thenna inrättning var verkeligen en af the stora som *Rudbeckius* vidtagit, och hafva hans Successorer alt till Biskop *Carlson* ansett then för så nätt, ordentelig och nyttig, at the altid följt henne såsom et mönster i the inventarier som vid General Visitationerne blifvit hållne. Till bättre ordnings vinnande bland folket, blefvo ock först genom vår Biskop ordenteliga Kyrkoböcker inrättade, hvari Kyrkans räkenskaper, födde, döde, gifte, in- och utflyttande m. m. anteknades. Hade man i the följande tider varit äfven så mån om at fortfara i sådan accuratesse, och förvara thesse böcker, kunde nu mycken nytta och uplysning i hvarjehanda mål theraf vinnas;

nas; men när tillsyn felas, infinner sig vårdslösheten, som fördärfvar alt, och är till beklagande, at knapt någon Kyrka i Stiftet är i stånd at upte sådane gamla monumenter, utom Westerås, ther the finnas alt ifrån år 1620.

§. 21.

Men icke nog at *Rudbeckius* således satte ytre hushållningen i Församlingarna i godt och behörigt skick, han såg fast mer therpå, at ock intet tillfälle måtte trysta, hvarigenom folket i sin Christendom måtte uppbyggas och kunskapen om Gud inom Stiftets gräntsor fortplantas. Såsom hit hörande bevis får man först med alt skäl anföra the flere Scholæ-inrättningar i Stiftet, som genom hans bedrifvande blifvit verkstälde. Utom städerne Arboga, Köping, Hedemora och Fahlun och en enda Landsförsamlng, nemligen st. Tuna i Dalarna *), var tillförene ingen ordentelig Schola till fin-

X 5 nan-

*) Thenna Schola i Tuna hade sin uprinnelse från then tiden, tå Tuna Biskopar voro bekante. Ther är af gamle acter bevisligt, at redan vid 1560 en Trivial eller Cathedral Schola, som vid sjelfva Biskops-Sätet, här var inrättad. Man vet ännu namn på en märkelig man M. *Ericus Petri*, som här varit Rector, hvilken förut varit Præceptor för Konung GUSTAF then Förstas Arfprintsar. Med thennas Änka hustru *Walborg* - - - - var thet ock som Biskopen i Westerås M. *Erasmus* gifte sig. Många hafva undrat huru thet fetat i hop att bemälte Biskop tagit en Scholæmästare änka från Tuna, men saken är ej så underlig, när man vet hurudan Scholemästaren varit.

nandes. Hvad okunnighet therföre bland allmogen, som för aflägsenheten skull ej hade råd at hålla sina barn vid thessa lärohusen, then tiden måtte hafva varit, är lätt at begripa. Man vet ock af säkra bevis, at thet var ganska rart, at bland gemene man finna någon som kunde läsa i bok och således sjelf på något sätt förkofra sin kunskap. Till at afhjelpa et sådant Barbari, var therföre ingen annan utväg, än at tänka på nya Scholars inrättande, thet *Rudbeckius* ock, så långt som möjeligt var, sökte at bringa i verket. Således blefvo i alla Städerna i Stiftet sådane lärohus uprättade, nemligen *Linde*, *Nora*, *Sala*, *Säter* och *Avestad*, hvarförutan *Fahlu* Pædagogie i en Trivial-Schola, till ortens större beqvämlighet förvandlades. I Landsförsamlingarne mötte flere svårigheter, emedan ingen tillgång var till lön och menigheten ansåg för en onödig nyhet at få sina barn bättre underviste än the voro sjelfve, åtminstone tyktes them för känbart, at sjelfve bidraga något till en Scholæmästares underhållande *). Således måtte vår Biskop nöja sig thermed, at allenast i *Munktorps* och *Felsbro* Församlingar få en så nyttig inrättning faststäld och vidtagen. Men utom hvad således till barna-undervisningen vidgjordes, var ock nödigt, at Församlingarne med til-

*) Redan 1621 på Prestemötet blefvo Pastores påminte at afskaffa onyttige Klockare af Klockarebordea och taga Djeknar i stället som kunde vara både Pædagogi och Klockare.

tillräckeligare Prestebetjening än tillförene blefvo försedde. I mer än hälften af Församlingarne saknades Capellaner i *Rudbeckii* första tid. Ogörligt var at en enda Prest, särdeles i vidlöftigare Socknar, kunde hinna med at sköta alt som sig borde. Biskopen begynte förthenskull med all drift, insätta Capellaner på Klockareborden, och ställa thesse sysslorna på någon fastare fot än the tillförene varit. Saken bragtes ock så vida, at föga mer än 8 små Församlingar kunde vid *Rudbeckii* död säjas vara utan Capellaner, fast sedermera samma sysslor, på somliga ställen, blefvo åter på någon tid indragne. Alt thetta vitnar nog om hans nit at bibringa folket en redig och tilräckelig kunskap i theras Christendom; men man får ock lägga härtill, hvad han berömligen om nya Kyrkors upbyggande och flitigare Gudstjensts hållande på vissa ställen anstaltat. I *Ljusnarsberg*, *Grytbytta*, *Julsjö*, *Säter*, *Sala* stad och *Avestad* blefvo Kyrkor aldeles af nyo anlagde, at nu icke nämna Capellen *Enbacka* i Tuna och *Wåmus* i Mora, samt *Grenges* Capell, hvilket väl icke blef upbygdt; men dock frihet år 1630 thertill gifven. Andre Capell, såsom Mockfjärds i Gagnäf, Boda i Rättvik, Äfvetsbergs i Elfdalen, Transtrands i Lima, Öije i Malung fingo tillökt Gudstjenst med flera predikningar om året än tillförene varit vanligt. Somlige af the ofvannämde Kyrkor, sådane nemligen, som lågo för långt borta från the Församlingar, hvarunder the förut lydt,

gjor-

gjordes till särskilda Pastorater, såsom *Ljusnarsberg*, *Säter* och *Grytbytta*, hvartill ock *Sundborn* med *Gunnilbo* få räknas, ehuru the förut haft Capells eller Annexe Kyrkor. Andre fingo ständige Capellaner, såsom *Julsjö* och *Sala*: Och som Biskopen i alt thetta såg å ena sidan på folkets förbättring och undervisning, så lagade han ock å andra sidan så, at the Prester som blefvo antagne vid sådana Kyrkor, måtte med så tillräckeligt underhåll blifva försedde, at the utan suekan under tiggeri och armod måtte kunna göra sitt ämbete.

§. 22.

At få thessa med flera sådana anstalter i bätre gång, thertill hulpo thenne vår Biskops täta och flitiga visitationer i Stiftet. *Han* började med them strax efter sin hitkomst och slöt ej förr at årligen resa omkring, än hans krafter och tillstötande kropps bräckligheter ej längre sådant tillstadde. Härigenom hände at han två gånger med ordenteliga visitationer gick Stiftet igenom, utan at theri beräkna hvad resor han tillfälligt vis till några Församlingar kunnat göra. Thet vore nöjsamt nog at följa med honom på thesse Visitationer, och se efter huru han på alla ställen lagar alt i ordning ock skick, hvartill anledning nog gåfvos både af ännu öfrige Visitations-Acter, och af hans memoriali quotidiano, hvari thylike saker af honom äfven blifvit antecknade; men thet torde blifva för vidlöftigt. I korthet at säja, for han

han ej på visitationer för några biaffigter: icke at rikta sig sjelf. Ty sant är, han tog emot hvad honom gafs både af Prester och Församlingar, men huru han använde thet, icke till sin, utan publici nytta, skall framdeles vidare blifva anmärkt. Icke heller reste han för at roa sig och lefva i kräslighet och vällust. Han straffade icke allenast med orden thet öfverflöd som mångestädes vid sådana tillfällen föröfvades, utan ock i sjelfva verket. En viss, eljest hederlig Prestman, måtte en gång böta 12 dal. till Hospitalet, för thet på visitationen hos honom gått för öfverflödeligen till. Redan år 1622 hade han på Prestemötet allvarligen påyrkat, at inga öfverflödiga kostnader skulle ske vid visitationerna, och blef en Canon therom författad: *Modus servandus in sumtibus faciendis in visitationibus.* Hans rätta afsigt med thessa besök var således, at sjelf in loco se efter om alt tillgick som sig borde och at i annat fall rätta hvad som behöfdes. Han undersökte således om folkets kunskap i Christendomen, och icke allenast om kunskapen, utan ock om sjelfva lefvernet. Funnos några på enthera sättet felaktige, sågs med them icke genom finger, utan blefvo the allvarligen med sådan Kyrkoaga straffade, som then tiden var brukelig. Thet är mer än märkeligit at se huru nitisk och accurat vår Biskop var i thetta målet. Thet finnes ännu efter honom långa Syndare-register med egen hand skrifna, hvari efter Probsteriernas och Socknarnas ordning alle

uppen-

uppenbare ogudaktige äro uptecknade, merendels ock tillsatt af hvem the först blifvit angifne. Thesse Förteckningar hade han altid med sig på Visitationerna, och viste således strax hvilka i hvar församling i synnerhet borde efterfrågas. Om Presternas förhålllande så i ämbetet som utom, ransakades på thet nogaste, och undsluppo the minsta fel, som efter then tidsens seder kunde gifva anledning till förargelse, icke tillbörlig censur. Till prof må man nämna hvad som hände med *Israel Andreæ* Pastor i Oredt. Han gick vid Visitationen utan kasjecka och hade äfven hund med sig i Kyrkan på sjelfva Visitations dagen, hvarföre han fick ett hårdt tilltal. Våra tider skulle döma annorledes härom, men man måste rätta sitt omdöme efter then tidens seder, tå *sådant höls* oanständigt och förargeligt. Kyrkornas tillhörigheter öfversågos, jämte thet at Presteboedens beskaffenhet och tillstånd både i hus och ägor noga blefvo till rättelse för framtiden beskrifne, så at *Rudbeckii* Visitationer lagt grunden till all then redighet och ordning, som sedan i Stiftet varit till finnande.

§. 23.

Vid thet man nu talar om vår Biskops Visitationer, måste man afbryta ämnet, hvad Stiftet angår, för at beskrifva en särdeles märkvärdig Visitation, som *Rudbeckius*, på hög Befallning i Liifland måste förrätta. Kyrkoväsendet var i thetta Landskapet i et ganska slätt

och

och förfallet tillstånd, hvilket, tå then store Konung GUSTAF ADOLPH ville uphjelpa, såg han ingen skickeligare till en så vigtig syssla, än vår Biskop i Westerås. Han blef altså genom Konungens Constitutorial af d. 27 Apr. 1627 förordnad thertill, och begaf sig efter erhållen hög Instruction i 26 vigtiga puncter författad, samma år d. 14 Junii på resan ifrån Westerås, och sedan d. 5 Julii ifrån Stockholm, hafvande med sig i följe M. *Andr. Er. Dalekarlus* Lector Theol. i Westerås, M. *Gabriel Holstenius* Lect. Gr. Lingvæ, *Christophorus Schilling* Comminister i Lundby, såsom Notarius, samt *Joannes Elai Terserus* och *Sveno Nicolai* såsom Copister, D. *Martinus Aschanius* Pastor i Frestad, såsom Rysk och Estnisk tolk, hvilket hela sällskap d. 15 Julii till Revel anlände. Thet lönar mödan innan man begynner sjelfva Visitationens beskrifvande, att något anmärka om Kyrkosakernas tillstånd här i landet. Sjelfva Kyrkorna voro till större delen förfallne, Prestebordens ägor bortsnappade, Presterskapets lön usel, at the måste lefva som tiggare utaf nåd och therföre göra sin tjenst efter ogudaktiga åhörares behag. Scholar och Lärohus saknades, Prostar och tillsyningsmän öfver the andre Presterna voro icke heller, utan hvar rådde sig sjelf. Ty ehuru någon tillsyn varit updragen then som var Pastor vid then så kallade *Domen*, och Superintendenten i staden Revel äfven tillmätte sig någon myndighet öfver LandsPresterna, var theras myndighet likväl

så

så liten, at om någon gick till råds med them, skedde thet ej. såsom hos theras Förmän, utan som hos vänner. Presterne voro ofta usle, olärde och ogudaktige. The fläste kunde ingen Latinsk glosa. Man tror icke at nu för tiden kan lända till någons nachdel, at anföra några anmärkningar, som *Rudbeckius* öfver thesse Prester gjort. Om Pastor i Weisensten *Georgius Frohn* skrifver han: *Sutor, miles fuit, nescit lingvam latinam.* Om Pastor *Jacobus Pavo* i Hallial: *Nescit ling. lat. Callet Germ. & Eston. lingvam, tres habet uxores.* Om Pastor i Kegel *Stephanus Badvitz: Nescit lingv. Lat. mœchus, rabula &c.* At sådant Presterskap kunde ej komma mycket godt. Therföre bedrefs af menigheten afguderi vid stoder, beläten, i lundar och skogs-Capell. Dryckenskap och lösaktighet föröfvades i högsta grad. När Bonden ledsnade vid en hustru, som blef gammal och i hushållet aflägse, tog han sig en ung ther bredevid. The döda begrofvos ofta icke i Kyrkogården på Christeligt vis, utan hvar thet behagades, hemma på åkren, eller i skogen på hedniskt och vidskepeligt sätt. All ordning och Kyrkoaga var borta. Åhörarena talte emot Presten på predikstolen, och är löjeligt hvad hände d. 23 Sept. i sjelfva Revel, under *Rudbeckii* thervarelse, at mitt under thet Presten predikade, gick en Bonde utan för Kyrkodören och blåste på sin säckepipa. Utan at anföra mer, ser hvar och en huru tillståndet var, och huru nödvändigt var, at en allmän *Visita-*

tion

tion till sådana oseders och oordningars afskaffande måtte hållas. När nu Biskop *Rudbeckius* var, som sagt är, ankommen, skref han strax d. 18, 19 och 20 Julii bref ut till samtelige Presterskapet i Revelske Stiftet, at till d. 30 Julii infinna sig i Revel och hafva med sig alla the acter och handlingar som Kyrkorna kunde angå, jämte fyra bofaste män, til det minsta, af hvar Församling. Presterna i sjelfva staden, fruktande at theras lilla myndighet skulle lida, äfven ock upstudsade af Magistraten, som ville agera souveraint och ej eller gärna såg sin magt i Kyrkosakerna försvagas, gjorde emot thenna kallelse åtskillige invändningar och ville intet comparera, förebärande sina privilegier, them the dock aldrig gitte framvisa. Offenteliga sammankomsterna begyntes d. 6 Aug. med vidlöftige Latinske tal, så af Biskopen som M. *Andreas Dalekarlus*; men Stadspresterskapet med theras Superintendent M. *Westringius*, infunno sig icke förr än d. 9 Aug. tå disputatio Synodalis blef hållen, men försvunno sedan på nytt. Härvid hände något löjeligt, som man må berätta: Trenne Capellaner af thetta följe, utan tvifvel intalte, voro så näsvise, at the intogo sina rum vid bordet, hvarvid the gamle Presterna och Probstarna borde sitta. "När "tå Biskopen såg, så lyda orden i sjelfva Rela"tionen, Probstarne stå på golfvet, sade han "till en af Capellanerne som intet skägg hade: "*Tu juvenis discede a mensa, & relinque Seniori"bus locum.* När tå the två som ytterst såto

 "hade

"hade upstigit och släpt the andre fram om "sig, ville the äntå tränga sig till bordet. Tå "sade åter Biskopen: *Vos Sacellani estis, occupate "alia loca, nemo vos ad mensam invitavit. Disci- "te deinceps modestiam in congressibus.* Och måste "the med blygd vika ifrån bordet." Vid synodal Disputationen præsiderade första dagen M. *Andreas Erici Dalekarlus*, men then andra M. *Gabriel Holstenius*, tå äfven the tvänne af Biskopens medfölje, *Joannes Elai Terserus* och *Sveno Nicolai*, till slut opponerade på grækiska, hvaröfver the olärde Estniske Prester råkade i mycken förundran och häpenhet. Men at berätta huru Biskopen sökte afgöra och bringa till slut the ärenden, som i synnerhet blifvit anbefalte, gjorde han strax vid början af thenna sammankomst sig underrättad om Revelska Stiftets beskaffenhet, och gaf befallning ut, at Presterna med sina skrifteliga Relationer, hvar öfver sin Församling skulle inkomma. När tå thesse Relationer influtit och tilståndet befanns sådant, som man förut i korthet beskrifvit, afhandlades åtskilligt, som til bristernas botande kunde pröfvas tjenligt. Här tänktes på tjenlige medel, hvarmed Kyrkor, Gymnasier, Scholar, Hospitaler, Superintendenter och andre Prester kunde nödtorfteligen underhållas, emedan tionden längst för thetta var af Adelen från Kyrkostaten indragen: Om Kyrko - Preste - och Klockarebordens förbättrande: Om riktiga Kyrkoräkenskapers inlefvererande, som på hela 30 åren icke skedt: Här tilsattes

tillsattes Probstar, som förr på lång tid ej varit, och Stiftet fördeltes i Contracter. Nödvändigheten vistes at en ordentelig Biskop eller SuperIntendent af Konungen måtte förordnas. Emedlertid tils thet skedde, skulle then som Konungen på *Domen* förordnat, befatta sig med Kyrkoregimentet i Revelska Stiftet, och ingen annan: Probstarna skulle ock vara thennes medhjelpare i Capitlet: Prestmöte borde årligen hållas, som härtils blifvit försummat. Tjenliga författningar togos, hvarigenom både Prester och Åhörare kunde hållas i sina skrankor och gudlöshet med inritade allehanda oseder förqväfjas; till hvilken ända thet af Biskopen gjorde sammandrag af Kyrkostadgarna, hvarom tillförene är talt, gillades och vidtogs, hvilket alt i form af et Synodal-beslut upsatt, af Visitator med samtelige Estniske Lands-Presterskapet underskrefs och gillades till obrottslig efterlefnad. The Revelske eller Stadsens Consistorii Prester voro allenast missnögde, och ville på intet sätt beqväma sig, ehuru Biskopen både genom bref och munteligen confererade med them. Än ropade the på privilegier som aldrig upteddes, än på Magistraten, som tillika med them utgjorde Consistorium, och utom hvilkas vettskap och närvaro the ej kunde inlåta sig i något: än på Revelska Församlingens förträffeliga tillstånd, at ej någon Reformation betarfvades, med mera thylikt. Omsider efter mycket svinkande måtte dock Consistorium d. 24 Sept. comparera,

 tå

tå Biskopen lät them höra hvad Instruction han af Konungen fått och bad at the med honom nu ville gå in uti någon rådplägning. Superintendenten *Westringius* svarade härtill i försstone sig vara beredd; men sedan Borgmästaren *Johan Derenthal* hviskat honom i örat, vände han om språket, och lät förstå at Revelska Församlingen ej behöfde någon Reformation. Borgmästaren började äfven strax therpå at excipera mot Biskopens instruction, at han icke vore ställd specielt på Revel, utan på Estländska Församlingarne, hvarföre han förmente then samma vara intet gällande. Et så litet betydande inkast uplöste Biskopen strax, emedan Revel låg i Estland och Instruction var ställd till *universos & singulos in Esthonia fideles subditos*; men han framfor lika fullt i sin obetänksamhet, och utlät sig dock till slut, at oaktadt han ej ville tillåta någon eftersyn i Revels Kyrkor, i kraft af Privilegierna, skulle han likväl uti rådplägningarna om Landsförsamlingarna vilja vara tillstädes, dock ej som Kongl. Maj:ts *subditus*, utan *amicus*. Biskopen satte tå up på Latin några frågor angående the så mycket åberopade privilegier och begärte Consistorii svar. Borgmästaren tog emot them och sade sig strax vilja svara; men i stället at svara till saken, begynte han låta se sin Grammaticaliska kunskap, at explicera och resolvera them, begynnande således: *Consistorium dicitur a consistendo* &c. Tå han nu åter blef tilsagd at afstå med sådant gykleri och svara rent af,

mätte

måtte han taga then utvägen, at han ville communicera frågorna med rådet, sade sig dock vid bortgången ej hafva i sinnet at med Biskopen communicera några Privilegier. *Rudbeckius* dref dageligen therpå, at få svar, thet han för Konungen kunde upvisa, och tå Magistraten med Presterna omsider ej längre vågade dröja, kom från them et sammanrafs ounderskrifvit, utur jure Canonico; men icke thet minsta, hvarmed Magistraten eller Consistorium kunde såsom undersåtare skydda sig från höga Öfverhetens tillsyn, äfven i Kyrkosaker. Biskopen återsände thetta, at åtminstone få thet underskrifvit; men Borgmästaren höll sig undan, och Superintendenten ursäktade sig, at han ej kunde görat innan Consul thet gjort. Vägrade sig äfven Consistorium till slut at göra Konungen någon trohets-ed. Så flöts thenna processen, men *Rudbeckius* hade ock en annan thylik med Landtrådet och Adelen. På Presternas sammankomst var delibererat om medel hvarmed Kyrkostaten kunde uphjelpas. Biskopens Instruction af Konungen innehöll äfven, at han skulle handla med Adelen om Kyrkotiondens återgifvande till detta behof, hvilken the föreboro sig redan i Påfvedömet med penningar hafva löst åt sig från Presterskapet. Nu ehuru Biskopen ofta yrkade therpå, at vederbörande måtte kalla Landtrådet tillsammans, at han med them måtte komma till tals, drogs tid efter annan ut thermed, tils d. 18 Sept. tå han med et vidlöftigt och rörande tal före-

 ställde

ställde ämnets vigt som nu förehades, och therefter öfverlemnade them propositionen på Kongl. Maj:ts vägnar, hvad utvägar til Kyrkoväsendets uphjelpande vore möjelige at vidtaga. Then 3 Oct. kom Adelens svar härpå, hvari thet mästa gick therpå ut, at förringa the felaktigheter, som vid Kyrkoväsendet blifvit anmärkte; men at skaffa någon bot therpå viste the icke, åtminstone kunde the til Kyrkors, Academiers, Scholars, m. m. uphjelpande, ej gå in theri, at lemna något af tionden. Biskopen svarade härpå d. 4 Oct. viste them theras obillighet och begärte med samtelige komma till tals, tå han ville them nödvändigheten både af thet ena och andra föreställa. D: 9 Oct. kom svar härpå fullt med ovett, hvari the icke allenast undanbedja sig at vidare i sådana ärenden blifva molesterade, utan ock afsäja sig alt vidare samtal. Biskopen gaf härpå samma dag et ganska allvarsamt svar, och bad them ännu besinna sig, at något till saken kunde blifva vidgjordt; men sedan d. 11 Oct. et rykte kom ut, at fienden var infallen i landet, feck Adelen hemlof, och vidare conferencer afstannade.

Således ehuru Biskopen hade fått i befallning at visitera både i Est- Ingerman- och Liffland thetta året, hände genom Revelska Presterskapets och Adelens många invändningar och theraf förorsakade tids utdrägt, at han ej sjelf vidare kunde komma at färdas. Emedlertid at dock något godt i denna delen måtte uträttas,

rättas, sände han d. 14 Sept. Superintendenten på domen i Revel *Nicol. Gaza* tillika med M. *Andreas Erici Dalekarlus*, samt *Christopher Schilling* åt Narven och Ingermanland, at ther sammankalla Presterna, efterfråga Församlingarnas tillstånd, och ställa sakerna så i ordning, at the sedan så mycket kortare måtte kunna afgöras, om hvilket ärende han äfven till Superintendenten M. *Hermannus Samsonius* i Riga skref. Men som årstiden genom Estniska Ständernas och Presternas förvållande redan var förliden: Gouverneuren öfver Liffland äfven ej ville råda till längre bortovarelse, affärdade Biskopen d. 15 Oct. M. *Gabr. Holstenius* till Preusen at ther göra berättelse, huru alt aflupit. Han sjelf med sitt öfriga följe afreste från Revel d. 16 Oct. kom till Åbo d. 23, lade therifrån d. 30 och kommo d. 5 Nov. til Stockholm, just samma dag som Konung GUSTAF ADOLPH kom hem från Preusen, för hvilken han gjorde reda om sitt värff, och, ehuru sakerna icke aldeles efter önskan aflupit, vann therföre Konungens besynnerliga nåd.

§. 24.

Vi äre nu återkomne med vår Biskop till Stiftet, at vidare anmärka en hop omständigheter, som i thenna berättelse ej böra förtigas. Hans sätt at förse Stiftet med nödige Prester, torde först böra beses. Hvad anstalter han gjort till tjenlige Prestmäns anskaffande, kan inhämtas af hvad tillfälligtvis redan i 13 § är

 an-

anfördt. Thet allena bör tilläggas, at Stiftet genom *Rudbeckii* förforg först blef författ i thet tillstånd, at thet kunde hålla fig sjelft med Prester, utan at intaga främlingar. Förut antogos utan skillnad, från hvad landskap the voro, alle fom fig till Presteämbetet anmälte, och njöto, allenast the *ad titulum ecclesiæ Arosiensis* voro, efter then tidens talesätt, ordinerade, i Stiftet famma befordran fom infödde: Hvadan thet ock kom, at i 16:de och början af 17:de Seculo, få många Småländningar, WestGöthar, Wermeländningar, men i fynnerhet Norrländningar, innehaft Prestefysslorna i Stiftet. Men fedan Scholæverket med Gymnafium och alle öfrige inrättningar kommo i gång, få at Stiftets barn hade bättre tillfälle och mer upmuntran till studier, fes at inga främmande mer blifvit antagne. Alle fom till Prester skulle ordineras, måtte i nogaste måtto både i theras lära och till alla Lefvernes omständigheter, underfökas. Man finner ännu igen förteckningar på ordinandi för flera år, them *Rudbeckius* med egen hand skrifvit, hvari thessas ålder, föräldrar, tiden huru länge the studerat, orterna hvarest the studerat, m. m. äro uptecknade. I fynnerhet var han ganska noga med them, fom utrikes vid främmande Academier studerat, hvilka för ordinationen måtte gifva fina skrifteliga förbindelser ifrån fig om fin renlärighet. Thet är ock anmärkt, huru rätt månge af them, fom in examine ej kunnat fullkomligen göra reda för fig, blifvit rejicierade

cierade. Ordinationerne skedde merendels vid Domkyrkan, dock vid besynnerlige tillfällen finnas the ock hafva skedt annorstädes, såsom i Tuna, Arboga och Felsbro 1623 för pestens skull, 1628 i Rättvik och Skedvi, 1631 i Älfvedalen, 1636 i Arboga, äfven 1639. Eden eller then tå så kallade *Obligatio Ordinandorum*, hvilken af *Rudbeckius* blef införd, aflades ej vid sjelfva ordinationen, utan i Consistorio. Ingen blef väl vigd till Prest, som icke hade vist ämbete, hvari han kunde insättas; men thet var likväl brukeligt, at ordinera *Diaconos* eller halfprester som hade lof at predika; men gingo ännu i Gymnasio eller vid Academien. Utom thet at thetta var en sed från gamla tider, låg ock något hushållsgrep therunder, at genom thetta första Diaconatssteget, bibehålla skickelige ämnen vid Preståndet, och förtaga vägen at så lätt kunna slå sig till annat lefnadsstånd, hvilket then tiden, tå ännu var brist på goda subjecta, aldeles var nödigt. Af thenna vår Biskop blefvo till thetta Stiftets tjenst 180 Prester ordinerade. Eljes hvad angick Presters tillsättande vid ledige sysslor, är thet vist, at både ålder och tjensteår, dock förnämligast skickelighet, af honom blefvo ansedde. Thet var en ful osed hos många then tiden, at så snart et ämbete var ledigt, lupo the omkring i Soknarne och skaffade sig Böndernas bomärken, hvarmed the foro till Capitlet och ville hafva fullmagt. Thetta afskaffade *Rudbeckius*, näpsandes

 them

them alfvarligen, som på sådant olagligt sätt foro fram. Theremot stadgades, at ingen måtte understå sig at söka Församlingens kallelse och inställa sig at låta höra sina ämbetsgåfvor, *med* mindre han af Consistorio vore förut ansedd för god och förtjent till sysslan. Med hvad försigtighet han eljest besatte Pastoraten är redan anmärkt i 19 § och behöfver ej här å nyo uprepas.

§. 25.

Huru Prestamöten af vår Biskop blefvo hållne förtjenar ock at ihogkommas. Then förre tidens Prestemöten äro ej stort bekante, thet vet man likväl at något lamt tillgick med vederbörliga öfningar, så at ock i thenna delen någon förbättring var af nöden. Thet syntes för litet at Presterskapet allenast en gång om året kom tillsammans, hvarföre 1621, af tå församlade Clero blef beslutet, at Synodus skulle hållas två gånger, först om *Botolphsmässan* för Stiftets Capellaner, sedan om *Mårmässan* för Pastores. Thetta continuerade sedan i hela *Rudbeckii* tid; men blef therefter således ändrat, at Synodus Pastorum & Comministrorum väl hölts särskildt; men hvarthera allenast hvart annat år. Et Capellans möte som Biskopen höll år 1627 är värdt at något närmare beskrifva. Thet stod ifrån then 1 Junii till d. 25 i samma månad. Förut voro allenast tillsatte tre Concionatores, som hade tid at bereda sig till the första dagarna; men utom thesse måtte hvar och en vara tilreds at predika öfver

öfver hvad ämne honom tre dagar förut förelades. *Hafenrefferus* var then Auctor man följde i thessa möten; men ingen fick veta hvad locus han skulle respondera före, innan han var framkommen till Westerås. Oratores, 24 till antalet hade ändteligen förut fått veta, hvad the borde drifva för ämne. Thetta var således et strängt prof; men therigenom kom Biskopen till fullkomlig kännedom af Stiftets Presterskap, och blef i stånd at befordra hvar och en efter sin rätta förtjenst och skickelighet. Eljes höllos ordinairt thesse möten ej mer än i tre a' fyra dagar. I Synodo Pastorum præsiderade altid Biskopen för särskildte disputationer, som han sjelf skrifvit, och Pastores Responderade. Men i Synodo Sacellanorum förde Probstarne præsidium. Utom the vanliga öfningarne förehades på thessa Prestamöten allehanda ärenden, som rörde Stiftets och Församlingarnas bästa: Alla ordningar och författningar granskades här, och hade hvar och en tillfälle at säja sin tanka och mening. Sina göromål och vigtigare ärenden, som i Consistorio blifvit anmälte och stundom till halfs afgjorde, föredrog Biskopen å nyo vid thessa tillfällen, at inhämta om Prästerskapet thervid kunde hafva något at påminna, eller gifva bättre råd, än thet redan påtänkt var. Således aflupo thessa möten under mycken förkofring i studier och bokvett, under inbördes förtrolighet och nöje, verkeligen till Stiftets och Församlingens stora fromma och båtnad, thet med mångfaldige besynnerlige

nerlige händelser och omständigheter kunde bevisas, om man finge bruka så mycken vidlöftighet.

§. 26.

At *Rudbeckius* skickat sig som en god Biskop, torde, af hvad nu anfördt är, nogsamt skönjas. Icke mindre redelig medborgare har han varit och et stöd för sitt Stånd, hvilket han på the många och täta Riksdagar han bivistat, tydeligen lagt å daga. Af hans egenhändiga annotationer ses, at han varit med på Riksdagarne 1621, 1622, 1623, 1624, 1625, 1627, 1629, 1630, 1632, 1633, 1634, 1635, 1636, 1637, 1638, 1639 och 1640, som var then sista han förmåtte bivista. Om han på någon förut eller thess emellan varit tillstädes, vet man icke. Thet skulle vara artigt nog, om man i thessa göromålen kunde följa vår *Rudbeckius* efter, emedan ingen tvifvel är, at hans försigtighet, flit, drift och redlighet i the vigtigaste ärenden, gåfve et ömnigt och nöjsamt ämne at tala om; men bristande acter och handlingar afskära thetta tillfället. *Rudbeckius* som annars var noga theri at uppteckna alt, har i denna delen gått ifrån sin vana. Icke thess mindre, som likväl vid 1638 års Riksdag något finnes af honom antecknadt om hans göromål, hvaraf kan slutas at han vid the öfriga ej varit fåfäng, torde läsaren ej falla obehagligt at höra therom vår Biskops egna ord. Han berättar sig nemligen "1. i ge-"men afstäkt och af bedit at beslutet blef något "lin-

"lindrigare än thet i förstone var ställdt. Sär-
"deles at Presterne blefvo med Tionderäknin-
"gen på åkren förskonte. Theras folk under
"frälses frihet i utskrifningen, såsom thet förflut-
"na året, hållne. Rectores och Lectores med
"Spannemålshjelpen förskonte. Thessutan sva-
"rat *Johanni Durao* på hans osanna berättelse
"om sin handel *). 2. I synnerhet hvad Stif-
"tet angick, skaffat bref på 11 Skepp:d Tak-
"koppar till Domkyrkan af Compagniet: Bref
"åt Sacellanus och Klockaren i Staden at åter-
"få af Slottet then Spannemål, som the en tid
"mist hade. Bref på 12 t:r Spannemål till Gun-
"nilbo pastorat. Confirmationsbref på två byar
"ifrå Tuna till Torsånger. Bref på förökning
"till byggnings- och Vinsäden i några Soknar i
"Dalarna." At få alt thetta väl afgjort allenast
på 8 veckors tid, ty Riksdagarne stodo tå ej
så länge, berättar han hafva kostat trägit an-
hållande och mycket lopp till åtskilliga promo-
tores, äfven, thet man för ro skull må näm-
na, en äreskänk af två tunnor sigtmjöl till Riks-
skattmästaren, till Secreteraren en tunna och
hans skrifvare 1 Riksdaler. Således var ock
then tiden sant: *Munera crede mihi* &c. fast fol-
ket likväl ej var så glupskt, utan lät nöja sig
med litet. Fast man nu icke så omständeligen
kan veta hvad *Rudbeckius* på the öfrige Her-
redagsmöten haft för händer, kan man likväl
i allmänhet säja at han icke varit fåfäng. I
syn-

*) Om handelen med Syncretisten *Duraeus*, se hvad ne-
danföre blifver anmärkt.

synnerhet har han mycket varit anlitt vid åtskilliga Memorialers och Skrifters författande, genom hvilka ståndet öfver the allmänna ärenden skolat yttra sig. En myckenhet egenhändiga concepter af sådane Acter, hvilka ännu finnas, utvisa både hans insigt och thet förtroende man i allmänheten för honom hyst.

§. 27.

Vi få ej i thenna berättelsen förbigå the Religionsmål och stridigheter, som vår Biskop innom stiftet haft at göra med. At i hans första tid Judisk villfarelse varit å färde, är redan tillförene anmärkt, then samma försvann likväl snart så aldeles, at intet minsta buller vidare hördes utaf. En Enthousiast, och så kallad Bonde-Prophet, *Jon Olsson* vid namn, vankade vid slutet af år 1619 omkring Stiftet och predikade. Han föregaf sig hafva en ängel, som dageligen talte med honom och dref honom at skrifva. Hyste ock en hop orimliga satser, t. ex. at Apostlarna intet skrifvet: At änglarna och människors själar varit af evighet: at ingen röfvare hängde med Christo på korset. o. s. v. Med sitt ursinniga sladder förförde han många enfaldiga; men thetta oväsende stadnade ock snart, sedan Propheten genom Biskopens allvarsamhet måtte vika Stiftet. Kort härefter uppkom en thylik, *Anders Knutsson* vid namn *) Borgare i Hedemora, hvilken med

*) Thenne *Anders Knutsson* var Svårfader åt then bekanta Jorsalafararen *Hans Finlow*, som åfven var Handelsman i Hedemora.

med sina föregifna Ängla uppenbarelser gjorde hos the fåkunniga mycken upmärksamhet. Han var therjämte mot Öfverhet, Presterskap och nästan alla Stånd i högsta måtton försmädelig. Han sade sig vara en Prophet öfver try Konungariken, samt hafva sett förut huru Konung CARL IX dog och jordades i Strengnäs. Med thenna hade vår Biskop rätt mycket at sysla. År 1621 blef han bannlyst och lemnad under verldsliga Domaren; men hvad ända med honom tog är icke bekant. Förutan alt thetta var ock i Stiftet bekymmersamt thenna tiden i anseende till de ganska många både Papister och Calvinister, som till Brukens uphjelpande, voro till mästare och arbetare antagne; ty snart intet Bruk var af någon betydelse, ther icke sådane, ofta til stort antal, funnos. *Rudbeckius* var vaksam i sitt ämbete, så at icke allenast ingen skada och söndring i Religionen härigenom skedde, utan ock efterhand thesse främlingar bekände sig till vår Lutherska lära. Åtminstone är thet visst, at alle utländske arbetare vid Skultuna Messingsbruk, hvilka utgjorde et ansenligt antal, redan i hans tid gingo öfver till vår Församlings gemenskap. Han hade eljes, i anseende till sådane främlingar, år 1628 någon förträtlighet. Ty Biskopen hade utgifvit then befallning, at om någon af Presterna blefve anlitt at döpa sådane främlingars barn, skulle han vägra at görat, så framt icke utlofvades at the i Lutherska läran skulle upfostras, och faddrar af våra Religions-

gions-förvanter togos; men thetta blef illa utspridt, och inför sjelfva Konungen så berättat, som skulle *Rudbeckius* absolut förvägrat them dopet. Doct. *Johannes Botbvidi*, tå varande Kon. GUSTAF ADOLPHS Öfver-Hofpredikant, skref ock på befallning vår *Rudbeckius* till, at inkomma med sin förklaring, hvilken var lätt och satte saken i sitt behöriga ljus. Men at komma till förra berättelsen och till slut korteligen nämnat, hade ock vår *Rudbeckius* med then bekante Syncretisten *Duraeus* äfven mycket at göra. Thenne instälte sig hos RiksCancellajren Gref *Axel Oxenstierna* och förmådde honom utnämna några Theologer af Svenska Församlingen med hvilka han kunde öfverlägga om sitt ärende. Ibland thesse var ock Biskop *Rudbeckius* en. Förthenskull sedan *Duraeus* besökt them som voro i Stockholm och Upsala, samt förestält sina förslager till Union, reste han 1636 till Westerås. Han blef af Biskopen med all höflighet bemött, och till samtal med hela Capitlet admitterad. När hans första förslager voro noga granskade, gaf DomCapitlet theröfver sitt skrifteliga betänkande, hvari ändamålet erkändes för ganska godt, men sådana svårigheter therjämte företeddes, som tycktes göra hela föreningen omöjelig. *Duraeus* drog thermed thenna gången sin väg och hade sedan med Strengnäs Consistorium sina underhandlingar. Men utom thet han emedlertid sände till vår Biskop några skrifter, them han icke fann nödigt besvara, kom han ock

1637

1637 sjelf som hastigast till Westerås på nytt besök. Nu begynte *Duraus* utsprida, at Biskopen på något sätt gått in i hans idee och skrifvit bref med honom till Upsala Theologer &c. ther han icke allenast särskildt handlade med Biskopen, utan ock med hela DomCapitlet, som lemnade honom skrifteligen sin mening om hans förslager, hvilka ej annat kunde än ogillas, ehuru godt ändamål än thermed kunde påsyftas. Således blef thenna saken i Stiftet mycket kunnig och et ämne at tala om både mot och med; så mycket mera, som *Duraus* icke blygdes före, at berömma sig af, at *Rudbeckius* hans förslager icke aldeles förkastat. Således blef Biskopen nödsakad, at icke allenast på Prestemötet åren 1636 och 1637 offenteligen igendrifva thessa osanna rykten samt underrätta Presterskapet hvad farliga stämplingar förehades, utan ock på Riksdagen 1637, hvarom redan i korthet tillfälligt vis är nämt, angripa thenne Syncretisten på thet allvarsammaste, hvilket han ock med en vidlöftig skrift, som ännu in originali finnes, tillräckeligen och till allas nöje tå för tiden gjort. Thetta är således korteligen hvad i Religionsmål med vår Biskop passerat.

§. 28.

Vi hafve redan i 17 § sett hvad sorgfällighet vår Biskop hade om fattige och vanföre, som i Stiftets Hospital underhöllos. Huru han eljes i allmänhet, hvad Stiftets fattiga angår, hushållat, bör ock anmärkas. Till bevis af hans ömhet och sorgfällighet i thetta målet,

får man anföra, at lika som han öfver alla obotfärdiga syndare i Stiftet, med egen hand förde register och förtekning, författade han ock thylike öfver alla fattige och nödlidande i hvar Socken, hvari theras bräkliga omständigheter, tillika med orten ther the vistades, äro noga anmärkte, hvilka ock ännu in originali finnas. Affigten härmed var then, at altid veta hvilka voro nödlidande, således efterfråga tillståndet och skaffa någon tjenlig hjelp, hvarom icke allenast på visitationerna utan ock på Prestemöten anstaltades. Tiggerierna såsom högst skadelige, sökte han på alt sätt at hämma, hvilket then tiden var ganska nödigt, tå lättfärdige bofvar fritt likasom svämmade öfver landet. Man finner huru sådane förut strukit kring och låtit lysa för sig i Kyrkorna till allmososamling, thet *Rudbeckius* strax år 1619 så vida afskaffade, at sådant ej skulle ske, i synnerhet om tiggaren var hemma utom Stiftet, innan Capitlet gifvit lof thertil. Genom goda anstalter och eftersigt, hämmades sådant alt mer och mer, och till at bringa thenna högnödiga delen i sitt fullkomliga skick, bemödade sig Biskopen på Prestmötet år 1636, at få fattigstufvor, ther Soknens nödlidande kunde försörjas, uprättade vid Kyrkorna. Om sådant någorstädes verkeligen skett, kan man nu icke veta, thet är åtminstone vist, at intet fullt allvare blef häraf, förrän Kon. CARL d. XI lade handen härvid. Then andel af pliktpengar, som tillkom the fattiga, förskickades then tiden altid til Consistorium, och fattige, som

med

med Kyrkoherdens och Probstens bevis ankommo, blefvo efter sina behof thermed understödde. Fattige Presteänkor och barn, som tå ofta lefde i all som största uselhet, voro i synnerhet et ämne för vår Biskops sorgfällighet. År 1619 gjorde han, strax vid ankomsten, föreställning till Presterskapet om något sammanskott till thessas hjelp; men något vist blef icke beslutit förrän man hade besökt äfven höga Öfverheten. Sedermera har Biskopen på alla Prestemöten, och sist man finner år 1636, yrkat på thenna saken, tå ock något beviljades till theras hjelp.

§. 29.

En man, som, på thet sätt nu förmält är, skickat sig i sitt ämbete, kunde ej annat än vinna mångas ynnest och besynnerliga vänskap. Thet skulle ej blifva oangenämt ämne, om man ville göra anmärkningar öfver the vänskaper, som vår *Rrdbeckius* äfven hos the högsta sig förvärfvat; men at undfly vidlöftigheten, som här skulle blifva ganska stor, särdeles om vissa besynnerliga omständigheter kommo at omröras, så vi nöja oss med, at endast upräkna några af hans största och märkeligaste. Hvad nåd och ynnest han stod uti hos then store K. GUSTAF ADOLPH, kan nog slutas af hvad här och ther i thet föregående är anmärkt. Samme store Konung gjorde äfven thenne Biskopen flere besök, särdeles år 1623, tå han tillika stod fadder åt hans Son *Johannes Rudbeckius*. Så finner man ock, huru, tå Konungen varit på andra orter i Stiftet, vår *Rudbeck* fått nådig be-

 fall-

fallning, at göra honom följe, samt vid et och annat tillfälle begåfvat honom med Silfver-Credentser och Pocaler. Gamle ÄnkeDrottningen, Sal. Konung GUSTAFS then förstes, CATHARINA STENBOCK, som under Biskopens första tjensteår ännu lefde vid Strömsholm, såg honom icke mindre gärna hos sig och betedde honom mycken nåd. Han var ock hos henne i thet sista, och beledsagade sedan 1622 tillika med en myckenhet af Stiftets Presterskap, hennes lik till Upsala, som ther blef begrafvet. Drottning CHRISTINA gjorde honom besök på hans sotesäng &c. Af Rikssens Råder och höge Ämbetsmän, måga nämnas Gref *Abraham* och Grefve *Magnus* till Visingsborg &c. *Gustaf Stenbock* till Torpa: *Carl Carlsson Gyllenhjelm* til Berqvara &c. *Philip Scheding* till Arnö: *Johan Skytte* till Duderhoff &c. *Jacob de la Gardie* till Leckö &c. *Carl Bonde* till Espelunda &c. *Åke Oxenstierna* till Eka: *Clas Christersson* till Vikhus, Mustilla, Ryholm och Gamlebo: RiksCancellairen Gref *Axel Oxenstierna*, hvilka alla varit vår Biskops besynnerliga Gynnare. Gref *Axel* var dock then, som han mäst tryggade sig till, och rätt ofta besökte tå han vistades på sitt gods Tidön ej långt ifrån Westerås belägit. Sanningen at säja, nyttjade ock *Rudbeckius* thenne sin gynnares välvilja rätt väl till publici bästa; ty när något fattades till at utföra the ärender, som han hade för sig, måtte Gref *Axel* gärna sätta till, och af sina medel underhjelpa hvad som feltes. At upräkna personer af mindre betydelse

delse skulle ej löna mödan, hälst the ock blefvo för många. Ty at ej tala om folk på andra orter, voro the väl innom Stiftet rätt få, som icke hade för honom en särdeles högaktning och vänskap. Men som ingen kan vara allom till lag, och afvunden följer med dygden, hade han ock sina små förträtligheter af ovänner. En Smolandus vid namn *Johannes Baazius*, hade med en utgifven skrift skändeligen angripit honom för åtskilliga tilltagsenheter och olagliga steg i sitt ämbete; men Stiftets Presterskap, som 1629 i Westerås var tillsammans, tog sin hederlige Biskop i försvar, med en af trycket in 4:to på et ark utgifven skrift, och af Probstarna underskrifven, hvarigenom the anförde calumnier väldeligen dresvos tillbaka. År 1633 rönte han äfven någon verkan af hemliga missgynnare, som i anledning theraf, at en Småländsk Student, vid namn *Arvidus Johannis Buddorpius*, som på besynnerligt sätt och i fylleri blef mördad i Westerås, ej fick christeligen begrafvas, lupo för höga Vederbörande och illa uttydde Biskopens göromål; men efter inkommen förklaring, blef thetta af ingen betydelse. Om sådant äfven varit å färde år 1636, tå han för sin bok *de privilegiis literatorum* &c. antastades, skall jag icke med full visshet säja; thet är åtminstone otvifvelaktigt, at samma bok blef förbuden, och *Rudbeckius*, som thet hettes, för hennes skull från ÄrkeBiskopsstolen utesluten, hvartill han eljest hade Presterskapets kallelse.

§. 24.

Vår Biſkops enſkilda lefnads omſtändigheter återſtå at anteckna, ſedan vi ſåledes nogſamt ſett honom i thet allmänna. Then ſom väl hushållat med thetta ſenare, kan man ej gärna tänka annat om i anſeende till thet förra. Så var thet ock verkeligen. Långt ifrån at girigas och genom olofliga vägar draga åt ſig andras goda, var han i högſta måtton gifmild och hjelpſam emot the torftiga, ſom tilräckeligen ſynes af hvad redan blifvit anfördt; men under alt thetta ſparſam och aktſam om ſitt. Han höll noga räkningar öfver ſina utgifter, och gaf aldrig onödigt vis ut något, ſom kunde på bättre ſätt användas. Man har redan anmärkt at han tog emot gåfvor, ſom tå han färdades omkring i Stiftet, blefvo honom tillbudne. Läſaren torde ſtrax anſe thetta för et ej ſå ſärdeles godt tekn; men när man märker i hvad affigt thetta ſkedde, lärer hans redeliga upſåt och förhållande thermed vinna allas approbation. Han tecknade ſtrax up hvad han feck *) och när han kom hem, förſåldes theſſe gåfvor, ſom mäſta-

*) För ro ſkull vill jag ur *Memor. quot.* anteckna litet ſom han ſjelf upſkrifvit om erhållne ſkänker på en Viſitations-reſa 1637: "Febr. 4 Veni ad Onsvi, "ibi Paſtor dedit par rotarum. 8 Febr. ad Fellings-"bro, ibi proviſores Eccleſiæ dederunt funem coria-"ceum. Eccleſia promiſit ½ talentum ferri. 12 Febr. "ad Nåsby, ibi eccleſia dedit pellem urſinam, Paſtor "laminam ferream focalem. 14 Febr. ad Linde, ibi "Paſtor vas cupreum oblongum 1 Lisp. 5 mark. "Eccleſia talentum ferri. Sacellanus - - -

ſtadels beſtodo i varor, och penningarne användes antingen til Domkyrkans, Gymnaſii, Hoſpitalets, fattiga Studerandes, eller andra nödlidandes behof. Härigenom blef folket upmuntrat at gifva alt mer och mer, när the ſågo gåfvorna ſå användas, och Biſkopen hade för ſin del ej mer theraf, än mödan at tacka, föra hem, ſälja bort och dela ut. I ſitt lefverne och umgängesſätt var han allvarſam och ſtadig, dock munter, ſkämtſam och rolig. Theraf ſkedde at han gerna ſåg anſtändig ro, och lemnade andra tillfälle thertill. På Ungdomens ſmå högtidligheter vid Scholan och Gymnaſium, hvarom tillförene, var han ſjelf ſtundom tillſtädes och anſåg theras barnſliga nöjen. Särdeles älſkade han Muſiquen, var ock then ſom bragte honom up i Sverige till någon högd, förſt genom M. *Jonas Columbus*, ſom ſkickades utrikes at perfectionera ſig, ſedan genom ſin Son Archiatern *Olof Rudbeck*, hvars Muſicaliſka inſigter äro tillförne nog bekanta. Yppighet i kläder och annat, ſom äfven then tiden klagades öfver, var han en ſtor fiende utaf. Han förändrade aldrig ſjelf något af then gamla Preſtehabiten, kunde ſåledes icke heller tåla thet hos andra. Hvarföre om någon Preſt kom med ſtackot kappa, efter ſom Civilſtåndet tå brukade, ſtora ſkjortekragar, piukoter hatt, långt hår utan kasjäcka, med käpp i handen, undgick han icke vederbörlig correction. I ſitt hus tillſtadde han aldraminſt någon granlåt och öfverflöd. Hvarföre hans barn, ſom gingo i Scholan, på in-

tet annat sätt blefvo hållne, än the andre Scholepiltar. En annotation om hans Son *Johannes* är rolig at hitskrifva: *D. 5 Febr. 1635 fick min Son Johannes ny skinnpåls med knappar uti, samt nya skor med nåltvånger.* Som thet tyckes måtte thetta hafva varit väl, och något prydeligare än just allmänt brukades, men hvad *nåltvånger* varit för granlåt, kan man icke veta. Vår Biskops arbetsamhet behöfver man ej tala om, hälst therom kan dömas af alt hvad redan är berättat. Bör dock icke förtigas, at oansedt han hade händerna fulla med publique göromål, han icke dess mindre, så med träget studerande som med mechaniska slögder sysselsatte sig. Han var god svarfvare och snickare och nyttjade sådana kroppsrörelser till hälsans conservation. *Måtte* ock Sonen *Olof*, som ärft hans mechaniska hufvud, äfven af honom fått the första insigter och tillfällen at öfva sig theruti. I umgänge har han varit ända fram, utan alt krus och konster, dock vänlig, höflig, godtalig och intagande. Man har kunnat läsa någon slags ärlighet och välmening i hans ansigte, hvaraf skedde, at han kunde öfvertala andra till nästan hvad han ville, som utan vidlöftig öfverläggning trodde honom. Thetta var ock ganska angeläget, emedan han vid sina vidlöftiga anstalters utförande, hade nödigt at öfvertala så många. Han skref mycket, men som gemenligen sker, något illa, så at möda är vid at läsat. Tänkte dock thess bättre och var en solid och beläsen man, hvarom hans

än-

ännu varande mångfalliga skrifter nogsamt bära vittne. Var efter then tidens smak, god Philosoph, dock bätre Theologus, särdeles understödd af Philologjen. Mathematiquen var dock hans besynnerliga nöje, såsom en sak hvartill han af naturen mäst var fallen. Han var af reslig växt och manna anseende, med kort grått hår och et prydeligt skägg. Stark till kroppen, och hade till the sista åren god hälsa, utom thet han i sitt ena öga år 16-- fick någon svår olägenhet, så at ock incision måtte ske, hvilken väl lyckades. Välmående var han och fägnesam i sitt hus, så at ingen gick missnögd eller stötter therifrå. Men thet mäst berömvärda, var hans synnerliga Gudsfruktan och ständiga Gudaktighets öfningar. Han företog aldrig någon sak af vigt, utan föregången bön och Guds åkallan. Gick aldrig i Consistorium, utan at han förut bivistat böneftunden i Domkyrkan. Var aldrig ur Kyrkan vid offenteliga Gudstjenster, så framt ej någon opasslighet tillstötte. Var i högsta måtton samvetsöm. När han på slutet blef krämpig och svag, ville han på Prestamötet 1641 aldeles resignera sitt ämbete, efter han icke såg sig med styrka kunna utföra thet; men Presterskapet lade sig häremot och han nödgades vara them till viljes.

Jag har nämt hans dygder, borde ock nu som upriktig Historicus nämna hans fel. Men som platt intet finnes med documenter bestyrkt, kan icke heller något i en sannfärdig berättelse inflyta.

§. 31.

Vår Biskop var 2 gånger gift. Första gången med ÄrkeBiskopens i Upsala Mag. *Nicolai Bothniensis* Dotter *Christina*, i hvilket äktenskap han ej hade några arfvingar; ty sedan han med henne lefvat i 8 år utan lifsfrukt, och thet sedermera liknade sig thertill, blef hon i barnsäng år 1619 död. År 1620 ingick han således å nyo äktenskap, med Probstens i Fellingsbro Mag. *Carl Hysings* Dotter, *Magdalena Hysing*, med hvilken han förde en kär och välsignad sammanlefnad intill sin död. Blef ock med henne Fader för en talrik slägt, som icke allenast gått in i the förnämsta och mästa Preste- och andra hederliga slägter i Stiftet, utan ock i flere adelige ätter sig utgrenat, hvarom the bifogade Genealogiska Tabeller kunna gifva tillräckelig upplysning *).

§. 32.

Vi äre nu komne till slutet och hafve ej mer igen af vår berättelse, än at säja, huru vår Biskop efter en så hederlig lefnad, saligen dödt. År 1639 begynte han besväras af Stenpassion, dock så drägeligen, at han på hela tu åren förmådde mäst göra sina syfslor och resor likasom tillförene. 1641 ökades hans krämpor så at han måtte, emot sin förra vana, hålla sig mäst inne, undantagande at han likväl gick i Kyrkan och Consistorium. 1644 blef han mäst aldeles sängliggande, utom thet at han vissa stunder kunde sitta uppe i sin kammare. Höll dock mästadels

Consi-

*) Saknades vid Originalet.

Conſiſtorium hemma hos ſig, eller, hvar han ej förmådde thet, gaf råd huru ärenderna borde ſtällas och afgöras. Under thenna ſin ſjuklighet var han ſtändigt ſyſſelſatt med Gudeliga öfningar, och i ſynnerhet Bibelens läſande, hvarvid Preſterna ſom upvaktade honom, måtte vara Anagnoſter. Tiden led och ſjukdomen öktes, ſå at ändteligen år 1646 d. 8 Auguſti klockan try om morgonen, thenne hedersmannen lade ſina ögon för ſiſta gången ſamman, till Fäderneslandets och alla rättſinnigas ſorg och ſaknad. Hans Lik blef d. 6 Sept. påföljande af ÄrkiBiſkopen D. *Joh. Lenaus* begrafvet i GrafChoren, ſom *Rudbeckius* ſjelf i lifstiden af Domkyrkan köpt och med mur från Kyrkan afſkildt, hvareſt hans och hans ſednare Frus Contrefaits finnas, och följande inſcriptioner. *)

Man ſpådde vid thenna Biſkopens död, at ſent ſkulle theſs like komma. At thetta ej varit ogrundadt, har tiden viſt. Hans namn blifver ſåledes i välſignelſe. *Folket talar om hans visbet, och Förſamlingen förkunnar ännu hans Låf.* Syr. 51.

Föga lärer en om Förſamlingen, Läroverken och Chriſtliga inrättningar på ſin tid mer förtjent Styresman innom Svenſka Kyrkan kunna framſtällas, än Biſk. Johan Rudbeckius. Om verkningarne af hans omhugſan, drift och åtgerder, med tidens lopp, ſjärmat ſig från vår upmärkſamhet, eller omväxlingarne på halft annat århundra bortblandat deras rätta upphofsman, ſå minſkas icke derigenom

*) Deſſa finnas i Biſk. *Rhyzelii* Epiſcop. 1 Del. ſ. 271.

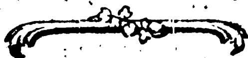
nom hans rättighet til efterverldens tacksamhet. Han *njuter* ock denna rättvisa hos alla, för hvilka tiden ej undangömt Hans förtjänster. De äro värdigt framdragne i ljuset, af en Man, som sjelf ägde Hans dygder, och som således *bäst* förstod at pröfva och beskrifva dem. Utgifvaren *har räknat* sig til plikt, at, med Bisk. Doct. *O. Wallquists* goda minne, som i original äger *Vita* JOH. RUDBECKII af framl. Bisk. Doct. *Dan. Herweghr*, lemna en så värdig minnesskrift åt allmänheten.

Kännedom af sin tids behof, omtanka och rådighet at afhjelpa dem, styrka och drift i verkställigheten äro förtjänster, som ensamt tilhöra Bisk. RUDBECKIUS. At Han af sin Konung var känd, älskad, skyddad i sina gagneliga anstalter hörer til en lycklig skickelse. Genom begge har Han intagit et rum ibland Svenska Kyrkans Styresmän, hvartil endast få efter Honom lära kunna göra anspråk. Alla tider och alla ställen lemna ej åt snillet och nitet samma utrymme, samma tilfälle. Förändrade tider, nya vändningar i tänksätten, omväxlade behof, ändra ämnen för allmänna välgörenheten: ombyten i mer eller mindre lyckliga fördomar, ämbetsstyrkans olika fall eller stigande, *localens* olika beqvämlighet för odling och åtgerd, m. m. alt gör en vettburen Man, icke mindre möjlig, men ej altid lika nyttig, lika kraftfull.

Detta oaktadt skall icke den sakna tilfridsställelse inom sig, som, ehuru på långt afstånd och med mindre framgång, söker beträda den bana, som en RUDBECKIUS afmätt.

Flera ställen i denna Minnesskrift hade kunnat och bordt upplysas ur tidens strödde anteckningar. Men Utgifvarens inträffade sjuklighet, just då denna articel förekom at tryckas, har hindrat sådant; och i öfrigt ursäkter han sig skäligen med afsigten, at utgifva Berättelsen om Bisk. RUDBECKII Lefverne, men ej det tidhvarfvet, hvari han lefde. Den som läser detta Arbete för Historien skull, torde finna anledning i sin afsigt och tilgång i strödda Samlingar, at ersätta en brist, som för Läsaren af RUDBECKII Lefnad är öfverflödig.

UTGIFV.

IX.

IX.

Utdrag utur *Anecdota Benzeliana* *).

När Gref *Bjelke* en gång skulle resa från Pommern til Stockholm, skref CHRISTIANUS V, Konungen i Dannmark, honom till, och bad honom taga vägen genom Köpenhamn och vara sig en välkommen gäst, efter han ock hade något angeläget at tala med honom. *Bjelken* berättade det för sal. Konungen CAROLO XI och frågade om råd, fick therpå til svars han skulle resa thit, hvilket han ock efterkom. Konungen i Dannmark bad Gref *Bjelke*, han skulle förmäla sin förtroliga vänskap til sin Svåger Konungen i Sverige och begära, thet han ville se sig före at ej sluta Commercie-Tractaten med Holländaren (si probe memini) utan lefva med sig i godt förtroende: om de 2 Nordiske Kronorne höllo tilsammans, skulle ingen råda på dem i hela Europa, the behöfde då ej hålla så stora Armeer, hvarigenom ock theras länder utmattades i fredstider: the skulle hafva lika magter på båda sidor, och ingenthera röra then andra: ej låta Sjömagterne så snilla sig uti Commercierne &c. När *Bjelken* kom til Stockholm och berättade thet för sal. Konungen, svarade han intet mera än som: *Säg J om han hade hår i händerne? Ingen Dansk skall man tro om han icke har thet.* i. e. såsom ingen har thet, så skall man ock in-

*) Se de föreg. i *Bibl. Handl.* Del. 1. s. 303. följj.

ingen tro, när han lofvar något. Thet var ock ingen särdeles Harmonie mellan sal. Konungen och sal. Drottn. ULR. ELEON.

* * *

Kongl. Råden brukade intet röda Sammets-Råckar med Hermelins underfoder förän i Kröningen år 1675 och år 1697 blefvo the förbudne at bruka them.

* * *

Vid sal. Konung CARL GUSTAFS död var hos många suspicion at Konungen skulle fått förgift och thet af sin egen Doctore Medicinæ. The stora Herrarne såsom Grefve *Påhr* och flera voro mycket hårde emot honom. När D:r *Stigzelius*, sedan ÄrchiBiskop, kom tilbaka från Riksdagen i Götheborg och prädikade här i Upsala på Klagedagen öfver samma Konung, gaf han ej mörkt til at förstå at några nu voro lika nöjde om hans död. *Wore väl at alla viste til at beklaga sig och hålla rätt Klagodag. Wore väl. The töra väl säga nu: gå nu til Kungen och klaga, gack!* *)

Kongl.

*) K. CARL GUSTAFS Lifmedicus COSTERUS utgaf en *Relatio Medica de morbo & obitu hujus Regis*, tryckt in 4:o. Derutaf, at håren efter döden följo af hufvudet och fläckar syntes på kroppen ville man sluta, at *Konungen* fått förgift. Prof. J. G. ACRELL i Upsala har, i anledning af denna *Costeri* skrift, 1786 på befallning lemnat högstsal. Konung GUSTAF III. en berättelse häröfver, men icke funnit dessa Symtomer bevisande. *Coster* blef sedan adlad och kallad *Rosenburg*; men lemnade kort derefter riket. *Utgifv.*

Kongl. Rådet *Gripenhjelm* kom thärföre i onåder, at han ej uptäkt Konungen the särskylte intriguer, som voro mellan Kongl. Råden angående Fransöska alliancen. The voro 7 dissentientes. Konungen sade sig väntat then redelighet af honom, men efter thet ej skett, skulle han ej hafva stor nåd at vänta af sig vidare.

När *Gripenhjelm* vart sedan sjuk, driftade han sig icke at bruka Medicos Stockholmenses, uthan sände hit *) efter D:r *Hofvenium*. Men han dödde likväl.

Min Far 1706, 2 dag Påsk.

* * *

1696, när Gref *Bjelke* var i Stockholm, miste han en liten Fröken, som han mycket höll af, och tå han morgonen therefter gick up till Konungen, såg han bedröfvad uth, som han ock var. Konungen condolera honom, men therjemte tröstade med thet, at han ännu hade en ung Fru. Gref *Bjelke* sade: Min skada är dräglig, fast hon går mig till sinnes; men vore önskeligt Ed. Maj:t ville resolvera sig sjelf til Giftermål, och skaffa Sverige flera Printzar, after allt hoppet nu vore i den endaste Printzen. Konungen sade: *Thet är så farlig tid, Gref Bjelke, och folket äro så arga. Får jag en annan en, torde hon förgö thesse mine barn, som J vet thet endels skett, endels budits til mångastads.* Han mente i B***ska Håfvet. 1711 d. 15 Julii.

* * *

*) Til Upsala.

Ko-

Konung CHRISTIERN *Tyrans maxime at ställa folket til frids 1520.*

När Konung CHRISTIERN i Danmark bröt halsen sender på Herrarne här i Stockholm, så stillade han hela Almogen med det han gaf hvar och en Bonde en Tunna sallt, efter the igenom Kriget hafva thet intet kunnat öfverkomma.

Detta berättade in Senatu gamle Rikscancellern *Ax. Oxenstierna.* v. Protoc. de Anno 1643. Fol. 1132.

* * *

Konung JOHANS *intention at komma til Pålska Kronan.*

Tå Konung ERIC hade feide i Lifland, skickade Hertig JOHAN Konungen i Polen penningar til unsättning, hvilka Kon. ERIC lät arrestera, förmälande sig görligen förnimma, at Hertig JOHAN affecterade Polska Cronan. Vid. Registr. 1561.

* * *

Trälar i Sverige.

Intil MAGNUS LADULÅS tid, som kom til regementet 1277, plägade trälar säljas, men han förböd sådant.

* * *

Drottning CHRISTINA.

Uti det rådslag som A:o 1668 är fattat uthi Senaten, angående Drottning CHRISTINAE hem-

hemresa hit til Sverige, inter argumenta contraria införes också Påfvens eller Curiæ Romanæ machinationer, de derigenom ville anställa. Til hvilket bevis anföres den communication, som af Cardinal *Mazarini* skedde samma tid, som Hennes Maj:t tog sig resan före hit in til Sverige A:o 1660, hvilken däruti bestod, at curia Romana hade vid sal. K. C. GUSTAFS död trädt tilsammans och öfverlagt på hvad sätt then Påfviska Kyrkan skulle kunna profitera af bemälte conjunctur, jemväl i följe deraf slutat, at H:s M:t skulle resa til Sverige, och der vidare agera efter medgifven instruction och ordres, och at derhos en af *vaza Rozzi*, såsom director consiliorum, skulle följa med, varandes bemälte bref, som detta innehöll, dat. Rom, 5 Apr. st. n. Vidare tages skäl af Påfvens Person, som var en klok och vigilant Herre, Cardinal *Azolini*, som hade direction af H:s M:ts saker och affairer vore Påfvens Secretarius status. Uti Rom hade ock varit deliberationer om en general union mellan alla Påfviska Potentater emot de Protesterande. Så väl Jesuiter, som andre af det partiet, hade sig här i riket insmygt.

* * *

At *Hården* kom i onåd för det han gaf up Helsingborg, gick så til: Han hade godt manskap inne, och nog at lefva af, skref ock K. CAROLO XI til, at han med Guds hjelp väl skulle hålla sig 6 veckor emot belägring. Men the Danske skrefvo et bref uti Konungens namn,

 med

med Cantzlie-Rådet *Renschölds* namn under och Konungens Sigill före, at Commendanten ingalunda skulle låta komma an på extremiteten, utan ther han såge sig bli hårdt angripen, lemna fästningen och salvera folket. Samma piga, som tjente hos en Präst, icke långt ifrån Hellingborg, och blef hela tiden brukat at bära in brefven till Commendanten, bar ock in thetta. När *Hården* fick se thet, kom thet honom mycket underligt före, och visste aldrig huru han var theran, eller hvad thet betydde; kallade altså Krigs-Råd och öfverlade hvad ther voro til görande. The såge, som the mente, Konungens ordres, och borde sådane efterlefvas, men påstodo at ännu ej var någon extremitet. *Hården* fick åter en Trumpetare til sig från Danske Generaln, som undsade honom, at ther han nu ej toge an Conditionerne, skulle de ej mera bjudas, utan vid Fästningens öfvergång hvar människa huggas neder. *Hården* ger honom therpå upp. När beskickningen kom til Konungen, som tå var i antog at unsättja *Hården*, ransakades thereſter. *Hården* viste fram sina ordres, Konungen viste ej annat än thet var sin hand, *Renschöld* sin, och ingenthera fann sig theruti. *Hården* blef dock dömd från sin tjenst. 1681 fick Grefve *Bjelke* i Paris af Danska Envojen - - - kunskap, huru thet gått till, och at the fått anledning til Ciphrerne och sigillet af Senatens bref, som de tillförene upsnappat tillika med Secreter *Liljeflycht*, tå han var på vägen från Stockholm til Kongl. Maj:t

nede-

neder i Skåne. Och hvad Sigillet angår, hade de tryckt af thet med en kuhla, som egenteligen thertil præpareras af qvicksilfver och annat. Sedan thetta blef kunnigt, kom *Hården* til nåd igen och blef Öfverste öfver Jemtarne hvarvid han ock dödde *). — 1711 d. 15 Julii.

* * *

Then *Stich Brite*, som nämnes uti M:r *Bensons* lettre till S:r *James Banck*, vet man ej ho thet må vara. **) A. Episcopus gissade at thet vore *Clås Alders Brita*, ty så blef en Köpmans *Claes Alders* hustru, benämd *Brita*, kallad, som hade stor credit uti hofven, och enkannerligen Grefve *Magni* then tiden: hennes dotter var, som CARL GUSTAV lägrade, och af hvilken Gref *Carl Carlsson*, som nu är i Holland, blef född. Thenne *Carl Carlsson* recommenderades strax til Gref *Magni* Grefvinna, CARL GUSTAFS Syster, at hon skulle draga försorg om honom, och fick 1000 R:dl. i pension årligen, och sedan 4000 R:dl. tå han reste med *Lindsköld*, som en Svensk Adelsman.

1712 d. 27 Octobris.

*) Det var Öfverste Lieutenanten *Peter Håstesko*, som d. 4 Jul. 1675 upgaf Helsingborgs Slott åt de Danska, sedan deras General Lieutenant *Kosenkrans* derföre tilsatt lifvet. En inkastad Granat itände 14 tunnor krut, hvaraf Besättningen förlorade modet. Men *Adolf Hård* var åter Commendant på Carlshamns Skans och upgaf den d. 8 Oct. til Danska Öfversten *Sten Baner* och Amiralen *Jöns Rothleben*.

**) Thet lärer vara K. CHRISTIERN II maitresse, och bör tropice tagas.

* * *

Rätta orsaken til at Duells-placatet kom ut, var at Herr *Wallenstedt* ville thermedelst ställa sig bakom skärmen och stå skottfri för the härda ord, som han viste sig förtjent, genom sitt procedere, Reductions påyrkande och ovettighet, han brukade mot alla människor, enkannerligen mot gamla adeln; men tilfälle togs af H:r *Johan Philipp Skyttes* och Majorens under Södermanländningarna — *Liljehööks* duell.
H:r Landsh. *Fahlström* vid Kihla brunn d. 1 Julii 1713.

* * *

At Svea icke för några 100 år varit arfrike, förr än thet åter thertil kom uti GUSTAVI I:mi tid. Se Reg 1608. f. 16.

* * *

Sal. Kon. GUSTAF ADOLH, af den difference, som var emellan honom ock Sal. Hertig CARL, hade ofta ehrvänt, at om Gud skulle gifva Kongl. M:t många barn, skulle the aldrig få något Furstendöme. Prot. 1633. p. 168.

* * *

Sal. K. GUSTAF ADOLPH hade intet velat nämna thet Tyska Kriget et Religions-Krig, at ej Rex Galliæ skulle deraf fatta ombrage, och bryta den alliancen han med K. M:t gjort hade. Fr. 1630. f. 222.

* * *

En månad förrän K. GUSTAF ADOLPH

drog

drog sista gången ut, sade han til H:r *Claes Flemming*: "För all then trohet I til mig haft "haiver, förmaner edre Stallbröder och görer "thet samma sjelf, at I se min Hustru före, "at hon ej lefver mig, sig sjelf och edr til "vahnheder." Prot. 1633. s. 280.

* * *

Anno 1655 lät K. CARL GUSTAF af trycket utgå Religionsstadgar. Som nu, sedan Konungen reste öfver til Polen, åtskillige berättelser inkommo, huru det i Holland utspriddes som Konungen förföljde then Calvinske Religionen, och thet 2) mentes skada H:r *Christer Bonde* uti sin negotiation i England, efter thet var bekant, huru Protecteurn antog sig Waldenserne, som utaf *Duce Sabaudia* blefvo sa tryckte; 3) Fruktades, at thet skulle hindra K. M:ts framgång i Polen, emedan månge af them som gifvit sig under K. M:ts protection vore Reformerte, ty blef i Rådet öfverlagt, om man vid så beskaffade saker skulle strax låta henne komma til at ställas i verket. Doct. *Emporagius* blef ock upkallad, at säja sin mening, hvilken efter föregången communication med Consistorio upkom d. 27 Sept. tillika med M:r *Olof Skoog*, och sade sig hafva öfverlagt med sina medbröder, hvad honom angående Religions-stadgan vore Communiceradt, och ehuruväl deruti föga annat finnes, än hvad som uti Upsala Concilio år 1593 är infördt, dock som desse tiders delicate conjuncturer fordrade, at

man skall undfly alla occasioner til Jalousie, mellan the Protestantiska, biföll han. Rådet, at dermed på någon tid måtte innehållas. Derpå skref Rådet til K. M:t, at som H:s M:t ej uptäckt them sin vilja angående Religions stadgan, för sin afresa, thy rådfrågade the sig, om hon af ofvantalte skäl skulle så länge innehållas? Men Konungen svarade strax deruppå, at, som Stadgan af moget råd til Riksens bästa var inrättad, funne K. M:t inge motiver starke nog til at hindra dess publication och verkställande.

* * *

I Sverige har tilförene varit visse Likbärare, som ännu på visse orter i Tyskland, och läses uti 1629 Prot. d. 22 Sept. huru Ståthållaren H:r *Lars Skytte* är inkommen och berättat, huru tvänne af Likdragarne voro döde, en sjuk, the öfrige intet längre vela draga liken. Then bäste Sämskmakaren vore tå död blefven, och Embetet begärde at sjelfva dragan til Kyrkogården, frågade Senaten, om han skulle tillåtat? Svarades Nej, utan the skulle leja personer af Embetet, som thet gjorde, eljes hotas them straff. f. 96.

* * *

A:o 1634 d. 16 Apr. påmint at K. M:ts statua är färdig i Nürenberg, om den icke skulle föras hit? Svarades den väl tjena at stå öfver Chapellet som skulle uprättas vid Lützen, och skulle Cancellarius Regni therom tilskrifvas. Pr. f. 99.

1634

*　　*　　*

1634 d. 11 Junii resolveradt i Senaten at Titeln af Öfver-Burg-Grefve i Stockholm skulle muteras i Öfverståthållare. Pr. p. 127.

*　　*　　*

Hvad CARL GUSTAFS Testamente angår, så blef thet upsatt af *Ehrensten* *) och Konungen fick thet åt *Carl Mörner*, *Johan Rosenhane* och *Lars Kagge* at igenomläsa och säja sina tankar, ty the voro tå inne hos honom och såtto bakom en skärm; läste the ocksa igenom och förargade sig jämmerliga öfver thet *Ehrensten* satt upp Hertig *Adolph* til Förmyndare, men the ville ej bry Konungen, utan mente the fingo sedan alt rätta det, eller ock at han komme til hälsan och rättade det sjelf. Fingo therföre fram, och Konungen skref under thet, men orkade ej mera skrifva än som CAR . .

Herr *Johan Rosenhane* hölt et diarium på alt thet som passerade i hans tid, och har jemväl antecknat thetta, han dödde förrän Riksdagen i Stockholm, ther *Hertig Adolph* blef utdömd från Förmynderskapet, och therföre är hans annotation tanto majoris fidei. †) Samma diarium och et stort antal original-bref gaf H:r Landshöfd. *Ribbing* åt sal. Konungen näst för

*) Då Kgl. Secret. sedermera R. R. 1683.

†) Desse R. R. Friherre *Rosenhanes* anteckningar förvaras nu i RiksArchivo.

Jubelåret. *Rasenbanen* ägde bem:te H:r Landshöfdinges Fars Faster.

Landshöfd. *Per Ribbing* 1714 d. 28 Dec.

* * *

General Majoren *Sparrfelt*, som nu är Landshöfding uti Elfsborgs Län, var med på stora Cronan, tå hon sprang, och han flög öfver 2 andra skepp och kom at fastna i seglen på skeppet Draken och sålunda salverad. Landsh. *Ribbing*.

* * *

1715 d. 26 Martii var Prosten i Fahlun, *Björk*, som nyss hemkommit ifrån Pensylvanien, hos mig, och taltes vi vid några timar. Om Hedningarne berättade han, at the tro 2 Gudar, en god och en ond. Then onda offra the, at han ej må göra them något ondt; ty then goda, säja the, kan aldrig göra annat än godt, ty behöfva vi ej bedja honom therom.

Thet endaste bevis, eller rättare gissning, at the äro reliquiæ decem tribuum Israeliticorum, är thet at the offra, och 2) theras qvinnor efter födseln hålla sig några veckor stilla, och tå äter ingen med them, utan äro som orene.

Inga bokstäfver hafva the.

Intet akta the om sin härkomst. Alle äro the lika kloka. Om någon är klokare och begynner säja något förut, som sedan sker, honom hålla the för en trullkarl, och han mister lifvet.

Konungar hafva the; och när han dör, kommer Sonen i stället, om han är skicklig; eljest tages en annan.

The hafva ej mer än en hustru i sender; men

men kommer någon oenighet mellan hustru och man, skiljas the åt. Dör hustrun, tager han intet mer någon af then slägten.

Aldrig slås the sins emellan, i. e. the som äro i samma Konungarike: the hafva intet at slås om; the hafva ingen affendrad egendom. Skogen är theras visthus. The äro ganska ordhållne.

Hafva aldrig vetat af fylleri, förrän the Christne begynt taga med sig til handelsplatserne vin och bränvin, och the therigenom fått smaken och efter hand lust thertil.

Theras Hustrur föda snart sagt utan all smärta. När hennes stund kommer, går hon bakom en sten, ther hon lagat litet rum för sig, och har några rötter och krydder til reds, sedan sköter hon sig sjelf.

Baron *Isaac Banéer*, som några år varit hos våra Svenska, dödde förledit år.

Ingen annan tideräkning hafva Hedningarne, än som efter månan.

Inga afgudar hafva the. Sol och måna dyrka the ej.

Alla theras termini imperiorum äro naturales, floder eller stora skogar.

Willdjuren äro ther ej så skadlige som här i Europa, göra sällan människor något ondt.

Thet är ej svårt at fortplanta then Christna Religionen hos them, ty the hafva förr ingen. Thet endaste som slår them för hufvudet, är, at the frukta thet the therigenom mista sin frihet, och at Prästerne skola lägga utlagor på them.

 Hert

Herr *Björk* hade, utom Svenska Församlingen, tre Engelska, som han förestod: ty, när the Engelske Prästerna komma öfver och se at the ej kunna så gemächligt lefva, resa the ifrån the fattigare Församlingarne til the rikare; och therföre säja Qväkare, som äro Herrar af Pensylvanien, at om några rätta Präster äro, så äro thet the Svenske Prästerne: och hafva lell the Engelske 50 pund årligen utaf Drottningen, förutan hvad the ther kunna få af sine Församlingar.

Et djur välja the (Hedningarne) hvartera til sin vålnad eller genium, och thet skjuta the intet, utan älskat för alla andra.

* * *

1715 d. 2 Junii var H:s Durchleutighet Fursten af Cassel *) uppe på Bibliothecet. Kom thit ½ tolf, och var ther til ½ et. Jag och H:r *Malmström* **) voro emot honom neder utan för Academie-porten. Han admirerade mycket rummet, och än mera när han såg 2 lika. Efter han nest tillförende, nemligen i morgons, tå jag följde Rect. Magnificum at upväckta honom, nämde om *Gravio* och hans *Antiqq.* Romanis, tog jag up et par tomer och lade på pulpeterne, och ibland them then samme, som af *Gravio* var honom dedicerad, hvilket honom mycket behagade. Och syntes deraf, som ock af hans discourser, at han var en älskare af studier. Tå han besåg ritningen om Pålneska Republiquen, och huru *alla*, både

*) Sedermera K. Fredric I. **) Juris Prof. i Upsala.

de andelige och verldflige fufvo, fom ock at bredevid ftod, at ther var en ftor *discordia* emellan them, fade han: ther uti at the *alle* fofva, är dock en ftor *concordia*.

Öfver middagsmåltiden kom han at fråga hvarföre the icke ftudera här öfver Sommaren, fom i Tyfkland? tå thet fvarades, thet fke för then ftora hettan fkull.

Herr General *Taube* remarquerade fom en färdeles ting, at tå han förledit år camperade 7 veckor med 12,000 man eller ther vid lag i Roflagen, blef icke en endafte död eller rätt fjuk.

Furften fade theffa vägar kring Upfala vara mycket beqväma at plantera trän på, och göra alléer, efter the äro få ftråträta.

Herr Öfverften *Cronberg*, ja ock the andre talte om the oändeliga många exercitier Soldatefchen har här i Sverige, och fade H:r Öfverfte *Cronberg*, at man behöfver en hel dag, ifrån morgon til afton, at bara fimpelt exercera them, til at göra lectionerne en gång, och huru mycket thet mattar ut en Officerare.

Furften anmärkte ock vid Gen. *Taubes* tal (om thet at ingen dödt, när the camperade) at gemenligen dö flere, när the ligga ftilla och campera, än tå the äro på marfche.

* * *

Stor-böndagen, fom är d. 3 Junii, var Furften i Domkyrkan öfver hela Gudstjenften. Doct. *Molin* prädikade och lämpade uti Exordio (Tob. III. 13) vackert til Furften, then

nåden

nåden Gud hade gjort ofs at fända honom in uti landet, til underfåtarnes tröft och förfvar.

* * *

1717 *in Martio*,

blef Engelfke Residenten H:r *Jackson* i Stockholm arrefterad tillika med hela sin Familia, ja ock sin Son, fom studerade här i Upfala, til repreffalier at Gref *Gyllenborg* i London blef tagen i arreft för the förflag han haft och ther drifvit om en vifs fumma penningar, fom ther upbragtes af Pretendentens anhängare, at upköpa örlogsfkepp i Holland och Frankrike, fom fkulle gå til Götheborg, och inhämta 10 å 12000 våra Svenfka, fom fkulle landftiga i England och behämja rebellion emot King GEORGE, och fätta Pretendenten på Thronen. Baron *Gjörtz* har drifvit hela verket, och therföre reft två gånger til Paris, at ther rådgöra med the förnäma Engelfka Lords, flyktingar, fedan King GEORGE inkom och Pretendentens anhängare. I London bleivo alla brefven växlade i thetta ärendet mellan Gref *Gyllenborg*, Baron *Görtz* och Ambaffadeuren i Frankrike Baron *Sparre*, famt Gref *Gustaf Gyllenborg*, trykte under thenna titel: *Letters which paffed between Comt Gyllenborg, the Baron Görtz and Sparre, and others relating to the Defing af raifing a rebellion in his Majefty's dominions, to be fupported by a Force from Sveden.*

In Augufto:

Lybecker har fått fin dom. Jag vet intet om then

then Generalns olycka bör föras *ad casus illustrium Virorum* *).

Nu (vid slutet af Augusto) kom Gref *Gyllenborg* til lands från England, och anlade skeppet vid Marstrand. Få se huru H:s M:t anser thet.

Troupperne draga sig tilsammans vid Norrska gränsen. Ho vet om icke sker en impressio in Norvegiam, och om icke thet sker sedan en Transport på Skottland af bara fotfolk?

Jag fruktar at med tiden blir nog buller mellan vår Lifländska och Svenska Adel. The göra bägge sina partier och factioner. Lifländarne hänga mycket ihop och hjelpa up hvarannan: men H:s M:t håller jämn balance mellan bägge. Märkeligt är ock at näst alle Generalerne vid Grentseorterne äro dock Svenske. Tag undan Öfver-Ståthållaren *Taube*.

Baron *Görtz* har följt Tzaren ifrån Arnheim til Hamburg och är ther på fri fot ståld utaf honom.

* * *

1718 *in Martio*:

H:s Ma:t har nu rest från Lund til Werme-

*) *Lybecker* var General en Chef i Finland 1713 och drog sig undan för Ryssarna, utan at lossa et skott, oppåt landet til Tavastland, lämnande Nyland och hela sjökanten öppen för fienden, som då gick obehindrad til Åbo. Han måste då lämna befälet ifrån sig til General *Armfelt*. 1717 dömdes han af en Krigsrätt, för detta sitt förhållande, ifrån lif, åra och gods. Se mera om honom i *v. Stiernmans* Matrikel, D. I. s. 142.

meland, och thit är förrest Kongl. Hofvet, at möta H:s M:t. Reste ock Hertigen af Holsten dit, samt thess Geheime - Råd Baron *Görtz*, som man eljest mente vara hvar dag resefärdig til Åland, at sluta fred med Tzaren. *Hvad* som förmått Baron *Görtz* at resa thit, (til Wermeland) kan man ej veta. Otaligt *antal* af förråd på bröd, brännevin, matsaker, ammunition är gånget til Wermlandske gräntsen, och har almänt trots, at et inbrott skulle ske uti Norrige, hälst så många packsadlar, vattu-läder-*flaskor*, fält-rese-korgar har gjorts till alla Regementerne, som har haft anseende til en campagne uti bergiga och oländiga orter.

* * *

1718 d. 27 April talte jag med Reverendiss. ArchiEpiscopo *Steuchio* och öfverlefvererade honom bref ifrån en Bokförare i Leipzig - - - - som vil förlägga D. *Cypriani* Hilaria Lutherana, och begär Communication af hvad som här i Sverige är hållit vid förledit års slut *in memoriam secularem*. Men thet är snart svarat; Här är intet hållit mer än thet D:r *Molin* nämde med et ord i Parascheve homiliæ, in diem omnium S. S. och the twå orationer, som hölles af M. *Er. Alstrin* och Candid. *Oxelgren*, mer privato än publico nomine.

Han berättade ock en förnäm man (jag vet at thet är Gref *Carl Gyllenborg*) hafva skrifvit sig til, och begärt sitt betänkande de unione Ecclesiarum Anglicanæ & Svethicæ, beropande sig på then unionen och Fraternitatem, som bägge Församlingarne utan scrupel hålla i Pensylvanien,

som

som nogsamt kunnigt är af Præpositi Fahlunensis *Björckii* berättelse; men Reverendiss. svarade sig ej kunna samtycka til alt hvad som XXIX Articuli Lambethani hafva, och hvad *Nichosii* defensionem Ecclesiæ Anglicanæ angår, henne vara så skrifven, at hon pro captu & arbitrio Lectoris, kunde admittere varios prorsus & diversos sensus.

Jag sade mitt enfaldiga råd vara, man skulle höra Ecclesiæ Anglicanæ judicium de Formula concordiæ, och är jag något när säker, at Angli then aldrig känna för sin, propter dogma omnipræsentiæ carnis Christi.

* * *

När K. Eric XIV var i sitt raseri och ond på hela Sureska Familien, sände han ock et utskott med knektar til Sahlstad, at taga fatt på H:r *Thure Bjelcke* *), som var *Sturens* måg: men *Bjelcken* drog up vindbryggan, och förs varade sig med sina bönder, som han i hastighet dragit tilsamman, braf. När knektarne skulle resa hit til Upsala at förstärka sig, gjorde mellertid K. Eric mordet på Sturarne, och gaf sig sedan på vägen til Stockholm, och blef så fasttagen. Therigenom undslapp *Bjelcken* sin lifsfara. Gref *Bjelcke* d. 22 Jul. 1716.

* * *

H:s M:t communicerade i år (1718) näst efter Jul med stor devotion, tå Mag. *Carl Sternell* bicktade honom. Han har tilförende ej communiceradt, sedan in Febr. 1716, näst för han bröt in uti Norje, tå Mag. *Norberg* communicerade honom.

* * *

X.

*) *Thure Pederson Bjelke* R.R. hade i 2:dra giftet *Sigrid Sture*, dotter af Riksmarsken *Svante Stenson Sture*, til Stegeholm och Westervik.

X.

KlosterPriorens *Wybieralskys* Bref til Påfveliga Gen. Auditorn *Chr. Zorawsky* rörande Biskop BRASKS griftvård i Klostret *Landa* i Pohlen *).

Requisitioni officiosæ I:llmi R:mi D:ni CHRISTOPHORI ZORAWSKI Auditoris Generalis Curiæ ArchiEpiscopalis Gnesnensis, ad Nos Monasteriumque nostrum Landense, Sacri Ordinis Cisterciensis ArchiDiœcesis Gnesnensis in scripto porrectæ (quatenus in Archivo nostro singula monumenta tum & in aliis locis Monasterii nostri Epitaphia olim R:mum Dominum JOANNEM BRASK, Episcopum Lincopensem in Svecia, tandem exulem in Polonia, in Monasterio vero nostro consistentem, tangentia perquiramus & revideamus & quidquid compertum fuerit authentice descriptum connotatumque dicto I:llmo R:mo D:no Auditori transmittamus) promte ac reverenter satisfacientes; sequentia comperimus eaque sincere & fideliter annotavimus.

1:o In lapide marmoreo in Sacristia Landensi reposito, excisum sequens Epitaphium cum expressa mitra, Baculo Pastorali & cruce simul juncta stemmati conspicitur: Epy.

*) Original-brefvet är af ÄrkeB. ProCantzl. och Commendeuren v. TROIL skänkt til Linköpings Bibliothek, äfven som denna upplysning om Biskop *Brasks* grafvård genom dess försorg blifvit föranstaltad af Svenske Legations Secret. i Warschau H:r *Sam. Nic. Caſström*, hvilken genom Fursten Primas i Pohlen fått den från Klostret i *Landa*.

Epytaphium D:ni Episcopi Lincopensis:
Præsulis ex annis certum de morte JOHANNIS
X - D triplatis simul octo connumeratis
Hic celebri loco vitam finivit in isto
Qui fuit OstroGothus exsul, sine labe remotus
Regis primi GUSTAVI Luterani.

2:do In libro mortuorum in Capitulo nostro Landensi reperibili legimus. Obiit — 30 Julii Dominus *Joannes* Episcopus Lincopensis de Gothia amicus & Confrater noster — quo vero anno non est annotatum.

3:o Extat imago in noviciatu nostro Landensi sat antiqua tribus cubitis longa, duobus vero lata exprimens Præsulem thalariter Mucito & rohetto ornatum, cum inscriptione ad pedes sequenti — *Joannes* Ostrogothus Lincopensis Episcopus, Ultimus Catholicus ex Sveeia Lutheranismo tunc infecta & Catholicis infesta a GUSTAVO primo Lutherano Rege pulsus ad Landense Monasterium se contulit, atquè in illo reliquum vitæ suæ semper alias laudabilis eo purius & sanctius, quo tranquillius in jugi contemplatione & piis operibus exegit, ac feliciter consummavit A. D. 1539 — Ad latus sinistrum Ejusdem Præsulis depicti mitra & Baculus Pastoralis, ad latus vero dextrum residentria Ejusdem expressa apparent, cujus Residentrie extant adusque in parte aliqua prope monasterium rudera, prout ex antiqua traditione habemus.

Hæc omnia & singula, sic & non aliter in dictis locis reperiri attestamur. In quorum majorem fidem, impresso sigillo Monasterii Nostri

 Lan-

Landenſis S. Ords Ciſterc. manibus noſtris ſubſcripſimus. Datum Landæ die 18 Novembris Anno 1791.

Fr. *Paulus Wybieralski* S. T. D. Not. Aplius. Prior Landenſis S. O. Ciſterc. mpp.

F. *Mauritius* Profeſſ. & ſubprior Land. mpp.

Fr. *Euſebius Iwelski* Profeſſus Landenſis S. O. Cuſtos Eccleſiæ mpp.

(L. S.)

XI.

Kongl. Maj:ts och Rikſens CantzliCollegii Inſtruction, hvarefter den vid Linköpings Stifts Bibliotheque tilförordnade Bibliothekarien har ſig uti denna ſin beſtållning at rätta. Gifven Stockholm d. 28 Maji 1782 *).

§. 1.

Bibliothekarien åligger, at på alt ſätt vårda Bibliotheket, med deſs MyntCabinet, Naturalie-ſamling och öfrige tilhörighèter och med all ſorgfällighet bidraga til deſs tilväxt och beſtånd.

§. 2.

*) Sedan Link. Gymn. Bibliothek nu mera kommit i den ordning, efter ſkedd inventering och Catalogers förfärdigande, at det icke allenaſt är tilgängligt för lärda beſök, utan åfven ordentligen i hvarje vecka 4 timar öpet, hvarunder Lectioner hållas af Bibliothekarien i *Lärdoms Hiſtorien* för de Studerande, har man trott ſig böra meddela allmänheten den *Inſtruction*, hvarefter detta är verkſtäldt och vid magt hålles.

§. 2.

Han författar 2:ne Cataloguer öfver Bibliotheket, hvilka ſtädſe i Bibliotheks-rummen böra vara at tilgå, den ena inrättad och claſſificerad efter vetenſkaperne, med et kort alphabetiſkt regiſter på Auctorerne: den andra författad efter den ordning, hvari böckerne äro upſtälde, at nyttjas til undvikande af möda och tidsſpillan vid de här nedanföre ſtadgade Inventeringar. Åliggandes honom, at ſagda Cataloguer alt efter Bibliothekets efter hand tilvinnande förkofran fortſätta och vid magt hålla. Likaledes bör han öfver de derſtädes befintlige Handſkrifter, Mynt och NaturalieCabinetter, upråtta ſerſkildte och ſå omſtändelige Cataloguer, ſom beſkaffenheten af hvarje ſådan ſamling fordra kan.

§. 3.

Han upgifver förtekning på de böcker, ſom böra anſkaffas, äfven på dupletter, ſom kunna föryttras: Dock må utan Biſkopens och Conſiſtorii tilſtånd icke något inköp, eller förſälgning af böcker ſke, äfven ſom utan tilſtånd, intet af Bibliotheks-Caſſan må utgifvas.

§. 4.

Öfver Bibliothekets inkomſter och utgifter håller han räkning, ſom för hvarje år vederbörligen afſlutad, uti Conſiſtorio upviſes, och ſedan den ſamma blifvit behörigen gillad, til bevis derå af Biſkopen underſkrifves.

§. 5.

Til Docenter vid Gymnaſium och Trivial-

Scholan, famt Presterskapet och Bokälskare i staden, må böcker utlänas dock, icke längre än 14 dagar, utan Biskopens och Consistorii samtycke. Äfven så til den Studerande Ungdomen, men icke utan en Lectors caution. Utom Staden får ej någon bok utlämnas, utan Biskopens och Consistorii serskildta tilstånd. Hvar och en låntagare anteknar uti en dertil serskildt inrättad bok, eller ock uti egenhändigt underskrefven Sedel, så väl lånet, som dagen då det sker, jämte uttryckelig förbindelse, at boken oskadd återställa eller ock i annor händelse tilfullo ersätta: Och då den lånta boken återlemnas, anmärkes sådant af Bibliothecarien.

§. 6.

Större verk såsom allmännare eftersökte och tjenande til Bibliothekets prydnad, äfven så väl som sällsynte och rare böcker samt Manuscripter, få ej utlånas, utan böra på stället nytjas.

§. 7.

Förfarer Låntagaren någon bok, eller den skadar och smutsar, må Bibliothecarien på Låntagarens bekostnad, enligt dennes derom gifne förbindelse, genast anskaffa et annat exemplar. Vägrar Låntagaren det, anmäle Bibliothecarien saken hos Consistorium, eller blifve han i annat fall derföre ansvarig.

§. 8.

Bibliothecarien håller under Terminerne Bibliotheket öpet hvarje onsdag och lördag tvänne timmar efter middagen, då han äfven bibringar dem utaf ungdomen, som det åstunda, allmänna begrep uti Lärdoms-Historien.

§.

§. 9.

Äfvenledes åligger Bibliothecarien under Terminerne at hålla Föreläsningar i Fransyska språket, för at därutinnan lämna ungdomen nödig undervisning, hvartil Biskopen och Consistorium föreskrifver tiden och sättet.

§. 10.

Med Biskopens och Consistorii minne må han utvälja någon skickelig Yngling, at såsom Amanuensis vid Bibliotheket tilhanda gå, dock må nyckelen til Bibliotheket icke anförtros någon annan än Bibliothecarien, som ensam kommer at derföre ansvara.

§. 11.

Bibliotheket med alla dess tilhörigheter inventeras vid hvarje ny Bibliothecaries tillsättande, samt dessemellan så ofta Biskopen och Consistorium det för godt finna, åtminstone må sådant ske hvart tredje år, och bör denna til Bibliothekets säkerhet så nödiga omständighet aldrig uragtlåtas.

§. 12.

Utom det i 8:de §. stadgade Bibliothekets publique öpnande, bör Bibliothekarien icke undandraga sig, at lämna Herrskaper och Lärde resande tilgång til Bibliotheket, samt om dess inrättning och tilhörigheter dem underrätta.

Actum ut supra.

På Kgl. M:ts och Riksens CantzliCollegii vägnar

L. S.

M. BENZELSTJERNA.

GUSTAF RIBBING. GUST. FR. GYLLENBORG.

JAC. V. ENGESTRÖM. *Jac. Forsslund.*

XII.

XII.

INSTRUCTION för *Lectoren* i *Natural-Historien* och *Medicinen* vid K. Gymnasium i Linköping. *)

I:o NATURAL-HISTORIEN.

bör Ungdomen lära känna och urskilja

A) Jordmåner *a) bördig Jord*: hvad Landtmätare förstå med 1:sta, 2:dra, 3:dje graden o. s. v.

b) Jordblanningar: Jordbårrens bruk.

c) Jordarter, som passa för olika cultiverade växter.

B) Botanik. inskränkes innom en empirisk kännedom af de i orten vildt växande örter, med sina botaniska skiljemärken understödd: denna *Läses* sommartiden vid botaniska excursioner, *Examineras* efter et Herbarium bestående af Ortens växter. Hit hörer egentl. kunskapen om

1:o *Gråsslagens* art, skilnad, odlingssätt, nytta i hushållningen.

2:o *Mossars kännetecken* och bruk til färgestofter.

3:o *Medicinal-växter* i Provincen, deras kännetecken, samlings och beredningssätt, samt nytta i sjukdomar.

4:o *Träd* och *Trägårdsväxters* cultur och nytta.

C)

*) Denna Lection blef igenom Kongl. nåd. författning af d. 6 Febr. 1787 vid Gymnasium härstädes inrättad, och vid n. v. Lectorens Doct. CLAS FRED. HORNSTEDTS tilträde med denna Instruction försedd.

C) *Entomologien*: något litet hörande til kännedomen om
  1:o *Skadliga Insecter:* såsom gräsmask, sädesmask m. fl. samt deras förekommande och utrotande.
  2:o *Nyttiga Insecter:* Biskötseln, hvilken äfven Practice bör läras af Lectorn.

II:o Medicinen.

Bör omfatta den enklaste, men på sunda Medicinska grunder bygd undervisning om

A) *Allmänna kännetecken* på a) *Febrar* och *hetsiga sjukdomar.*
  b) *Smittor* t. ex. Rödsot, koppor, Venerisk smitta, m. fl.
  c) *Barnsjukdomar* i spädare åren.

B) *Huru skötseln* i ofvannämde sjukdomar bör vara:
  a) i föda, dryck, köld, värme, snygghet.
  b) i simpla hus-curer,
  c) om nyttan och skadan af, *åderlåtning*, *Bad*, m. m.
  d) huru man på enfaldigt sätt bör sköta utvärtes skador och särnader.

C) *BoskapsMedicin* och bepröfvade medel i deras flere förefallande sjukdomar.

Vid Medicinska undervisningen iakttages, at man icke lärer Ungdomen annat, än hvad af Diæt och Huscurer kan användas, hvaremot medicamenters föreskrifvande från Apotheket, bör lemnas til den Academiska kretsen och dem, som egentligen lämpa sig til LäkareVetenskapen.

XIII.

N:o
LECTIONS-CATALOG vid

Fr. kl.	*Til k.*	*Aud. Majus.*	*Aud. Minus.*
		Mån	*dag.*
½6	6	Bön och Capi-	tel-Läsning.
6	7	Moralen.	Latinsk Prof. Auct.
7	8	Lat. Prof. Auctor.	Fädernesl. Hist.
9	10	Medicinen.	Latinsk Auctor.
10	11	Fransyskan.	Natur. Hist.
11	12	Öfning	i Sång.
2	3	Mathematiken.	Grækiskan.
3	4	Grækiskan.	Physiken.
4	5	Themata granskas i	bägge Auditorierne.
		Tis	*dag.*
½6	6	Bön och Capi	tel-Läsning.
6	7	Hebræiskan.	Logican.
7	8	Theoret. Philosoph	Kyrko-Historien.
9	10	Theolo	gien.
10	11	N. T. Exeges.	Natur. Historien.
11	12	Öfning i	Sång.
2	3	Mathematiken.	Grækiskan.
3	4	Grækiskan.	Physiken.
4	5	Universal-	Historien.
		Ons	*dag.*
½6	6	Bön och Capi-	tel-Läsning.
6	7	Hebræiskan.	Logican.
7	8	Theoret. Philosoph.	Kyrko-Historien.
9	10	Theolo	gien.
10	12	Öfning i Sång	och Musik.
2	3	Fransyskan.	Latinsk Auctor.
3	5	Lärd. Hist.	på Bibliotheket.

Thors-

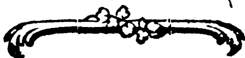
XIII.
Linköpings Gymnasium.

Fr. kl.	Til kl.	Aud. Majus.	Aud. Minus.
		Thorsdag.	
½6	6	Bön och Capitel-Läsning.	
6	7	Hebræiskan.	Logican.
7	8	Theor. Philosoph.	Kyrko-Historien.
9	10	Theologien.	
10	11	N. T. Exeges.	Natur. Historien.
11	12	Öfning i Sång.	
2	3	Mathematiken.	Lat. Prof. Auctor.
3	4	Astronomien.	Grækiskan.
4	5	Grækiskan.	Fädernesl. Histor.
		Fredag.	
½6	6	Bön och Capitel-Läsning.	
6	7	Fransyskan.	Logican.
7	8	Moralen.	Kyrko-Historien.
9	10	Theologien.	
10	11	N. T. Exeges.	Latinsk Auctor.
11	12	Öfning i Sång.	
2	3	Astronomien.	Natur. Historien.
3	4	Medicinen.	Latinsk Poët.
4	5	Lat. Prof. Auctor.	Themata granskas.
		Lördag.	
½6	6	Bön och Capitel-Läsning.	
6	7	Moralen.	Latinsk Poët.
7	8	Lat. Prof. Auctor.	Fädernesl. Hist.
9	10	Medicinen.	Grækiskan
10	12	Öfning i Sång och Musik.	
2	3	Fransyskan.	Latinsk Auctor.
3	5	Lärd. Hist. på Bibliotheket.	

Utom detta, hållas 3 Ordinarie *Disputationsacter* hvarje Termin, när de ej af Pastoral-Specimina uptagas, då Prim. Theol. Logic. och Moral. Lector hvar i sin tour præsidera. 2:do Utgifvas för Majoristerne *Scripta Philosophica* af Log. och Moral. Lector, hvar sin Måndag. 3:tio För öfning i quantiteterna, sammansättes af Majoristerne hvar vecka, för Eloq. Lectorn, et *Lat. Distichon*, äfven som de lika ofta Sommarterminerna skrifva et *Franssyskt Scriptum* för Bibliothecarien. 4:to Utgifvas skiftevis hvarje Måndag kl. 3 Exercitia stili af Math. och Eloq. Lector, samt på lika sätt Fredagarna af Græc. Lingv. Lectorn och Adjunct. Gymn. 5:to Anställes af Med. Lectorn Botaniska Excursioner, då ledighet och årstid sådant medgifva.

Anmärk. Den mörka tiden begynnas Lectionerna e. m. kl. 1. och slutas kl. 4.

XIV.

XIV.

Biſkopen Doct. J. A. LINDBLOMS *författning om det til Låroverkets förmon i Linköping* af Lagmannen Herr SIGFRID GAHM *d. 13 Dec. 1791 donerade Capital.* *)

Utdrag ur Protocollet hållet i Linköpings DomCapit. d. 17 Dec. 1794.

S. D. Inlemnade H. Herr Doctorn och Biſkopen följande til Protocollet:

I anledning af den gofva af Ethundra Sextio-Sex R:dl. Trettio Två ſkill., ſom Lagmannen Högädle Herr SIGFRID GAHM för trenne år ſedan gjort, i afſigt at den ſkulle *komma til någon önſkad nytta, för thet härſtädes varande allmänna Läroverk*, med tillagd rättighet för mig, *at välja och beſtämma thet mer eller mindre ſaknade gagn, hvärtil theſſa medel kunna användas, antingen hel och hållne eller ſåſom en ſtändig fond, theraf räntan til ſyftemålet må nyttjas*, har jag anſedt nödigt at beſtämma ändamålet för deſſa medels användande, och derom för framtiden ſtadga en viſs Författning. Och ſom hufvudſtolen nu ſnart genom upburne och behållne räntor vuxit til Tvåhundra R:dl., hvilka

*) Se *Donationsbrefvet* i deſſa Handl. Del. I. ſ. 367.

ka jag härjämte til V. Consistorium öfverlemnar, at lika med andra under dess vård och ansvar stående Capitaler förvalta och förränta, så finner jag, sedan Gymnasii Bibliotheket, genom samma Gifvares frikostighet redan äger en i det närmaste fullständig Collection af utkomne Böcker i *Svenska Lagfarenheten*, hvilken efter Gifvarens frånfälle kommer at intåga sitt serskildta rum i Bibliotheket, under titel af: COLLECTIO JURIDICA GAHMIANA, lämpligast, at af årliga räntan, enligt Consistorii pröfning, först anskaffas hvad i detta ämne årligen utkommer i vårt Fädernesland. hvilket med ofvanberörde Samling införlifvas; men at hvad sedan öfrigt blifver, til Bibliothekets vanliga behof användes.

Denna författning öfverlemnar jag til V. Consistorii framgena handhafvande, med fullt förtroende at den samma, såsom ländande til et af Gifvaren åsyftadt gagn för Läroverket härstädes och Bibliothekets förmon, med den sorgfällighet vårdas, som altid utmärkt Consistorii omhugsan och nit om bägges förkofran.

Consistoriales igenkände i denna Författning, ej mindre Herr Doct. Biskopens och Ordens-Ledamotens sorgfällighet, at genom enskild åtgerd och hafd möda öka hufvudfonden, än upplysta rådighet at förena bruket deraf både med Herr Gifvarens hufvudafsigt med Dess Ju-ridi-

ridiska Collection och rättighet til et varaktigt minne. Hvarefter och sedan Hr. Biskopen och Consistoriales i detta ämne samtalat, Consistorium affattade följande

Resolution.

Aldenstund det är Consistorii pligt, at med sin åtgerd, tilsyn och ansvar biträda i alt, som til Läroverkets nytta, anseende och bestånd hörer; altså blifver härigenom förenämde Författning såsom orubbelig förklarad, antagen och faststäld, med den följd och förbindelse, som på Consistorium och flere vederbörande ankomma. Til följe häraf skal utdrag af detta Protocoll utlemnas til Bibliothecarien, som har at icke allenast i likstämmighet härmed iakttaga, hvad på hans tilgörande ankommer, utan ock dervid ställa sig til efterrättelse hvad hans Instruction om Bökers inköpande i allmänhet föreskrifver.

Ut supra

In fidem

P. Kernell.

Ven. Consist. Lincop. Notar.

XV.

XV.

Donationer til Linköpings Gymnasii och Stifts-Bibliothek, innehållande förteckning på de Donationer, som i första Delen af dessa Handlingar blifvit nämde, men icke specificerade. *)

Herr Cammarherrn MATHIAS ODENCRANTZ til Medvi;

Bibliotheque Universelle & Historique par *J. le Clerc*, Tom. I - XXVI, Voll. XXIII 12:o.
Bibliotheque choisie, par *le Clerc*, Tom. I - - XXVIII . Voll. XXVIII. 12:o.
Bibliotheque ancienne & moderne, Tom. I - - XXIX . Voll. XXX. 12:o.
Journal Litteraire, Tom. I. Vol. I. 12:o.

EnkeProfessorskan Fru ANNA SIGIRD FRONDIN och öfrige Arfvingar efter Prof. och Bibl. Mag. BERGE FRONDIN i Upsala:

Acta Eruditorum Lipsiensium ab Anno 1682 ad an. 1731. . Voll. XLV. 4:o.
Nova Acta Erudit. Lips., ab A. 1732 ad An. 1740, & pro An. 1749 . Voll. X. 4:o.
Indices quinque Decenniorum . Voll. V. 4:o.
Supplementa ad Acta Erudit. Lips. Voll. X. 4:o.
Supplem. ad nova Acta Erudit. Lips. Vol. I. 4:o.

Tom-

*) Efterstående articlar, äro väl i första delen af dessa *Handl* hänviste til *Stifts Tidn.* men som endast få läsare derpå hafva tilgång, varda böckerne härstädes uptagne under deras respective Gifvares namn.

DomProsten Herr Doct. SAM. Kolz:

ÄrkeBiskoparne Doct. *E. Benzelii*, Fadrens och Sonens, Lefverne, författadt af framl. CancellieRådet och Ridd. *C. R. Berch*, och afskrifvet efter dess egenhändiga hufvudskrift. 4:o.

Framledne Biskopens Doct. *Petri Filenii* Afhandling på Latin, kallad *Mythologia Arctoa illustrata*, sive *Conspectus Generalis Priscæ Theologiæ Gentilis Gothorum & Britannorum*. Egenhändigt manuscript. Fol.

Professoren Herr JOH. HENR. LIDÉN:

Prosten *Erici Sunonis Durai* Dag-bok vid Riksdagen 1682, med dertil hörande Handlingar; egenhändigt manuscript - Vol. I. 4:o.

Biskop *M. Pontini* Dagbok vid samma Riksdag; egenhändigt manuscript. Vol. I. 4:o.

Trettiofem, til en del Original-Handlingar, mest rörande förbem. Prost och Duræiska slägten - - Vol. I.

Prof. *J. Hermansons* Collegium i Svenska Stats-Historien: hållet i Upsf. 1729. msc. Vol. I. 4:o.

Majoren Herr ADOLPH DURÉ:

Flere mynt; bland dem *Hussens Medaille* och Riksföreständ. *St. Stures* halfva Riksdaler, af 1512.

V. Pastoren Cand. LARS Kraft:

En Medaille öfver CARL XII seger vid Narva 1700.

Mademoiselle A. M. MÖRTLING:

Et väl arbetadt Radband.

Adjuncten ISAC EDSTRÖM:

Afl. Assessoren i Svea Hofrätt *Petri Salani* Resejournal.

XVI.

XVI.

Fortsättning af DONATIONER til Linköpings Gymnasii och Stifts Bibliothek *).

Herr Lagman JOH. FR. GRANSCHOUG, til Odensviholm.

Konung SIGISMUNDS Portrait måladt med Oljefärg.

CantzliRådet och Ridd. JOH. ELERS.

2 st. Plåtar til Chartan öfver stora Tartariet, Ryska Riket och i synnerhet Siberien, hörande til *Stråhlenbergs* beskrifning om Ryssland.

Framledne Professoren NILS LINDBLOM.

Euler (Leonh.) Neue grundsätse der Artillerie. Berlin 1745 . Vol. I. 8:o.

Blancourt l'art de la Verrerie. Paris 1718. Voll. 2. 8:o.

Stierneman Principes de l'Art de la guerre relativement a la milice des Anciens Grecs & Romains, Strasbourg 1765. Vol. 1. 8:o.

Cassini (Jacob) von der Figur und grösse der Erde. Leipf. 1741. . Vol. 1. 8:o.

Maupertuis Versuch einer Cosmologie, Berlin 1751 . . . Vol. 1. 8:o.

Martin (Benjam.) Description and use of an universal Sliding rule. Lond. s. a. Vol. 1. 8:o.

- - - Description and use of a graphical Perspective and Microscope Lond. 1771. Vol. 1. 8:o.

An

*) Se de föregående til et belopp af omkring 1800 Voll. i *Link. Bibl. Handl.* I Del. s. 312. följj.

An Appendix containing some Remarks on a late Book, on the same subjects. London 1773 - - - Vol. 1. 8:o.
Ett st. Banco-Sedel af 10 dal. S:mt, af år 1717.

Adjuncten Jöns Grentzelius.

Trysen (Pet.) Catechismologia, interfolierad med handskrifna anmärkningar. Linköping s. å. - - Vol. 1. 8:o.

EnkeFru *Meijer*, född Hanqvist.

1 st. Medaille af Silfver öfver K. Carl XI. K:gns Bröstbild: *Frånf.* Konungen på knä, en hand ur skyn håller en krona öfver hans hufvud med omskrift: *Quem dat, servabit honorem.*
1 st. Halssmycke af metall med St. Catharinas bild: *St. Catharina ora pro nobis.* Frånf. *St. Antonius de Padua.*
1 st. Medaille i bronze förgyld, öfver Konung Georg I i England med K:gns Bröstbild. *Frånf.* En krönt ros: *Rosa Americana.* Nederst: *Utile dulci.*
1 st. Arabisk penning.
1 st. markstycke af K. Johan III.
1 st. 4 ö. af K. Carl Gustaf.

Rect. Scholæ i Westervik M:r Ol. Moberger.
1 st. Jetton af Drottn. Lovisa Ulrica. Drottn:s chiffre inbunden: *Frånf.* Ett hjerta inom en jägerkrans, med omskrift: *Aldeles Svenskt*, 1745.

Rector Sch. i Eksjö Mag:r P. G. Aschan.
Frälsarens Bild på korset föreståld genom Ebraiske bokstäfver. C c Com-

Commminister CARL BERGVALL i Elfvestad.

Et gammalt dryckes-kåril til utseende som et horn, med en gjördel af tenn, på hvilken står: En sköld med bokståfverne

L. J. H. H. 1651.

Omkring: *Drengen Ehr mitt nampn står derföre jagh har tjänt i 140 åhr länger jagh väl tjäna vill. Käre Herre drick migh till.*

Comm. i Wårdnäs Cand. GERM. ENGDAHL,

skänkt til Bibliotheket — 33 R:dl. 16 sk. at använda til något, antingen för Bibliotheket angeläget, eller för inrättningen prydligt behof.

En Okänd.

En dubbel Rupi, til MyntCabinettet.

Factoren ANDERS J. SYLVENIUS.

Den okände Christus af *Hoburg* Vol. 1. 8:o.
Den korsfäste Christus af *Hagerup* Vol. 1. 8:o.
Christian *Hoburgs* lefverne - Vol. 1. 8:o.

Biskop. och L. N. O. Doct. MARTIN GEORG WALLENSTRÅLE.

Georg G. Wallins Fil. Visitations resa til Årsilla Lappmark år 1715. Handskrift, Original - - Voll. 1. 8:o.

Härjemte följa:

Superintend. Doct. *G. Wallins* Constitutorial egenhändigt för Sonen d. v. Lector i Hernöland, sedermera Biskop i Götheborg *Göran Wallin* at förrätta denna visitation. 1 ark fol. *Item* Joh. 1 Cap. v. 1 — 17 öfversatt på Lappska

ſka, jämte et Specimen Declinat, & Conjugat, Lingvæ Lapponicæ, 1 ark fol. — *Item* 2 Circulairer af G. *Wallin* rörande Lappſka ſpråket. Vol. 1. 4:o.

Utdrag af framledne Landshöfdingen Friherre *Tilas* relation om den gamla adeliga *Gedde*-Famillen, ſamt afſkrift af de deri befintlige Genealogiſke tabeller, H:ſkrift 1 ark. - 4:o.

Ph. Melanchthonis Loci communes på Tyſka öfverſatte. — Detta exemplar äger ſitt egit värde deraf, at Författarens egen hand finnes på flere blad frammanföre. - Vol. 1. 4:o.

En handſkrifven ſamling af verſer på Tyſka i allehanda Andeliga och Verldſliga åmnen.

LandsCamer. SVEN ING. LJUNGH.

Promtuarium Theologiæ Practicæ ſecundum ordinem Alphabethi digeſtum. Auctore *Olao Ekman* Præp. in Veſtmannia, continuatum poſt fata auctoris a *Magno Oxelgren* Præp. & Paſt. in Skårſtad Smol. pagg. 2260. Voll. 3. 4:o.

2 falſka 4 ſk. ſt.

1 af koppar, gjordt af Fältſkår *Keyſerholm*.

1 af tenn, af *Jonas* i Klockarp på Hangeſjö ågor i Ekſjö Socken.

BergsRådet JONAS CEDERSTEDT.

Erici *Benzelii* Sen. Hiſtoria Eccleſiaſtica c. annot. m:ſtis *Erici Benzelii* jun. Vol. 1. 4:o.

Ett *Miſſale* från 14:de århundra. Vol. 1. 8:o.

J. Laur. Mosheims Hermenevtica Sacra, Handſkrift. - - Vol. 1. 4:o.

Ejusdem Theologia Polemica, Handskrift. 4:o.
Ejusdem KirchenGesch. dess Achtzehnten Jahrhund. D:o - Vol. 1. 4:o.
Doctor *Erici Odhelii* Predikn. i Handskrift. Vol. 1. 4:o.
Joh. Burei Opuscula Cabalistica, T. I, II. 8:o.
Anonymi omständliga Anmärkningar öfver 1686 års Kyrkolag och uplagan häraf 1712 i Stockholm, Mscr. - Vol. 1. Fol.
ÄrkeBiskop Doct. *Eric. Benzelii* den äldres BrefConcepter, Betänkanden i åtskilliga ämnen m. m. - - Vol. 1. Fol.
Doct. *G. D. Nordbergs* Svecica Θεοφιλος, eller om Böne - Tacksägelse - och Klagodags - Terminer samt Texter i Sverige. Mscr. Fol.
Samlingar, angående Folkmängdens beräknande i Götheborg och Linköping på försök gjordt af *Eric. Benzelius*, Filius. Vol. 1. Fol.
Riksdags - Memorialer och Anecdoter, handskrefne, de mesta från 1760:talet. Vol. 1 Fol.
Joh. Arnulphi Vet. Rabbin. Expositio Pentateuchi &c. Lutetiæ Paris. 1620. Vol. 1. 4:o.
Miscellanea Theol. Collegia & Dispp. Prof. *Erici Odhelii*, C. *Lithmanni* &c. continentia, manu *Erici Benzelii* Sen. - Vol. 1. 4:o.
Miscellanea Theol. varia, *Ejusdem* opera & manu - - Vol. 1. 4:o.
Miscellanea, Prælect. Acad. Colleg. & Disp. continentia, *Ejusdem* manu - Vol. 1. 4:o.
Erici Odhelii Palma Pacifera, cum actis quibusdam, variisque de Syncretismo scriptis 4:o.

Hand-

Handlingar rörande Handboken och Kyrko-Ordningens förbättrande. Egenhändigt till ſtörre delen af *Eric Benzelius* Sen. Vol. 1. 4:o.

Kyrkolagen 1686, med *Eric. Benzelii, Patris* & *Filii* anmärkningar framföre i Boken. 4:o.

Miſcellanea Theol. & ad Rem Litt. Hiſt. Civ. & Eccleſ. pertinentia, manu *Erici Benzelii Filii* - - - Vol. 1. 4:o.

Erici Benzelii, Filii hållna Likpredikningar m. m. och Concepter til Riksdags-Tal, Bref &c. 4:o.

Ejusdem Miſcellanea Theol. & Litteraria varia 4:o.

Ejusdem Schedæ Litter. Hiſt. & Geogr. &c. 4:o.

Vitæ *Er. Benzeliorum, Patris* ac *Filii*. Vol. 1. 4:o.

Catalogus Librorum editorum Angliæ, ſub peregrinatione *C. J. Benzelii*, 1738 & 1739. Manu ipſ. - - Vol. 1. 4:o.

Ejusdem Annotationes Homil. Anniverſariæ. 4:o.

Catalogus Codd. Mſcr. Orient. *Hinr. Benzelii* 4:o.

Biſkop *Svedbergs* anſtalt om ſin begrafning m. m. Altſammans egenhändigt. Vol. 1. 4:o.

Er. Benzelii Filii Annotationes copioſisſimæ in Compendium Theol. Haffenrefferi. Vol. 1. 4:o.

Er. Benzelii Filii egenhändiga Diarium, ſine Barn tilegnadt. - Vol. 1. 4:o.

En Holtzſchnitt på prof, innehållande en ſida af Ulphilas, den Å. B. *Eric Benzelius* Filius ſjelf af början tänkte i Sverige uplägga. Ett afdrag gjordt på Linköpings Tryckeri bifogas äfven.

Jac. Benzelii Repetitio Theol. cum Epitome *Ejusdem*, Holmiæ 1734 & 1735. Vol. 1. 4:o.

Ol. Svebelii Memoriale 1660, Autogr. Vol. 1. 4:o.

Anonymi Introductio in studium Controversiarum Vol. 1. 4:o.
Notitiæ Litterariæ Sect. 1:ma P. I:a circa res Judæorum. Auct. *Er. Benzelio* filio, cum notis Ejus marginalibus - - Vol. 1. 4:o.
Ejusdem Collegii Historici in Bibliotheca Upsaliensi 1713 habiti Momenta, Autogr. V. 1. 4:o.
Erici Benzelii Patris, Epistolæ Sv. & Lat. ad *Olaum* Filium, cum Epist. ad diversos. 4:o.
Erici Haqu. Odhelii, Gothi, Prof. Upsal. & deinde Past. Prim. Stockh. denat. Hamb: 1666 Ephemeris Vitæ, Autogr. Vol. 1. 4:o.
Erici Benzelii, Filii, enskildta Gudeliga Betraktelser under sin Bibel-Läsning. Autogr. 8:o.
Momenta Tumultuaria Itinerarii ad Exteros *Er. Benzelii*, Patris, quæ fusius deducta in Bibliotheca Benzel. Lincop. reperiuntur in 4:o - - - Vol. 1. 12:o.

Lectoren Doct. Joh. Hartman Eberhardt.

Vetus Testamentum Græcum, juxta exemplum Vaticanum, c. annotat. propria manu *Er. Benzelii* appositis, Lond. 1653. Vol. 1. 8:o.

EnkeFru Profess. M. C. Bergman, f. Trast.

Kopparplåten til framledne Prof. och Riddaren *Thorb. Bergmans* Portrait, graveradt af *Martin.*
1 st. Medaille öfver framl. Profess. och Riddaren *Bergman.* Åtsidan: *Torb. Bergman Patriæ decus ac decus avi.* Frånsidan innom en Lagercrantz: *Ephoro egregio Natio Fennica* Die 1 Maji MDCCLXXXIV. af 12 storl.

Kongl.

Kongl. Hofpr. och Kyrkoh. CARL BACKE.

Samling af ſtora och lärda Mäns Portraits til et belopp af 1420 med förbehåll, at den ſamma under Gifvarens lifstid af honom förvaras och fullſtändigas, ſamt efter deſs frånfälle hemfaller Bibliotheket.

Hobbeſii Leviathan ed. rariſſ. Vol. 1 Fol.

Konungens HandSecr. C. G. LEOPOLD.

En Samling af K. GUSTAFS III egenhändige Skrifter.

DomProſt. Doct. S. ÄLF.

Framledne ÄrkeBiſkopen Doct. *Er. Benzelii* den yngres medaillon i Gips. Stort format. Bronzerad.

Fragment af Svärmaren *Flinck* graveradt i tenn Vol. 1. 4:o.

Pr. Doctor *Sievers* egenhändiga breſſamling, Tom. I, II. - - Voll. 2. 4:o.

C. R. M. v. *Celſes* Carmina på flera ſpråk in originali. - - Vol. 1. 4:o.

Variorum Varia Tomus XVIII *). Vol. 1. Fol.

Joco-Seria, Original-Samling af allehanda Hiſtorier och Anecdoter. Origin. af Pr. i Norrköping *Cl. Livin* - Vol. 1. 8:o.

Bref til framledne Biſkopen och Ordens Ledamoten Doctor *Carl Jeſper Benzelius* från deſs Fader m. fl. In- och Utrikes, tillika med deſs egenhändiga Biographie - Vol. 1. 4:o.

*) Se de föregående i Link. Bibl. Handl. *Donatio Ælfviana* ſ. 340.

Et Contrefait, som förmenes vara af framl. Biskopen i Lund Doct. *A. Rydelius.*

CantzliRådet och Ridd. AND. SCHÖNBERG.

Til *Bibliotheket* 56 volumer *) hvaraf Biblioket redan emottagit:

Joh. And. Cramer, Der Nordische Aufseher. Kopenh. 1758, 59. Voll. 2. 4:o.

Thom. Campan. Holms Beskrifning om Nya Sverige eller Pensylvanien, Stockh. 1702. 4:o.

Gust. Adlerfelts Leben K. CARLS der Zwölften Leipz. 1740, 41. Voll. 2. 8:o.

Histoire de Maurice, Comte de Saxe. Dresde 1755. Voll. 2. 8:o.

Le Philosophe Payen par Mr *Formey*. Leid. 1759. Voll. 3. 8:o.

Discours de l'Etat & Couronne de Svede. Paris 1633. Vol. 1. 8:o.

Reflexions sur la Corruption des Moeurs des Romains par le sieur de *Stierneman*. Strasb. 1771. Vol. 1. 8:o.

Elemens de la Philosophie Moderne par M. *Pierre Massuet*. Amsterd. 1752. Voll. 2.

Til

*) Genom skriftelig Författning af d. 12 Aug. 1788 året af Herr C. R. och R. SCHÖNBERG 56 Volumer i åtskilliga lärdomsgrenar skänkte til det Bibliothek, som Herr Prof. *J. H. Lidèn* för allmänt gagn hade uprättat och då redan til Upsala Academi bortgifvit; men sedermera genom Prof. *Lidéns* författning af d. 1 Oct. 1788 och C. R. *Schönbergs* samtycke transporterade på Link. Gymnasii Bibliothek, hvaraf Instrumentet i Linköp. Consist. upvistes d. 23 Dec. 1788 och förvaras i Bibl. bland öfrige Donat. instrumenter.

Til *Mynt-Cabinettet:*

En Medaille öfver Konung CARL XII:tes död med Konungens bröstbild och på frånsidan et Lejon med inscription: *Indocilis pati* af 15 storl.

Kongl. Hofpred. och Prost. AND. NORBERG.

Les Oeuvres de Voltaire. - Voll. 40. 8:o.

Ingenieuren GABR. ERIC AHLBERG.

En Jetton öfver R. R. Gref *Arvid Horn*; Bröstbilden. *Frånf.* Et cornu copiæ öfver en Glob med 3 Kronor: *Coelestia munera donat.*

Prosten Mag. DAN. EKERMAN i Furingstad.

J. Benzelii Epit. Repetitionis Theologicæ med några handskrifna annot. af Ä. B. *Henric Benzelius.* - - Vol. 1. 4:o.

V. KronoBefalln. JAC. UDDO NORSTRAND.

En kort beskrifning uppå Trenne Reesor och Peregrinationer samt Konunga-riket Japan, af *Nils Mattson Köping.* Visingsborg af *Kankel* 1674. Rar. *).

Martini Martinii S. J. Historia om thet Tartariske kriget uti Konungariket Sina, sampt theras seder, af *Ambrosio Nidelberg.* Wisingsborg af *Kankel* 1674 *) - - 4:o.

Westindianisk ReseBeskrifning från år 1639 til 1645 ifrån Amsterdam til St. Joris de Mina, itt Castell i Africa, af *Michael Hemmersam.* Wisingsborg af *Kankel* *) - 4:o.

Kort Berättelse om Wästindien eller America som eljest kallas Nya verlden 1674 *). 4:o.

 Sann-

Sannfårdig Beskrifning om Konungariket Siam, thess Regering, Macht, Religion, Seder, Handel och Vandel m. m. af *Jobst Schouten* på Holländska. Wisingsborg af *Kankel.* *).

Mynt:

Tvånne öresst. af K. JOHAN.

1 öre i Koppar af K. GUSTAF ADOLPH.

1 st. Spelpenning: *Den som har lyckan* m. m.

Theol. Adj. och Conf. Not. Sv. WIKMAN.

Handlingar rörande Jubel-Festen i Upsala 1793. - - - - 4:o.

Förslag til en ny Kyrko-Handbok. Upsala 1793. - - - - 8:o.

Rådman N. DAHLS *Sterbhus* i Linköping.

Portrait af Prosten Mäster *Abraham Aschanius* i Askaby, 93 år gammal, 64 års Prest. Origin.

Kongl. HofCamer. GUST. SÖDERMAN.

Svenska Acad. Jetton i Silfver öfver framledne ÄrkeBiskopen *Haquin Spegel.* *Åtsidan:* Biskopens Bröstbild med omskrift: HAQV. SPEGEL. *ArchiEpisc. Upsal. Frånf.* En lyra med omskrift: *Nec cessat sacra sonare.* i exerguen. Nat. MDCXXXXV, ob. MDCCXIV.

Commin. JOH. P. PETERSON i Pelarne.

Minnespenning öfver Jubelfesten 1721.

Ge-

*) Alla äro i et band. Om de på Wisingsborg i förra århundra tryckte skrifter, alla rara, men somliga högst sällsynta, s. Mag. *Sam. Gestrins* Dissert. de Libris in Typographia Wisingsburgensi impressis. Upsal. 1793.

Generalen och Commend. JOH. FR. POLLET.

Äreminne öfver framledne Majoren *Carl Georg Pollet* af *Jacob Wallenius* v. Bibl. Greifsvald 1793. - - - 4:0.

Framl. Prof. JOH. HINR. LIDÉN.

Fragment af Riddare-Ordens Hist. (af Assess. *Bång*) rar. - - Fol.

Biblioth. Mag:r J. P. TIDÉN.

Konung GUSTAF III stora Begrafningspenning. Åtsidan: Konungens Bröstbild med omskrift: *GUSTAVUS III Rex Sveciæ*; Frånsidan: Hercules, som från sitt itända bål far upp til skyarna med omskrift: *Majorque videri coepit.* I Exerguen XXIX Mart. MDCCXCII. af 18 storl.

Direct. ABRAHAM HÜLPHERS Abrah:son.

Vallvikska Ättartalet. - - 4:0.
Samlingar til Medelpads Beskrifning. 8:0.
Dito til Jämtlands - - 8:0.
D:o til Herjedahls - - 8:0.
— til Ångermanlands - 8:0.
— — Westerbottens - - 8:0.
— — Gestriklands - - 8:0.
Dito för Vestmanlands Städer - 8:0.
— Södermanlands D:to - 8:0.
Afhandling om Orgelvärk-Musique och Instrumenter - - 8:0.

Tull-Inspector BODEMAN.

Kongl. Södermanlands Regementes Historia, VI delar - - 2 Voll. 8:0.

Mynt

Mynt:

Et st. Medaille öfver Kejsar *Heraclitus*, guten af tackjern med åtskillige Emblemer och Inscriptioner på Grækiska och Latin, af 26 storleken *).

3:ne st. Nummi Romani:

1 med omskrift: *Cesar Trajanus. Aug.*

1 st. — — — *Antonius.*

1 st. med oläslig omskrift.

Præmie penning för framsteg i studier af K. Södermanlands Krigsschola. K:g G. III Bröstbild. *Frånf. Auspice Rege optimo Pramium hocce ob insigne in literis studium m. m.* 8 storlek.

.Directeuren Carl Joh. Agrell.

Åtta st. Nummi Romani:

1 st. Ibland de äldsta: *Åtf.* Et menniskohufvud med Hjelm och omskrift: *Urbs Roma. Frånf.* Varginnan med Romulus och Remus.

2 st. under Kejsar Constantinus med omskrift på *Åtf. Constantinus Max. Aug.* och *Frånf.* på den ena denna omskrift: *Gloria Exercitus*, på den andra; *Beata Tranquillitas.*

3 st. under Kejsar Gratianus. *Åtf.* Dess Bröstbild och omskrift: *D. N. Gratianus p. p. Aug. Frånf. Reparatio Reipublicæ.*

1 st. under K. Theodosius. *Åtf.* Bröstbilden med omskrift: *D. N. Theodosius p. p. Aug. Frånf. Gloria Romanorum.*

1 st. under K. Honorius. *Åtf.* Bröstbilden med om-

*) Denna penning skall under gräfning vara funnen i en Trågård i Norrköping.

omſkrift; *Honorius p. p. Aug. Frånſ. Gloria Romanorum.*

Lieutenant. Frih. CARL AD. ARMFELT til Hunnerſtad.

Athan. Kircheri Ars magna Lucis & Umbræ, Amſtel. 1671. . . Fol.

Proſten Mag. C. M. LIVIN i Flisby.

Hertig CARLS Slagtarebänk, ſkrifven 1617: Mſct. . . . 4:o.

Mynt:

1 ſt. Medaille öfver Pyreneiſka freden i Silfver, 14 ſtorlek.
1 ſt. D:o öfver Drottning MARIA af Öſterrike i bronze; 16 ſtorl.
1 ſt. 2 örsſt. i ſilfver af K. CARL d. IX.

Asſiſtenten JOH. P. FRANTZON.

En Tabell på Svenſka Konungar och Biſkopar ifrån BJÖRN på Håga intil närvarande tid i Chronologiſk ordning, med titel: *Den andeliga gyllene ljuſaſtakan, ſom några hundrade år legat nedfallen i det hedniſka mörkret, igenfunnen i K.* BJÖRN *III tid, men icke på det Svio-Gothiſka Altaret upſatt, förrän i* OLOF *Sköt-Konungs tid m. m. af Carl Cammarſtrand.*

Kyrkoh. CARL AND. HERTZMAN i Höreda.

Martyrologium & Miſſale integrum Eccleſiæ Raceburgenſis. Noribergæ 1493. Fol.

Kammarh. M. ODENCRANTZ.

K. JOHAN III ett öre ſt.

K. SIGISMUNDS Riksdaler.
K. CARL IX en half mark 1607.
— — —1 öre ſt, hörande til interregn.
— — —1 öre ſt. af 1611.
Dr. CHRISTINAS 1 öre ſt. med Götheborgs vapn.
K. CARL X 1 öre ſt. 1657.
Medaille, ſom på ena ſidan föreſtäller et *Påfve* hufvud, med möſſa, men upp och nedvänd Dj— n, med horn. Omſkrift: *Ecclesia perversa tenet faciem Diaboli.* På andra ſidan et Cardinalshufvud med hatt hvilket likaledes up och nedvändt viſar Dj — ns anſigte med omſkrift: *Stulti aliquando Sapientes.* af 9:de ſtorlek.

HofRåttsRådet JOH. ODENCRANTZ.

Biſkop *A. O. Rhyzelii* Portrait i Lebensgröſſe.

Öfverſte Lieut. Baron ISR. LAGERFELT.

Til MyntCabinettet.

K. ADOLPH FREDRICHS R:dl. 3 dal. S:mt.
D:o D:o R:dl. 1770.
Kon. GUSTAF III R:dl. 3 Dal. S. M.
D:o — — — 1 R:dl. 3 D. S. M.
D:o — — — 1 R:dl.
D:o $\frac{2}{3}$ R:dl.
D:o $\frac{1}{3}$ R:dl.
D:o $\frac{1}{6}$ R:dl.

Mag. PER JOH. WIMERMARK, Com:r vid Domkyrkan i Linköping.

En *Kärleks-Viſa*, ſungen af then Gudomeliga Kärlekens ſanna älſkare. Tryckt på Tyſka Språket 1746 och på Svenſka öfverſatt år 1748

1748 af C. C. S. Mſcr. - - 8:o.
D. *Joh. Matthiæ* Idea boni ordinis in eccleſia Chriſti. Strengn. 1644. - 12:o.
Ejusd. Querela de præpoſtero quorundam judicio, in caſtigandis aliorum Scriptis, centum Poſitionibus incluſa. Strengn. 1644.
Echo abſurditatum Ulrici de Neufeld bleſa demonſtrante Valeriano Magno Mediolanenſi Capucino. Cracoviæ 1646. 8:o.

Biſkopen, m. m. Doct. J. A. LINDBLOM.

Encyclopédie ou Dictionaire univerſel raiſonné des connoiſſances humaines. Mis en ordre par M. *de Felice*. Yverdon 1775. Voll. 42. gr. 4:o.
— — — — Supplement mis en ordre par M:r *de Felice*. Yverdon 1775, 76. Voll. 6 gr. 4:o.
— — — — Planches mis en ordre par M:r *de Felice*. Yverdon 1775—80. Vol. 10.
26 Exemplar af *P. J. v. Strahlenberg* nova Deſcriptio Geographica *Tartariæ Magnæ* tam orientalis quam occidentalis in particularibus & generalibus Territoriis una cum delineatione totius Imperii Ruſſici imprimis Siberiæ accurate oſtenſa. - fol. Pat. max.
Fortſättning af Biſk. *Joh. Braſks* bref ifrån N:o 28 til och med N:o 76. Handſk. 1 Vol. 4:o.

Kongl. Bibl. C. C. GJÖRWELL.

Svea Rikes Konungalängd af Friherre *M. Roſenhane*. St. 1789 - Vol. 1. gr. 4:o.
Svea Rikes Rådslängd af Kammarh. C. H. *Uggla*. Stockh. 1791. Vol. 1. gr. 4:o.

Sven.

Svenska Archivum St. 1791—93. Vol. 2. 8:o.
Collectio Gjörwelliana St. 1781. Vol. 1. 8:o.
Betänkande om St. *Britas* Revelationer af Card. *Joh. Torquemada* år 1446. Handskr. 4:o.
Lieutenanten Sv. HJERSTEDT.
Osiandri Biblia ausgegeben v. D. Förlera. Lüneburg 1665. Vol. 1. gr. Fol.
Adjuncten C. P. ASCHAN.
En Medaille i silfver öfver et Brudpar med omskrift: *Connubium Felix amor & labor efficit ardens.* af 20 storlek.
ÄrkeB. m. m. Doct. UNO VON TROIL.
OriginalBref af Prioren i Klostret Landa i Pohlen, *Paulus Wijbieralsky* til Gen. Audit. *Christopher Zoravsky* rörande Bisk. *J. Brasks* grifvård. Dat. Landa d. 18 Nov. 1791.
Biskopen m. m. Doct. O. WALLQVIST.
Ecclesiastique Samlingar Del. V, VI, VII. 8:o.
Consist. Not. Mag:r P. KERNELL.
Prof-Öfversättn. af then Hel. Skrift. Voll. 2. 4:o.
Secret. Mag. BERGE FRONDIN.
Bref til Hofmästaren m. m. Friherre *Hans Hinric v. Essen* under dess resa til Italien. med Kopparstick Stockh. 1783 *) gr. 4:o
Prost. Mag. NILS GARDELL i Hafdhem och Näs på Gottland.
Konung GUSTAF IV ADOLPHS R:dl. 1794.
Stud. GUST. AD. LINDBLOM.
Konung GUSTAF I R:dl. af år 1543.

*) Af J. S. (Joh. Simmingskőld) Häraf tryckteş ganska få exempl. och år derföre sällsynt.

REGISTER.

)(2 För-

Mar-

Register.

Sam-

Register.

Desse Handlingar, innehållande 27 ark, uplagde til förmon för Linköpings Gymnasii Bibliothek, säljas häftade för 28 skill.

